

# Universitätsbibliothek Wuppertal

## Appianu Alexandreōs Rhōmaika

Continens bellorum civilium libros V. Historiae Celticae ac Illyricae  
fragmenta, & excerpta quaedam de legationibus

**Appianus**

**Amstelodami, 1670**

De bellis civilibus, liber II

---

**Nutzungsrichtlinien** Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1215](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1215)



Α Π Π Ι Α Ν Ο Υ

Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ε Ω Σ

Ρ Ω Μ Α Ι Κ Ω Ν Ή Μ-

Φ Τ Α Ι Ω Ν Β.

APPIANI ALEXAN-

DRINI ROMANARUM

HISTORIARUM DE

BELLIS CIVILIBUS

LIBER II.

**Μ**ΕΤΑ δὲ τῶν Σύλλα  
μοναρχίαν, ἢ ὅσα ἐπ'  
αὐτῇ Σερτίλιος τε καὶ  
Περπέννας ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας  
ἔδρασαν, ἔπειτα ἐμφύλιον Ῥωμαίων  
πολέμῳ ἐγένετο· μέχρι Γαίου Καί-  
σαρος καὶ Πομπηίου Μαγνῶ ἀλλή-  
λοις ἐπολέμησαν, ἔπειτα Πομπηίου Ῥώ-  
μης ἀπέθανε ὁ Καίσαρ, Καίσαρος δὲ  
ἐν τῷ βουλευτηρίῳ πνέει, ὡς βα-  
σιλευσάντων, κατέστησαν. ταῦτα δὲ  
ὅπως ἐγένετο, ἢ ὅπως ἀνεῖδθησαν  
ὅτε Πομπηίου ἔοικε Γαίου, ἢ δού-  
τέρας τῶν ἐμφυλίων ἠδὲ δημοῦ. ὁ μὲν  
δὲ Πομπηίου, ἀρτι τῶν ἡλικιωσάντων  
καθ' ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς λησιουργίας τότε μέ-  
λις πυνταχῶς ἀποθανόντων, Μι-  
θριδάτην ἐπὶ τοῖς λησιουργῶν καθ' ἡμέ-  
ρας Πόντου βασιλείαν, ἢ τῶν ἑλληνῶν  
αὐτῆς ἢ ὅσα ἄλλα ἔδρασαν ἀποβίβαν-  
τες ἀμφὶ τῶν ἐν διασκευῇ. ὁ δὲ  
Καίσαρ μὲν ἐπὶ νέῳ, δεινὸς εἰπὼν  
τε καὶ περὶ τῶν, πολέμου τε ἐς πύ-  
ται, ἢ ἐπιτομῆ ἀπὸ ἀπάντων, ἐς  
τὴν φιλοσοφίαν ἀφειδῆς ἕως δὲ  
καμῶν· ὡς ἀποβίβαν ἐπὶ τῆς στρα-  
τηγῶν ἐν τῇ καθ' ἑαυτὸν, καὶ τῶν

**Σ**ΥΛΛÆ dominatio-  
nem, quæque post  
eam Sertorii Perpen-  
næque ductu in Hi-  
spania gesta sunt, varii civiles  
motus sunt secuti, usque ad bel-  
lum civile Pompeianum: cujus  
exitu Pompeius à Cæsare, Cæsar  
à senatu è medio sublatu  
est: ut videre licet ex hoc secun-  
do civilium bellorum volumine.  
Nam Pompeius perpurgato lon-  
gè latèque mari à piratarum re-  
ceptaculis, quorum in omni ho-  
minum memoria nunquam tan-  
tus fuit numerus, Mithridatem  
quoque Ponti regem debellave-  
rat: postquam victoriam & reg-  
num ejus & alias gentes in or-  
iente devictas in eam formam  
redegit quam ipsi visum est. Quo  
tempore Cæsar juvenis erat, elo-  
quentiæ rebusque gerendis juxta  
idoneus, audax, & nihil non spe  
præcipiens, supra vires ambitio-  
sus: quippe qui etiam tum ædi-  
lis & prætor ingens æs ahenum

428

Cajus Cæ-  
sar.

contraxit captandis auris popularibus, profusissimo cuique maxime aspirare solitis.

Catilina.

Catilina quoque celebrabatur loco natus honestissimo, sed parum sanæ mentis, & infamis suspicione parricidii, quasi amore captus Aureliæ Orestillæ filium suum sustulisset, quòd illa gravaretur nisi orbo nubere: amicus Syllæ, factionisque illius studiosissimus. Qui postquam profusionibus ambitiosis ad pauperiem redactus est, nihilominus gratiosus apud potentiores tum viros tum fœminas, inter ceteros candidatos consulatum petiit, viam sibi muniturus ad tyrannidem: qua spe frustratus est, quippe jam suspectus, ut affectans non ferendam in libera civitate potentiam. Consulatum verò, illo repulsam passo, Cicero est assecutus, vir facundissimus. In eum Catilina, irridens suffragia populi, cavillabatur, ut novum hominem (sic enim vocare solent eos qui non majorum gloria, sed suapte virtute inclauerunt) & quia in Urbe natus non erat, Inquilinum appellabat: quo nomine vocantur qui alienas aedes incolunt. Ipse verò posthac abstinuit à recip. tractatione, ratus eam multum habere contentionis ac invidiæ, nec multum tamen conferre ad tyrannidem. Nihilominus magnam vim pecuniæ corrogabat à plerisque ex eo genere muliercularum quæ maritos pertæxæ sperabant rebus novatis illorum interitum: conjuravitque cum aliquot senatoribus & equitibus Romanis, consensu etiam plebeis, servis, per-

Novi homines qui appellantur.

πλήθει δαιμονίας υπεσφείσκειν, τῶ δῆμων αμεί τους δαιψιλούς επαυρουωτων.

Γαίῳ δὲ Καπλίνας, μεγέθη τε δόξης κὺ γήους λαμωσθητη περιώνυμος, ἐμωπληκτῶ ἀνὴρ, δόξας ποτε κὺ γῶν ἀπλεῖν δὲ Αἴτρηλίας Οἰρεσίλλης ἔρωται, ἕχ ὕψιωμαρῆς τῆς Οἰρεσίλλης ποθδα ἔχοντε γημοαδ, Συλλας φιλοῦ τε κὺ σωσιωτῆς κὺ ζηλωτῆς μέγιστα γερνῶς. οὐ δὲ φιλοπρῆας κὺ ὄδε ἐς πῆνας ὑποβλεπόμενῳ, ἔ θεορπσῶδῶρῳ ἐπ σωθς δῶματῶν ἀνδρῶν τε ἔ γυναικῶν, ἐς ὑποαεταν περιήγγελαν, αἰς τῆδε παραδύουα ἐς τυρανῖδα. πάνν δ' ἰλπῖσιος ἀρεθῆσοαδ, ἀγῶ πῶν ὑποψῖαν πῶδα ἀπεκερῶδῃ. κὺ Κικέραν μὲ ἤρχην ἀντ' αὐτῶ, ἀνὴρ ἠδῶστῳ εἶπεν τε κὺ ρητρούσογ. Καπλίνας δ' αὐτῶν ἐς ὕβερν τῶ ἐλομένων ἐπίσωκαπτεν, ἐς μὲ ἀγνωσίαν γένους, καμῶν ἰουμάζων (καλοῦσθ δ' ἔπτο τῶς ἀφ' ἐαυτῶν, ἀλλ' ἔ τῶ αεργῶν, γωαίμους) ἐς ἧ ξενῶν τῶ πόλεως, ἰγκυβῖλινον. ὃ ῥήμοσπ κηλῆσιν τοὺς ἀνοικωῶτους ἐν ἀλλοτρείας οἰκίας. αὐτῶς δὲ πολιτεῖων μῶ ὄλωσ ἐπ ἀπεσφείτο οὐ τῶδε, αἰς ἔδῆν ἐς μοιαιχίαν ταχῶ καμ μεγα Φέουσαν, ἀλλ' ἐρεδῶ κὺ φθῶνον μεσῶν γρημέσπαι δὲ ἀγέμεν πολλὰ τῶδῶ πωδῶν γυναικῶν, αἰ τῶς ἀνδρας ἠλπῖζον ἐν τῆ ἐπανασῖσθ ἀλαφθερεῖν, σωμῶντο ἡσῖν δῶπ τῆς βουλῆς κὺ τῶν κηλουρῶδων ἰπῶων σωμῶρ δὲ κὺ δημῶτας, καμ ξῖνους, κὺ θεορπῶντας.

καμ

καὶ πάντων ἡγεμόνες ἦσαν αὐτῶν Κορνύλιος Λέντιλος ἔτι Κεθηνός, οἱ τότε τὴν πόλιν ἐσφραγίσαντες ἀνεῖρε τὴν Ἰταλίαν ἀπέλειπε πρὸς ἐκ τῶν Συλλείων τὸς τὰ κερθὰ τότε βίως ἀναλωκότας, καὶ ἀνεστρέφοντες ἔργων ὀργιστὴν ἐς Φαιστούλας τὴν Τυρρηνίαν Γαίον Μαλλίον, ἐς δὲ τὴν Πικυωτίδα ἔτι τὴν Ἀπουλίαν, ἐτέρετος, οἱ ἐσφραγίσαντες αὐτῶν συνίλαρον ἀφανῶς. καὶ ταῦτα πάντα ἐπὶ ἀγνοήσασθαι Φουλβία σὺν ἀφανῶς ἐκλήναι τὴν Κικέρων. ἢς ἔραν Κοίντος Σπύριος, ἀνὴρ δὲ ὀνειδήσασθαι τῆς βουλῆς ἀπιστωμένους, ἔτι δὲ τῆς Κατιλίνας συνδύησας ἡξίωσεν, κούφως μάλιστα καὶ φιλοτιμίας ἐξέφερον, αἶμα σπῆς ἐραμίαν, ὡς αὐτίκα δύνασταν. ἢ δὲ καὶ καὶ ἐπὶ τῶν Ἰταλίων γυνομένων λόγους ἐφοίτα καὶ ὁ Κικέρων τὴν τε πόλιν ἐκ διασημύτων φερεσθῆς διαλάμβανει, καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἐξέπεμπε πολλοὺς ἐς πάντα τὰ ὑποπτα τοῖς γυνομένοις ἐσφραγίσαντες. Κατιλίνας δὲ, ἐδεδόξασθαι πρὸς τὸν αὐτὸν λαοῦσας, ἀπὸ τῶν ἐπὶ ἀκείνουσας ἀγνοσίαν, δεδῶσθαι δὲ ὅμοιως, ἔτι τὸν χρόνον ἡγεμόνος ὑποπτον, ἐν τῶν τῶν ἰλπίδα τιδέμενος, τότε κρημνίσασθαι ἀπέλειπε πρὸς Φαιστούλας, καὶ τοῖς συναμύσασθαι ἐντελεύσασθαι κτείναν Κικέρων, ἔτι τὴν πόλιν ἐκ διασημύτων πολλῶν νεκτὸς ἐμπέσασθαι μίας, ἐξῆς σπῆς Γαίον Μαλλίον, ὡς αὐτίκα ἐσφραγίσαντες ἀλλοῖον ἀδελφῶν, καὶ ἐπὶ ἐμπέσασθαι τῆς πόλεως ἐπιδραμύμενος. ὁ μὲν δὲ ἰσάδους τε ἔτι πελίκας, ὡς τῆς ἀνδύπασθαι, κούφως μάλιστα ἀνεῖρε σπῆς ἐαυτῶν, καὶ ἐς τὸν Μάλλιον ἡξίωσας στρατολογῶν. Λέντιλος δὲ

grinisque hominibus: sed præcipua Cornelii, Lentuli, Cethegique opera usus est, qui tum prætores erant in Urbe. Per Italiam quoque dimisit certos homines ad sollicitandum eos qui Syllanis temporibus male quaesita pecius jam profuderant, talium lucrorum etiam tum cupidi, C. Manlium Fesulas, alios item in Picenum & Apuliam, qui clam colligerent militem. Hos occultos apparatus prima omnium indicavit Ciceroni Fulvia, non ignobilis femina, cujus amator Q. Currius, unus è conjuratis, ob vitam probrosam senatu motus, iactaverat apud amicam, brevi fore ut se præpotentem videret. Jamque tumor crescebat de conatibus etiam eorum qui circum populos Italiae missi fuerant, quum consul in Urbe præsidia disposuit, & non paucos illustres viros ad loca suspecta misit. At Catilina, quamvis nemo aude-ret ei manus injicere, nondum re satis detecta, veritus tamen cum mora suspicio cresceret, & in celeritate spem collocans, præmissis Fesulas pecuniis, mandavit conjuratis Ciceronem occidere, Urbem eadem nocte diversis locis incendere: moxque ad C. Manlium profectus est, ut contracta nova manu hominum perditorum incensam Urbem invaderet: quod iter prælatis fascibus securibusque fecit tanquam proconsul, interim quacunque ibat militem colligeas. Lentu-

429

Fulvia Ciceroni conjunctionem Catilinariam aperit. Q. Currius.

Mandatum Catilinae de Ciceronis occidendo.



ἔπειτα πολλὰς, ἐμάρτυρα, τρεῖς  
 Κορηλίους ἠρώεσθ' Ἰαμβόλιον μονάρ-  
 χους, ἀν' ἠδὲ Κίωνα καὶ Σούλαν γε-  
 νομένω. λεχθέντων ὃ τάπειν, ἡ μὲν  
 βουλὴ Λέντου παρέλυσε τ' ἀρχῆς·  
 ἡ δὲ Κικέρων, ἔκαστον ἐς τὰς οἰκίας  
 τῶν στρατηγῶν ἀφείκει, ἐπανήλθεν  
 αὐτίκα, καὶ ψῆφον αἶε' αὐτῶν ἐ-  
 δίδου. Δόρυθ' ὁ δὲ ἰσχυρὸν τὸ  
 βουλευτήριον ἀγνοουμένη ἐπὶ τῷ ἀ-  
 κροσῶς & δέσ' τ' ὁ σωεγνωστῶν  
 αὐτῆ δὲ Λέντου καὶ Κεθίγγου γε-  
 γρόντες τε καὶ ἐξελδοθεοὶ, χει-  
 ροτείχους πολλὰς ἀποσλασόντες, καὶ  
 ὀπισθίας ἄδους ἀπελήσταν ἐπὶ τὰς τ'  
 στρατηγῶν οἰκίας, ὡς τὰς δεσποίας  
 ἐξαρπαζόμενοι· ἀν' ὃ Κικέρων πυ-  
 δόμηθ', ἐξέδραμνεν ἐπὶ τὴν βουλεύ-  
 τηριον, & ἀφείκει ἐς τὰ ἐπίκαιρα  
 φίλανας, ἐπανήλθε, & τὴν γνώ-  
 μην ἐπέτελλε. Σιλανὸς μὲν δὴ  
 ὡς ἔστιν ἔλεγε, ὅς ἐς τὸ μέγαλον ἡ-  
 ρητὸ ἱστανεύειν. ὡδὲ ἠδ' Ἰαμβόλιος  
 ὁ μείλων ἱστανεύειν, ὡς ἔστιν ἐί-  
 σφειρε γνώμην· αἷς αὐτὸς (οἶμαι)  
 πολλὰ τ' κρυφόμενον ἐργασάμεθ',  
 καὶ οὐκ ἐπὶ τὸ ἐυσεβέρον τε & εὐλα-  
 βέστερον οὐδὲν ἠέμενος αἶε' ἐκείνα.  
 αἰεὶ ἐπὶ δὲ τὰ Σιλανὴ τὸς ἀνδρας  
 ἐχρήτη καλῶς μετῆνα, πολλοὶ συν-  
 ετίθεντο· ἔως ἐπὶ Νερόνα τ' γνώ-  
 μης ἀπέδοξας, ὃ Νέρον ἐδικαίου  
 φυλάττειν αὐτὸς μέγιστον Καπίλιον  
 ἐξέλασι πολέμου, & τὰ ἀκρεβέστατα  
 μάχασιν· Γαίους τε Κούσων, & κα-  
 ταρμένον μὲν ἱστανεύειν μὴ σωεγνωστέ-  
 ναι τοῖς ἀνδράσι, Κικέρωνος δὲ &  
 παρρησίας & τόνδε, ἱστανεύειν  
 τὰ δήμω, ἐς τ' ἀγῶνα ἀποβα-  
 λῆσθ', ἀποτίθει ἀφείκει τὸς ἀν-  
 δρας Κικέρωνα τ' Ἰταλίας ἐν πόλε-  
 βουδους reos per oppida Italica

tum, fato deberi Urbis imperium  
 tribus Cornelii, ex quibus jam  
 Cinnam Syllámque fuisse. Tum  
 senatus Lentulo magistratum ad-  
 emit, consul conjuratis in aedes  
 praetorum datis in custodiam  
 mox reversus, rogabat de eis sen-  
 tentias. Interea magnus tumultus  
 erat ante curiam, nondum  
 re satis cognita, & consciorum  
 magna trepidatio: nam Lentuli  
 & Cethegi servi libertique as-  
 sumpta magna manu opificum,  
 conati sunt per posticum in praetorum  
 aedes irumpere, & vi do-  
 minos eripere. Quo cognito Ci-  
 cero procurrit è curia, dispositis  
 que praesidiis reversus urgebat  
 sententias. Silanus consul desi-  
 gnatus primus rogatus est, ex  
 more, opinor ideo quòd decre-  
 torum senatus executio ad ejus  
 loci senatores plerumque perti-  
 neat: quo circumspicienda cautio-  
 raeque par est esse eorum con-  
 silia. Is censuit extremam praenam  
 de conjuratis sumendam multis  
 aliis assentientibus: donec Nero  
 suo loco pro sententia dixit, as-  
 servandos in custodia tantisper  
 dum Catilina debellaretur, &  
 negotiorum totum exquisitè per-  
 nosceretur. Idem & C. Caesari-  
 visum suspecto nonnihilo, quasi  
 & ipse consiliorum talium parti-  
 iceps, aut certè non ignarus fue-  
 rit: nec tamen à consule nomi-  
 natus: quippe qui non auderet  
 hominem apud plebem gratios-  
 simum in periculum adduce-  
 re. Addidit ad sententiam, distri-  
 bue Ciceronis arbitrio, & finito bel-  
 lo sisten-

Conjurati  
 in custo-  
 diam dati.

Silani sen-  
 tentia de  
 conjuratis.

Neronis.

C. Caesaris.

lo sistendos in iudicium, nec indicta causa durius consulendum in homines nobiles. Quod quia videbatur æquum, multi transfibant in eam sententiam: donec Cato jam manifestè in suspicionem vocans Cæsarem, consulque timens noctem futuram, ne multitudo conjurationis conficia, quæ tum in foro incerta consilii verbabatur, sibi quoque metuens auderet aliquid nefarium, persuaserunt ut tanquam in facinore deprehensi indicta causa damnarentur. Ac mox priusquam senatus dimitteretur, singulos eorum Cicero è domibus in carcerem deductos, ignorante plebe in conspectu suo iussit necari: deinde in forum progressus eos vixisse significavit. Ita multitudo metu dispersa est, dum quisque evasisse contentus est, latere se existimans: & civitas respiravit ea die liberata ingenti sollicitudine. Jam Catilina ad viginti millia circa se habebat, quorum quartam partem armaverat. Eum in Galliam iter facientem ut apparatus suum abfolyeret, Antonius, alter consul, ad Alpes ascensus, haud magno labore vicit: ut qui rem pravo consilio cœptam, tum quoque imparatus & nullo consilio gere coactus est. Attamen nec ipse Catilina, nec quisquam ex nobilibus qui tum aderant, fugere dignatus est, sed in medios hostes se injicientes occubuerunt. Hic fuit periculosissima conjurationis una cum autore

Catonis.

Catilina ab Antonio victus.

Catilinae & aliorum nobilium virorum interitus.

σιν εἰς αὐτὸς δοκιμώσῃ, μέχρι Κατιλίνα κρηταπολεμηθέντος, ἐς δικαστήριον ὑποκλιθῆσιν, καὶ μηδὲν ἀνέκασιν ἐς αἰδράς ἐπιφανείας ἢ ἀπὸ λόγου καὶ δικῆς ἐξεργασμένης. δικαίου δὲ τῆς γνώμης φανείας καὶ δεχθείσης, ἀκρωτίας οἱ πολλοὶ μεταίθετο· μέχρι Κατων, ἡδὴ σφῶς ἀνακλυπταν τῶν ἐς τὴν Κατωτέρα ὑποψίαν, ἔο Κικέρων δεδιώς ἀμφὶ τῇ νυκτὶ παρσίσει, καὶ τὸ σωτηριακὸς τοῖς ἀνδροσὶ πλῆθος αἰωροῦνθρον ἔτι κατ' ἀγορῶν, ἔδεδιώξεν ἀπὸ τῶν αὐτῶν καὶ ἀπὸ ἐκείνων, ἐργάσθηται τὴν ἀποπὸν, ἔπεισαν ὡς αὐτοφάρων αἰδοῦ κρητας κρηταγῶνας. καὶ εὐδὺς ἐκ τῶν οἰκίῶν, ἔτι τὸ βυλῆς σιωπητικῆς, ἔρησαν αὐτῶν ὁ Κικέρων ἐς τὸ δεσμοκτήριον μεταγωγῶν, ἔπλήθους ἀνοουμίας ἐπειδὴν ἀπὸ τῆς ἀποπῆς ἔο τῶν ἀγορῶν παρσῶν δῶν ἐσημνην ὅτι πεινάσιν οἱ ἵ διελύοντο, πεφεικότες τε καὶ ἀπὸ τῶν ἀγαπῶντες ὡς ἀγαθόντες· ἔτω μὲν ἡ πόλις ἀνέπιδυσεν ἀπὸ τῶν δόξας πολλοὶ σφίσι κείνης τῆς ἡμέρας ἐπισφῶντες. Κατιλίνας ἵ ἐς δισμυρίας τε ἀγῶνθῶν, καὶ τέτων τετρασημυρίων οηλίτανται ἡδὴ, καὶ ἐς Γαλατίαν ἐπὶ ἀλλῶν παρασφῶν ἀπὸ τῆς Ἀντωνίου· ὁ ἔτερος ὕπαιτος ὑπὲρ Ἀλπίας κρηταλάων, ἐδυσχερῶς ἀκρωτίσεν αἰδράς ἐμπληκτῶν ἀλλόκητον ἔργον ἐπὶ νοῦν λαβόντος τε, καὶ ἐς πέρας ἔτι ἐμπληκτότερον ἀπαρασφῶν ἀπαρασφῶν. ἐμὲν ὅρα Κατιλίνας, ἐδ' ἀλλος ἔδεις τῶν συνῶντων ἐπιφανῶν φυγῆν ἡξίωσεν, ἀλλ' ἐσδραμόντες ἐς τῶν πολεμίας ἀπύλοντο· ὡς μὲν ἡ Κατιλίνα ἐπανάστεις παρ' ὀλίγων, ἐς ἔργον

ἔρχοντο ἐλθεῖν κινδύνῳ τῇ πόλει, διελύετο, & ὁ Κικέρων, ἀπασι ἐπὶ λόγου δυνάμει μῆτι γνῶσιμος ἦν, τότε καὶ ἐπὶ ἔργῳ ἄλλο σοφιστικῶς ἦν, & αὐτῆς ἐδίδου ἀειφανῶς ἀποκρυμμένη τῇ πατρειῶν ἡρώδῳ, χαλεπῆς τε ἡσυχίας αὐτῶν πατρῶν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ εὐφημίας ποικίλης. Κατὰ τὸ δὲ αὐτὸν καὶ πατρῶν τῆς πατρειῶν ἀποστολῶν ῥαίσαντος, ἐπέστην ὁ δῆμος, καὶ δοκεῖ πῶν ἡδὲ ἡ εὐφημία, ἀπὸ Κικέρωνος ἀρξάμενη ἀπειλεῖν ἐς τὸ νῦν αὐτοκρατορῶν τὸς φαινομένους ἀξίους. ἀλλ' ἢ τῶν τούτων, καμπερ ἔστι βασιλεῦσιν, εὐδύς ἀπ' ἑαυτῶν ἄμα τῶν ἀλλοτρῶν ἐπινομίαις, ἀλλὰ σὺν ἑαυτῶν μάλιστα ἡδὲ, αἷς ἐντέλλῃς ἐπὶ μεγάλαις ὁ μαρτυρία ψευφίξεται.

Ὁ δὲ Καῖσαρ, στρατηγὸς ἐς Ἰβηρίαν ἀφέρεις, ἐπει μάλιστα αὐτῶν τὸν ἑαυτῶν διακροῦται ἐν Ῥώμῃ, πολὺ πλείονα τὸ ἀποστασίας ὄφλων ἄλλο τῶν φιλοπαιμίας. ὅτε φασὶν αὐτῶν εἶπεν, ὅτι δέοιτο διακροῦν καὶ πεντακισίων μυριάδων, ἵνα ἔχοι μηδὲν ἀναδέχουσι ἢ τὸς ἐνοχλοῦντας αἷς ἐδύνατο, & τὸ Ἰβηρίας ἐπιτοίας, χρηματίζειν μὲν τῶν πόλεων ἢ διακροῦν δίκως ἢ ὅσα ἐμμελῶς ἔσονται τῶν αὐτῶν ὑπερεῖδεν, αἷς ἔδεν αἷς ἐπὶ τῶν χρησῶν ἑαυτῶν τῶν ἀρχαίων, ἐπέτιθετο τοῖς ἐπιλοιπίσι Ἰβηρίαν ἀνα μέρους, μέλει τῶν Ἰβηρίων ἐς τὸ ὀλοκλήρον. ἀπέφηνε Ῥωμαίοις ὑποτέλη· καὶ χρηματίζου πολλὰ ἐς Ῥώμην ἀπέπεμψεν, ἐς τὸ κοινὸν ταμιεῖον ἐφ' οἷς ἢ μὴ βελὴ θελαμβένουσι παρέρχεν αὐτῶν, ὁ ἢ τὸ πομπῆς τῶν παρασποδῶν ἐς τὸ λαμπαρῶνταιν αἷς τῶν

ἑαυτοῦ depulsa à reipublica salute exitus: qui Ciceronem eatenus sola eloquentia clarum, etiam rebus celebrem fecit, ut haud dubiè tum servator patriæ sit habitus: quamobrem etiam gratiæ sunt ei actæ publicè, & autore Catone post varias acclamationes populi pater patriæ confalutatus est. Cujus appellationis honor ut tum ante omnes suo merito ei contigit, ita nunc imperatoribus duntaxat dignis solet tribui: nam ne his quidem quamquam regiam potestatem adeptis statim cum ceteris cognominibus hoc quoque additur, sed vix tandem ut absolutæ virtutis testimonium publico decreto conceditur.

Cæsar verò provinciam fortitus Hispaniam, retinebatur à creditoribus, quibus solvendo non erat, exhaustus ambitiosis sumptibus: quo tempore vox ejus excepta est, opus esse sibi bis millicies & quingentis centenis millibus ut nihil habeat: utcumque cum iis transegit: provinciam ingressus, non conventus obire, non jus reddere, parum apta hæc ratus suo proposito: sed coactis copiis per partes aggrediebarur reliquos Hispanos, donec universam eorum terram populo Romano fecit tributariam. Itaque magna vi pecuniæ missa in ærarium, triumphum à senatu impetravit. Jamque apparatus futuræ pompæ splendidissimos faciebat in suburbiis, quum τὸ Ῥώμης ἀποστασίας διακροῦν ἐν comitio-

Pater patriæ Cicero salutatus.

432

Cæsar dictum.



comitorum consularium dies advenit, & oportebat candidatos adesse: nec fas erat semel Urbem sine pompa ingressum, iterum cum triumpho reverti. Ille verò jam dudum ejus magistratus percupidus, nec dum etiam ad triumphandum satis instructus, per nuntios rogavit senatum ut permitteret absenti per amicos consulatum petere: quod etiam si legibus vetitum, indulgentum tamen sciebat aliis. Ceterum quem jam ultima dies adesset, qua competitorum profiteri nomina oportebat, Catone petitioni ejus multum diuque contradicente, supervenit Cæsar contempto triumpho, & professione facta expectabat comitia. Interea Pompeius rebus contra Mithridatem gestis clarus ac præpotens, postulat ab senatu ut multa quæ regibus, dynastis, & civitatibus, concesserat, patres rata haberent, multis obstantibus præ invidia: præsertim Lucullo, qui provincia decedens, debilitato jam rege, bellum hoc facile successori ipsi Pompeio tradiderat, jactans suam esse victoriam, Crasso quoque in suum favorem pertracto. Quod indignè ferens, ille Cæsarem adjungit sibi socium, operam se daturum jurjurando pollicitus, ut consul fieret: ac mox per Cæsarem Crassus ei conciliatus est. ita hi tres potentissimi viri operas præstabant mutuas: quam conspirationem Varro historicus uno libro narrat. At senatus suspectam habens eorum potentiam, L. Bibu-

Cæsar consulatum petiit.

433

Crassus Pompeio per Cæsarem conciliatus.

Varro historicus.

αἷς ἡμέραις ὑπατεύει ἦσαν παρωγελίαι, καὶ ἔδει τὴν παρωγελίαν παρῆναι, ἐσελθόντι δὲ ἐπὶ τῷ ἐπιπέδῳ ἐπαυλαῖς. ὁ δὲ ἐπὶ τῷ δόξῃ ἐς πολλὰ τυχὼν ἐπειγόμενος, ἐπὶ τῷ πομπῶν οὐκ ἐπιμελῆς ἔχων, ἐσέπειπε τῇ βασιλῇ, δειδόμενος πείσασθαι οἱ τῷ παρωγελίαν ἀπόντι ποιήσασθαι. καὶ τὸ φίλων, εἰδὼς μὴ παρωγελίαν, μετὰ τὴν ἡδὴ ἐπιπέδῳ. Κατὰ τὸ δὲ ἀπιπέδῳ αὐτῶν, ἐπὶ τῷ ἡμέραις τελευτῶν ἕσται τῶν παρωγελίαν ἀναλῶν ἐπὶ τοῖς λόγοις, ἐπὶ δευτέρῳ ὁ Καίσαρ ὑπαυλαῖς τῷ δόξῃ, ἐπὶ παρωγελίαν ἐς τῷ δόξῃ, ἀνέμενος τῷ χειρῶν. οὐ δὲ τῷ Πομπηίῳ οὐ μὴ Μιθριδατείαν ἔργων ἐπὶ μίση δόξῃ ἐπιπέδῳ ἐλθῶν, καὶ ἐπὶ πολλὰ, ὅσα βασιλεῦσι ἐπιπέδῳ ἐπὶ πύλοισι ἐδίδασκε, τῷ βουλῆ βασιλεῦσι. φθῶν δ' αὐτῶν οἱ πολλοὶ, καὶ μάλιστα Λόξῃ, ὁ αὐτῶν Πομπηίῳ κρατερούσῃ ἐπὶ τῷ Μιθριδατείαν, ὡς ἀποπέδῳ αὐτῶν ἀπολιπὼν τῷ Πομπηίῳ, διεκάλει, ἰδίῳ ἔργῳ ἀποπέδῳ τῷ Μιθριδατείαν. καὶ Λόξῃ συνελαμύσασθαι Κρόσῳ. ἀνακατῶν δὲ Πομπηίῳ ἀποπέδῳ Καίσαρος, συμπεπέδῳ ἐς τῷ ὑπαυλαῖς ἐπιπέδῳ. ὁ δ' ἐπὶ αὐτῶν Κρόσῳ δηλώσασθαι. καὶ πρὸς οἷς τῷ μέγιστον ἐπὶ πύλοισι κρατερούσῃ, καὶ χροῖας ἀπὸ τοῦ συνελαμύσασθαι. ἐπὶ αὐτῶν τῷ δὲ τῷ συμπεπέδῳ συγγραφέας, Βάρῳ, ἐπὶ βίβλια ἀποπέδῳ, ἐπιπέδῳ Τελειότατον. ὁ φθῶν δ' αὐτῶν ἢ βασιλῆ Λουκιῶν Βίβλια, ἰσχυρίσασθαι Τριπλιτανῶν.

Βλον ἐς εὐαντίας τοῦ Καίσαρος  
 ἐχειροτόνησαν αὐτὰ συνάρχειν, καὶ  
 εὐθύς αὐτῶν ἦσαν ἑριδῆς τε καὶ ὀ-  
 πλων ἐπ' ἀκλήλους ἰδίᾳ παρε-  
 σόδαμ. δένος δ' ἂν ὁ Καίσαρ ὑ-  
 πεκρέμαξ, λόγους ἐν τῇ βουλῇ  
 ᾧ οὐραίοις διέτετο αἶψα Βίβλον,  
 ὡς τὰ κριναὶ λυπήσαντες εἰ Δίαφέ-  
 ροντο. πρὸς δὲ οὖν ἔτι φερέν, ἢ  
 ἀπειροσπεθὸν ἤδη ἔα παροσσοδόν  
 καὶ εὐδὲν ἐπ' ἔργον γιγνομένων ὑπονοου-  
 τῶν τῶν Βίβλον ἔχων, χεῖρ᾽ ἔτε πολ-  
 λῶ ἀφανῶς ἠτοιμάζετο, καὶ νό-  
 μους ὑπὲρ τῶν πενήτων ἐς τὸ βου-  
 λωτικῶν ἐπέφερε, καὶ γὰρ αὐτοῖς  
 διένεμε, καὶ τῶν δόξιδουσαν αὐ-  
 τοῖς μάλιστα ᾧ Καπίλυ, ἐς τὰ  
 κριναὶ διειμιόετο τοῖς ἔσι πατρῶ-  
 σι παῖδων τελευτῶν, ἔμμιον ἰαυτὰ  
 τῆς δὲ τῆς χεῖρ᾽ ἔπεισθησαν ποσόν-  
 δε ποιῆσαι δισμύριον ἢ ἀδρό-  
 ως ἐφάνησαν οἱ τὰ τελευτῶν πείφοντες  
 κρινοὶ. εὐσταθῶν τῆς γναμῆ πολ-  
 λῶν, ὑπεκρέμαξ δὲ δυσεργαίνων  
 ὡς ἐ δίκαια ποιούτων, ἐξέδρα-  
 με, καὶ βουλῶν μὲν οὐκ ἐπὶ συνήχῃ  
 ἐπὶ τῶ ἔτι ὅλον, ἐπὶ δὲ τῶ ἔμ-  
 βόλων ἐδημηγόρη, Πομπηίου τε ἐν  
 μίση καὶ Κρασοῦν ἠρώτη ᾧ νόμοι  
 νόμοι, οἱ δὲ αὐτοῦς ἐπὶ γένου, καὶ  
 ὁ δὲ ἐπὶ ἐπὶ τῶ χειροτόνια ἦει-  
 σον κεκρυμμένοι ἐπιφιδίαι. ἢ Βη-  
 λῆ δὲ (ἔ γὰρ τις αὐτῶν συνή-  
 χῃ, ἐπὶ ἐξέλι τῶ ἔτερον τῶ ὑπὸ  
 τῶν συναραγῆν αὐτῶν) ἐς τῶ  
 οἰκίαν τῶ Βίβλου συνελθόντες, εὐδὲν  
 ἢ ἀντίξιον τῶ Καίσαρος ἰχθῶν τε  
 ἔα παροσσοδῆς ἐποίησαν, ἐπέονεν δὲ  
 ἄμω Βίβλον εὐσταθῶν τοῖς νόμοις,  
 καὶ μὴ δόξαν ἀμελείας ἀλλὰ ἦος ἦς

lum collegam Caesari & ad versa-  
 rium addidit: moxque inter eos  
 orta est contentio, ut uterque ar-  
 mis se contra alterum instrueret.  
 Sed Caesar simulandi egregius  
 artifex, in senatu orationem ha-  
 buit ad Bibulum de concordia,  
 quasi cavens ne quod ex collega-  
 rum dissensione resp. accipiat in-  
 commodum. Quumque serid  
 paci studere videretur, incauto  
 nec pramuniente se altero, ut  
 qui nil suspicaretur amplius, re-  
 pentè magna manu comparata  
 & rogationes fecit in senatu in  
 favorem pauperum, & agros eis  
 distribuit: & agrum Campanum  
 longè fertilissimum ex publico  
 dilargitus est trium liberorum  
 patribus, hac mercede gratiam  
 plebs sibi comparans: viginti  
 enim millia exuterunt hujus so-  
 lum generis. quumque multi  
 obsisterent quominus leges suas  
 perficeret, proripuit se e curia  
 quasi non ferens eorum iniqui-  
 tatem, nec posthac reliquo anni  
 tempore senatum habuit: tan-  
 tum pro rostris concionabun-  
 dus, Pompeium Crassumque  
 praesentes rogabat equid leges  
 placerent: quibus approbanti-  
 bus plebs sub veste sicis armata  
 vocabatur ad suffragia. Patres  
 verò (nec enim licebat eos in sen-  
 atum coire nisi autore utroque  
 consule) in aedibus Bibuli coetus  
 facientes, nihil quidem proficie-  
 bant adversus vim & apparatus  
 Caesaris: animabant tamen eum  
 ut legibus collegae contradice-  
 ret, quo aliena potius improbitate  
 victus videri posset quam  
 sua

L. Bibulus  
 Caesaris  
 collega.

τῶν πε-  
 νήτων  
 ἀκλήλους  
 ἰδίᾳ  
 παρεσόδαμ  
 ὑπεκρέμαξ  
 λόγους  
 ἐν τῇ  
 βουλῇ  
 οὐραίοις  
 διέτετο  
 αἶψα  
 Βίβλον  
 ὡς τὰ  
 κριναὶ  
 λυπήσαντες  
 εἰ Δίαφέ-  
 ροντο  
 πρὸς δὲ  
 οὖν ἔτι  
 φερέν  
 ἀπειροσπεθόν  
 ἤδη ἔα  
 παροσσοδόν  
 καὶ εὐδὲν  
 ἐπ' ἔργον  
 γιγνομένων  
 ὑπονοου-  
 τῶν τῶν  
 Βίβλον  
 ἔχων  
 χεῖρ᾽ ἔτε  
 πολ-  
 λῶ ἀφανῶς  
 ἠτοιμάζετο  
 καὶ νό-  
 μους ὑπὲρ  
 τῶν πενήτων  
 ἐς τὸ βου-  
 λωτικῶν  
 ἐπέφερε  
 καὶ γὰρ  
 αὐτοῖς  
 διένεμε  
 καὶ τῶν  
 δόξιδουσαν  
 αὐτοῖς  
 μάλιστα  
 ᾧ Καπίλυ  
 ἐς τὰ  
 κριναὶ  
 διειμιόετο  
 τοῖς ἔσι  
 πατρῶσι  
 παῖδων  
 τελευτῶν  
 ἔμμιον  
 ἰαυτὰ  
 τῆς δὲ  
 τῆς χεῖρ᾽  
 ἐπεισθησαν  
 ποσόν-  
 δε  
 ποιῆσαι  
 δισμύριον  
 ἢ ἀδρό-  
 ως ἐφάνησαν  
 οἱ τὰ  
 τελευτῶν  
 πείφοντες  
 κρινοὶ  
 εὐσταθῶν  
 τῆς γναμῆ  
 πολ-  
 λῶν  
 ὑπεκρέμαξ  
 δὲ δυσεργαίνων  
 ὡς ἐ δίκαια  
 ποιούτων  
 ἐξέδρα-  
 με  
 καὶ βουλῶν  
 μὲν οὐκ ἐπὶ  
 συνήχῃ  
 ἐπὶ τῶ  
 ἔτι ὅλον  
 ἐπὶ δὲ τῶ  
 ἔμ-  
 βόλων  
 ἐδημηγόρη  
 Πομπηίου  
 τε ἐν  
 μίση  
 καὶ Κρασοῦν  
 ἠρώτη  
 ᾧ νόμοι  
 νόμοι  
 οἱ δὲ αὐτοῦς  
 ἐπὶ γένου  
 καὶ ὁ δὲ ἐπὶ  
 ἐπὶ τῶ  
 χειροτόνια  
 ἦει-  
 σον  
 κεκρυμμένοι  
 ἐπιφιδίαι  
 ἢ Βη-  
 λῆ δὲ  
 (ἔ γὰρ  
 τις αὐτῶν  
 συνή-  
 χῃ  
 ἐπὶ ἐξέλι  
 τῶ ἔτερον  
 τῶ ὑπὸ  
 τῶν  
 συναραγῆν  
 αὐτῶν)  
 ἐς τῶ  
 οἰκίαν  
 τῶ Βίβλου  
 συνελθόντες  
 εὐδὲν  
 ἢ ἀντίξιον  
 τῶ Καίσαρος  
 ἰχθῶν  
 τε  
 ἔα  
 παροσσοδῆς  
 ἐποίησαν  
 ἐπέονεν  
 δὲ  
 ἄμω  
 Βίβλον  
 εὐσταθῶν  
 τοῖς νόμοις  
 καὶ μὴ  
 δόξαν  
 ἀμελείας  
 ἀλλὰ ἦος ἦς

434  
Falces Bi-  
buli fracti.

Cato.

Vetius ad  
necem Ca-  
faris sub-  
missus.

fua negligentia. Irrupit ille in  
forum concionante etiam tum  
Cæsare : ortóque per alterca-  
tionem tumultu, ad manus ven-  
tum est : & sicarii frugerunt fa-  
lces Bibuli, tribunis quoque a-  
liquot qui pro eo stabant vulne-  
ratis : nec tamen quicquam ter-  
ritus, nudatum præbebat jugu-  
lum, clamore Cæsarianos ad  
necem invitans : Si non possum,  
inquit, collegæ persuadere quæ  
iusta sunt, certè morte mea  
scelestum ac invidiosum fecero :  
subduxerunt tamen invitum ami-  
ci in fanum Jovis Statoris,  
foro proximum. Tum Cato acer-  
cissitus, ut erat robustus, pro-  
fusus obstantibus, per turbam  
evasit in locum superiorem,  
cœpitque concionari, sed à Cæs-  
arianis raptus è foro est : nihilo-  
minus clam per aliam viam re-  
currrens in rostra, omiſſa concio-  
natione, asperè tantum clama-  
bat in Cæsarem, donec iterum  
exturbatus est, & consul leges  
suas pertulit : juratis in eas ple-  
beis, a patribus quoque idem jus-  
jurandum exigens. Quod quum  
non pauci autore Catone recu-  
sarent, Cæsar rogationem tulit  
ad populum, ut capitalis esset qui  
non juraret : idque populus sci-  
vit : móxque omnes præ metu  
jurarunt, & his tribuni plebis,  
frustra reclamaturi lege jam con-  
firmata ab aliis. Interea Vetius  
quidam è plebe procurrit in me-  
dium, strictum cultrum osten-  
tans, dicénsque se submissum à  
Bibulo, Cicerone atque Catone,

ἐνέγκω. πεποθεὶς οὐκ ὀβέβηκα  
ἐνδικαίην ἐς τὴν ἀγορὰν, δημογ-  
ρωῦτος ἐπὶ τῆς Καίσαρος ἑλδο-  
ν ἢ καὶ ἀπαξίας ἡσοῦδης πωληγῆ τε  
ἡσὺν ἤδη, καὶ οἱ μετὰ τῶν ἐπιφιδίων  
ταῖς μάδουσι & τὰ σημεῖα ἔβηλα  
ἀπεικλόν, καὶ τὴν δημογρῶν ἔστιν ἐς  
αὐτῶν ὄντας ἐπρωσαν. Βιόλου  
δ' ἔκκαταπλαγείς, ἀπεγύμνωσεν τὴν  
σφαγῆν, καὶ μὴ βόης ἐκάλῃ τοὺς  
Καίσαρος φίλους ἐπὶ τῷ ἔργῳ. Εἰ  
,, καὶ ἐδωκάμα κείσῃ τὰ δίκαια  
,, ποιῆν (ἔφη) Καίσαρος, τί, τε  
,, ἀρῶσ ἀντὶ καὶ μίσος οὐτως δῶ-  
,, γενῶν ἐπιόλων. Αἰδᾷ τ' ἢ ἄ-  
κονται ὑπεξήραρον οἱ φίλοι ἐς τὸ  
πλησίον ἔργον ἔκ Κτισίου Διός. Κά-  
των. δ' ἐπιπεμφθεὶς, ὥσπερ τοῦ μὲν  
ὡς νέου ἐς μίσους, καὶ δημογρῶν  
ἤρχετο μετέωρος δ' ὑπὸ τῆς Καί-  
σαρος χροθεὶς ἐξέφερατο, & λαβῶν  
κατ' ἀλλας ὁδοὺς αὐτὸς ἀνέεισε  
ἐς τὸ βήμα. καὶ λέγειν μὲν ἐπὶ ἐθ-  
νὸς ἀπεγύμνωσε, ἔβη Καίσαρος  
ἀρροκίως κατῆσια, μέγελ καὶ τότε  
μετέωρος ἐξέρρηθη & τὸς νομῶς ὁ  
Καίσαρ ἐκυρῶσε, καὶ ἐπ' αὐτοῖς  
τόν τε δῆμον ἀρῶσαν ἐς αἰεὶ κυρίας  
νομίειν, καὶ τὴν βουλὴν ἐκείλοισιν  
ὀμνύωσ. ἐνισταμένω δὲ πολλῶν καὶ  
Κάτων, εἰσηγέτο μὲν ὁ Καίσαρ  
γίνασθαι τὰ μὴ ὀμῶσαντι, καὶ ὁ δῆ-  
μος ἐπέκυρῶ. ὀμνυόν δ' αὐτίκα  
δείσαντες οἱ τε ἄλλοι καὶ οἱ δημογ-  
χοι. ἔβη ἐπὶ χρῆσμον ἀντιλέγειν  
τὴν κυρῶμένου Διὸς τὸς ἄλλους τὸ  
νόμον. ΟΥ ἔτι δ' ἀνὴρ δημογρῶς  
ἐς τὸ μίσον ἐσδραμῶν μὴ ἐπιφιδίου  
γυνῶς, ἐπιπεμφθῆναι ἔφη ὡς τε  
Βιόλου & Κικέρων καὶ Κάτων  
ἐς ἀνείρεσιν Καίσαρος τε καὶ Πομ-  
πυίου

πήϊον· κὴ τὸ ξιφίδιον αὐτῶν Βίβλου  
 ῥαδούρου ἐπιδύναμι Ποσειδέμιον. ἰσά-  
 πτον δ' ὄντ' ἐφ' ἰσώτερον τῶν  
 πρῶτον· καὶ τῶν, ὁ μὲν Κεῖσαρ ἐξε-  
 τέρηκε τὸ πλῆθος, τὴν δ' ἐ-  
 πιούσαν ἐξεπέσει τὸν ΟΥ' ἔπον ἀνε-  
 βάλοντο. κὴ ὁ ΟΥ' ἐπὶ, φυλασ-  
 σόμενος ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, νυ-  
 κτὸς ἀνῆρέθη. εἰκαζόμενος δ' ἐς ποι-  
 κίλας τῶν συμφορητῶν, ὁ Κεῖσαρ  
 ὄντι ἀνὴρ καὶ τῶτο δόξασα, λέγων  
 τὴν δεινότητα, ἵως ὁ δῆμος αὐτῶν  
 σωεζόμενος, ἀμύνειν πῶς ἐπι-  
 βουλομένοις. κὴ Βίβλος μὲν, ἐν  
 χρεῶν ἀπάντα μεθεῖς, οἷα πρὶς ἰ-  
 διατῶν, ἐσώθη τῶν οἰκίας ἐπὶ τὸ  
 λοιπὸν τῶν ἀρχῶν ἀπεν.

Ὁ δὲ Κεῖσαρ οὐδ' αὐτὸς ἔπι ἐ-  
 ζήτησεν τῶν ΟΥ' ἐτίς, μόνον ἔχων  
 τὸ κράτος ἐπὶ τῆς πολιτείας νό-  
 μους δ' ἐσέφερον, ἐκ τῆς ἀρχῆς τὸ  
 πλῆθος, ἐτέρεους, κὴ τῶν Πομπηίου  
 πεπερασμένων ἀπάντα εὐρέως, κα-  
 τὰ τὸν νόμον αὐτῶν· οἱ δ' ἰσ-  
 τῶν λεγόμενοι, τὴν μὲν ἀξίωσιν,  
 τῶν δὲ δημοῦ κὴ τῶν βουλῆς ὄντες ἐν μέ-  
 σῳ, διωκόμενοι δ' ἐς ἀπάντα πε-  
 ριστοῦς τε ἀνεκῶν κὴ μειώσεως τε-  
 λῶν κὴ φόρων, ἐς τὸ πᾶν ἐθῶν  
 τελευτήτους ἐξεμιδοῦντο, ἔτι πλῆ-  
 θους βραχυτάτων ἐς τῶν τῆς ἀρχῆς  
 πάντων, ἐν πολλοῦ τῶν βουλῶν ἦσαν,  
 ἀφῆσαν πᾶσι μέρους τῶν φόρων αὐτοῖς  
 ἠντιότα· κὴ ἀποδίτελλον ἢ βουλή  
 ὁ δὲ Κεῖσαρ, ἐς εὐδὲν τότε τῶν βου-  
 λῆς δέομενος, ἀλλὰ μόνον τῶν δῆ-  
 μου χρεῶν, τὴν τῶν μισ-  
 θωμάτων αὐτοῖς παρήκεν, οἱ δὲ,  
 ὑπὲρ τῶν σφετέρων ἀξίωσιν ἀδική-  
 του τῶν χρεῶν αὐτοῖς ἠνομήθη,  
 ἐξεδείχθη αὐτόν. κὴ τῶν Πομπηίου  
 κεραιώμενος τῶν δῆμου τότε τῶν Καί-

confoderet; eumque cultrum sibi  
 datum a Postumio lictore Bi-  
 buli. Hoc facto, quamvis ambi-  
 guæ suspensionis, Cæsar usus est  
 ad exasperandam multitudinem,  
 inquisitione dilata in crastinum:  
 sed Vetius in carcere sequenti  
 nocte necatus est. Quumque hic  
 casus interpretaretur variè, Cæ-  
 sar hanc quoque culpam rejicie-  
 bat in quosdam conscientia timi-  
 dos, donec effecit ut populus ei  
 permitteret ab injuriis insidiato-  
 rum se defendere. Tum verò Bi-  
 bulus in universum omiſſa reip.  
 tractatione, tanquam privatus  
 domi se continuit, reliquo sui  
 consulatus tempore.

At collega jam solus modera-  
 tionem rerum obtinens, non am-  
 plius inquirebat de Vetio, verus  
 ad alias leges ferendas in plebis  
 gratiam: simulque acta Pompeii  
 rata habuit omnia, ut pollicitus  
 fuerat. Eodem tempore equestris  
 ordo inter amplissimum & ple-  
 beium medius, potens tam pro-  
 priis divitiis, quam quæſta ex ven-  
 ditigalibus publicis, quæ redimere  
 à populo solitus eum colebat  
 maximè, remitti sibi partem ali-  
 quam onerum à senatu petiit.  
 Patribus verò cunctantibus Cæ-  
 sar nihil eos moratus soloque  
 consensu plebis usus, remisit eis  
 partem tertiam ex locationum  
 pretio: quapropter equites supra  
 postulata nacti inſperatam gra-  
 tiam, in cælum ferebant auto-  
 rem ejus. Unde robustior etiam  
 quàm antè ex plebe, manus pro-  
 pugnantorum accessit dignitati

435

Beneficium Cæ-  
 saris erga  
 equites.

Cæsaris, ob institutum hoc unicum. Quam gratiam ille auxit eisdem quoque spectaculis & venationibus, supra opes undique as alienum contrahens, & seipsum vincens apparatus magnificentia profusisque largitionibus: quibus effecit ut ceterior ulterioꝛque Gallia sibi provincia decerneretur in quinquennium, & legiones quatuor. Deinde satis intelligens, & ab Urbe diutius se abfore, & gratia maiorem esse invidiam, Pompeio collocavit filiam, quamvis jam antè concordi, veritus amici etiam livorem propter successus nimios. Præterea suæ factionis audacissimos consules designavit in annum proximum, A. Gabinium ex intimis amicis, & L. Pisone m focerum, nuper affinitate conjunctum: Catone vociferante, imperia parari nuptiarum lenociniis. tribunos verò plebis Vatinium & Clodium Pulcrum, infamem, quasi in Bonæ deæ sacris, quæ mulierum erant propria, pudicitiam uxoris ipsius Cæsaris attrectasset. quod flagitium Cæsar dissimulavit in homine apud plebem gratiofo, quamvis repudiata conjuge: alii verò diem dixerunt ut sacrorum violatori, Cicerone accusationem peragente: quo maximè tempore Cæsar testis citatus nihil prodidit, imò & tribunatum pleb. ei curavit in Ciceronis odium, soliti conspirationem trium virorum criminari, ut periculosam libertati publicæ: tanto plus commo-

σαι παροργισθέντες δι' ενός πολιτεύμεθα. ὃ ἢ καὶ θείας ἐπιπέδου & κωννηγίστου ἡγεῖται, ὑπὲρ διωκμῶν δακτυλοῦντες ἐς ἄπαντας, & τὰ πρῶτα πάντ' ὑπερβαλῶν παρασκευῆ καὶ προηγίας & δόσει λαμπρῆς, ἐφ' οἷς αὐτὸν εἰλοντο Γαλατίας τ' τε αὐτὸς Ἀλπειῶν & ὑπὲρ Ἀλπειῶν ἐπὶ πενταετῆς ἄρχεν, καὶ ἐς τὴν δόχλῳ ἐδόσαν τέλη στρατοῦ πένταρχῶν. ὃ δὲ, καὶ τὴν ἀποδημίαν οἱ χροῖον ὄραν ἐσοφῶν, καὶ τὸν φθόνον ὡς ἐπὶ μεγίστοις διὰ τοῖς δευδρῶμοις μείζονα, Πομπηίᾳ μὲ ἐξουγῆν τὴν θυγατέρα, καίπερ ἄντι πᾶν Σικιτιῶνι, δέδωκε μὴ καὶ φιλοῦν ὡς ἐπιφθονιστῆ τῶ μεγίστῃ τ' ἐνδομυθίας, τὸς δὲ δεξομένους τ' σασιωτῶν ἐπὶ τοῖς δόχοις & μίλλοντες ἔτους, & ὑπατοῦ μὲ ἀπέφηνεν Ἀγῶλον Γαβίνιον, φίλον αὐτῆς, Λοκίου δὲ Πείσωτον, & σὺν αὐτῶν μέλλοντες ὑπατεύσαν, τὴν θυγατέρα Καλπουρίαν αὐτὸς ἤγατο βεβῶντες Κάτωνος Δεμμεστροπέειδος γαμβρῶν τὴν ἡγεμονίαν δημοκρέους δὲ ἤρετό ΟΥατινίου τε καὶ Κλάδιον τ' Καλὸν ἐπὶ κλύω ὄντινα ἀρχοῦντο ἐν ἰερουργίᾳ γεμνασίων ποτὲ λαδοῦντα ὑποτίθειν ἐπὶ Γαλίᾳ τῇ Καίσαρος αὐτῆ γεμνασίου, ὃ μὲν Καίσαρ σὺν ἔκλεινεν, ὑπερμερέσκοντα τῶ δήμῳ, καίπερ ἀποπειρῶμεθα τὴν γεμνασίου, ἔπειτα ἢ Δεμ τὴν ἰερουργίαν ἐς ἀσέβειαν ἐδίωκον. καὶ συνηγοροῦσε τοῖς δεικνύσαν ὃ Κικέρων, & κληθεῖς ἐς μεμετρίαν ὃ Καίσαρ & κατέπειν, ἀλλὰ καὶ τότε δημοκρέων ἐς ἐπιούλων & Κικέρωνος ἀπέφηνε, Δεμβαλόντος ἤδη τὴν συμφροσύνην τ' τῶν ἀνδρῶν ἐς μοναρχίαν ἔτω & λύτης ἐπιούτων ὑπο

Gallia in quinquennium Cæsari decreta.

Cæsaris filia Pompeio collocata.

DE BELL

ορειμς, κτ' εχθρον εννοησαν ες  
αμικαν ενταυτω δουκς ζ ο Κλω-  
διου αμεινωσς απεπεσεν τον Κα-  
σαρα, κτ' ουκ αβειν εν τλω τ Γα-  
λατίας ερχομαι. τοσδε τω δη Κα-  
σαρ οπιπεδων επραξε, κτ' τλω δρ-  
χλω δαποδιδου, κτ' εν τλω ενταυ-  
του εδους εζη.

Κικερωνας ζ γραφεται Κλωδιου  
παρωμοιω, οπ' απε δικασηεις τ' ε-  
αμφι Κενθρον κτ' Κεσηρον ανειλοι.  
ο δ' εν τω ερραυ εκηνο ηνοναρι-  
τω ληματι κερημδου, αδιδε-  
σας εν τλω δικλω ενγινεθ και  
πιπενλω εδθηται επικειμδου, γε-  
μων τε αυρημδου κτ' ροπου απεσε-  
πιπτεν ος ενταυτοι ηνωτ τες ενω-  
πους, εδε τοις αγνωσιν ενεχλειν  
αδουδου. ωστε αυτω τω ερραυ,  
αδε τλω απεπειαν, δαπο οικτου  
μπαπιπτεν εν γελαω εν τοσουτο  
δειλιας απε μιαν οικειαν δικλω  
κατεπτεν, ες τ' ολον βιον εν αλ-  
λοταειας εζητησε λαμωερε. οιν π  
κτ' Δημοσθην φασι τον Αθηναϊον  
εσθ' απεσθηται τλω ενταυτω δικλω,  
αμα απε ε' αγωνου φυγεν. Κλω-  
διου ος κτ' απε παρωκλησε αυτω  
στω υβριδ' αλασεσενου εν τοις τε-  
νωτοις, απεγνω πινδ' ο Κικερωνας  
ε' εφδουξο ενουσιον ε' οδε φυγην,  
ε' φιλαν αυτω παληθου συνεζηει  
κτ' η βουλη σωζηη τ' ενταυτω πο-  
λεσι τε κτ' βασιλευσι κτ' δυναστας  
Κλωδιου ος' αυτω τλω οικειαν κτ'  
απε επιουλεις επηρωτισαλιν. επαυ-  
αμωρος τε εν τωδε, αντιπαρεδω-  
λετο τω ηδη κτ' Πρωμηνω τω μερισον εν

ditas quam offensus poterat, ut  
non gravatim inimicorum alteri  
noxam remitteret, modò ulcisceretur  
injuriam illatam sibi ab  
altero. Videtur tamen Clodius  
prior gratiam retulisse Casari,  
adjuro in petitione Galliae pro-  
vinciae. Haec fuerunt acta Casaris  
consulis, qui mox deposito  
magistratu, in Galliam procon-  
sul profectus est.

In urbe vero Clodius Cicero-  
ni diem dixit, quod contra le-  
ges publicas indemnatos sustul-  
isset Cethegum & Lentulum. Is  
quam magno animo egregium  
illud facinus peregerat, tam ab-  
jecto tulit intentari sibi iudicium,  
sordidatus pullatusque obvios  
suppliciter in auxilium sollicitans,  
non veritus ignotis quoque hac  
de causa negotium facessere: a-  
deo nullo respectu decori, ut  
dum miserabilis videri vult, ridi-  
culus fieret. Eò timiditatis in pro-  
pria causa prolapsus est, qui per  
omnem vitam in alienis summa  
cum laude versatus fuerat: id  
quod & Athenis Demostheni ac-  
cidisse fertur, ut qui alios reos  
fortiter tutarus fuerat, ipse reus  
profugere, quam in iudicio de  
salute certare, maluerit. Quum  
enim Clodius preces etiam ejus  
contumeliosè per vias interrum-  
peret, rebus omnino desperatis,  
sponte decrevit solum vertere,  
amicorum turbam profequente,  
commendatum publicè quoque  
datis à senatu ad reges regulòs-  
que literis. Tum Clodius aedes  
ejus villasque diruit insuper, quo  
facto intantum sibi placebat, ut  
parem se putaret Pompeio, tunc

Ciceroni  
dies dicta.

Ciceronis  
abjectus a-  
nimus &  
timidus.

Demo-  
sthenis ti-  
miditas.

Ciceronis  
exilium.

Ciceroni  
reditus ut  
paratus.

437

in urbe potentissimo. Quamobrem ille Milonem, ejus collegam, sed audaciore ingenio virum, spe consulatus propofita acfcivit fibi contra Clodium, jufsum aperire plebifcico Ciceroni reditum, ratus illum reverfum non amplius verba facturum de prefenti reip. ftatu, memorem beneficii recentis, & paratum adverfarium Clodio. Atque ita exul opera Pompeii, ejuſdem favore in patriam reſtitutus eſt, menſe ferme ſextodecimo poſtquam diſceſſerat, adibus quoque villifque inſtauratis ſumptu publico. Redeuntem ad portas exceperunt tot gratulorum officia, ut vix integer dies fuſſiceret: quemadmodum olim Demofthenes ad exilio revertens exceptus eſt.

Intetea Cæſar rebus in Gallia Britanniaque geſtis clariffimus, quas in rebus Gallicis diximus, jam divitiis differtus venit in Cifalpinam Galliam, ut poſt continua bella exercitus aliquantifper quietſceret: unde quum multis in Urbem multas miſſet pecunias: adſe annui po. Ro. magiſtratus ad ſalutandum occurrerunt, & alii provinciis aut exercitibus præpoſiti, ut aliquando cxx. faſces circa eum ſpectarentur: ſenatores verò plures ducentis, pars referentes gratiam, pars pecuniam ſibi ab illo quarentes, aut aliud hujufmodi beneficium: jam enim unus omnia poterat, ſubnixus tantis copiis pecuniſque,

τῆ πόλει κρατῶ ἔχοντι. ὁ δὲ Μίλωνας, τὸ σὺν τῷ Κλωδίου τῷ ἀρχίῳ παραδεδυμένοι, θεοφύτωνον ὄντα τῷ Κλωδίῳ, ἐς ὑπατείαν ἐπήλπιζε· καὶ εἰληφεν ἐπὶ τῷ Κλωδίῳ, καὶ ψήφισατο αὐτῷ Κικέρωνι καὶ ἄλλοις ἐλπίζουσιν ἐλπίσας τῷ Κικέρωνι εἰδόντα, ὡς μὲν τὸ παρόντος πολιτείας ὁκέειν φθίζεσθαι, μεμνημένων οἷα ἐπαίθε, δικαιοσύνη καὶ παρῶν ἐπιείκειαν τῷ Κλωδίῳ. Κικέρων μὲν δὲ διὰ Περσίων ἐκπίστον, διὰ Περσίων κατὰ, ἐκκαθέκτα μάλιστα μὲν τῆς ἐξελθούσης· καὶ αὐτῶ τῷ εἰκίαν ἐπὶ τῶν ἐπαυλείς ἀνίστη τέλει κρινούσιν λαμπροῦς ἐπὶ αὐτῶν αὐτὸ τῶν πύλας ὑποδεχόμενον πίντων, φασὶ αὐτὸ τῶν δεξιῶν τῶν ἡμέρων ἕλιν (οἷον π καὶ Δημοδένει σωζέω κατόπιν ἀναλώσει).

Οὗ Κεῶν ἐν τῷ Κελτοῖς καὶ Βρετανῶν ποδὶ καὶ λαμπροῦς ἐργασμένοι, ὅσα μοι αὐτὸ Κελτῶν λέγονται εἰρηται, πάλαι γέμον ἐς τὴν ὄρεον τῇ Ἰταλίᾳ Γαλατίας, τῶν ἀμφὶ τὸ Ἑσθλῶν ποταμῶν, ἤκει, οὐ συνεχῆς πολέμου τὸ πρῶτον ἀναπαύσαν ἐπὶ ὀλίγον. ὅταν αὐτῶ αὐτὸ πρὸς ἐπὶ ἐπὶ τὸν ποταμὸν πολλὰ πολλοῖς χρόνοις, αἱ ἐπὶ αὐτῶ ἀρχαὶ αὐτῶ μέγας ἀπύτων, καὶ οἱ ἄλλοις ἐπιφανέως ἐς ἡμετέρας ἐτῶν ἢ στρατοπέδων ἐξήσαν. ὡς ἐκτοῖς μὲν ποτὲ καὶ εἰσοὶ μὲν αὐτῶ ἀπὸ ἡρώδης, βουλοῦντες τὸ πῶτος διὰ κροστῶν τῶν μὲν ἀμετέδου ὑπὲρ τὸ ἤδη γενομένων, τῶν δὲ χρονοπομπῶν, τῶν δὲ ἀλλὰ π τισυτάτροποι αὐτοῖς ἐξερρασομένων. παταί τὸ ἤδη διὰ τῶν ἐπὶ αὐτῶ, στραπῶς τε πολλῆς ὕψους, καὶ δυραμείως

DE BELL

ὡς ἐκτοῖς μὲν ποτὲ καὶ εἰσοὶ μὲν αὐτῶ ἀπὸ ἡρώδης, βουλοῦντες τὸ πῶτος διὰ κροστῶν τῶν μὲν ἀμετέδου ὑπὲρ τὸ ἤδη γενομένων, τῶν δὲ χρονοπομπῶν, τῶν δὲ ἀλλὰ π τισυτάτροποι αὐτοῖς ἐξερρασομένων. παταί τὸ ἤδη διὰ τῶν ἐπὶ αὐτῶ, στραπῶς τε πολλῆς ὕψους, καὶ δυραμείως

νάμεις χρησιμοποιῶν, καὶ ἀπουδῆς ἐς  
 ἀπαντα φιλανθρωποῦ ἀφίγητο δ'  
 αὐτῶ καὶ Πομπηίου καὶ Κρασοῦ οἱ  
 κηνοὶ τῆς δυναστείας καὶ αὐτοῖς  
 βουλοδοξαίους ἐδόξε Πομπηίου μὲν καὶ  
 Κρασοῦ ἀδελφῶν ἑσθλατοῦ, Καρ-  
 σαρῶ δ' ἐς ἡγεμονίαν ἂν εἶχεν ἐδρῶν  
 ἀλλὰ ἐψηφισθῆναι πενταετίαν ὡ-  
 δε μὲν ἀπ' ἀλλήλων διεκράθησαν.  
 Πομπηίου δ' ἐς τὴν ἑσθλατίαν ἀν-  
 τιπαρηξάμενος Δομιτίου Ἀλ' Ἰοβαρβος  
 καὶ τὴν νύκτας ἡμέρας ἀμφω κητή-  
 σαν ἐπὶ νυκτὸς ἐς τὸ πῆδον ἐς τὴν  
 χειροτονίαν. ὅτε ἀμφ' αὐτὰς ἔλθες  
 ἦσαν, καὶ συνειπλήθητο, μίχθη τις  
 τῷ Δομιτίου δαδῶρον ἐπατάξε ξί-  
 φει. καὶ φυγῆ μὲν τῆτο ἴω, Δομι-  
 τίος τε αὐτὸς ἐς τὴν οἰκίαν διεσώζε-  
 το μόλις, καὶ Πομπηίος τὴν ἐσθλατίαν  
 τινὲς ἡμερῶν ἐφερον οἰκᾶδ' πα-  
 ρεῖ τοσοῦτον ἐκώτερον ἤλθε κινδύ-  
 νος. ἀφ' ἑνὸς δ' ἐν ὑπαίτει Κρασοῦ  
 τε καὶ Πομπηίου, Καρσάρῶ μὲν  
 (ὡς περὶ ὑπέστησαν) τὴν ἐσθλατίαν πεν-  
 ταετίαν ἀποστῆψαντο. τὰ δ' ἐ-  
 δη Δι' ἀκλήροισιν καὶ στρατίαν ἐπ'  
 αὐτοῖς, ὃ μὲν Πομπηίου εἰλετο Ἰ-  
 βηρίαν τε καὶ Λιβύην καὶ ἐς ταῖςδε  
 τὰς φίλους ἀπεπέμπων, αὐτὸς ὑπ-  
 ἴμενοι ἐν Ρώμῃ. ὃ δ' ἐπὶ Κρασοῦ  
 Συρίαν τε καὶ τὴν Συρίαν πλησίον  
 ἐπιθυμία πολέμου πρὸς Παρθύαιους,  
 ὡς ἐνχερῶς δη ἐνδοξῶν καὶ ἐπιπερ-  
 δῶν. ἀλλὰ ταῖς μὲν ἐξίονε τὴν πό-  
 λεως ποικίλ τε ἀλλὰ ἀπέχον, καὶ  
 οἱ δημοεργοὶ ἀποθηροῦσιν μὴ πολέ-  
 μῳ Παρθύαιους, ἐδὲν ἀδικοῦσιν ἔ-  
 πεδορῶν δ' δημοσίας ἀρᾶς ἐπι-  
 ράμντο, ἂν ὁ Κρασοῦ καὶ φροντισίας  
 ἀπάλλετο ἐν τῇ Παρθύειν, οὐδὲν τε  
 παρὰ ὀμνησῶν καὶ αὐτῶν στρατῶν μὲν  
 in Parthico solo, una cum exercitu & ejusdem nominis filio:

& alioqui ad bene merendum  
 promptissimus. Inter ceteros fa-  
 lutatores fuerunt Pompeius &  
 Crassus potentiae socii. Ibi in  
 commune consultantibus pla-  
 cuit hos duos rursus creari con-  
 sules, Caesari imperium proro-  
 gari in aliud quinquennium: at-  
 que ita digressi sunt, Pompeio  
 verò competitor exitit Domi-  
 tius Aenobarbus: & ubi dies praefi-  
 tuta adfuit, ambo ante lucem  
 in campum descenderunt ad com-  
 mitia, exortaque altercatione  
 ad manus ventum est. In ea ri-  
 xa is qui Domitio facem praefere-  
 bat, percussus est gladio: tantaque  
 mox circa ipsum fuga  
 fuit, ut agrè se domum reci-  
 peret, Pompeii quoque veste  
 cruenta, domum remissa: tam  
 propinquus fuit uterque peri-  
 culo. Novi consules Crassus &  
 Pompeius juxta pollicita Caesari  
 decreverunt aliud quinquen-  
 nium, ipsi provincias cum exer-  
 citibus sortiti sunt: Pompeius  
 Hispaniam & Africam, quas per  
 amicos rexit, ipse manens in  
 Urbe: Crassus Syriam & regio-  
 nes ei finitimas, bellum Parthi-  
 cum cogitans, ut facile, nec mi-  
 nus gloriosum quam utile. Sed  
 huic urbem egredienti multa ma-  
 la obvennerunt omina, interdici-  
 tentibus & tribunisplebis ne Par-  
 this bellum inferret nulla laccessi-  
 tus injuria: qua re quum ille nihil  
 moveretur, publicis execrationi-  
 bus cum diris devoverunt: qui-  
 bus omnibus contemptis perit  
 in Parthico solo, una cum exercitu & ejusdem nominis filio:

Crassus & Pompeius coss.

438

Crassi expeditio in Parthos, & ejus interitus.



nam ex centum millibus vix decem millia refugerunt in Syriam. Verum hæc Crassi clades dicitur in rebus Parthicis.

At populus Romanus fame pressus, Pompeium annonæ præfecit, eique, sicut prius in bello Piratico, viginti ex senatu ministros addidit: quibus ille circa provincias dimissis, brevi urbem replevit omnigenis copiis rerum ad victum pertinentium: & hinc quoque auctus est, tam gloria quam potentia. Eodem tempore

Juliae interitus.

& Julia prægnans ex Pompeio, moritur: unde metus omnes invasit, fore ut sublata affinitate Cæsar & Pompeius mox inter se confisterentur totis exercitiis, quod jamdudum turbata essent

Magistratus Romæ qua arte parati.

rationes reipublicæ. Nam & magistratus per factiones largitionesve, improbis studiis, interdum faxis etiam gladiisque acquirebantur, & largitiones nullo pudore cohibente frequentabantur, & populus venales in comitiis præbebat operas: denique inventus est qui dccc talenta per ambitionem apud sequestros deponeret. Præterea singulorum annorum consulibus nulla spe relicta bellandi aut ductandi exercituum, quod excluderentur triumvirorum potentia, qui deteriores erant, lucra captabant ex pecunia publica, aut successorum suorum designationibus: boni verò

Resp. Romana octo menses sine magistratu.

his de causis in universum à magistratibus abstinebant, ut statutam perturbato reipublica per octo menses aliquando magistratu caruerit, Pompeio ad omnia

ἐμοὶ ἢ ἑλ' ἐπιλείψῃ ἐκ δέκα μυριάδων ἐς Συρίαν διέφυγον. ἀλλὰ τὴν μὲν Κρασοῦ συμφορὰν ἡ Παρθιακὴ δολοφὸν γραφῆ.

Ρωμαῖοι δὲ λιμῶν πιεζόμενοι Πομπηίου εἰλοντο τὸ ἀγροῦς αυτοκομῆσαι εἰσάγει καὶ οἱ, κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῶν ληστῶν, εἰσῆσαν δὲ τὴν βουλῆς ὑπηρετίας ἔδωκαν. ὁ δὲ αὐτὸς ὁμοίως ἐς τὴν Ἰθνην ἀφάθει ἐπέστρεψε, καὶ τὴν Ρώμην αὐτικῶς ἐπέλησεν ἀγροῦς δωφιλῶς. ὁ δὲν ἐτι μάλλον ἐς μέγα δόξης ἐπήρτο ἔθνη δυνάμεως. Ἐξ αὐτῆς χρόνῳ ἔτι Καίσαρος θυγατρὴν κύνεσσι τὸν Πομπηίου θνήσκου, καὶ δεῦθεν ἄπιστον ἐνεπιπτεν ἀνηρημῆς τῆς ἐπιγρῆμιας, ὡς αὐτικῶς μεγάλοις στρατοῖς Καίσαρος τε καὶ Πομπηίου διαισομένον ἐς ἀλλήλους, ἀσωταίνουτο μάλιστα καὶ χαλεπῶς οὐ πολλὰ γελῶν μένης τὸ πολιτείας. αἱ πὲρ ἡ ἀρχαὶ καὶ τῶν εἰσῶν ἡ δωροδοκίαν, ἀπεθῆ τε ἀδικῶ καὶ λιτοῖς ἢ ξίφεσι κατέσταντο, ἔτι δὲ ἐκείθεν ἡ δωροδοκίαν ἀνακλιμῶς τότε μάλιστα ἐπλεόνασεν ὁ, τε δὲ μὲν αὐτοῦ ἐμμειθεῖν ἐπὶ τὰς χειροτονίας ἦεν. ἠφθῆ δὲ που καὶ μεσεγγυήμας πειλάντων ἐκλογισίαν ὑπὲρ τῶν ἐπινομῶν γηρόδμον ἀρχῆς. οἱ τε ἀνὰ ἔταρον ἐκείτων ὑπῆτοι στρατεύειν ἰδίῳ περὶ ἑτοίμην ἀπεγνωσῶν, ἀσκληοδῶν τῆ δυνάσει τῶνδε τῶν τελῶν ἀνδρῶν ὅσοι εἴ ἴσαν αὐτῶν ἀποπύτεροι, κέρδιον ἀπὸ στρατείων ἐτίθεντο τὰ κινῆ τὴ πόλεως, ἔτι δὲ τῶν ἰδίων ἀφροδῶν χειροτονίας. οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἀφῆσαν ἑταῖρα ἔπιμπαν ἐξελείπον τὸ ἀρχεῖν ὡς τε ποτὶ ἔμιννας ὀκτὸ τῆν πόλιν ἀναρχον ἐκ τῆς ταιῶς ἀσωταίνιας γηροῦ. Πομπηίου

πῆν

πῆϊον πῆϊδ' ὑπερβάντος ἐπιτηδῆς,  
 ἵνα ἐν χρεαίᾳ ὄρῳτο δικτάτωρ. καὶ  
 πολλοὶ τούτῳ ἐς ἀλλήλους διελέξαν,  
 ὅτι μόνον ἂν ἤροιο φάρμακον ἐπι  
 τῆς παρῶσι κακῆς ἡ μόναρξος ἐξ  
 εὐσία. χρεῶν δ' ἐλέσθ' ὀνομαζομένων ὀ  
 μοῦ & ἡπῖον ἐνοσημῶν ἄρῳ τ' Πομ  
 πῆϊον στρατίας τε ἀρχόντα ἱκανῆς,  
 & φιλαδημῶν εἶναι δεκνῶντα. & τῆν  
 βουλήν ἀρῶντα διὰ τιμῆς καὶ τ'  
 βίον ἐγκρατῆ & σωφρονα, ὡς ἐπὶ τῶν  
 τοῖς ἐντεταχῆς ἐναρξῶσι ἢ ὄντι ἢ  
 νομιζόμενοι εἶναι. ὃ ἦ τῶν ἀρεσδου  
 κίαν τῆδε λόγῳ μὲν εὐδουχέραιεν, ἔρ  
 γῳ δ' ἐς αὐτὴν πάντα ἐσφατῆεν ἀ  
 φανῶς, & τῆν ἀσωταξίαν τῆς πο  
 λιτείας καὶ ἀναρχίαν ἐπὶ τῆ ἀσω  
 ταξίᾳ ἐκὼν ὑπερῶσα.

Μίλωνος τε τὰ ἐς Κλωδίον ὑπηρε  
 τίσαντος αὐτὰ, & ἀρεσοκράτου τῶν  
 δεμῶν διὰ τὴν Κικέρωνος καὶ Ἰσοκράτους,  
 ὑπατείας ὡς ἐν καιρῷ ὡρῆσθαι τῆνδε  
 τῆν ἀρχὴν μετιόντες, ἀποδιέσχετο τῆς  
 χειροτονίας. μέγιστον βαρυνόμενος ὁ  
 Μίλων, ὡς & ὡς αὐτὸν ἀπίστου  
 ἡσοκράτου & Πομπηίου, ἐς τὴν πα  
 τριᾶν Λαβόντιον ἐξῆι, ἢν Διομη  
 δι φασὶν ἀλόκρον ἐξ Ἰλίου, ὡς ὅτι  
 τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πόλιν οἰκῆσθαι  
 & εἶναι δὲ τὸν Γάμοις ἐς αὐτῶν γαίῳι  
 πενήτηντα & ἐκείνῳ. Κλωδίον δ'  
 ἐξ ἰδίων χωρίων ἐπανιόντ' ἐπὶ ἰπ  
 πῶν, καὶ ὡς Βοίλων ἀπαντήσων  
 τ' αὐτῶν, οἱ μὲν καὶ τῶν ἐχθρῶν  
 ἴσασθαι μόνον ἀλλήλους καὶ πα  
 ραδόντων, Ἡρακλῆων ἢ & Μίλων  
 ἐπιδοσμένων τῶν Κλωδίῳ, εἰδ' ὡς  
 κεκλεύμενοι, εἰδ' ὡς ἐχθρὸν δε  
 σπῶντε κτείνων, ἐπαύταξεν ἐς τὸ με  
 τῶν φρεσὶν ἐπιβίβῳ. καὶ τ' μὲν αὐτῶν π  
 ἡγομένων ἐς τὸ πᾶσιον πῆϊον ἐκείνῳ  
 curenatum curator equi servus

connivente de industria, ut di  
 ctatore opus haberent. Quod  
 jam passim audiebatur in circulis,  
 non aliud superesse præ  
 sentibus malis remedium quàm  
 si refugiat ad unius boni at  
 que potentis viri principatum.  
 quibus verbis subindicabatur i  
 pse Pompeius, quòd cum impe  
 rio præfesset amplis copiis, & vi  
 deretur amator plebis ac senatus  
 cultor, temperatus & prudens,  
 comitate quoque seu vera seu  
 ficta, amabilis. Hanc ille civium  
 de se expectationem verbis qui  
 dem averfabatur, indignanti si  
 milis, re autem clam agebat  
 modis omnibus, nihil obstitens  
 quominus resp. turbaretur ca  
 rens rectoribus.

Quin & Milonis opera Clo  
 dium depresserat, & summo ap  
 plausu populi Ciceronem redu  
 xerat, quominus consularum tri  
 bunus etiam tum peteret remo  
 ratur: donec Milo ipse ægè  
 ferens ejus erga se quoque per  
 fidiam, profectus est in patriam  
 suam Lavinium: quam Æneas  
 fertur post expugnatum Ilium  
 primam condidisse in Italia, dissi  
 tam ab Urbe ad decimumno  
 num Lapidem. Fortè tum Clo  
 dius è villa in Urbem equo vehe  
 batur: quòmque circa Bovillas  
 sibi occurrisset, parum amico  
 vultu se præterierunt, ceterùm  
 Milonis famulus invasit Clodium  
 sive jussus, sive ut inimicum do  
 mini tolleret, eique gladio vul  
 nus infixit in occiput: quem  
 detulit in proximum diversio  
 rium.

439

Pompeius  
 dictaturam  
 ambit.

Lavinium  
 ab Ænea  
 conditum.

Clodii in-  
teritus.

440

Milonis  
audacia.

M. Cæci-  
lius.

rium. Quod mox accurrens Milo cum suis, incertum spirantem adhuc an exanimem, confecit, præ se ferens quasi se nec iubente nec volente cædes patrata esset: nolens tamen facinus imperfectum relinquere, ob quod sciebat sibi subeundum periculum. Hujus casus rumore plebs attonita in foro pernoctavit: postquam illuxit, corpus defuncti pro rostris est positum: quod mox aliquot trib. pl. amici ejus adjuvante forensi multitudine transtulerunt in curiam, sive in honorem viri senatorii, sive in fenatus ipsius contumeliam qui connaverit ad talia. Ibi aliquot petulantiores congestis subfellis rogum extruxerunt ignemque subjecerunt: quo unâ cum cadavere conflagravat curia, cum aliquot contiguus privatis ædibus. Miloni porro tantum audacia supererat, ut non tam cædis poenam metueret, quam indignaretur talem honorem haberi Clodii cadaveri. Adjunctis igitur ad domesticorum manum rusticis, & largitionibus plebe conciliata, simulq; tribuno M. Cæcilio, vasto animo in Urbem reverfus est: quem mox de via Cæcilius in forum pertraxit, causam dicturum apud eos quos corruperat, tanquam apud concionem legitimam: simulans quidem se per iram nolle dilationem concedere, sed re vera sperans, si reus præsens periculum evaderet, non subitutum severius judicium. Milo præfatus inconsulto patratum

ὁ ἰπποκρίτης ἐπέφηνε ὁ δὲ Μίλων  
καὶ τὸ θεράπονταν ἐπιτρέψας, ἐπ' ἑμ-  
πιου ἢ ἢ νεκρὸν ἐπανεῖλεν, ἡσά-  
κρηνοῖδρῳ μὲν ἔβουλευσεν τὸ φέ-  
νοι ἀδὲ αὐτοῦ αἰτίας, ὡς δὲ κινδυνώ-  
σαν ἐξ ἀπειτῶν ἤξίου τοῦ ἔργου ἀ-  
τελεῖς καταλιπεῖν. ἀπαρχήλθεντος  
δὲ ἐς Ρ' ἄμωλυ ἔπαυσε, ὁ μὲν δὲ-  
μος ἐκπαλαγείας ἐν ἀγροῖς διενυ-  
κτέροσε, & τὸ σάμα πινεῖ ἔκλω-  
δίου μετ' ἡμέραν αὐτοῦ αἰτίας ἐπὶ  
τῶν ἐμῶλων ἀρπάζοντες δὲ αὐτὸν  
τὸ τε δημόρων ἐνοιε ὁ οἱ φίλοι ἔ-  
κλωδίου & πηλῶν ἄλλο συν ἐκεί-  
νοισι, ἐς τὸ βελδοτήρον ἐκρίστω  
εἶπε ἐπὶ πηλῶ βελδοτηρῶ ἄλλου ὄ-  
πε, εἴτε ἐς ὄνειδῶν τὸ βελδῆς τοῖ-  
δα αὐτοῦ αἰτίας. καὶ τῶν παρόντων οἱ  
αὐτοῦ αἰτίας πᾶσι βάλου & τὸς ἱρι-  
νοῦς τὸ βουλοῦτων συμφοροῦντες,  
ἤψαν αὐτὸν ποῦν, ὅθ' ἦς τὸ τε  
βουλευτήρον καὶ πηλῶν τὸ πηλοῖον  
οἰκίαν τῶ κλωδίω συγκαταφλέγη-  
σαν. Μίλων δὲ θεόσῳ ποσόνδε πε-  
ρῶν, ὡς ἐ δέδωκα αὐτὸν τῶ φέ-  
νω μᾶλλον, ἢ ἀνανακτεῖν ἐπὶ τῇ  
κλωδίου τῶν περὶ πηλῶ. θερα-  
πόνταν οὖν καὶ ἀνδρῶν ἀγροῖων  
πηλῶν αἰτίας, καὶ ἐς τὸν δὲ-  
μον αὐτοῦ αἰτίας χρημῶν, τὸ τε  
δημόρων Μάρκων Κεκιλίον περῶ-  
νδρῳ, ἐς τῶν πόλεον κατῆ θερα-  
σῶντα καὶ αὐτὸν ὁ Κεκιλίῳ εὐ-  
δὺς ἐσόντω εἰλεν εἰς τῶν ἀγροῖων  
ἐπὶ τὸς παρ' αὐτῶ δέδωκεν ἡγί-  
ται, ὡς περ' ἐπ' ἐκκλησίαν ἡσά-  
κρηνοῖδρῳ μὲν ἀνανακτεῖν, & ἐ δι-  
δοναί τῆς δίκης ἀναδολῶν, ἐλπί-  
ζων δὲ, εἰ αὐτὸν οἱ παρόντες με-  
θεῖεν ἐκλύσθαι τῶν δίκων τῶν ἀλη-  
θεῖων καὶ Μίλων μὲν ἔβουλευσεν  
τὸ ἔργον εἶπαι, (ὃ γὰρ αὐτὸν μετὰ  
αἰτίας

πνεύς ἢ γυναικός ἐπὶ ζωῷ ὀρ-  
 μίσει) ἢ λοιποὶ χρεόν κητέ τοῦ  
 Κλωδίου διετίθετο, ὡς θρασυτά-  
 του δὴ, & φίλων θρασυτάτων, οἱ  
 & τὸ βουλευτήριον ἐπιχευέτησιν  
 αὐτῶ. ἐπὶ δὲ αὐτῆς λέγοντος οἱ τε  
 λοιποὶ δημοῦχοι & ἔδημον τὸ ἀ-  
 λλάφθρον ὀπλισμένοι ἐνέβαλλον  
 ἐς τὴν ἀρχαίαν. Κεκίλιος μὲν δὴ &  
 Μίλων δέλων ἐδῆτας ἰσχυρότεροι  
 ἀπέδρασαν· πολὺς δὲ τῶν ἀέλων ἐ-  
 γίνετο φόνος, & τὰς Μιλωνος ἐ-  
 πι φίλους ἐρευνῶντων, ἀλλὰ τὸ ἐν-  
 τηρόν τε ἀναγρουμένων ἀσὸν ὄμορ ἢ  
 ξένον, ἢ κηλίτω ὅσοι τῆς ἐδῆ-  
 σιν ἢ σφραγιστὶ δὴν χρεσσοῦ διεφε-  
 ρον. ὡς γὰρ ἐν ἀστυκτικῶν πολι-  
 τείᾳ, σωὶ ὄργῃ ἢ ἀσφραγιστῶν τῶν  
 ἔθροσος ἀσφραγιστῶν, θρασυποι-  
 τῆς τε ὄντες οἱ πλείους & ὀπλισμέ-  
 νοι κητὰ ἀνόπλων, ἐς ἀρπαγὰς ἐ-  
 τραποντο. ἔργον τε οὐδὲν αὐτοῖς  
 ἀπῆν, ἀλλὰ ἢ ἐπὶ οἰκίας ἐφέροντο,  
 & ἀσφραγιστῶν ἔργων μὲν, πᾶσι  
 ἐυληπτοῦ σφίσι ἀπῆν, λογῶν δὲ,  
 τὰς φίλους ἔθροσος ἀσφραγιστῶν  
 τε ἢ αὐτοῖς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας  
 & πύρος & λίδων ἢ πυρῆς ἔργον,  
 Μίλων.

Ἡ βελή δὲ σωὴ μὲν δέος, ἢ  
 ἐς τὸ Πομπηίοι ἀφείρων, ὡς ἀντι-  
 κη σφῶν ἐσθίμων δικτάτωρ (χρη-  
 ζειν γὰρ αὐτοῖς ἐφάρετο πᾶσι παρ-  
 ὄντα τοῖσδε θρασυταῖς) Κατω-  
 γῶ δὲ αὐτῶς μεταδιδύξαντες, ὑπε-  
 τον εἰλοντο χωρεῖς σωαρχοῦ, ὡς ἂν  
 ἔχοι τὴν μὲν ἐξουσίαν δικτάτωρ,  
 ἀρχῶν μόνος, τὴν δὲ ἔυθυαν ἰσχύ-  
 ας. ἢ ἀσφραγιστῶν ὄντων, ἔθρο-  
 τε δύο μέγιστα & σφραγιστῶν ἔχων &

hoc facinus, alioqui non aggressum fuisse id, impeditum comitatu uxorio, reliquum tempus absumpsit invehendo in Clodium, ut hominem audaciae perditae, perditorum item antifistitem, qui unà cum ipso concremarint etiam curiam. Quo adhuc concionante reliqui trib. pleb. & incorrupta pars civium armati forum irrupere, tum Cæcilius & Milo servili habitu clapsi aufugerunt: nihilominus aliorum magna strages est edita, dum non jam Milonis amici requiruntur, sed passim saevitur in cives ac exteros ut quisque in manus venerat, praesertim insigniores vestitu aureisque annulis. Sublata enim omni reip. forma indulgebatur irae per tumultus occasionem: & quia plerique servilis conditionis arma adversus inermes corripuerant, ad rapinas verfi licentissimè per domos discurrebant, scrutantes re vera quicquid esset asportatu facile: sed praetextu quaerendi amicos Milonis: qua occasione per aliquot dies, igni, saxi, variis facinoribus saevitum est.

Senatus verò in curiam metu excitus, in Pompeium intentus eratur, quasi jamjam dictatorem futurum: quod remedium res ipsa postulare videbatur. Id Cato dissuadens traduxit Patres in suam sententiam, ut eum consullem absque collega facerent: ut potestatem quidem dictatori habere-

441

Pompeius solus consul creatus.

mas provincias & exercitum ac pecunias haberet, principatum in Urbe tenuit, Catonis quoque suffragio, ne ille impediret profectioem in Cyprum: cuius regnum in provinciam redigendum erat lege Clodia:

Ptolemæi  
Cypri re-  
gis avari-  
tia.

Ejus inte-  
ritus.

Judicia in  
consulatu  
à Pompeio  
proposita.

quod Ptolemæus insulæ rex Clodio quondam à piratis capto in redemptionem duo tantum talenta præ avaritia contulerat. Itaque Cato ordinavit res Cyprias, quum jam rex pecuniam projecisset in mare, sibi que ipse manus intulisset, quàm primum decretum. S. P. Q. R. cognoverat. Pompeius verò iudicia proposuit, cum de aliis criminibus, tum præcipuè de munerum corruptelis ac largitionibus. videbatur enim ei ex hoc, ceu fonte, nasci mala publica, & proinde hoc curato secururam sanitatem celerem, tulitque legem ut ex eo tempore quo ipse primum cof. fuerat, usque in præsentem consulatum, liceret ab iis qui magistratus gesserunt rationem actorum expeti. erat autem id tempus annorum penè viginti: quod & Cæsaris consulatum complectebatur. Id factum quia Cæsariani interpretabantur in patroni sui sugillationem ac contumeliam, dum tam longè repetuntur elapsa tempora: & hortabantur ut præsentibus incommodis potius mederetur, quàm ob præterita molestus esset tot haud contemnendis viris, in quibus nominabant & Cæsarem: ille graviter tulit mentionem ejus fieri, quasi extra omnem suspicionem positi, tempus tamen contraxit, à secundo suo consulatu incipiens. multum enim id referre ajebat ad accuratam cor-

χρήματα, καὶ τὴν τῆ πόλεως μο-  
ναρχίαν, ἀλλὰ τὸ μόνον ὑπεύθυνος  
ἔην. Κάτω μὲν ἐψηφίσαντο, ἵνα  
μὴ παρὰν εὐνοίᾳ, Κύπρον ἀφε-  
λέσθαι Πτολεμαίου βασιλέως: νομο-  
θετηθῆναι ἄδη τὸ τοῦ Ἰωάννου Κλωδίου,  
ὅτι οἱ ποτὲ ἀλόνητο ἰσθμὸν ὁ Πτο-  
λεμαῖος ἐς λύτρα ἕως μικρολο-  
γίας δύο τάλαντα ἐπεπόμφει. Κά-  
των μὲν δὲ κριθείητο Κύπρον, Πτο-  
λεμαίου τὴν χρήματα ῥίψαντος ἐς  
τὴν θάλασσαν, καὶ ἐαυτὸν ἐξαγα-  
γόντων, ἐπεὶ τῶν ἐψηφισμένων ἐπί-  
δρατο. ὁ δὲ Πομπηίου δικὰς ἀσφύ-  
τιδες τῶν τῶν ἀδικῶν ἀμνηστῶν,  
καὶ μέγιστα δωροδοκίας καὶ δευσιμῶν.  
ἐδόκει ἢ ἐπιτελεῖν αὐτὰ ἕως τῶν  
κρίτων ἀρξάντων, ἐν τῷ τῶν  
ἴσων ἔξεν ταχέων. ἰσὺν τε ἀει-  
ξεν, ἀλλὰ τῶν ἐαυτῶν τὸ πρῶτον ἰσφύ-  
τειας ἐς τὸ παρὸν, ἐυθύνει τῶν ἐδί-  
κων. καὶ ἡ δὲ ὁ χρόνος ὀλίγη μείων  
ἐπὶν εἴησιν, ἐν ᾧ καὶ ὁ Κάτω  
γεννητὸς ὑπαίτη. τῶν οὖν φίλων τῶν  
Κάτω ἰσφύοντων ἐς ὑσφίαν ἢ  
ἐς ἐπιθρίαν αὐτὸν τῶν Κάτω ἀδελ-  
φῶν πολὺ τῶν χρόνου ἀσφύτων, ἔπε-  
ρανοῦσαν τὸ παρὸν διορθοῦσθαι  
μύθων ἢ τὸ περὶ τὸν εὐνοίαν ἐπὶ  
ἀνδράσι τοσοῖσδε ἀξιολόγους, ἐπο-  
νομαζόντων δὲ πῶς ἀδικῶν καὶ τὸν  
Κάτω τῶν Πομπηίου ἀμφὶ μὲν τῶν  
Κάτω ἀδελφῶν ἡγενητῶν, ὡς ἀμνηστῶν  
ἴσων ἰσφύτων, ἐπεὶ καὶ τῶν  
ἐαυτῶν ὀδύνην ἰσφύτων τῶν χρό-  
νων ἀσφύτων ἀνδρῶν. πολὺ δὲ ἀνα-  
λασθῶν ἐλεγε, ἐς ἀκρίτων διορθῶσιν  
ἐπιτε-

ἐπιτεταμεμένης ἐν ποταμῷ τῷ πολι-  
 τείας. τοιαῦτα δ' εἶπαι, ἐκύρου  
 τὴν ἡγορᾶν, καὶ πλείους δὲ αὐτίκα  
 δικῶν ποικίλων. ἵνα τε μὴ δεισθῆναι  
 οἱ δικασταί, αὐτὸς αὐτοῦς ἐπώ-  
 πλους στρατιῶν ἀπειρησάμενος. καὶ  
 σφάται μὲν δῶντες ἐκλάσσειν, Μίλων  
 τε ἐπὶ Κλωδίε φόνω, & Γαβίνιος  
 παρανομίας ὁμοῦ καὶ ἀσεβείας, ὅτι  
 χρεῖς ψηφισμάτων ἐς Αἴγυπτον  
 μὲν στρατῶς ἐπέβαλεν, ἀπαρρησύν-  
 ταν τὸν Σιδυλλεῖαν Ὑψίος δὲ καὶ  
 Μέμμιον καὶ Σιέτον, καὶ ἕτεροι  
 πλείους, ἐπὶ διαδοχικῶς ἢ πλη-  
 θους δεκασμῶν Σκαυρον ἢ πλεί-  
 οντας παρανομίαν ἐκέρυξεν ὁ Πορ-  
 μήσιος ὑπακούσσει τῇ δικῇ. & πύ-  
 λιν ἢ δήμου τῶν κτηνοκόρων ἐνοχ-  
 λουῦντες, σφαγῆς ἢ ἐν τῷ Πορ-  
 μήσιου στρατιῶν ἐπιδοκίμωντων ἐγέ-  
 νητο. & ὁ μὲν δήμος κωτεσάπησεν,  
 ὁ δὲ Σκαυρος ἐκλάσσειν, καὶ κατὰ πάν-  
 ται φυγῆς κτείνασται. Γαβίνιος δὲ  
 & δήμους δὲ ἐπὶ τῇ φυγῇ. καὶ  
 πάλιν ἢ βουλή λαμπρῶς ἐπαγαῖναι,  
 δύο τε ἄλλα τέλη καὶ χρόνον ἐς τὴν  
 δεκάτην ἢ ἐδῶν ἕτερον τῶν Πορμήσι-  
 ον ψηφισμάτων. Μέμμιον δὲ ἀ-  
 λουὸς ἐπὶ δεκασμῶν, τοῦ νόμου τοῦ  
 Πορμήσιου δίδοντας αὐτῶν, φησαν  
 ἕτερον, ἀφείδον τὴν κτηνοκόρων, τὴν  
 πεντηκόντην Πορμήσιου Ἀδελφίον Σκι-  
 πιῶνα ἀπεκτελέσασθαι ἐς ὁμοίαν δε-  
 κασμῶν δικῶν καὶ ἐπὶ πάλιν τοῦ  
 Πορμήσιου τὴν ἢ κτενοκόρων ἐδοῦνται  
 μεταλάσσειν, πολλοὶ δὲ τῶν δικασ-  
 τῶν μεταλάσσειν. ὁλοφύραμενον  
 αὐτῶν δὲ Μέμμιον τὴν πολιτείαν, διέ-  
 λυσε τὴν δικῶν.

Καὶ ὁ Πορμήσιος, ὡς ἤδη τὰ  
 κελύοντι τὴν κτηνοκόρων διαρτάμε-  
 νος, τὴν Σκιπιῶνα συνέλαβεν ἐς τὸ

rectionem attritae tot malis rei-  
 publicae. His dictis legem sanxit,  
 mōxque securae sunt lites variae,  
 & ut liberi à metu essent iudices,  
 ipse praerat opposita manu mili-  
 tum. Primi omnium absentes  
 damnati sunt. Milo homicidii,  
 Gabinius juris humani diviniq̄  
 violati, quòd absque S. C. Ægy-  
 ptum intrasset cum exercitu,  
 contra Sibyllina monita : Hy-  
 psæus verò, Memmius, Sextius,  
 cum aliis plerisque, ambitus. Pro  
 Scauro plebem deprecantem  
 Pompeius per praedonem admo-  
 nuit, expectarent sententiam ju-  
 dicum, quumque nihilominus  
 obtreperent accusatoribus, mili-  
 tes Pompeiani impetu facto con-  
 foderunt aliquot: ita silentio red-  
 dit. Scaurus damnatus, in exi-  
 lium missus. Gabinius bonis mul-  
 tatus est insuper. Senatus col-  
 laudato Pompeio duas alias le-  
 giones addidit, & in provinciis  
 prorogavit imperium. Memmius  
 verò unus ex damnatis ambitus,  
 quia lex Pompeia impunitatem  
 concedebat indicanti alterum,  
 focerum ipsius Pompeii L. Sci-  
 pionem in jus vocavit, reum pa-  
 riter ambitus: quo facto quum  
 Pompeius vestem mutasset, multi  
 iudices id imitati sunt: Mem-  
 mius questus de statu reip. accu-  
 sationem omisit.

Tum Pompeius quasi jam of-  
 ficio dictatorio perfunctus, Sci-  
 pionem in reliquum anni consu-  
 latus collegam assumpsit: nihil  
 laetiparum tunc etiam ἐπιπέτο καὶ μετὰ  
 ominibus

Milo dam-  
 mnatus  
 homicidii.

442  
 Damna-  
 torum re-  
 censio.

ominus etiam successorum consulatu proficiebat rebus gerendis, obtinens eandem potentiam: & unus in Urbe administrabat omnia. Favor enim senatus erat in illum propensissimus, etiam eò ut Cæsarem ureret, qui in suo consulatu ordini amplissimo nihil commodaverat: contra Pompeius languentem remp. citò restituerat, nemini senatorum nisi ex magistratu molestus. Ceterum exules concurrentes ad Cæsarem, monebant caveret à lege Pompeia, quæ ipsum maximè peteret: qui calamitatem eorum solatus, Pompeium quidem laudabat: verùm tribunis plebis auctor fuit ut rogationem ferrent, licere Cæsari absenti secundum consulatum petere: quæ ipso Pompeio etiam tum consule non contradicente rata fuit. At Cæsar fenatum sibi adversum cogitans, timensque ne in privatorum civium ordinem redactis inimicis obnoxius fieret, omnibus artibus hoc agebat ut exercitum retineret, donec ipse consul designaretur: petiitque à senatu ut parumper etiam imperium prorogaretur sibi saltem in citeriore provincia, si non posset obtineri in utraque. Sed vetante Marcello qui Pompeio successerat, Cæsar renuntianti hoc respondit,

Hic impetrabit, adnota manu ad gladii capulum. Deinde Novumcomum condidit sub Alpibus, donavitque jure Latii, hoc est, ut qui annum magistratum civium, Ex horum Novocomensium numero quendam magi-

443

Cæsaris dictum.

Novumcomum à Cæsare conditum.

τῶν ἑτέρων ἐς τὴν δόξαν κρητισμῶν, εἰδὲν ἅπλοσ ἐφείρατο καὶ ἐδυναστεύει καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ Ῥώμῃ τότε Πομπηϊῶσ· ἡ γὰρ ἔννοια τῆσ βαλῆσ μάλιστα ἐς αὐτὸν ἐπίειε, ζῆλον τε τῷ Καίσαρι, ἐς εἰδὲν αὐτῇ αὐτῷ τὴν ἰδίαν ὑπατείαν κερηρῆμα, & ὅτι νοσούσαν ο Πομπηϊῶσ τὴν πολιτείαν ὀξείασ ἀναλάσοι, καὶ εἰδὲν σφῶν αὐτῶν τὴν δόξαν φορτικὸσ ἢ ἐπιχερῆσ ἦναι. τῷ δὲ Φυγάδων ἐς τὸ Καίσαρα ἰόντων ἀγῶν & παραγνέτων φυλακαστῶν τὸ Πομπηϊῶσ, ὡσ τὸ νόμον τῷ δεκασμῶ μάλιστα ἡμίθρον ἐπ' αὐταῖσ, τὴσ δὲ καὶ Καίσαρ περιγῶρει, & τὸ Πομπηϊῶσ εὐφραμεῖ τὴσ δὲ δημοκρατεσ ἐπίεισε εἰσηγήαστῶ νόμον, ἐξείκαμ Καίσαρ ὀδοῦσαν ὑπατείαν δάπη μετῆναγ καὶ τῶν, ὑπατάσαντῷ ἐπ' τὸ Πομπηϊῶσ, & εἰδὲν ἀντειπόντῷ, ἐπικύρωσ· ὁ δὲ Καίσαρ ἀντιπρῶξεν τὴν βουλὴν ὑπατάσαν, εἰδὲν αὐκαί μὲν ὑπὸ τοῖσ ἐχθροῖσ ἰδιώτησ ἡγῶσασ, ἐτέχραζε δὲ ἐπὶ δυνάμεωσ εἶναγ, μέχρη ὑπατῷ ἀπαδειχθῆσ· καὶ τὴν βουλὴν ἤτεσ χρόνον ἀπλοσ ὀλίγησ ἐς τὴν περιῶσαν οἱ τῷ Γαλατίας ἡγεμονίαν, ἢ ἐσ μέρῷ αὐτῆσ ἐπιλαβεῖν. Μακρολυπῶσ δὲ Μαρκιλλου, ὡσ ἐπὶ τῷ Πομπηϊῶ ὑπατῷ ἦσ, φασὶ τὸ Καίσαρ τῷ μενόνον δάπηκρῆνασ, κῆπτοντῶσ τὴν λαβὴν τῷ ξίφουσ, ἠδὲ μὲν δῶσ. πόλιν δὲ Νεϊκωμον ὁ Καίσαρ ἐσ Λατίου δῆκον ἐπὶ τῷ Ἄλπειον ἀνικεῖ, αἰ ὅσοι κατ' ἔτοσ ἤρχον, ἐγγίγοντο Ῥωμαῖον πολῖταγ· τὸ δὲ ἰδὲν ἔχρησ τὸ Λάπων. τῷ οὖν Νεοκώμων πικῶ, ἀρχοντῶ τε αὐτῶσ ἡγῶστρον, καὶ ἰβι γεσσίφετ, haberet in Urbe jus

magistratus

τὸ τῆτο Ρωμαίων εἶνα νομιζόμενος, ὁ Μάρκελλος ἐφ' ἕβρετο Ἐ  
 Καίσαρος ἐξηνε ῥαβδός ἐφ' ὅτῳ δὴ  
 ἔ παροῦσαν τῆτο Ρωμαίων, ἔ τ  
 νοῦ ὑπὸ ἰσχυρῆς ἀνεκάλυπτε, πῆς  
 ξείας σύμβολον, ἢ φέρειν αὐτὰς  
 ἐκείδου ἔ δεικνύει τῶ Καίσαρι  
 ἄτω μὲρ ὑβρετικῶς ὁ Μάρκελλος.  
 εἰσηγείτο ἢ ἦδη ἢ Διοδοχῆς αὐτῶ  
 πίμπαν ἐπὶ τῶ ἔθνη, ἀσφαλει  
 ῶν ἔ χροῖας. ἀλλὰ δεκώλυσε τὸ  
 Πομπηίου, εὐπρεπέει τε λόγῳ ἢ  
 εὐνοίας ὑποκρίσας, μὴ δεῖν ἀνδρα  
 λαμῶσαν ἔ ἐς πολλὰ κρήσιμον τῆ  
 πατριδὶ χροῖαρον ὑβρεῖζειν βαρβαρῆ  
 Διοδοχῆ κροῖας. ἢ δὴλον ἐποίη  
 σεν ὅτι κροῖ μὲ τ' ἔχροναι παρο  
 λυειν ἔ δροῖς αὐτῆς τ' Καίσαρος.  
 ἔ ἐπὶ τὰδε οἱ μέγιστα ἐχθροὶ τοῦ  
 Καίσαρος ἐς τοῦπιῶν ἠρέδῃται ὑ  
 πατοι, Αἰμίλιος τε Παῦλος ἢ  
 Καλίδιος Μάρκελλος, ἀνεψιὸς ἔ  
 ἀστέρος Μαρκέλλου δὴ μαρκῆς τε  
 Κουρείων, ἐχθρὸς ὦν καὶ ὀδε τῶ  
 Καίσαρι κροῖτερος ἢ ἐς τ' δῆμον  
 ἐμχαρτίτατος, ἢ εἰπείν ἰκνω  
 τωτος. τῆτων ὁ Καίσαρ Καλίδιον  
 μὲρ ὅκ ἰχρυσεν ὑπαρχαζώτω κρο  
 ῖας, Παῦλον δὲ χροῖων ἔ πεν  
 τακροῖων ταλάντων ἐστέριω, μῆ  
 δὴ αὐτῶ μῆτε συμπερῆπεν μῆτε  
 ἐστέλειν Κουρείων δὲ καὶ συμ  
 περῆπεν ἐπὶ πλοίωναν, εἰδὸς ἐνο  
 χροῖαρον ὑπὸ κροῖων πολλῶν Παῦ  
 λος μὲρ δὴ τῶ Παύλου λεγα  
 μένῳ βασιλικῶν δὸτῳ τῶδε τῶν  
 κροῖατων ἀνέδῃκε Ρωμαίους, οἰ  
 κροῖατα ἀστέρας. ὁ δὲ Κου  
 ρεῖων, ἰνα μὴ ἀφῶν κροῖατα δέ  
 ρῃος, γίγνοιτο κροῖαταρος, εἰς

stratu apud suos defunctum, &  
 ob id civem Romanum habitum,  
 Marcellum in Caesaris contume  
 liam virgis caecidit. quæ poena ci  
 vi Romano quantumvis fonti  
 haud unquam infligitur. Sic ille  
 mentem suam iratus aperuit, at  
 que pro externo tractatum ire  
 jussit, & notas ostendere Cæsari:  
 tanta fuit hominis superbia.  
 Jámque & de successori  
 bus ei mittendis agebat, non  
 expectato exitu præfiniti tem  
 poris. Sed Pompeius obstitit, vel  
 quòd ita deceret, vel benevolen  
 tiam simulans: ne vir illustris &  
 optimè de patria meritus, ob tam  
 exiguum temporis spatium acci  
 peret injuriam: jámque non ob  
 scurum erat, fore ut ad præfinitum  
 terminum ille rediret in pri  
 vatorum ordinem. Quamobrem  
 infensissimi Cæsari consules desi  
 gnati sunt in annum proximum,  
 Æmilius Paulus & Claudius Mar  
 cellus, ex fratre nepos jam dicti  
 Marcelli: tribunus plebis Curi  
 onius datus est, huic quoque ve  
 hementer adverso Cæsari, & ap  
 ud plebem gratiosissimo, simul  
 que eloquentissimo. Ex his Clau  
 dius nunquam potuit largitioni  
 bus traduci in partes Cæsaris.  
 Paulus m. d. talentis hæctenus  
 flexus est ut non adversaretur:  
 Curio, quòd are alieno preme  
 retur, aliquanto majore merce  
 de inductus est ut faveret etiam.  
 Et Paulus quidem ex hac pecunia  
 basilicam, quæ hodièque Pauli  
 dicitur, dedicavit, opus inter ur  
 bana pulcherrimum. Curio verò

Marcelli in  
 Cæsarem  
 contume  
 lia.

Æmilius  
 Paulus à  
 Cæsare m.  
 d. talentis  
 donatus.  
 Curio.

Basilica à  
 Paulo con  
 structa.

bana pulcherrimum. Curio verò quo minus appareret eum re  
 pentè



pentē descivisse ad partes adversas, rogationes de muniendis sternendisque viis intulit, sibi hanc praefecturam petens in quinquennium, certus nihil harum rerum se impetraturum: sed occasionem captans, ut contradicentibus Pompeianis offensus videri posset: qua in re non eum fecellit opinio. Claudius verò agebat de mittendis Caesari successoribus: jam enim tempus aderat. Paulus flebat interim. Curio, qui neutrarum partium videbatur, laudabat Claudii sententiam: sed addens oportere Pompeium quoque tam provincias quàm exercitus missos facere. sic enim liberam fore omnimotu sublato republicam. Sed multis iniquum id consentibus, quòd nondum exisset tempus Pompeii, Curio jam aperte vociferabatur, negans successores mitti debere in provincias Caesaris, ni Pompeius pariter imperio suo decederet: quum enim uterque sit suspectus alteri, nunquam civitatem pacatam fore, nisi ambobus potestas abrogetur. Hæc autem dicebat, sciens Pompeium retenturum provincias & exercitum à quo plebs offensa jam erat nonnihil propter judicia de largitionibus & ambitu. Quæ sententia quoniam honesta erat, plebs laudabat Curionem, qui solus pro tuenda dignitate publica non refugeret amborum inimicitias: quin & domum aliquando deduxit spargens floribus, tantquam athletam magni ac difficilis certaminis. nihil enim tunc

ηγείτο βαρυτάτης ὀδῶν πολλῶν ἐπισκοπῆς τε καὶ καθίσκοπῆς, καὶ αὐτὸν ἐπιστάτην αὐτῶν ἐπὶ νηπιετῆς εἶνευ εἰδῶς μὲν αὐτὸν εἶδεν ἑτάρον ἐσώμδρον, ἐλπίζων ὅτι τὸς Πομπηίου φίλους ἀντιλέξειν, καὶ αὐτὸς ἐς τὸ Πομπηίον ἔξειν τὴν αὐτοῦ ἀσέβητον. καὶ ἡλιοδρόμων πάντες, ὡς αἰσθηδύνησεν, ὁ μὲν ἔρχετο τῶν ἀσέβητων τῆς Διόφορος· Καλιδίῳ δὲ εἰσηγείτο πέμπειν Κάμωνα Διοδόχου ἐπὶ τὰ ἔθνη (καὶ ἡδ' ἐλληνὸν ὁ χρονοῦ) & Παύλῳ ἐσιώπα, Κερσίον δὲ νομισσομένου ἀμφοτέρους Διοφύροσιν, ἐπήνθ' ἔτι & Καλιδίου γνάμω, ὡς ὅτι εὐδίων αὐτῆ, αἰσθητικῆς τὸ καὶ Πομπηίον ὁμοίως Κάμωνα ἀποδοῦναι τὰ ἔθνη & τὸ στρατόν· ὅθεν ἡδ' ἔσοδον τῆς πόλεως κατὰ καὶ πανταχοῦθεν ἀδελφῆ τῆς πολιτικῆς. οὐκ ἐπιδοῦναι ἑῶν πολλῶν ὡς ἄλλοι ἴσον τὸ μήπω τὸ χρονοῦ ἐξήκειν τὰ Πομπηία, σαφέστερον ὁ Κερσίον ἤδη καὶ τραχυτέρον ἀπεγύμνω, καὶ χρονοῦ μὴδὲ Κάμωνα πέμπειν Διοδόχου, εἰ μὴ καὶ Πομπηίον δεῖν ὄνταν ἡδ' αὐτῶν ἐς ἀλλήλους ἰσώπτων, ἔπειτα τῆς πόλεως τὸν εἰρήνην ἔσοδὸν βεβαίαν εἰ μὴ πάντες ἰσώπτοσαν. ἔλεγε δὲ ἔπειτα, εἰδὼς ὅτι μεθίστηναι τὸν ἀρχὴν Πομπηίον, καὶ τὸ δῆμον ὁρῶν ἤδη τὴν αἰσθητικῆν αὐτῶν Διοφύτου πῶς τὸ δεικνύμεν δικαίως ἐνοσπεύους ὅτι γνάμω ἔσσης, ὁ δῆμον ἐπήνθ' ἔτι Κουρίωνα, ὡς μόνον ἀξίως τὴν πόλεως τὴν αἰσθητικῆν ἀμφοτέρους ἐφόμδρον ἐχθρῶν καὶ ποτὲ καὶ παρῆμεν αὐτὸν ἀνδοχολοῦντες, ὡς περὶ ἀθλητικῆν μετὰ καὶ δυνάστεως ἀγῶνῳ ἐδὲν γὰρ

De Be...  
 O' Pompeius...  
 esse hac potentia  
 rum esse tam am

ἔδοκει τότε τῷ Φοῦρωτέρον τὸ Πομπηίου Διαφθορῶν.

Ὁ δὲ Πομπηίος, νοσηλοῦντος ἀπὸ τῆς Γ' πύλης, ἐπέθηκε τῇ βελῆ σὺν τέχνῃ τὰ τε ἔργα τῶν Καίσαρος ἐπαγῶν, & τὰ ἴδια ἐξ ἄλλης καπιτέλων, ὅτι τε τῆς ἰσχυροῦς, & ἰδίων ἐπὶ αὐτῇ & κρατὶς ἔδδόντων, & μετὰ, ἀλλ' ἐς θεοποιεῖν τὴν πόλιν ἐπιπληθεῖς, ἀξιώθειν δὲ τὸν ἀκὼν ἐφ' ἑαυτῶν, ἐκὼν ἀποθήσεσθαι τοῖς ἀπολαβεῖν ἡλυσαν, ἐκ ἀναμῶν τὸς χρόνος τοὺς ἀελομένους. ἡ δὲρ δὲ τέχνη τῆς θεοποιεῖν εἶχεν εὐπρεπέαν τε τὰ Πομπηίου, καὶ ἐπίδομα καὶ τῶν Καίσαρος, ὅτι ἀποθνήσκοντες τῶν δόχλων ἐστὶν ἐν τῷ νομοισμῶν χρόνω. ἀφ' οὗτος δὲ ἀλλὰ τε τῶν τοῖς ὄμοια ἔλεγε, καὶ τῶν ἀρχῶν & τότε ἰσχυροῦς ἀποθήσεσθαι, ὡς δὲ φίλος καὶ κηδεῖας ἡσυχίαν Καίσαρι, κακείνον ἔλεγε μέγα χαίροντα ἀποθνήσκοντες χρόνον τε γὰρ αὐτῶν τῶν κρατῶν & ἐπίπονον καὶ ἰδίων μαρτυροῦντων γεγονέναι, καὶ πολλὰ τῇ πατρὶδι ἀπολασσόντα ἐπιπληθεῖς καὶ ἰσχυροῦς ἐξεν καὶ ἀναπνοῆς. ἔλεγε μὲν ταῦτα ὡς Καίσαρι ἐμ' αὐτῶν ἀποθνήσκοντων Διαδόχων, αὐτὸς δὲ ἰσχυροῦς ἐν ἰσχυροῦς μόνον Κουρίω δὲ, αὐτὸς τὸ σφισμοῦ διελέγχων, ἐκ ἰσχυροῦς δὲν ἐφ' ἑαυτῶν, ἢ αὐτῶν ἀποθνήσκοντες, ἐστὶν ἐξοπαλίξειν Καίσαρα τῶν σφισμοῦ πρὶν & αὐτὸν ἰσχυροῦς ἔτε γὰρ ἐς τῶν ἰδίων ἐχθρῶν ἐμείνα λυσταλεῖν, ἔτε Ρ' ὡς μάλιστα ὅφ' ἐν τῆλικούτων ἀρχῶν

videbatur formidabilius quàm dissidere à Pompeio.

Qui tum absens & languidus pererrans Italiam, astutè scripsit senatui, honorificam mentionem faciens rerum gestarum, Cæsaris primùm, ac mox suarum jam inde ab initio: quòdque tertium consulatum cum provinciis & exercitu ultro oblatum accepisset, ad ordinandam rempub. Quæ autem invitus, inquit, accipi, sponte reddam his qui volunt recipere, non expectato præfinito tempore. Hoc astu literæ præse ferebant decoram æquitatem Pompeii, & invidiam faciebant Cæsari, qui ne post exactum quidem tempus magistratu decederet. Reverfus deinde in eandem locutus est sententiam, tum quoque abiturum se magistratu pollicendo, addens, Cæsarem quoque amicum & affinem suum libenter idem facturum, videlicet diuturnis laboriosisque bellis perfunctum contra gentes pugnacissimas, post auctam patriæ potentiam, properaturum ad honores & sacrificia quietemque debitam. quæ ideo dicebat ut Cæsari confestim successores mitterentur, ipse promississè contentus. At Curio artem ejus coarguens, respondit, non satis esse pollicita, nisi jam nunc præsisterentur etiam: nec debere exarmari Cæsarem exercitu, priusquam ipse quoque redigeretur in ordinem: nec vel ipsi utile

Astus Pompeii & ejus ad senatum literæ.

445

Curio partes Cæsaris cautè adjuvat.

esse hac potentia fovere privatas inimicitias: vel reipublicæ, penes unum esse tam amplum imperium, ac non potius penes utrumque, ut ab al-

ab altero alterius reprimatur audacia, si quid contra S. P. Q. R. molitur. Jamque aperta fronte invehebatur in Pompeium, ut dominationis cupidum, qui nisi nunc Cæsaris metu ad privatum habitum redigeretur, nunquam id passurus videatur postea: proinde censebat, nisi auctoritati senatus paruerint, ambos hostes judicandos, conscriptisque legionibus bello petendos: qua sententia maxime sefellit, quominus putaretur operam locasse Cæsari.

Tum Pompeius exasperatus & comminatus ei, statim se in suburbanam villam indignabundus contulit, senatu jam utrumque suspectum habente: Pompeium tamen magis popularem existimante, quod adhuc meminissent odiosi consulatus Cæsaris: & erant qui serio credebant non fore tutum civitati, si Pompeius prior dimittat exercitum, quod adversarius & abesset, & rebus gestis esset elatior. Id invertēbat Curio: imò opus esse Cæsare, cujus respectu alter quoque cogatur in ordinem. Sed quum nihil proficeret, senatum re infecta dimisit: potest enim hoc tribunus plebis facere. Tum verò maxime Pompeium poenituit, quod tribunitiā potestatem per Syllam in nihilum ferme redactam restituisset in integrum. Hoc tantum in senatu priusquam discederet decretum est, Pompeium atque Cæsarem cum sua quenque legione mittendos in Syriam præsidio provinciæ, propter cladem acceptam qua Crassus perierat.

Odiosus  
Cæsaris  
consula-  
tus.

Tribunitia  
potestas  
à Pompeio  
restituta.

446

ἡλικῶς μάλιστα, ἢ τ' ἔπειτα αὐτῶν  
ἔχον ἐπὶ τ' ἔπειτα, εἴτι τὸ πάλιν  
καταβιάζονται. ἔθεν τε επικυρπταν  
ἔτι, ἀφ' ὧς ἐς τ' Πομπηίου εὐλας-  
φίμει, ὡς τυραννίδῳ ἐφίμειρον,  
ἔ ἐ μὴ νῦν σὺν φόβῳ τῷ Καί-  
σαρος ἀποβοῖτο τὴν δόξαν, ἔπο-  
τε μεθήσονται ἡξίου δὲ ἀν' ἀπει-  
θῶσιν, ἀμφω ψηφίζουσαι πολε-  
μίους, ἔ στρατὸν ἀγειρεῖν ἐπ' αὐ-  
τῶν ἃ δὴ μάλιστα ἔλαθεν ὑπὸ Καί-  
σαρος ἑωνηθῶρος. Πομπηίου δὲ αὐ-  
τῶν χαλεπὸν ἀμφοῖν τε ἔ ἀπειλήσας,  
εὐδύς ἐς τὰ παλαιὰ ἀναγκῶν  
ὑπέβη.

Καὶ ἡ βουλὴ ὑπόπτως μ' εἶχε  
ἢ δὴ αὐτῶν ἀμφοτέρως, δημοτικω-  
των δὲ ὅμως ἡρώωτο Πομπηίου,  
καὶ τῶν Καίσαρι εὐχεραῖρον τ' πα-  
ρὰ τὴν ὑπατείαν ὑποψίας σφῶν  
οἱ δὲ ἔ τῶ ὄντι σὺν ἀσφαλῶς ἡ-  
ρώωτο ἀγλαῖαν τὴν ὑπὸ τῷ Πομ-  
πηίῳ δουκῶν, μέχρι αὐτῶν ἐ-  
κείνου ἀποβιάζ, ἔξω τε τ' πολέως  
ὄντα ἔ μεριλοπρωμύετερον. τὸ  
δὲ αὐτὸ ἔ ὁ Κουρίαν ἀνέσπεφεν,  
ὡς δὴ ὑπάρχον αὐτοῖς, ἐπὶ τῶν  
Πομπηίου Καίσαρος ὁμοῦ πάντα  
καταλύειν ἔ πείθων δὲ δέλιου τῆ  
βουλῆ ἐπὶ ἀτελέσι πῆσι. οὐκ  
ἔ τῶ δ' ὁ δημορχος. ὅτε δὲ ἔ  
μάλιστα τῶ Πομπηίῳ μετεμέλησε,  
τὴν δημορχίαν, ἐς ἀδενέστερον ὑ-  
πὸ Σύλλα καθηρηθῆναι, ἀναγα-  
γόντι αὐτῶ ἐπὶ τὸ δόξαν. ἀγ-  
λαῖοι δὲ ὅμως τοσοῦδε μόνον ἐ-  
ψηφίσαντο, Καίσαρος καὶ Πομπηίου  
τέλῳ ἔχοντας στρατιωτῶν ἐς Συ-  
ρίαν ἐκότερον πέμψαι φυλακῆς ἐπέ-  
κει, ἀγ' τὴν Κορίσου συμφορῶν.  
καὶ

καὶ πηγάζων ὁ Πομπηῖος ἀπήτη  
 τὸ τέλει, ὃ ἔναγχος ἐπὶ συμφο-  
 ρῇ στρατηγῶν δύο Καύσαρος, Τι-  
 τούλου τε καὶ Κοτίνα, Καύσαρος κε-  
 χημένοι. οἱ δ' αὐτὸς τιμήσας ἔκτισον  
 ἀνδρῶν δεσχημαῖς πενήκοντα καὶ  
 Δραχσίους, ἀπέπεμπεν ἐς Ρ' ἄμλι,  
 καὶ συνέπεμπεν ἄλλο πῦρ ἑαυτοῦ.  
 ἔδνός ᾗ δεινὸν παρὶ Συρίαν φανέν-  
 τος, τὰδε ἰδὴ ἐχρήμαζεν ἐν Κα-  
 πύῃ· οἱ δ' ἐπ' αὐτῶν πεμφθέντες  
 ὑπὸ τοῦ Πομπηίου ὡς Καύσαρος,  
 οἰκία τε πολλὰ δυσχερῆ κατὰ τὸν  
 Καύσαρος διεθρόον, καὶ ἐχρηάζοντο  
 τῷ Πομπηίῳ πῦρ στρατικῶν Καύσα-  
 ρος τε πενδμήλων τε πόνο καὶ χροῖα,  
 καὶ πῖ οἴης ποδῶσαν, μεταθήσεια  
 ὡς αὐτὸν ὅτε τὴν Ἀλπειὰ διέλ-  
 θοισι· ἔοι μὲν ἕπας ἔλεγον, εἰδ'  
 ὑπὸ ἀγνοίας, ἔτε διεθρομήσοι.  
 Καύσαρος δ' ἔβρωτο πῦρ ἀνὴρ ἐς  
 ἀσθημῶν ἔ πόνους, ὑπὸ τῆς ἔδης  
 τῆς στρατικῶν, ἔ ὑπὸ κερδῶν ὅσοι πό-  
 λεμος τοῖς νικῶσιν ἐργάζεται, καὶ  
 ὅσα παρὰ Καύσαρος ἄλλα ἐλάμοσα-  
 νον. ἐδίδου ἡδ' ἀφειδῶς θεοσπύειν  
 εἰς ἃ ἐβέλοεν. οἱ ᾗ καὶ αὐτοὶ συν-  
 ἔντες αὐτῶν, ὅμως ὑπέμεινον. ὁ ᾗ  
 Πομπηῖος τοῖς ἠγέμενοις πίσσωος,  
 ἔτε στρατικῶν ἔτε παρασποδῶν ἐς  
 τοσῶτον ἔργον ἠγείρεν ἢ βουλή διε-  
 γνάμλι ἔκτισον ἠτῆ καὶ ὁ Καλίδιος  
 πάνεργως διήρει ἔ ἐπυθάνετο αὐ-  
 τῶν παρὰ μέρος, εἰ δοκεῖ Καύσα-  
 ρος πέμπειν Δαδούχους, ἔ ἐ Πομ-  
 πηῖον πῦρ δόχλι ἀφαιρέσεια. οἱ ᾗ  
 τῶν μὲ ἀνένδοσι οἱ παλαιοῖς, Καύ-  
 σαραι δ' ἐπελήφισον τῆς Δαδού-  
 χους ἐπαρταμῶν ᾗ τοῦ Κουρίαντος

Tum quoque Pompeius solitis  
 utens artibus reposebat legio-  
 nem, quam nuper Cæsar post  
 cladem Titurcii Cottaque lega-  
 torum suorum ab eo commoda-  
 to acceperat: ille donatam viri-  
 tim ducenis quinquagenis drach-  
 mis ad Urbem remisit, eique a-  
 liam de suis adjunxit: sed quia  
 nullum apparebat in Syria pe-  
 riculum, ambae hyemaverunt  
 Capuae. Eas qui adduxerant, &  
 varios rumores malos sparge-  
 bant de Cæsare, & apud ipsum  
 Pompeium asseverabant, exerci-  
 citum Cæsaris fessum diutur-  
 nis laboribus, desiderantemque  
 tandem penates revifere, facile  
 transiturum ad eum quamprimum  
 Alpes superaverint. Ita quidem  
 ferebant isti, sive fraude sive  
 per ignorantiam, Cæsari nihilo-  
 minus sui milites ad unum om-  
 nes strenuam promptamque  
 navabant operam, vel quia jam  
 affueti militiæ, vel quia deliniti  
 lucris quæ folent sequi victorias  
 simulque imperatoris ipsius be-  
 nignitate: largiebatur enim effu-  
 sissimè, eos ad exequenda con-  
 silia sua præparans, quorum illi  
 non nescii tamen obsequabantur.  
 Pompeius verò his quæ nun-  
 tiabantur credulus, nec delectus  
 faciebat, nec apparatus ad tan-  
 tum certamen idoneos. Ceterum  
 in senatu patribus locis suis  
 sententias dicentibus, quia con-  
 sul callidè seorsim retulerat, pla-  
 ceretne successores mitti Cæsari,  
 rursumque, placeretne Pom-  
 peio abrogari imperium: hoc quidem  
 plerique non probaverunt,  
 illud verò de Cæsare assentiebant.

ret Curio, ecquid jubeant am-  
 bos potestatem deponere, vi-  
 gintiduobus id non placuit,  
 CCCLXX omiffa contentio-  
 ne ob commodum publicum  
 in Curionis fententiam difcef-  
 ferunt. Tum confil fenatum  
 mittens exclamavit: Vincite,  
 ut dominum habeatis Caefa-  
 rem. Orto deinde falfo rumo-  
 re, Caefarem fuperatis Alpi-  
 bus ad Urbem contendere, valde  
 trepidatum eft: & cof. retulit  
 de accerfendo exercitu à Ca-  
 puia, qui ei tanquam hofli Rom.  
 pop. opponeretur. Quam fam-  
 mam quum Curio refelleret,  
 cof. in hæc verba erupit, Si mihi  
 non licet providere de communi  
 confilio, folus certè providebo  
 pro poteflate. His difcis procur-  
 rit extra Urbem cum collega,  
 gladiumque Pompeio porrigens,  
 Jube mufte, inquit, nos ambo  
 ire contra Caefarem pugnarèque  
 pro patria: & in hunc ufum da-  
 mus tibi exercitum qui eft ad Ca-  
 puam, aut omnino in Italia, fi-  
 mulque facultatem habendorum  
 arbitrato tuo delectuum. qui ob-  
 temperavit jubentibus, fed fub-  
 jecit, Nifi quid potius: tunc quo-  
 que fubdolè, ad honeftatis fpe-  
 ciem. Curio verd nil amplius pro  
 republica poterat: nec enim licet  
 tribunif plebis egredi moenia: de-  
 plorabat tamen apud plebem fta-  
 tum rerum præfentium, poftu-  
 lavitque ut cof. edicerent, ne-  
 quis nomen daret Pompeio con-  
 fcribenti milites. Quumque nihil  
 proficeret, jam enim & tribunatus  
 tempus exibat, fibipfi me-

Marcelli  
 dictum.

447

Pompeio  
 bellum à  
 confulibus  
 contra Ca-  
 farem man-  
 datum.

Trib. pl.  
 moenia e-  
 gredi non  
 licet.

εἰ ἀμφοτέρους δοκεῖ τὰ ἐν χροῖον  
 ἀποθιάξαι, ὅνο μὲν κὺ ἐπισησι ἀνδρα-  
 σιν ἀπέρρασε, πρῆκτοισι δὲ κὺ ἐπὶ  
 δμῆκῆντα ἐς τὸ συμφέρον ἐστὶ τῆς  
 ἐρεθῶ ἐπὶ τῶν Ἐ Κερῶν γνῶ-  
 μῶν ἀπικλῖνον ὅτε δι καὶ ὁ Κα-  
 λιδῶ τῶν βουλήν διέλυσε βῶν,  
 ,, Νικῶτε διασῶτε κὺ ἐρεθὶ Κῆρῶν,  
 ,, ἐρεθ. Λόγῳ δὲ ἀφῶν ψῶδῶν ἐμ-  
 πεσοντος ὅπ τῶν Ἀλπῶν ὁ Καῖσαρ  
 ὑπερελθὼν, ἐπὶ τῶν πολιν ἐλαύ-  
 νει, θορῶτος τε πολὺν λῶν ἔ φῶτος  
 ἀπάντων κὺ ὁ Καλιδῶ εισηγεῖτο,  
 τῶν ἐν Καπῶν στραπῶν ἀπαντῶν ὡς  
 πολερῶν Κῆρῶν. εἰσιπῶδῶν δὲ  
 ὡς ἐπὶ ψῶδῶν ἔ Κερῶν, εἰ-  
 ,, πῶν, Εἰ καλονομα ψῆφῶ κηρῶ  
 ,, τὰ συμφέροντα διοικῶν, κατ  
 ,, ἐμαυτῶν ὡς ὑπατῶ διοικῶν.  
 Καὶ ταυτὲ εἶπῶν, ἐξῆδραμε τὸ βου-  
 λῆς ἐς τὰ πῶσῶσῶ κηρῶ ἔ συνῶ-  
 ,, χῶ. ξιφῶ τε ὄρερον τῶ Περ-  
 ,, πῶν, Κερῶν σε, ἔφῆ, καὶ ὡ  
 ,, ἔ ὅδε χροῖον ἐπὶ Κῆρῶν ὑπῶ  
 ,, τὸ πατρῶν ἔ στραπῶ ἐς τῶ-  
 ,, το σοὶ διδῶμῶ, ἢ τε νῦν ἀμφὶ  
 ,, Καπῶν ἢ τῶν ἀλλῶν Ἰταλῶν  
 ,, ἐστὶ, κὺ ὅσῶν αὐτῶς ἐτέλοῖς ἀλ-  
 ,, λῶν κηρῶν ἐρεθῶ ὁ δὲ ὑπῆκῶν  
 ῶν, ὡς καλοῖδῶν πῶσῶ ὑπα-  
 τῶν ἐπετιδῶ δὲ ὄμας, Εἰ μὲν τι  
 κηρῶσον ἀπαντῶν ἢ περῶν καὶ  
 τοτε εἰς ὑπερεπῶν. Κερῶν δὲ ἐκ  
 λῶ ῶν ὑπῶ τῶν πολιν ἐρεθῶ πῶ  
 (ἐδῶ ἢ πῶσῶν τῶν τερεθῶ τοῖς  
 δημῶρεῖς ἐφῆσῶν) ἀλοφῶρετο δὲ  
 ἐν τῶ δῆμῶ τῶ κηρῶν, κὺ τῶς  
 ὑπατῶν ἤκῶν κηρῶσον μηδῶνα πῶ  
 κηρῶν ἐρεθῶ πῶσῶ Πομπῶν ἐ-  
 δῶν δὲ ἀνῶν, ἐπει οἱ κὺ ὁ τὸ δη-  
 κηρῶν κηρῶν ἔληρε, δῆσῶς ὑ-  
 πῶσον

πὲρ ἑαυτῆ, καὶ ἀπορῶν ἐπὶ διωά-  
 ραυ βοηθῆν τῷ Καίσαρι, κατὰ  
 ἀποδῶν ἀνιχνυρεὶ παρὸς αὐτόν. ὁ δὲ  
 ἄρπ τ' Ὀκτανόν οὐ Βρετανῶν διε-  
 πωλεῦκε, καὶ ἀπὸ Κελτῶν τ' ἀμ-  
 φι τ' Ρῥῶν πᾶ ἄρπ τῶ Ἀλπεῖα δι-  
 ελθῶν σὺν πεντακισχίλις πεζοῖς ἔ-  
 ἰππεῦσι περιαρσίοις, κατεῖσεν ἐ-  
 πὶ Ρῶσενης, ἢ σενναφῆς τε ἡδὲ τῆ  
 Ἰταλίας, ἔ τ' Καίσαρος δόχης τε-  
 λωτῆμα. φιλοφρονησάμενος δὲ τ'  
 Κουρίωνα, καὶ ἡσῶν ὑπὸ τ' ἡγε-  
 γόταν ὀμολογῶν, ἑσκαπὶ παρὶ τ'  
 περονταν. Κουρίων μὲ δὲ συγκα-  
 λειν ἰδοὺς τ' φρατὴν ἀπαύτα ἦδη καὶ  
 ἀγῆν ἐπὶ Ρῶμης, Καίσαρος δὲ ἔ-  
 τι περὶ αὐτῶν ἀποδοῦσαν. τὸς ἂν φι-  
 λους ἐκείλους ὑπὸ αὐτῶν συμβη-  
 ναί, πᾶ μὲ ἄλλα αὐτοὶ ἔθνη ἔ φρα-  
 τοπεδῶ ἀποδοῦσαν, μόνῳ δὲ ἔξεν  
 ἴσο τέλη, καὶ τῶν Ἰταλῶν μετὰ  
 τῆς οὐτῶ Ἀλπεῖν Γαλατίας, ἑῶς  
 ὑπατῶ ἀποδοῦσαν ἔ Πομπηῖω  
 μὲ δοκεῖν ἰδοκεῖ. κατὰκαλυόντων ἔ  
 τ' ὑπατῶν, ὁ Καίσαρ ἐπέστειλε τῆ  
 βελῆ, καὶ τῶν ἐπιστῆλῶ ὁ Κουρίων,  
 παρὶν ἡμίονοις περιαρσίοις ἐπὶ τρι-  
 χιλίοις σταδίου δραμῶν, ἐπέδωκε  
 τοῖς νεοῖς ὑπατοῖς, ἑστῶσι ἐς τὸ  
 βουλοῦνται τῆ νομικῆα ἔ ἔτος.  
 παρὶν δὲ ἢ γραφῆ κατὰλογόν τε  
 σεμνόν ἂν ἔξ δόχης ὁ Καίσαρ ἐπε-  
 σπῆσεν, καὶ παρὶν ὅτι θεῶλοι  
 Πομπηῖω σενναποδοῦσαν ἄρπον  
 δὲ ἔτι σεννῶν ἔπε ἀποδοῦσαν, καὶ  
 τιμωρὸς αὐτῆς τε τῆ παρὶν, ἔ  
 ἑαυτῶ καὶ τῆς ἀφίεσεν. ἐφ' ὅ  
 δὲ σφάδρα πάντες ἀνεκράθη, ὡς  
 ἐπὶ πολέμῳ κατὰβελία, ἀφῶδρον  
 εἶνα Δοκίον Δοκίτιον καὶ ὁ Δοκί-  
 τῶν πατρία. Ad quæ ultima  
 astanti bellum, iussisque ei succedere L. Domitius, mox pro-

tuens, & desperans se posse tueri  
 amplius dignitatem Caesaris, mag-  
 nis itineribus ad eum propera-  
 vit, qui tum recens Oceano tra-  
 jecto reversus è Britannia, emen-  
 susque Galliam Rheno finiti-  
 mam, & superatis Alpibus cum  
 quinque millibus peditum, equi-  
 tibus ccc. petebat Ravennam,  
 quæ Italie contigua erat, extre-  
 ma in ipsius provincia. Ibi comi-  
 ter exceptum Curionem, post  
 actas pro officio gratias, adhibuit  
 in consilium. Is censebat sine di-  
 latione accendendas universas cop-  
 ias, succendâsque ad Urbem:  
 Cæsar experiri de pace maluit. I-  
 taque mandavit amicis ut pro se  
 paciscerentur, quo liceat sibi re-  
 tinere solas duas legiones cum  
 Cisalpina Gallia cùmque Illyri-  
 co, tantisper dum cof. renun-  
 tietur: ceteras provincias ac  
 exercitus libenter traditurum  
 successoribus. Et Pompeio qui-  
 dem hoc satis erat. Verùm cof. Literæ  
 obstantibus Cæsar ad senatum  
 scripsit: quas literas Curio tri-  
 duand cursu m. ccc. stadia e-  
 mensus reddidit novis cof. cu-  
 riam calendis ineuntis anni in-  
 gredientibus. In his post hon-  
 orificam rerum omnium à se  
 gestarum commemorationem,  
 significabat paratum se impe-  
 rium deponere, si idem Pom-  
 peius faciat: ceterum illo re-  
 tinente nec se depositurum, i-  
 mō confestum venturum, & ul-  
 turum injurias illatas tam sibi  
 quam patriæ. Ad quæ ultima  
 verba recitata conclamatum est, de-  
 nuntiant bellum, iussisque ei succedere L. Domitius, mox pro-

Curio ad  
 Cæsarem  
 se confert.

Literæ  
 Cæsaris ad  
 senatum.  
 Curio tri-  
 du curia  
 m. ccc.  
 stadia e-  
 mensus.  
 448

fectus est cum recens delectis quatuor millibus. Et quia novi trib. pleb. Antonius Cassiúsque sententiam Curionis probabant, fenatus tanto magis eis adverbatur, propugnatorem suum appellans Pompeianum exercitum, Casarianum verò hostem patriæ. Coss. quoque Marcellus & Lentulus iusserunt hos tribunos fenati excedere, ne fortè quamvis sacrosancti violarentur. Tum Antonius iratus è sella proflit, magno clamore fidem hominum deumque invocans, quòd nec potestas hæctenus inviolata jam tuta sit, & autores salubrium sententiarum ejiciantur per contumeliam, quasi homicidio se polluisent aliòve scelere. His dictis furibundus excurrit, bella, cædes, proscriptiones, exilia, multationes ceu è tripode, vaticinans, dirisque devovens eos qui causa essent tantorum malorum. Cum eo se proriperunt & Curio Cassiúsque: jam enim adventabat manus Pompeianorum cinctura curiam. At illi summa celeritate ad Casarem proxima nocte contenderunt vehiculo meritioro, tecti servili habitu. Quos Casar hoc ipso cultu ostentavit militibus: quòque magis exasperaret, adjecit, ipsos etiam tam bene meritos haberi pro hostibus, & tam eximios viros ignominiosè ejectos ideo, quòd ausi sint pro eis liberam vocem emittere.

JAMQUE utrinque apertum & denuntiatum bellum erat,

τις εὐδὺς ἐξήκει καὶ περὶ τὴν Κασίαν ἐκπαλιόρου. Ἀντωνίου δὲ καὶ Κασίου δημοκροῦντων μετὰ Κερίωνα, καὶ τῷ Κερίωνι γινώσκοντες ἐπινοοῦνται, ἢ βελὴ φιλοκροῦντες ἐπινοοῦνται τῷ Πομπηίου στρατιῶν φίλων σφῶν ἡρώτων εἶνα, τῷ Καίσαρος πολεμίων καὶ οἱ ὕπατοι Μάρκελλος τε καὶ Λέντιος Σουλῶν τοῖς ἀμφὶ τὸ Ἀντωνίου ἐκείνων ἐσσωδεις, καὶ πῆ ἐ δημοκροῦντες ὅμως παύσειν αὐτοῦ ἐπινοοῦνται. ἔτι δὲ μέγα βοήσας ὁ Ἀντωνίος, ἀνά τε ἑδραμὸν τὸ ἔδραμ σὺν ὄργῃ, καὶ περὶ τὸ δόχης ἐπιδεικνύει αὐτοῖς, ὡς ἰσθῆ καὶ ἀστυλῶ ἔστα ὑδραῖος, καὶ ἀστυλῶ σφῶν, ὅτι γινώσκοντες ἐπινοοῦνται ὅτι γινώσκοντες τῷ δημοκροῦντες σωαίστην, ἐξελαινοῦνται σὺν ὑδραῖ, καὶ τινὰ σφῶν μὴ τε μύσος ἐργασάμενοι. ἔπειτα δὲ εἰπὼν, ἐξέπεχεν ὡσπερ ἑνδρας, πολεμους ἐ σφῶν καὶ ἀστυλῶ καὶ φουλαῖ καὶ δημοκροῦντες καὶ ὅσα ἄλλα αὐτοῖς ἐμελλεν ἐσεσθῆναι, ἀστυλῶν, δόκως τε βαρείας τοῖς τέτων αἰτίοις ἐπαράμερος. σωαίσειν δὲ αὐτῷ Κερίων τε ἐ Κασίος, ἐ καὶ τὸς ἤδη στρατὸς ἐωρῶτο ἐκ Πομπηίου ἀστυλῶν τὸ βελδύθηλον οἰδὲ μὴ δὲ τῆχει πολλῶ ὡσθὲς Καίσαρος νικτὸς αὐτοῖς λαδόντες ἐχάστων ἐπινοοῦνται μισθῶν, ἡσασπῶντων ἐσθῆτας αὐτοῖς, καὶ αὐτοῖς ἐπινοοῦνται ὡσθὲς ἐχάστων ὁ Καίσαρ ἐπιδεικνύει τῷ στρατῷ, καὶ ἡρέδης λέγων ὅτι καὶ σφῶν τοσῶδὲ ἐργασάμενος ἡρώτων πολεμους, καὶ τοιοῦδὲ ἀνδρος ὑπὲρ αὐτῶν τι φησὺν ἐχάστων ἔτι ἐξελαινοῦνται ἀχρῶς.

Ο' ΜΕΝ δὲ πόλεμος ἐκπαλιόρου ἀνέκωτο, ἐ κειρηκτο ἡδὲ σαφῶς.

φως. ἢ ἢ βουλῆ, νομίζουσα Καί-  
 σαρ τὸν στρατὸν διὰ Κελτῶν σὺν  
 χρόνῳ παρίστασθαι, καὶ ἔπειτα αὐτὸν  
 ορμήσειν ἐπὶ τηλικούτων ἔργων σὺν ὀ-  
 λήθρῃ, αὐτοστέτατος Πομπηίου τρις-  
 κούδης μυριάδας Θετταλῶν ἀ-  
 γείρειν, καὶ μάλιστα αὐτῶν τὴν ἐ-  
 στρατεύματός, ὡς ἐμπειροπολέμους·  
 ἐξολογῶν ἢ καὶ ὅτι ἔπειτα αὐτοὶ ἐ-  
 δυνάσονται ἀλλήλους. ἔρχονται δ' ἐς  
 τὸ πόλεμον αὐτὰ τὰ τε κινεῖται πάν-  
 ται αὐτίκα ἐψηφίζοντο, καὶ τὰ ἐ-  
 διωκτικὰ σφῶν ἐπὶ τοῖς κρηνοῖς (εἰ  
 δέησαν) εἶνα στρατηγικῆ ἐς τε τὰς  
 πόλεις ἐφ' ἑτέρωθεν ἀπέπεμπον σὺν  
 τε ὄργῃ καὶ φιλονεικίᾳ, ἀπεθῆς ἔ-  
 δὸν ἀπολείποντες δεξιότητι. ὁ δὲ  
 Κάσαρ ἐπὶ τῷ ἔργῳ αὐτῶν στρατὸν πε-  
 ριπλοῦσθαι, χαίρειν δ' αἰεὶ ταχυερ-  
 γίας τε καὶ ταπεινότητος, καὶ φόβου τάλ-  
 λειος μάλιστα ἢ πυρροσυνδύου δυνά-  
 μει, μετὰ τῷ πεντακισχιλίων ἔργῳ  
 αὐτοστέτατος ποσῶδε πόλεμον, καὶ  
 φησὶν τὰ ἑκατέρωθεν τῆς Ἰταλίας,  
 τὴν μὲν λεγάντων αὐτῶν σὺν ὀλίγοις  
 τοῖς μάλιστα ἐυτολμητάτοις, εἰρήνι-  
 κῶς ἐταλμοῖς, αὐτοστέτατος ἐπὶ  
 δὸν ἐς Ἀρμίνον, καὶ τὴν πόλιν  
 ἀφῶν κατὰ τοὺς ἑσπέρους ἔστιν Ἰταλίας  
 παρῶν, καὶ τὴν Γαλατίας. αὐ-  
 τὸς ἢ αὐτῶν ἐπὶ ἑσπέρους, ὡς δὴ τὸ σῶ-  
 μα ἐνοχλήθη, ὑπεχώρησε τοῦ  
 συμποσίου, τὴν φίλος ἀπολιπὼν ἐπι-  
 στασθῆναι καὶ ζεύγους ἐπιπλάσσειν, ἡλα-  
 ρῶν ἐς τὸ Ἀρμίνον, ἐπορεύθη οἱ τῷ  
 ἰπασίον ἐπὶ τῷ Ἀρμίνον. δρόμον  
 δ' εἶλον ἐπὶ τῷ Ροσικῶν παρῶν,  
 ὅς ὀρίξει τὴν Ἰταλίαν, ἔσθ' τοῦ  
 δρόμου καὶ ἐς τὸ ἰσχυρῶν ἀφῶν,  
 ἀπεσφῆρετο τῇ γνώμῃ, λογίζομε-  
 νῶν ἔκαστοι τῶν ἰσχυρῶν κινεῖται εἰ  
 τὸνδε τὸν ποταμὸν σὺν ὄπλοις περὶ  
 αὐτῶν καὶ αὐτῶν τῶν περὶ τῶν ἀντιπαρα-  
 στήσεων, ἢ μὲν ἐπιπλάσσει, ἢ

quam senatus existimans Caesari  
 tardius venturum exercitum ἐ  
 Gallia, nec ipsum cum paucis  
 rem tam arduam aggressurum,  
 iussit Pompeium ex Thessalis  
 XIII. M. veteranorum cogere,  
 & ex circumvicinis fortibus na-  
 tionibus mercenarios conduce-  
 re, pecunias in usus belli ex ara-  
 rio fumere, privatim quoque  
 multis eas offerentibus, si publi-  
 ca deficeret: quæ & oppidatum  
 conquirebantur, exactorum ma-  
 gna acerbitate festinationeque.  
 At Caesari miserat quidem qui ex-  
 ercitus adducerent, sed solitus ingenium.  
 celeritate ac terrore audaciæque  
 magis ut quàm apparatus, statu-  
 it cum quinque suorum milli-  
 bus tam magnum bellum prior  
 aggredi, & occupare loca oppor-  
 tuna Italiae: ac primum cen-  
 turiones cum animosis aliquot  
 Ariminum præmisit, pacato ha-  
 bitu iussos repente urbem eam  
 occupare, quæ Italicarum pri-  
 mo se offert ex Gallia venien-  
 tibus: ipse sub vesperam quasi  
 malè affectus corpore, digres-  
 sus est ἐ convivio, amicis ibi re-  
 lictis, & conscensa rheda pro-  
 peravit Ariminum, equitibus  
 longo intervallo sequentibus:  
 quumque continuato cursu per-  
 venisset ad Rubiconem fluvium,  
 defixis in cum oculis hæsitabat  
 nonnihil, cogitans futuras ca-  
 lamitates, si armatus amnem  
 trajiceret: tandem versus ad  
 comites: Amici, inquit, tran-  
 siturus sum hunc fluvium, si  
 sitis

Caesaris ingenium.

Ariminum.

Rubicon fluvius.



fitus hic dilatus mihi erit malorum omnium initium, properatus verò omnibus hominibus: & cum dicto quasi numine afflatus coepit magno impetu trajicere, vulgatum illud exclamans. Jacta sit alea. Inde pari celeritate progressus, Ariminum prima luce occupat: ulteriusque procedens loca opportuna communit praedidiis, obiter vel vi vel humanitate omnia subigens. Interim ut fit ia rebus trepidis, omnia fuga miscbantur & migrationibus agræstium ac complationibus, priusquam comperti haberent aliquid, putantium Caesarem adesse cum universis suis copiis.

Cæsaris dictum.

450

Quibus auditis consules non sinebant Pompeium, artium belli peritissimum, firmis niti consiliis, sed urgebant ut extra Urbem delectus ageret per Italiam, quasi in summo patriæ jamjam expugnandæ periculo. Senatus quoque nec opinata impressione Cæsaris territus, ut imparatus, sibi metuebat, non admissarum Cæsaris conditionum æquissimarum tum demum poenitens, postquam timor à contentione eos ad recta consilia traduxerat. Nam & prodigia multa nuntiabantur, & signa quæ observantur de cælo: aliubi sanguinem pluuisse, aliubi sudasse deorum effigies: multa fana tacta fulmine: mulam peperisse: multaque præterea horrenda mutationem præsentis status & interitum reipublicæ haud unquam in integrum restituendæ portententia: quamobrem vota ut in publica consternatione facta: & populus me-

Prodigia.

„ φίλοι, τῆς δὲ τ' Ἀλεξάνδρου ἐμὸς  
 „ κακῶν ἀρχαί, ἢ δὲ Ἀλεξάνδρου,  
 „ πῶς ἀνδράποισι. Καὶ εἰπὼν,  
 „ οἷά τις ἔνδρα ἐπέσθω σὺν ἑρῆνῃ,  
 „ τὸ κριτὸν τὸδε εἶπεν, Ὁ κούριον  
 „ ἀντιφθῶ. Δρομῶν δ' ἐντεῦθεν ἔπιπτον,  
 „ Ἀείνοντες αἰρεῖσθε ἕνα, &  
 „ ἐς τὸ πῶθεν ἔχαρεθ' ἑσθ' ἑσθ' τοῖς  
 „ ἐπικατοῖς ἐφίστες, & τὰ ἐν ποσὶ  
 „ ἢ βίαι χειρὸν ἢ Φιλανδρατίου.  
 „ Φυγαί τε & μεταναστώδες ἦσαν ἐκ  
 „ πάντων χωρίων, ὡς ἐν ἐκπλήξει,  
 „ καὶ δρομῶν ἀσώπεικτον μετ' οἰ-  
 „ μωνῶν. τὸ, τε ἀκέραιος ὄσα εὐδ-  
 „ τες, καὶ τὸν Καίσαρα νομίζοντες  
 „ μετὰ ἀπειροῦ στρατῶν κ' κούριον  
 „ ἐλαύνειν.

SEN οἱ ὕπαιτιοι πυροβόλοισι, τὴν Πομπηίων ὄσα εἶον ἐπὶ τῆς ἐαυτοῦ γνώμης ἐμπειροσπολέμου εὐσταθεῖν, ἀλλ' ἐξῴστεμον ἐκπῆδαν ἐς τὴν Ἰταλίαν κ' στρατολογεῖν, ὡς τὸ πολέως κατεληφθησθῆναι αὐτίκῃ. ἢ τε ἀλλή βουλή πᾶσι δόξαν αὐτοῖς ὄξειας τ' ἐσθλῆς & Καίσαρος γεννομένης, ἐδεδίκεσαν, ἐπ' ὄντες ἀπειροσκόμοι, & σὺν ἐκπλήξει μετενοῶν ἐ δειάμοροι τοῖς Καίσαρος ἀσώπεικτος, τότε νομίζοντες εἶνα ἀκέραιος, ὅτε σφῶν ὁ φόβος ἐς τὸ ἐνβουλον δὸν & Φιλανδρατίου μετέφερεται. τῶν τε αὐτοῖς ἐπιπτε πολλὰ κ' σημεῖα ἔρχονται. αἰμαί τε ἡ δὲ ἔδοξεν ὁ θεὸς ὑστερ, & ἔξωθεν ἑρῆσση, καὶ κερωνοὶ πῶσιν ἐπὶ νεῖς πολλὰς, κ' ἡμίονον τεκέν, ἀλλὰ τε πολλὰ θυρεῖν ἀσθενήσαντα πῶς ἐς αἰ τ' πολιτείας ἀνίμεσιν τε κ' μετὰ βολῶν εὐχαί & ὡς ἐπὶ φόβου ἐπὶ ἀσθενήσαντος, & ὁ δῆμος, ἐν μνήμη

μήμη τὴ Μολίς καὶ Σύλλα κακῶν  
 γηνομένων, ἐπισημαζή, Καίσαρος  
 καὶ Πομπηίου ἀποδοχῆς πρὸς δυνα-  
 σεως, αἷς ἔν τῷδε μνημῷ ἔ πολέ-  
 μω ληθησομένης. Κικέρων δὲ καὶ  
 πέμπει ἐς Καίσαρα Διδυμακτάς.  
 ἀντισημαζόντων δ' ἐς ἀπαντα τῶν  
 ἰσῶτων, Φαώνιος μὲ Πομπηίων ἐ-  
 πισκώτων ἔ ποτε λεχθῆναι ἰσῶ-  
 αὐτῶ, πεινεῖσθαι τῶν γῆν πει-  
 πῆσαι τὰ ποδὶ, καὶ τὰ στρατοπέδω  
 ἔξ αὐτῆς ἀναραγεῖν ὁ δὲ, Ἐξε-  
 τε, εἶπεν, ἀν ἐπαυλῶν ἡγήτῃ, καὶ  
 καὶ μὴ δεῖν ἡγήσθαι τῶν Ρώμῳ  
 ἀπαλειπείν, καὶ εἰ τῶν Ἰταλιαν ἐπὶ  
 τῇ Ρώμῃ δεήσει. εἴ ποτε τὰ χρεῖα  
 καὶ τὰ οἰκήματα τῶν δυνάμει ἢ  
 τῶν ἐλαθῆσαν ἔναι τοῖς ἀνδράσι,  
 ἀλλὰ τὴς ἀδράς, ὅτι ποτ' ἀν ὄ-  
 σι, ἔχειν ζῶντα σὺν ἑαυτοῖς ἄ-  
 μωμομενοῖς δὲ ἀναλήψεσθαι καὶ τὰ  
 οἰκήματα. ὁ μὲν δὴ, τοσαυτὴ ἐπὶ  
 καὶ ἀπειλήσας τοῖς ἐπιδρῶσιν, εἰ  
 φειδοὶ χρεῖων ἢ καταποδῆς ἀπο-  
 λελεῖσθαι τὴν ἰσῶν τὸ πατρῷον  
 ἀγῶν, ἔχειν τὸ τε βουλῆς καὶ τῆς  
 πόλεως αὐτίκα ἐς τῶν ἐν Καπύῃ  
 στρατῶν καὶ οἱ ὑπῆτοι συνειποντο  
 αὐτῶ. τὴς δ' αἰλλοῦς ἀπορία τὴς  
 πολὺ κατεῖχε, ἔ δεινυτέρων ἐν  
 τῷ βυλδοπέδω μετ' ἀλλήλων. ὁ  
 μὲν δ' ἡμέρας τὸ πῶλον ὁμῶς ἔχειν  
 ἔ ἰδίακε τὴ Πομπηίου. ὁ δὲ Καί-  
 σαρ ἐν Κορφίνῳ Λοθικίον Δομίτιον,  
 ἐπιπεμφθέντα οἱ τῆς ἀρχῆς εἶναι  
 Διδυμακτῶν, καταλαβῶν, ἔ πῶλως  
 ἀμφ' αὐτοῖ ἔχοντα τὴς πετοκίς-  
 χιλίους, ἐπιλοιρεῖ. ἔ οἱ τὸ Κορ-  
 φίνον οἰκιστῆς φέρουσα τὴν Δομι-  
 τιον ἀμφὶ τῆς πύλας καταλαβόν-  
 τες, τῶν Καίσαρος ἀποσῆραρον. ὁ δ'  
 oppidani à porta retractum adduxerunt ad Caesarem: qui exerci-

mor cladium quas propter Sylla-  
 nas contentiones perpeffus fue-  
 rat, vociferabatur, abrogandum  
 tam Cæsari quàm Pompeio im-  
 perium, quandoquidem bellum  
 aliter averti non poterat: Cicero-  
 ne quoque censente mittendos  
 ad Cæsarem legatos qui de pace  
 agerent. Sed consulibus omnino  
 resistantibus, Favonius ludens  
 in Pompeium, ob dictum ejus  
 quoddam arrogantius, Nunc,  
 ajebat, tempus ut pede terram  
 pulsaret, excitaturus inde exerci-  
 tus. Tum ille: Habebitis eos, si  
 me sequamini, non gravati Ur-  
 bem relinquere, atque etiam Ita-  
 liam, si id res postulaverit: non  
 enim collocare viros fortes liber-  
 tatem & vires in agris & domi-  
 bus: quos nunquam eis desore,  
 & si repugnare non pigeat, re-  
 cepturos etiam sedes pristinas.  
 Hæc locutus, & graviter inter-  
 minatus, si qui amore privata-  
 rum possessionum desertores fie-  
 rent in publico periculo, curiam  
 exivit: ac mox Urbem quoque,  
 petens exercitum ad Capuam,  
 quem confestim secuti sunt con-  
 sules: reliqui senatores inopes  
 consilii hæserunt diutius, & unà  
 pernoctarunt in curia: diluculo-  
 demum plerique uno agmine  
 egressi Urbem per eandem viam  
 contulerunt se ad Pompeium. At  
 Cæsar affectus Cornélii L. Do-  
 mitium successorem sibi mis-  
 sium, ne illa quidem quatuor  
 millia secum habentem integra,  
 oppugnabat: cum fugientem  
 adduxerunt ad Cæsarem: qui exer-  
 citum

Favonius  
 ludit in  
 Pompeium  
 ob dictum  
 ejus arro-  
 gantius.

451

Domitius  
 illatus à  
 Cæsare di-  
 missus.

citum ejus ad se deficientem benignè accepit, quo magis ceteros alliceret: ipsumque Domitium illatum cum suis rebus quò vellet abire permisit: sperans fortè beneficio devinctum mansurum apud se, nec tamen ad hostem ire prohibens. His tanta celeritate perfectis, parte alia Pompeius Capua Nuceriam, inde porro Brundisium propeverat, in Epirum trajecturus, ut ibi sedem belli constitueret: scripsitque ad omnes provincias carumque praefides, ad reges quoque, ac dynastias & civitates, ut primo quoque tempore praesto essent, cum auxiliis pro viribus. Et id quidem certatim factum est, ceterum proprius Pompeii exercitus erat in Hispania, paratus ad prope- randum quocumque res posceret. Earum verò legionum quas ipse circa se habebat, partem consulibus tradidit, quos in Epirum praemisit. Hi sine mora solventes à Brundisio, feliciter medium sinum trajecerunt, & ap- pulerunt ad Dyrrachium, quod quidam per errorem Epidamnum existimant. Nam Epidam- nus barbarorum has terras col- lentium rex urbem prope mare condidit, appellavitque de suo nomine. Ejus ex filia nepos Dyr- rachus, Neptuno, ut fertur, pro- gnatus, navale conditæ urbi ad- didit, vocavitque Dyrrachium. Huic Dyrracho, quum bello pe- teretur à suis fratribus, Hercules ex Erythrea revertens, opem tulit, pactus agri partem mercedis nomine: inde Dyrrachini eum

Dyrra-  
chium à  
quo &  
quomodo  
conditum.  
Epidam-  
nus rex.

τῷ μὲν πρατῶν αὐτῆ ἀποστρηθεῖν  
οἱ ἀποδύμους ἐδίχετο ἐς ἐπίδομα  
ἄλλων, Δομίονο δ' αὐτὸν ἀπαθῆ  
μῆ τ' αὐτῆ χρημάτων μεδῆκεν ὁ-  
ποι βάλουτο ἀπέναν· ἐλπίσας μὲν  
ἵσως Διὸς τῷ ἐπιπέῳ παρεμῆναι,  
ἔ' καλοῦσας δ' εἰς Πομπήιον ἰόντα.  
ἤμορμον δὲ τέτων ἔταως ὄξείας, ὁ  
Πομπήιος εἰς Νουκερίαν ἐκ Κα-  
πίης, καὶ ἐκ Νουκερίας εἰς Βρεντι-  
σιον ἠπέτατο, ὡς εἰς τ' Ἰόνιον ἄλ-  
δαλῶν εἰς Ἡπειρὸν καὶ ἔ' πολέμου  
τῷ παρεμῆναι συσπῶν ἐν αὐ-  
τῇ. ἔδρυσί τε πῶσι ἔ' στρατηγίς ἔ'  
δυναστίας καὶ βασιλεύσει καὶ πόλεσι  
ἔγραφε καὶ ἀπεδῶν ὁ, π' δυνάτω ἔ-  
κως εἰς τ' πόλεμον συμφέρειν καὶ  
ταῦτα μὲν ἀδρόως ἐγγίγνωτο ὁ δ' ἰ-  
διῶ αὐτῆ Πομπήιος στρατὸς ἔ' ἐν  
Ἰεπρία, καὶ παρεμῆναις ἐχρῆν ἄς  
ἀρρήτων ὅση ποτ' ἀν' αὐτῆ χρεῖαι κα-  
λάσι. αὐτὸς δ' ὁ Πομπήιος τῶν  
ἀμφ' αὐτὸν ἠδὲ τελευτῶν τὰ μὲν ἔδωκε  
τοῖς ἰσάτοις ἀσφαλίαν εἰς Ἡπεί-  
ρην ἐκ Βρεντισιῦ καὶ διέπολλῶσι  
οἰδὲ αὐτῆκα ἀσφαλῶς εἰς Δυρρά-  
χιον, ἔ' ἐπίδομα πνὲς εἶναι νο-  
μίζουσι Διὸς τοιαύτῃ ἀγροίαν βα-  
σιλεύς τῶν τῆδε βαρβάρων ἐπίδο-  
μα πόλιν ἄκισιν ἐπὶ ἡλικίας, ἔ'  
ἀφ' αὐτῆ ἀποστῆναι ἐπίδομα  
τέτα θυγατρὸς Δυρράχου, νο-  
μίζουσι εἶναι Πομπήιον, ἐπί-  
νειον ἄκισι τῆ πόλιν, καὶ Δυρράχιον  
ἀνόμενον πολέμου μὲν δ' ἰσάο τ'  
ἀδελφῶν ταῦτα τῷ Δυρράχῳ συνε-  
μάχισεν ὁ Ἡρακλῆς, ἐπὶ μέρει τ'  
γῆς, ἐξ Ἐρυθραίας ἐπαινῶν. ὄδρου  
οἱ Δυρράχιοι τ' Ἡρακλῆα, ὡς με-  
ρότιν τ' γῆς, οἰκιστῶν σφῶν τιθέν-  
τα

σπῆ σπῆ δροῦμίμῃ μὲν ἐδὲ τὸν  
 Δυρράχον, φιλοπικροῦμίμῃ δὲ ὑπὲρ  
 σφῶν, ἐς τὸν Ἡρακλῆα μῆδων,  
 ὡς ἐς θεόν. Φεοὶ δὲ ἐν τῇ με-  
 χῇ τῆδε Δυρράχῃ παρὰ Γόνιον ὑφ'  
 Ἡρακλέους ἐξ ἀγνοίας ἀποθανεῖν,  
 ἢ τὸ Ἡρακλῆα τὸ σώμα γὰρ φαν-  
 τα ἔμβυαλῆν ἐς τὸ πέλαγος, ἵνα  
 ἐπὸνμον αὐτῆ γένοιτο χρόνον δε-  
 τῆς τε χώρας καὶ πόλεως ἡρωικῶν  
 Φρύγας ἐν Φρυγῶν ἐπαυελθόντας,  
 ἢ Ταυλαντίους ἐπ' ἐκείνοις, Ἰλ-  
 λυρικῶν ἔθνος, ἐπὶ δὲ τοῖς Ταυ-  
 λαντίοις ἔπειτα γένθη Ἰλλυριῶν Λι-  
 βυρνῆς, οἱ τὰ πεδύονα νησοῖ πα-  
 χείας ἐλήθοντο, ἢ Λιουρνίδας ἐν-  
 τεύθεν ἤρωϊται Γομηροῖο τὸς ναῦς  
 τὸς ταχείας, ἂν ἀρα πρῶτον ἐς  
 πέτραν ἤλθοι. οἱ δὲ ἐν τῷ Λιουρ-  
 νῶν ἐξελαθέντες δότι τῷ Δυρράχῳ,  
 Κερκυραῖους ἐπαγόμενοι θαλασσο-  
 κροῦνταις, ἐξέσταν τὸς Λιουρ-  
 νῆς. ἢ αὐτοῖς οἱ Κερκυραῖοι σφε-  
 τέρως ἐγκατέμειξαν οἰκήτορας ὅθεν  
 Ἑλλωρικῶν ἐναγ δόκει τὸ ἐπίγειον.  
 τῶν δὲ ἐπίκλησιν, ὡς σπῆ ἀφῆσιον,  
 εὐαλαξάντες οἱ Κερκυραῖοι, καὶ  
 τῶνδε δότι τῷ ἀνω πόλεως Ἐπίδα-  
 ρνον ἐκάλου, ἢ Θουκυδίδης ἔ-  
 πεισ ἀνομιζεν ἐκείνῃ δὲ ὅμως  
 τὸ ἄνομιον, ἢ Δυρράχον κληῖζε.  
 οἱ μὲν δὲ μὲν τῷ ὑπὸ αὐτῶν διεπεπλη-  
 κῆσαν ἐς τὸ Δυρράχον ὃ τῷ Πομπηῖος  
 τῷ ὑπὸ αὐτῶν φρατὸν ἐς τὸ Βρεντέ-  
 σιον ἀρχῶν, τὸς τε ναῦς ἀνέμωρον  
 ἐπαυελθεῖν, αἱ τὸς ὑπὸ αὐτῶν διεφε-  
 ρον, ἢ τῷ Καίσαρος ἐπὶ ἰθὺς δότι τῶν  
 χῶν ἠμεῖντο, τὴν τε πόλιν διεπέφρασε  
 μίχρη ἡρωικῶν αὐτῶν τοῦ  
 σόλης ἀπὲρ δὲ ἰλλυρῶν ἀπὲρ ἀπὲρ  
 σε, τὸς ἐντολμοῦ τῶν ἐπὶ τῷ τειχῶν  
 σφῶν ἀβιit, ἀυακίσσιμῳ quoque  
 relicto ad defensionem mœ-

suam perhibent, non quod Dyrrachum abnegent, sed ut ambiciose originem suam ad deum potius referant. In ea pugna ferunt Dyrrachi filium Ionium ab Hercule occisum per ignorantiam, & ab illo funeratum corpus, mox projectum in mare, ut inde nomen acciperet. Tandem & regionem ipsam & urbem tenuisse Phrygas reuersos è Phrygia, & post eos Taulantios, Illyrici generis, deinde Liburnos, hos quoque Illyrios, qui circumvicinos incurfabant nauibus celerim: quas postquam in usu habere cœperunt Romani, Liburnicas vocitant. At Dyrrachini à Liburnis expulsi, adscitis Corcyrensisibus, qui tunc in mari plurimum poterant, vicissim eos eiecerunt: quibus Corcyrenses admiscuerunt nonnullos à suis civibus: quapropter hoc navale Græcorum esse videtur. Et quia Dyrrachii nomen ominosum habebatur, Corcyrenses id Epidaurum maluerunt dicere, eodem quo urbem à mari paulum remotam nomine: atque ita Thucydides quoque nominat. nunc tamen vicit vetus appellatio, & Dyrrachium dicitur. Eò tunc coss. appulerant, quum Pompeius reliquas copias adduxit Brundisium, expectaturus donec redirent naves quæ illos transexerant. Quumque Cæsar oppugnationem pararet, tam diu eum munitionibus arcuit, donec classem reuersam sub vesperam conscendens abiit, audacissimo quoque

Ionium mare unde nomen accepit.

452

Dyrrachium cur Epidaurum dicta sit.

nium: qui & ipsi mox noctu secundis ventis ablati sunt. Atque ita omnes Pompeianæ copia deferta Italia in Epirum cum imperatore suo transportata sunt. Cæsar incertus consilii quoniam se verteret, aut unde bellum inciperet, videns undique confluum ad Pompeium fieri: timebat & magnum in Hispaniis exercitum veterani militis, ne dum ipse hostem cedentem persequitur, ille à tergo superveniat. Eum igitur visum est ante omnia petere in Hispaniam, & divisit in quinque partes copias, aliam Brundisii, aliam Hydrunti, aliam Tarenti reliquit Italiæ præsidio: Q. Valerius cum aliis missus occupavit Sardiniam frumenti feracissimam. Eiusdem iussu Asinius Pollio Siciliam petiit, cui Cato præerat. Ei percontanti utrum senatus an populi decretum afferens invadat alienam provinciam, hoc tantum respondit, Qui nunc Italiam tenet, huc me milit. Ad hæc Cato retulit, se, ut provincialibus parcat, dilatarum vindictam in locum alium: quo dicto navigavit Corcyram, ut se Pompeio adjungret. Cæsar ipse ubi raptim agmine ducto ad Urbem pervenit, popululum tristi memoria Syllanorum temporum exanimatum bene sperare iussit, refecitque multa pollicens: inimicis quoque ostendens clementiam, exemplo L. Domitii, quem in potestatem redactum, illasum dimiserat cum rebus suis omnibus. Post hæc effregit ararium, tribuno plebis Metello ob-

A sinii Pol-  
lionis di-  
ctum.

453

Cæsar Ro-  
mæ era-

ἰσπολιπῶν, οἱ καὶ αὐτοὶ νυκτὸς ἐρ-  
χόμενης ἐξέπλεον ἐρίῳ πνέματι.  
Ἐ Πομπηίου μὲν ὡδὲ καὶ τὸ στρατὸν  
παντὸς ἐς Ἡσπερον, ἑλληνικῶν τῶν  
Ἰταλιῶν, διεπέριε, ὃ ἵ Καίσαρ ἠ-  
πόρη μὲν ὅτι τραπέειν, Ἐ ὅθεν ἀρ-  
ξάτο ἔ πολέμου, τῶν ἠριμῶν πυν-  
ταχόθεν ἔσαν ἐς τὸ Πομπηίου ὄραν.  
δαίσιος ἵ ἔ Πομπηίου τὸ ἐν Ἰσθμῷ  
εσθρῶν πολὺν τι ὄντα Ἐ χροῖον γα-  
ρμιασμένον, μή οἱ δύνῃσι τὸ Πομ-  
πηίου κροτοπν ἐπιγένοιτο, τοῖδὲ μὲν ἐν  
αὐτὸς ἐγὼν ἀσθηστέλειν, ἐς Ἰβη-  
ρίαν ἐλάσας. τὴν ἵ δυνάμειν ἐς πύτ  
ἐπιθόρη. καὶ τὸς μὲν ἐν τῷ Βρεντεσίῳ,  
τὸς δὲ ἐν τῷ Ἰσθμῷ κατέλιπε, τὸς  
δὲ ἐν Τάραντι, φύλακας ἐταί τῆς  
Ἰταλίας. ἐτέρος δὲ ἔπεμπεν ἀμφὶ  
Κοίντῳ Οὐαλερίῳ Σαρδῶν τῶν νῆ-  
σον κηταλαθεῖν προεφορῶσαν καὶ  
κατέλασον. Ἀσίνιος τὸ Πολλίον,  
ἐς Σικελίαν πεμφθεῖς, ἦς ἤγειτο  
Κάτων, πωλονομένη τῷ Κάτωνι  
πότερα τὸ βελῆς ἢ ἔ δῆμον δογ-  
μα φέρων ἐς ἀλλοτρίαν ἐμβαλεῖ,  
,, ὡδὲ ἀπεκρίνατο, Ὁ τὸ Ἰταλίας  
,, κροτῶν ἐπὶ τῷ πῶν ἔπεμψε. καὶ  
Κάτων μὲν ποσὸν ἀπεκρίνατο μὲν,  
ὅτι φειδῖ τὸ ἰσθηῶν ἐκ ἐνταῦθα  
αὐτὸν ἀμυνεῖται, διέπλεσεν ἐκ  
Κερκύρας ἐς Πομπηίου. Ὁ ἵ Καί-  
σαρ ἐς Ῥώμην ἐπερχθεῖς, τὸν τε  
δῆμον ἐκ μνήμης τὸ ἐπὶ Σύλλα Ἐ  
Μαρίου κροκὸν πεφραῖτα, ἐλπίσι  
καὶ ἰσπεχίστοι πολλὰ ἀνελάμψαι,  
Ἐ τοῖς ἐκδραῖς ἐνοσημαίνοντο φί-  
λανδραπτιαν, ἐπεὶ ὅτι καὶ Λούκιον  
Δομίτιον ἐλάν, ἀπατῆ μεθεῖν με-  
τὰ τὸ κροτῶν. τὰ δὲ κλεῖδεσθ  
τὸ δῆμοσιον ταμειῶν ἐξέκροπε, καὶ  
τὸ δῆμοκροκὸν ἐν Μετέκρο κροκὸν  
ἵσταντι

ἵσταντι

θύνατον ἠπέλει. τῶν τε ἀφύσσων  
 εἰνεῖς χρημίστων, ἀ φασὶν ἐπὶ  
 Κελτοῖς πάλιν σὺν ἀρῆ δημοσία  
 πιδύωμαι, μη σαλευεῖν ἐς μηδὲν, εἰ  
 μὴ Κελτικὸς πόλεμος ἐπιού. ὁ δὲ  
 ἔφη, Κελτὸς αὐτὸς ἐς τὸ ἀσφα-  
 λέστατον ἔλθω, λελευκέναι τῇ πολει  
 τῶν ἀρῶν. Λέπιδον δὲ Αἰμίλιον  
 ἐπίστη τῇ πολει, καὶ τὸν δημορχον  
 Μαρκον Αὐτανιον τῇ Ἰταλίᾳ ἔ παρ  
 πρὸς αὐτῷ στρατῷ ἐς τε τὰ ἔξω,  
 Κερσεώνα μὲρ ἀπὲ Κάρπυον ἤρετο  
 ἠγχεῖσθαι Σικελίας, Κοίντων δὲ Σαρ-  
 δῆς, καὶ ἐς τῶν Ἰλλυρῶν Γάϊον  
 Αὐτανιον ἐπέμπε, καὶ τῶν αὐτῶν  
 Ἀλπίων Γαλατίαν ἐπέστρεπε Δικαι-  
 νίῳ Κρασοῦ. ἐπέδρασε δὲ καὶ νεῶν  
 σόλους δύο γίνουσθαι κατὰ ἀσπιδίῳ  
 ἀμφὶ τε τῷ Ἰόνιῳ ἔ παρὲς Τυρρη-  
 νίαν καὶ ναυάρχους αὐτοῖς ἐπι γι-  
 γνομένους ἐπέστρεψε Ὀρθησίον τε καὶ  
 Δολοβέλλαν. ἔτα κρατυμάρτυρον ὁ  
 Καίσαρ ἀόρατον Πομπηίου γηέστου  
 τῶν Ἰταλίων, ἐς Ἰθέρλιον ἦει, ἐπι-  
 στα Πιττηνῶν ἔ Αφρανίου τοῖς Πομ-  
 πηίου στρατηγῶσι συμβαλὼν, ἥσσαν  
 αὐτῶν ἐφίερετο τὰ γε παρῶν τῶν δὲ  
 ἀγγχεμῶν ἀπλήτοις ἐπολέμωσιν  
 ἀμφὶ τῶν πάλιν Ἰλέρδιον. καὶ στρα-  
 τοπεδῶν ὁ Καίσαρ ἐπὶ κρημνῶν,  
 ἐιστολόγη δὲ γέφυρας ἔ Σικεραλος  
 ποταμῶν. χεμῶν δὲ ἀφῶν τῶν  
 γεφύρων καταλαβόντων, ἀνδρῶν τε  
 πολλῶν δόλοισι φθῆν ἐν τῇ περὶ αἰ  
 διέφθεραν οἱ παρὲς τῷ Πιττηνῶν. ἔ  
 ὁ Καίσαρ αὐτὸς ἐμέχθει μετὰ τοῦ  
 ἀποδ στρατῶν πᾶν κρητερῶς ἰσῶ  
 τε δυσχερείας ἔ ἰσῶ λιμῶν, ἔ χη-  
 μῶν ἢ δὴ καὶ πολέμιον, ἔθεν τε  
 ἀλλ ἢ πολιουρίας ἔργον ἰσὺ μίχελ  
 θείους ἐπελάδοντων ὁ μὲ Αφρανιος

stanti mortem minatus ni defi-  
 steret, pecuniásque ad id tempo-  
 ris intactas abstulit: quas ferunt  
 per Gallicos tumultus depositas  
 cum execratione publica, in  
 caput cujuscunque contrefactare  
 ausi, nisi causa belli Gallici:  
 ajebat enim religione solutam  
 rempublicam perdomitis à se  
 Gallis, ut nihil inde sit pericu-  
 li. Amilium Lepidum Urbi præ-  
 fecit, M. Antonium trib. pleb.  
 Italiae, hujusque praesidiarius co-  
 piis: extra Italiam, Curionem  
 Catoni jussit succedere in Sici-  
 lia: Sardiniam Q. Valerii provin-  
 ciam esse voluit, Illyricum  
 C. Antonii, citiorem Galliam  
 Licinii Crassi. Duas quoque  
 classes ad tutelam superi infe-  
 rique maris prope fieri manda-  
 vit: quarum alteri Hortensium,  
 Dolobellam alteri praefecit. Ita-  
 que satis firmata contra Pompeii  
 vim Italia, in Hispaniam profec-  
 tus est: ubi Petreium Afranium-  
 que Pompeianos duces aggres-  
 sus, primum impar visus est cir-  
 ca Ilerdam castris prope hostem  
 munitis, in loco prarupto & ar-  
 duo, frumentum convehens per  
 pontes Sicoris fluvii: quo hyber-  
 nis imbribus repentè aucto, &  
 abruptis pontibus & frumentato-  
 rum validum praesidium exclu-  
 sum eo casu, à Petreianis oppres-  
 sum est: & Caesar ipse non me-  
 diocriter laboravit cum reliquo  
 exercitu, cum fame conflictan-  
 do hybernisque tempestatibus  
 atque hostibus, ita ut nihil ab ob-  
 fesso differret, donec aestas supervenit. Tum verò Afranium

rium ef-  
 fringit,

454

Cæsar's clementia.

Petreius & Afranius Hispania Cæfari deducunt.

una cum Petreio in ulteriorem se recipiebat Hispaniam ad alium recens collectum exercitum: Cæfar verò semper itinera præoccupans munitionibus interceidebat, quominus ulterius procederent: atque etiam partem quandam ad locum castris capiendum præmissam circumvenit: illi sublati in capita scutis deditioem significabant. Cæfar gratiam adverbiorum captans, nec comprehensos, nec telis appetitos permittit ad Afranium redire incolumes. Quo factum est ut ex utrisque castris ultro citroque commearitur continuè, & sermones in circulis de concordia fierent. Jamque inter alios ductores Afranio quoque videbatur concedendam Cæfari Hispaniam, modò ad Pompeium permittatur reditus: quum Petreius reclamavit, per exercitum cursitans, & quotquot Cæsarianorum in castris inveniret sua manu confodit, atque etiam quandam è suis tribunis qui furentem cohibere volebat: qua crudelitate offensis militibus magis etiam commendavit Cæsaris clementiam. Forte fortuna evenit ut Cæfar hosti aequationem præriperet: qua nequissus expressit ut Petreius Afraniusque in medium utriusque exercitus prodirent ad ejus colloquium. Ubi conventum est ut Hispania Cæsari decederent, ille deduceret illæfos ad Varum fluvium, inde porro ad Pompeium ire sineret: ad cujus ripas postquam ventum est, advocatis ad concionem

ἢ ὁ Πετρήϊος ἐς τὴν οὐτὸς Γερμανίαν ἐχάριζεν, ἔπειτα στρατὸν ἀφ' αἰσίων περὶ ἢ ὁ Καῖσαρ αἰεὶ ἀσπασμένην δις ἀπέφραξε τοῖς διόδου, ἢ ἐκάλυπεν ἐς τὸ πρῶτον ἵκεται ἢ τὴν μέρῳ αὐτῶν ἀσπασμένην εἰς στρατοπέδου κριτάληψιν ἐκκινώατο. οἱ δὲ ἐπέθεσαν τοῖς κεφαλαῖς τοῖς ἀσπίδας, ὑπερ ἐπὶ συμμαχίαν ἐαυτὸς παρεδιδύτων. ἢ ὁ Καῖσαρ ἔτε σιωπᾶσεν, ἔτε κριτικὸν ἔειπεν, ἀλλὰ μετῆκεν ἀσπίδας ἐς τὰς ἀσπίδας ἂν φραζόντων ἀπέναντι, δημοκρατῶν ἐς τὰς πυνθὰς πολέμας ὅθεν ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἐπιμίσξιμα ἐς ἀλλήλους ἐγγιγνόντο συμμαχίαι, ἔ λογιστοὶ ἀεὶ ἐμωσαίων ἢ τὸ πάλαιος. ἢ ἢ ἔτε ἡγεμόνων Ἀφρανίου ἢ ἔτε ἐτέροις ἰδοῦναι τὸ Γερμανίαν οὐσίωμα Καῖσαρι, καὶ ἀπαθείς ἐς Πομπηίον ἀπέναντι. Πετρήϊος ἔαντιλεγε, ἔ ἀεὶ φραζόντων ἀνὰ τὸ στρατοπέδον, ἐκτενεῖν ὅσους ευρίσκοι ἢ τὴν ἐπιμίσξιαν τῶν Καῖσαρος. ἔ τε ἰδιαν ἡγεμόνων οὐσίωμα πνὰ αὐτὸν διεκράτησεν. ἔξ ὧν ἐπὶ μύλλον ἀκρόμαχοι τῶν σκυθηρατῶν ἔ Πετρήϊος, ἐς τὸ φιλικήραπον ἔ Καῖσαρ ἔτερον ποιο τοῖς γνώμας. ἐπὶ δέπου ἢ τὴν ὑδρείαν αὐτῶν ἀεὶ ἀλαβέν ὁ Καῖσαρ, ἐν ἀμνηστῶν ἡγεμόνων ὁ Πετρήϊος, ἐς λόγους τῶν Καῖσαρι συνήκεν Ἀφρανίος, ἐ φηρόντων αὐτὸς ἔ στρατῶν ἐκατέρωθεν. ἢ συνίεσθαι, οἱ ἢ, ἐκείνωμα τὸ Γερμανίαν τῶν Καῖσαρι, ὁ ἢ Καῖσαρ, αὐτὸς ἀπαθείς ἐπὶ τὸ Ὑάρον ποταμὸν Ἀφρανίον, ἢ δὲ τὰδε χωρῶντας ἐς Πομπηίον ἐάν. ἡγεμόνων ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τὰδε ἔ πρῶτον, συνίεσθαι αὐτῶν ἐς ἰπήκον ὅσοι ἦσαν ἐκ quotquot ex eo numero erant

τὸ Π' ἀμνηστ

πειρώμενος καὶ Ἰταλίας, ἔδδημη-  
 ,, ρησεν ὡδὲ, Ἰμῶν, ἃ πολέμιοι  
 ,, (τοῦδε γὰρ ἐπὶ τῷ ἤματι χρωμέ-  
 ,, σθε, συναρμασθέντες ὑμῖν τῆν ἔμου-  
 ,, τὴν γινώσκου ποιῶτε) ἔτε τὴν αἰσθ-  
 ,, πεμφθέντων εἰς τὴν κατέληξιν ἔ-  
 ,, στρατιπέδου, οἱ σφῶς ἐμοὶ παρ-  
 ,, ὄντων, διέφθειρα, ἔτε τὸν ἄλλοι  
 ,, ὑμῶν στρατὸν, λαβῶν (ἀνδρέμω-  
 ,, τα, Πετρεῖος ἐν τῷ ἔμῳ τὴν ἰσῆ-  
 ,, τῷ Σίκορον πολεμῶν ἀποληθῆναι  
 ,, ἀσπυρολόγῳ· εἰ δὲ πῶς ἐστὶ μοι  
 ,, παρ' ὑμῶν ὑπὲρ τῶν ἡμεῶν,  
 ,, φράζεσθε ἀνὰ τοῖς Παιπηθῆναι στρα-  
 ,, τῶν ἡμεῶν. Τοῦτο δὲ εἰπὼν τὴν  
 ,, ἑαυτοῦ ἀπέλυσεν ἀπαθείς, αὐτὸς δὲ τῷ Ἰβη-  
 ,, ρίῳ ἀπέφραξεν ἠρεῖαν Κασσιῶν Κοί-  
 ,, νων. Ἐταῦς δὲ ἦν ἀμφὶ τῷ Κασσιῶν.

Λιβύης δὲ Οὐραῖος Ἀπιδίῳ ἐ-  
 στρατηγῷ τῷ Παιπηθῆναι, ἔτ' ἰσῆος ὁ  
 τῷ Μαυροσίῳ Νομίδῳ βασιλεύς  
 τῷ Οὐραῖῳ συναρμασθῆναι. Καρῶν δὲ  
 ὑπὲρ Καίσαρος αὐτοῖς ἐν Σικελίῳ  
 ἐπὶ πλείους δύο ἔτασεν στρατῶν, ἔτα  
 σὶ δυοῖν ἡμεῶν, καὶ ὄλησεν  
 πολλαῖς Ἰπτικῆναι αἰσθῶν, ἐν ἧν  
 πνὶ βραχίαια φέροντο ἰσπομο-  
 χία τριπέταυ πνῆς τῷ Νομίδῳ ἰσ-  
 πίας, καὶ ἑαυτοῦ τῆν στρατῶν ἐν ἑῷ  
 ἔπλεος ἐπὶ ἑσθῆς αὐτοκράτωρ ὑπέστη  
 αἰσθῶν ἀποδῆναι, ἔτα δὲ πνὶ τοῖς  
 στρατηγῶσι τοῦδε τῷ αἰσθῶν ἀποδῆναι  
 τῷ τῷ στρατῶν, καὶ ἀπὲρ αὐτοῖς  
 ἐπιμνησθῆναι αἰσθῶν σφῶν αὐτο-  
 κράτωρ ἐτασεν, καὶ τῷδε τῷ π-  
 μῆνι οἱ στρατηγῶσι πάλαι μὲν ἐπὶ πᾶ-  
 σι τοῖς μεγίστοις ἔρησι αἰσθῶν, νῦν  
 δὲ ἑσθῶν τῷ τῷδε τῷ εὐφραμίᾳ πω-  
 λυνομακτῶν μούσας πένον. ἐπὶ δὲ τῷ  
 Καρῶν τῷ ἐπιπλεόντων ἐν Σικε-  
 λίας, οἱ ἐν τῷ Λιβύῳ νομίσαντες αὐ-  
 τῶν ἀπὸ δόξασιαν ἀμφὶ τῷ ἡμεῶν  
 τῷ Σικελίῳ τῷ δόξαν τῷ αἰσθῶν  
 quam

Romani Italicę nominis, Cęsar sic orsus est, Equidem hostes  
 ( hac enim appellatione utentem  
 intelligigetis melius ) neque in eos  
 qui ad locum castris capiendum  
 præmissi in potestatem meam  
 deditioe venerunt, sævii, neque  
 in vos exclusos aquationibus,  
 quamvis Petreius meos trans Si-  
 corum interceptos prior cecide-  
 rit: quorum beneficiorum si qua  
 est apud vos gratia, nuntiate hæc  
 Pompeianis militibus omnibus.  
 Hæc locutus dimisit eos inno-  
 cuos, & Hispaniæ præposuit  
 Quintum Cassium.

Eodem tempore in Africa A-  
 ctius Varus Pompeianis præerat,  
 opem ferente pro societate ac  
 amicitia Juba, rege Mauritania.  
 Contra hos Curio ex Sicilia pro-  
 fectus est, cum duabus Cæsaria-  
 nis legionibus in x i i naves longas  
 & multas onerarias imposi-  
 titis: qui exscensione ad Uticam  
 facta Numidas quosdam fuga-  
 vit parvo equestri prælio, mōx-  
 que ab exercitu etiam tum arma-  
 to imperatorem se consaluta-  
 ri passus est. Id honoris olim du-  
 cibus conferebatur à suis mili-  
 tibus tanquam virtutis testimo-  
 nium, quem illi post quodvis  
 præclarum belli facinus admitte-  
 bant: nostra autem ætate, ut au-  
 di, nemini contingit hujusmo-  
 di acclamatio, nisi cæsis hostium  
 decem millibus. Ceterum Afri  
 navigante adhuc Curione rati-  
 eum amulatione glorię petiturum  
 castra Cornelia, veneno a-  
 tant

Cæsaris  
 verba ad  
 hostes  
 suos.

Q Cassius  
 Hispaniæ à  
 Cæsare  
 præposi-  
 tus.

455

Imperato-  
 ris nomen  
 ut admit-  
 tendum.



Aquæ ve-  
neno infe-  
cta.

quam infecerant. Nec fefellit cos-  
pes sua: nam & Curio station-  
em ibi habuit, & exercitus mox  
morbo laboravit, à potu oculis  
caligantibus tanquam in nebula,  
& sopore gravante, quem seque-  
bantur vomitus varii & convul-  
sio torius corporis: quamobrem  
ad ipsam Uticam translata sunt  
castra, ducto per longas & latas  
paludes exercitui, ob corporum  
languorem debili. Ut verò victoria  
Cæsarís ex Hispania nuntiata  
est, receptis animis aciem secun-  
dum mare struxerunt loco angu-  
sto: commissioque acri prælio,  
Curio unum tantum ex suis ami-  
sit: ex Vari acie sexcenti ceciderunt,  
& multo plures vulnerati sunt.  
Adventante autem Juba falsus rumor  
allatus est, regem à Bragada flumine,  
quod non longe distabat, reversum in regnum  
ad arcendas vicinorum incursiones,  
relictò in ripa duce Saburra  
cum exiguis copiis. Id credens  
Curio fervida aestate circa tertiã  
diei horam duxit robur exercitus  
contra Saburram, per viam ar-  
nosam & squalidam: nam & tor-  
rentes si qui erant, ardore solis  
aruerant, & fluvius à Saburra  
ipsòque rege occupatus fuerat.  
Falsus igitur sua spe Curio in tu-  
mulos cursu se recepit, lassitudi-  
ne & astu sitique pressus pariter.  
Id ubi animadvertentur hostes,  
superato fluvio explicuerunt  
aciem, & ille valde imprudenter  
ac inconsideratè debilem exer-  
citum præstitit. Quibus hæc hæc  
κατεπόντων ἔσται ἔχοντες οἱ πολέμιοι, τὸ μὲν ποταμὸν ἑπιέρων ἐς μέγαν ἰσχυ-  
ρισμὸν, ἔς ὁ Κερίων κατεπόσαν ἀφρόνως μέγα καὶ ἀφρογνῶς ἀδένει

Bragada  
flumen.

456

μεγαλειρίας στρατοπεδεύσθαι, τὸ ὀ-  
δὸν ἐφάρμαξαν. καὶ ἐλπίδῳ ἔδι-  
μαρῶν ὁ, τὸ ἄδ Κερίων ἐπιδου-  
σαν ἐπιπέδου, καὶ ὁ στρατός ἐν τῷ  
ἐνόστῳ πῆσι τε τὸ βλέμμα ἀμυ-  
ρόν ἔω, ὡς περὶ οὐ μίχλη, καὶ ὁ  
πῆσι. ἐπεληγετο ἐν κείνῳ. καὶ ὁ  
αὐτὸν ἔμετοι τροφῆς ποικίλοι, καὶ  
πασσμός ὅλου ἔσασκετο. αἱ δὲ  
καίεν ὁ Κερίων παρ' αὐτῆν Ἰτυ-  
κὴν μετεστρωπέδου, δι' ἑλας ἰ-  
χυροῦ τε ἔμενον τὸν στρατὸν ἀ-  
δένει Δία τῶν ἀρρωστῶν χειροῦ  
ἀγαν. ὡς ἡ σφίσιον ἡ νικη Κόσμο-  
ρῳ ἡ καὶ τῆν Ἰσθμὸν ἀπηγέλη-  
θη, ἀνεδάρησαν τε, ἔσπερι-  
ξαντο ὡς τῶν θαλάσσαν, ἐν  
βοηθεῖ χερσὶν. καὶ ἡ κατεπό-  
σας ἡ Κερίων, ἔμενον ἑνὲς ἀν-  
ἔπειν, Οὐάου δὲ ἔξασκοι, καὶ  
κατεστρωπέδου ἐπὶ πλεονες. Ἰσοῦ  
ἐπιόντων, ὄξω φασκὸς ἀδένει-  
δου, ἀμφὶ τὸν Βραγάδαν ποτα-  
μὸν ἔσπερον διασπαστὸν ἔσπερον  
τὸ Ἰσοῦν, ποταμὸν αὐτῶν τὸν  
καὶ ὑπὸ τῶν γειτόνων, Σαβύρραν  
στρωπέδου σὺν ὀλίγοις ἐπὶ τὸν πο-  
τμὸν κατελιπόντι. καὶ τὸν ἡ τὸν  
γὰρ πῆσι ὁ Κερίων, διερπὶς ἡ-  
μενον καὶ τρίτῳ ὄξω ἡμέρας ἡ-  
μενον καὶ στρατός ἐπὶ τὸν Σα-  
βύρραν, ὄξω φασκὸς ἀδένει  
εἰ γὰρ πῆσι καὶ καὶ χερσὶν ἔω,  
ἐξήσαντο ὑπὸ τὸν φλοῦς ἔσπερον  
ἔσπερον ὁ ποταμὸς ὑπὸ τὸν Σα-  
βύρραν καὶ  
ὑπὸ αὐτῶν παρὶντων κατεπό-  
σαν τὸν βασιλέως. σφαλῆσι σὺν τὸν ἐλπίδῳ  
ὁ Κερίων, ἐς λόφους ἀνεδάρου,  
ὑπὸ τὸν καμῶν ἔσπερον καὶ δι-  
φῆσι ἐν χερσὶν. ὡς δὲ αὐτὸν  
κατεπόσαν ἑπιέρων ἐς μέγαν ἰσχυ-  
ρισμὸν, ἔσπερον καὶ ἀφρογνῶς ἀδένει  
τὸν στρα-

τὸ στρατὸν ἄγων. κυκλωσαμένων δ' ἂν  
 ἄντων τῶ Νομισθῶν ἰπασίαν, ἐπὶ μὲν  
 πρῶτον χρονον ὑπεχώρει, καὶ ἐς βρα-  
 χυὸν συνείσθητο· συνέχλετο δὲ ἡ  
 ἀνίφουλον αὐτοῖς ἐς τὴν λόφον. Ἀ-  
 σίνου μὲν δὲ Πολίων, ἀρχομένων τῶ  
 κηροῦ, διέφυγον ἐπὶ τὸ ἐν Γτυκῆ  
 στρατόπεδον σὺν ὀλίγοις, καὶ τίς ἐξ  
 Οὐάρου ἤρριτο πρὸς τὴν δόξαν τὸ  
 εὐλαθεῖα κηροπραγίας ἐπιθεσις· Κυ-  
 ρίου ἦ, φιλοκιδνῶντος κηροπραγίας,  
 σὺν ἅπασιν τοῖς παρῶσιν ἔπεισε,  
 ὡς ἐπὶ τῶ Πολίωνι μηδὲνα ἄλλαν  
 ἐπαυλαθεῖν ἐς Γτυκὴν τοῖσιν μὲν  
 δὲ τὸ τέλος τῶ ἀμφὶ τῶ Βραγαδάων  
 ποταμῶν μάχης ἐγένετο· Ἐ ἡ κε-  
 φαλή τῶ Κυρίου ἀποκηρατοῖσε,  
 ἐς Ἰόβαν ἐφέρετο· ὃν ἦ πρὸς τὴν  
 Γτυκὴν στρατόπεδον τῶ κηροῦ φαι-  
 ρεθῶ ἡσθῶντος, Φλαμίας μὲν ὁ ναύ-  
 αρχος αὐτῆς ἐφευγον αὐτῶ σόλων,  
 σπῆν τινα τῶ ἐπὶ τῶ γῆς ἀναλαθεῖν.  
 Ἀσίνου δὲ ἐς τὴν παρερρωμῶντος  
 ἐμπόρος ἀνακτῆρ Ἀπλευσας, ἐδῆτο  
 αὐτῶν ἐπιπλευσῶν τε Ἐ τῶ στρατὸν  
 ἀναλαθεῖν, καὶ τοῖς ἐς τὸτο νυκτὸς  
 ἐπέπλευσαν· ἀδρῶν δὲ ἐδῶνόν-  
 ταν ἐκείων, πᾶσι σαάθη κηροπρῶτος,  
 καὶ τῶ ἀνακτῆρτων οἱ ἐμπόροι τοῖς  
 πολλοῖς κρημάται φέρουσι ἐνεκα τῶ  
 κρημάτων ἐς τὴν θάλασσαν ἐρρί-  
 πῆν, καὶ πῆδε μὲν ἡ ἀμφὶ τὸς ἀν-  
 ακτῆρτων· ἔτερον δὲ ἐν τῶ γῆ νυ-  
 κτὸς ἐπὶ πρὸς τὸς ὑπολειφθέντες  
 ἐχρηματο ὄμοια· καὶ μετ' ἡμέραν οἱ  
 μὲν τῶ Οὐάρου σφῶς παρεδόσαν, ὃ  
 ἦ Ἰόβας ἐπελάων ἀελεῖσθον αὐτῶς  
 ἐπὶ τὸ τέλος, Ἐ ὡς λειψῶν τῶ  
 εἰαυτῶ νικῶς κηροπρῶτος, ἐδῆν τι  
 φροντίσας ἐδῆ Οὐάρου παρεκαλῶν-  
 τας· ἔτα μὲν δὲ τῶ σὺν Κυρίωνι ἐς

citum deduxit in planitiem: ubi  
 à Numidis equitibus cinctus ali-  
 quando retrocedendo sustinuit  
 in arcum suos contrahens: hos-  
 te verò pugnam non remitten-  
 te, iterum refugit in tumulos.  
 Et Pollio quidem maturè cum  
 paucis refugit Uticam ad exerci-  
 tum, ne quid per occasionem  
 cladis Varus ibi moveret: Cur-  
 rio verò temerariè cum hoste  
 decertans cum omnibus quot-  
 quot circa se habebat occubuit,  
 ita ut nemo post Pollionem re-  
 versus sit Uticam. Hoc eventu  
 ad Bragadam pugnatum est: &  
 caput Curionis resectum ad Ju-  
 bam perlatum Quod postquam  
 in exercitu ad Uticam relicto est  
 cognitum, Flamma præfectus  
 cum sua classe aufugit priusquam  
 ullum ex terra militem recipere-  
 ret. Pollio verò ad negotiatores  
 portum subeuntes lembo deve-  
 ctus orabat ut appellerent ad lit-  
 tus, & milites in naves recipere-  
 rent, persuasitque ut aliquot  
 noctu id facerent: sed quem ca-  
 tervatim illi in naves properando  
 irruerent, quasdam depresserunt  
 pondere: qui in altum everti  
 sunt, propter pecunias quas se-  
 cum deferebant, à negotiatori-  
 bus in mare projecti perierunt:  
 nec mitius relictī in terra trasta-  
 bantur eadem nocte. Sequenti  
 verò die Varo se dederunt:  
 quos Juba superveniens disposuit  
 supra mcenia, sicque sublimes tel-  
 lis confixit, ut victoriæ Varo re-  
 liquias, nequequam Varo de-  
 precante. Atque ita duæ Romane  
 legiones Curionis ductu in

Curionis obitus.

Curionis caput resectum ad Jubam perlatum. Flamma præfectus exercitus.

Romani crudeliter à Juba trastiati.

Afri-

457  
Antonius  
Caesaris  
dux superatus.

Cæsaria-  
nus exer-  
citus tu-  
multuatur  
ad Placen-  
tiam.

Cæsaris  
verba ad  
seditiosos  
milites.

Lex Pe-  
treia.

Africam delatæ interierunt, simul cum equitibus, velitibus & calonibus. Juba, ut optimè de Pompeio meritis, domum rediit. Per eosdem dies & Antonius in Illyrico à Dolobella Pompeiano duce superatus est, & alius Cæsarianus exercitus ad Placentiam seditiosè suis præfectis reclamabat, bellum eos trahere nec sibi quinas minas reddere, quas donativi nomine Cæsar eis Brundisii pollicitus fuerat. Ille hoc cognito Placentiam advolavit è Massilia, & turbulentos etiam tum repertos sic allocutus est: Nota est vobis solita mea celeritas: nunc verò in mora non nos sumus sed hostes qui nos fugiunt. Vos qui in Gallia me duce magna percepistis commoda, & fidem vestram non in partem hujus belli, sed in universum mihi obligastis, in mediis conatibus nos deseritis, in præfectos insurgitis, imperare vultis his quorum oportebat imperata facere. Quum igitur meipsum testem habeam meæ perpetuæ in hanc usque diem ergo vos observantia, tractabo vos lege Petreia, & nonam legem decimabo, quandoquidem inde ortum est

„ Ἐξ αὐτοῦ τέλος, (ἐπεὶ ἡ μάχη τῆς στασιῶς κατήρξατο) τὸ δέκατον ἄξιο-

Λιδύῳ ἐπιπλεύσαντα. Ρ' αμφοῖν δὲ  
τέλη διώλετο, καὶ ὅσοι μετ' αὐτῶν  
ἦσαν ἰπῶεις τε καὶ ψιλοὶ, καὶ ὑπὸ  
ρίπτῃ ἔσθοντο. Ἰούδας δ' ἐς τὰ αἰ-  
κίω ἀνέστρεψε, μέισον ἔργον τοῦ  
Πομπηίου καταλογίζομαι. καὶ τῶν  
αὐτῶν ἡμερῶν Ἀντωνίου τε αὖτις πρὸς  
Γλαυκίδα ἦσαν αὐτὸ ὑπὸ Ὀκτωβίου  
Δολοσίλλα, Πομπηίου στρατηγῶ-  
τος, & στρατῶν Καίσαρος ἀλλήλων  
ἐπιπλέοντων στασιάσαντα τῶν δε-  
χόντων κατεπόθηον, ὡς ἐν τῇ  
στρατείᾳ βραδυνόντες, καὶ τὰς πεί-  
τε μιν εἰς λαβόντες. ἡν ποταμὸν  
αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ ἔτι αὖτις Βρεπι-  
σίον ὑπέσχετο. ἂν ὁ Καῖσαρ ποδὶ-  
σθῆναι, ἐν Μασσαλίᾳ ἐς Πλακεν-  
τίαν ἤπειροτο σιωτῶνας, καὶ ἐς ἔτι  
στασιάσαντες ἐπελάσαν, ἔλεγον αὖτε,  
„ Τάχῃ μὲν ὅσα αὖτις ἐνεργητέον  
„ μοι συνίστη μοι βραδυνῶς εἰς ὃ  
„ πόλεμον εἰς δὲ ἡμῶν, ἀλλὰ ἀξί-  
„ οὺς πολέμους ὑποφειρήσεις ἡ-  
„ μῶν. ὑμεῖς δ' ἐν τῇ Γαλατίας  
„ ποταμῶν ἐμῆς δεξιῆς ἀνέμφοι, καὶ  
„ ἐς τὸνδε τὸν πόλεμον ὅλον ὅσοι ἐς  
„ μέγας αὐτῶν μοι σιωμύσαντες,  
„ οὐ μέσους ἔργους ἡμῶν ἀπολείπε-  
„ τε, καὶ τοῖς ἀρχαῖσι ἐπιπέτωσθε,  
„ & αὖτις τάπειν ἀξιοῦτε παρ' αὐ-  
„ τῶν καὶ αὖτις πύγματι λαμβάνετε.  
„ μετρησάμενοι οὖν ἑμαυτῶν τῶν  
„ ἡμῶν μέγας δέουσι Φιλοτιμίας,  
„ χεῖροσμαι τῷ Πετρεῖᾳ νόμῳ, καὶ  
„ ἑξ αὐτοῦ τέλος, (ἐπεὶ ἡ μάχη τῆς  
κλήρωσι

Χρήσιμος τῆς Πετρεῖᾳ νόμος &c.] Nullus scriptorum veterum, quod sciam, Legis Petreia de decimatione meminit. Verum decimatio vetus Romano institutum & patria lex, qua, si plures peccassent & manipuli aliquot simul locum deseruissent, decimus quisque forte ad supplicium legebatur. Interdum tamen & vicefimatio adhibita, imo & centesimatio. Ac ratio hac puniendi commoda pariter & terribilis admodum erat. Infra p. 467. ubi exercitus Cæsaris penitentia ductus decimari petit, eandem hanc legem vocat

τὸ πᾶ-

κλιρώσας θυνέν. Θρήσκος δὲ ἀ-  
θροῦς ἐξ ἅπαντων ἔτελους θρο-  
νῶν, οἱ μὲν ἀρχόντες αὐτῶν ἀποπε-  
σόντες ἐκέλευον, ὁ δὲ Καῖσαρ μό-  
λις τε ἔκρητ' ὀλίγην ἐδόδεσ, ἐς  
τοσούτου ὄμως ὑφῆκεν, ὡς ἐκαστὸν ἔ-  
εικασι μόνως (οἱ κρητῆρα μάλιστα  
ἐδόδεσ) Διακληρώσας, ἔδουδεν-  
κα αὐτῶν τὰς λαχόντας ἀνελεῖν. ἢ  
ἢ δουδενκα πῶνδ' ἐφάνη τις ἐστὶ  
ἐπιδημιῶν ἅτε ἢ τῶστας ἐνίχρηστο κῆ  
Ὁ Καῖσαρ ἢ ἐμφάνησαντο λοχευλὸν ἔ-  
ὀτῆεν ἀντ' αὐτῶν.

Ἡ μὲν δὲ πρὸς Πλακεντίαν τῶστας  
ἔταως ἐλέλυτο. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ρώ-  
μην παρεῖληθε, κῆ αὐτῶν ὁ δῆμο-  
πιφρακῶς ἠρέστο δικατοῦσασ, ἔτε  
πὶ τῷ βελῆς ψηφισομῶν, ἔτε ἀπο-  
χρηστοποιῶν ἀρχόντων ὁ δὲ, ἔτε  
παρρησιῶν πλεῖστος δὲ κῆ, ὡς  
ἐπιφθονοι, ἔτε ἐκρήσαν, ἀρχῆς  
ἐπὶ ἐνδενκα μῶστας ἠμέσας (ὡδ' ἠδ  
πρὸς δὲ καὶ) ἔταῦστας ἐς τὸ μέλιον  
ἐπέφηνεν ἐαυτῶν τε ἔ Σερβίλιον Ἰ-  
σαυριλῶν. ἠμέστας τε ἐς τὰ ἐδνη  
ἀποπέμπεν, ἢ ἐνίχρηστας, ἐφ' ἔ-  
αυτῶ κρητῆσαν, ἐς μὲ Ἰσθηλιαν,  
Μάρκον Λέπιδον ἐς δὲ Σικελίαν,  
Αἴλιον Κάλπιπνον ἐς δὲ Σαρδῶν, Σέξ-  
τον Πεδουκῆον ἐς δὲ τὴν νεόληπτον  
Γαλατίαν, Δέκιμον Βρούτον. πῶ δὲ  
δῆμοι λιμῶσταισται σῆτον ἐπίδουκας, κῆ  
τῶσ φυγαδῶστας δεομένην κρητῆσαν  
σωςχῆρησε, κρητῆσ Μίλων. ἀ-  
ποδοσι δὲ αὐτοῖστας κῆ κρητῆσ δῆμο-  
κρητῆσται

seditionis initium. His auditis in  
legione ipsa fuit comploratio,  
tribuni verò supplices rogabant  
veniam. Cæsar agrè cunctanter-  
que exoratus, hæcenus tamen  
pœnam remisit, ut ex c x x solis  
qui præcipui seditionis autores vi-  
debantur, in duodecim sorte du-  
ctos animadverteret. Ex his duo-  
decim unum compertum est ab-  
fuisse seditionis tempore, pro-  
quo Cæsar centurionem occidit,  
qui eum detulerat.

Seditiosi  
supplicio  
affecti.  
Centurio-  
nis pro in-  
iustè delat-  
o milite  
interitus.

Atque ita Placentina seditione  
finita, Urbem repetiit: territo-  
que populo dictator creatus est,  
nil moratus vel senatusconsul-  
tum, vel magistratus ullius suf-  
fragium. Sed quia videbatur in-  
vidiosum id honoris fastigium,  
aut fortasse supervacuum, unde-  
cimum pōst die (ut quidam fe-  
runt) se consulem designavit &  
Servilium Isauricum: suoque ar-  
bitratu provinciis dedit aut mu-  
tavit præfides, Hispaniæ M. Le-  
pidum, A. Albinum Siciliæ, Sex.  
Peducæum Sardinia, Decimum  
Brutum Galliæ novæ provinciæ:  
populo verò fame laboranti fru-  
mentum distribuit, eoque depre-  
cante reditum concessit exuli-  
bus, uno Milone excepto. Sed  
quum is novas quoque tabulas  
peteret,

Cæsar di-  
ctor  
creatus.

458

ἢ πάτερον νόμον. & lib. 3. ἑσπερωπικὸν νόμον. Quare censeo hoc loco cum  
Eruditissimo Casaubono legendum: κρητῆσται πῶστας πατερίων νόμων κῆ τῶσ ἐνέ-  
του τέλους, ἐπειδὴ μάλιστα τῶσ τῶστας κρητῆσται, ἢ δέκατον διακληρώσαστα  
θυνέν. Vel κρητῆσται πατερίων νόμων, κῆ τῶσ ἐνῆστας τέλους (ἐκ. μαλ. τ. σ. κρη-  
τῆσται) τὸ δέκατον μέρος διακληρώσαστα θυνέν. quemadmodum infra τὸ δέκα-  
τον μέρος ἀναγείν.

pereret, caufando bella feditionésque, & inde fecutam vilitatem rerum venalium, eas quidem preces repulit: verùm cenfores creavit qui ftatuerent pretia rerum venalium, unde pro pecuniis fatifaciendum erat cœneratorum poflulationibus. His peractis, circa brumam nuntios ad exercitus dimifit, ut fibi ad Brundifium occurrerent: ipfe Decembri menfe urbem egressus eft, ne magiftratus quidem fui refpectu expectatis calendis in euntis anni proximis. Eum populus frequens honoris caufa profecutus orabat ut cum Pompeio rediret in gratiam; fatif enim apparebat, utercunque viciffet, venturum in unius poteflatem republ. Ille iter ingreffus nihil fibi ad summam celeritatem fecit reliquum.

Interea Pompeius indefinenter naves fabricabat, copias augebatur, colligebatur pecunias, & captis in mari fupero XL Cafaris navibus, obfervabat ejus trajetum, milites interim exercens decurfionibus, præfens ipfe, & præter atatem primus laborem quemvis aggrediens: unde illi favo ingens contigit omnibus ad exercitamenta ejus tanquam ad fpectacula confluentibus. Erant autem ad id temporis Cafari decem legiones, & equitum Gallo- rum decem millia: Pompeio vero quinque legiones quæ ex Italia cum equitatu fuo trajecerant, & duæ Parthiæ Cræffii exercitus reliquæ: & pars quadam eorum qui Gabinii ductu in Ægyptum irruerant: omnibus connumeratis undecim legiones Italiæ ge-

Cæfaris & Pompeii copia.

πίς, ἄλλ' τε πολέμου & τίσος κή τῶν ἐν τῶνδε τοῖς πικροποιούχοις ἐποῦσαν ἑνωσίαν, πῶς μὲν ἄποικους ὅσοι ἔδωκε, πικρῶς ἢ ἴσ' ἂν ἀπίφρηται, οἷς ἔδῃ τὸς χεῖρας τοῖς δακνείουσιν ἀντὶ τῶν χρημάτων διδόναι. κή πᾶς πρᾶξις, ὅτε χειμερίους τροπῶς ὠθεῖται πρὸς τὸν στρατὸν ἀπαντῶν ἐς τὸ Βρεντίσιον, αὐτὸς τε ἐξήλθ', Δεικεμβρίου μὲν ὡς Γ' ἡμέρας ὄντων, ὅσοι ἀναμείνας, ἐδὲ τ' ἄλλοις ἐπέχε, τῶν νομικῶν δ' ἔπος πηλοποιήσαντο: ὁ δ' ἦν δὴμῶς ἔπειτο, πικροποιῶν συμβόλων Πομπηίου. ἢ ἢ ἀδελφὸν ἢ ἐς μοιραρίαν τὸν νεκρῶν ἀφείλας, κή ὁ μὲν ἄδδει ἐδὲν ἐδεικνύοντο δυνάμεις ἐπίειξας.

Ὁ δ' ἦ Πομπηίου πάντα τὰ χρῆματα τοῖς ναῦς ἐπιείκοιτο, & στρατὸν αἰεὶ ἀπέλειπε & χεῖρας τε σὺν ἡμέρῃ & τὰς ἐν τῷ Γονίῳ Κασίῳ ποταμῶν ναὺς ἐλάν, ἐφύλασσε ἀντὶ τῶν Ἀλεξανδρῶν τὸν τε στρατὸν ἐγυμναζέ, συντρέχον καὶ σωματεῖων, καὶ παντὸς ἐξάρχων πόου πρὸς ἡλικίαν, ὅθεν ἀντὶ ταῦτος ἑνωσίαν τε ἦν, κή σωματεῖων ἐπὶ τὰ γυμνάσια Πομπηίου πάντες, ἀς ἐπὶ θίαν. ἢ δ' ἐς τότε Καίσαρ μὲν δέκα τέλη πεζῶν, κή Κελτῶν ἰππέως μύρια, Πομπηίου δ' ἦν πέντε μὲν ἐξ Ἰταλίας, δὲ ἂν τ' Ἰονίαν διεπιπέλευκε, κή τῆσιν ὅσοι σωματεῖων σὸντο ἰππέων: ἐκ δὲ Παρθύων δύο, ἢ σὺν Κασίῳ πεπολεμημένων τὰ ἰσθμῶν, & τὴν μέγιστον ἄλλο τ' ἐς Ἀλγυπῶν ἐσβαλόντων μὲν Γαβινίου. σὺν παντὶ, ἀνδρῶν Ἰταλῶν ἑνδεκά τέλη, & ἰππέων ἀμφὶ & δύο Παρθύων Κράσσι exercitus qui Gabinii ductu in Ægyptum

ποὺς ἑπτακισχιλίας· σύμμαχοι δ'  
 ἐξ Ἰωνίας τε & Μακεδονίας & Πε-  
 λοποννήσου ἢ Βοιωτίας, τεθόσται τε  
 Κρήται & σφενδαίηται Θράκες, &  
 ὅσοι ὄρεϊ τῷ Πόντον βίβισσι χεῖρανται,  
 ἰπποῦς τε πρὸς Κελτῶν, ἢ Γαλα-  
 τίας ἔσται· τῶ ἰάσας, Κομμαγενῶν  
 τε ἰσῶ Ἀντιόχου πεμφθέντες, καὶ  
 Κιλικίας & Καππαδοκίαι· ἐν δὲ  
 βοεχυτίστας Αἰθιοπίας πρὸς, καὶ  
 Παμφυλίαι & Πισιδίαι· ἂν ἔχ' ἄ-  
 πταισι ἐς μάχας, ἀπ' ἐς Φρυγίαι  
 & πεφρίαι ἢ τῶν ἄλλων ἰσθη-  
 ρίαν· ἢ Ἰταλικῶν στρατῶ χεῖρα δισ-  
 νοεῖτο, ἵνα μηδένα τῶ Ἰταλῶν πρὸ  
 πολέμου παρεσπασίη· ἢ πρὸς μὲν  
 ἰσῶ αὐτοῦ τὰ πεζῶ· νῆες δὲ, μα-  
 κροὶ μὲν ἄνταις τοῖς πληρώμασιν,  
 ἐξαισίου, & τῶν ἐς ἑκατὸν Ρ' ὠ-  
 μοίων ἐπιπλοῦν, αὐτῶ ἢ μέγιστα  
 ἀσπύρη ἰσθμῶν, πολὺ ἢ ὀλιγάδην  
 & σελουφορῶν ἄλλο πλῆθος, ναυ-  
 αρχοὶ τε πολλοὶ κατὰ μέρη· ἢ ἐπ'  
 αὐτοῖς Μάρκου Βουβίου· ὡς δὲ  
 οἱ πάντες ἰσῶτοιμῶ, συναμαρῶν ὄ-  
 σοι τε ἦσαν δὴ τῶ βελῆς & δὴ τῶ  
 καλουμένων ἰσῶν, ἢ τῶ στρατῶν  
 ἄπαντα, ἐς ἐπήγον ἐλεξεν ὄδε,  
 Καὶ Ἀθηνῶν τῶ πύλιν ἐξέ-  
 λιν, ὡ ἄνδρες, ἰσῶ ἰσῶθε-  
 εἶας τοῖς ἐπίσοι πολέμουῦτες,  
 ἢ τὰ ἀικηματα πύλιν, ἀλλὰ τὰς  
 ἀνδραῖς εἶναι νομίζοντες· (ἐ τοῖς  
 πρῶτοντες, ὄξιας αὐτῶ ἀνί-  
 λαβον τε ἢ ἐκλεπτερον ἀπί-  
 φινεν) & ἡμῶν αὐτῶν οἱ ἀσῶ-  
 ροὶ Κελτῶν ἐπίπτον ἐξέλιπον  
 τὸ ἄν, ἢ αὐτὸ ἀνεσπασίη ἐξ  
 Ἀρδέτου Κάμειου ὄρρωμέ-  
 νου· πάντες τε οἱ εὖ Φρυγῶντες  
 τῶ ἰσῶθεσαν, ὅση ποτ' ἂν  
 ab Ardea. Denique omnes qui

neris & equitum circiter septem  
 millia. Præterea auxilia ex Ionia,  
 Macedonia, Peloponneso, Bœotia,  
 & Cretensibus sagittarii, funditores  
 Thracæ, jaculatores Pontici: ad hæc  
 Galli quidam equites & alii Galatæ,  
 Commagenique missi ab Antiocho,  
 Cilices & Cappadocia, & quidam  
 ex minore Armenia, Pamphyliaque  
 ac Pisida, quibus non omnibus ad  
 prælia, sed ad præsidia munitio-  
 nisque faciendas, & cætera Itali-  
 cæ exercitus ministeria uti cogitabat,  
 ne Italus miles distrahatur à præliis.  
 Et hæc quidem terrestres copias.  
 Naves autem, longæ quidem ad plenum  
 instructæ, sexcentæ, quarum centum  
 habebant socios navales Romani  
 generis, quæ præstantissima videbantur:  
 onerarium verò & quæ apparatus  
 subvehebant, alia multitudo magna,  
 divisa in aliquot præfectos, quibus  
 Marcus Bibulus præerat. Ubi verò  
 omnia parata fuere, accitis quotquot  
 aderant senatorii equestrisque ordinis,  
 & cetero exercitu universo, sic pro  
 concione locutus est. Et Athenienses  
 urbem suam quondam deseruere, milites,  
 dum pro libertate bellum gererent,  
 rati viris civitatem constare non  
 ædificiis: quo facto, brevi receperunt  
 eam multo clariorem quàm antea:  
 & nostri majores excessere Urbe  
 Gallis irumpentibus, quam Camillus  
 incolumem recepit, accurrens  
 sapiunt, ubicunque libertatem

459

Pompeii oratio ad senatores & equites qui aderant & ad exercitum. Viris civitas constat non ædificiis.

tucur datur, ibi patriam existimant: quod & nos cogitantes hanc trajecimus, non defertores patriæ, sed hic potissimum propugnatores instructissimi, pœnas exacturi ab eo qui jamdudum infidiatus ei, tandem repente occupavit per homines corruptos largitionibus. qui hostis à vobis judicatus, nunc duces suos mittit ad nostras provincias, alios Urbis præficit, alios per Italiam, tantam audacia imperium pop. Rom. occupat. Qui si hæc, bellum etiamnum gerens, & metuens, & pœnas Deo juvante daturus, perperat, quam violentiam, quam crudelitatem abstinebit à patria si contingat vincere? Sequuntur cum quidam redempti pecuniis, quas ille ex nostra sibi paravit Gallia: maluntque servire, quam æquo cum ceteris jure vivere. At ego nec defeci nec deficiam unquam vobiscum pro vobis subire periculosa certamina operam omnem offerens, vel ad militis vel ad ducis munia: & si quid est in me vel felicitatis vel peritiæ in rebus bellicis, quod me hactenus invictum præstitit, deos omnes comprecor, ut id velint

460

ἢ καὶ τῶδε μοι πάντα τὰς θεῶς ἐς τὰ παρόντα συνειργήσιν ἕνδοξον, & ἡρώ-

Πάντες τε οἱ εὖ φρονούντες τὴν ἐλευθερίαν, ὅση ποτ' ἀνέσται, ἡρώδι πατερίδα.] Non puto Gelenium aliam sequi lectionem voluisse, his verbis utentem, ubi cumque libertatem meri datur: sed tantum mollire quod aliqui ducius videri dictum potest. P. Candidus certè omnino & ipse quam habemus lectionem agnoscit, & quidem malè cum proximè præcedentibus jungens ista, πάντες τε οἱ εὖ φρονούντες, τὴν ἐλευθερίαν, &c.

ἄλλοθεν ἀντὶ τ' ἄρως αὐτῶν ἐκείνων ἰσχυροίαι ἀεζυρῆμοι.] Debit potius dicere Gelenium, quam æquo cum eo ipso jure vivere, Neque enim hic scriptum est, ἀντὶ τ' ἄρως τοῦς λοιποῦς ἰσχυροίαι, sed, ἀντὶ τ' ἄρως αὐτῶν ἐκείνων ἰσχυροίαι.

Θάρρο

ἄσιν, ἡρώδι πατερίδα. ὁ δὲ ἡμεῖς ἐζημιώμενοι, δύνω διε-  
 πλεύσαιμε, ἢ τὴν πατερίδα  
 ἐκλιπόντες, ἀλλ' ἰσῶρ αὐτῆς  
 παροσσεδαζόμενοι τε καλῶς ἐ-  
 γίνε, & ἀμυνόμενοι τ' ἐν πολ-  
 λοῖς μὲ ἐπιβουλεύουσι αὐτῶ, Διὶ  
 ἢ τὰς διωροδογηώτως τὴν Ἰτα-  
 λίαν ἀφῆκε καταλαμβάνει. ὁ δὲ ἡ-  
 μῶς μὲ ἐψηφισαθε εἶνε πολέ-  
 μιον, ὁ δὲ ἐν νῦν ἡμεῖς ἐς τὰ  
 ἔθνη τὰ ὑμέτερον ἀεικέμεθα, καὶ  
 τῆ πόλει πῶς ἐφίσησι & ἑτέρας  
 ἀνά τὴν Ἰταλίαν. ποτὶ δὲ τολ-  
 μή τ' ἄρως ἀφαιρέται τὴν ἡ-  
 ζυμῶν. καὶ εἰ τῶδε, πολεμῶ  
 ἐπὶ, καὶ δεδῶς, καὶ δικίμω σὺ  
 θεῶ δῶπον, ἐξεργάζε, τὴ καὶ  
 νικήσωτα παροσσεδαζόμενοι ἐκλείψου  
 ἀμνηστῶ ἢ βίας, καὶ τῶδε πρῶτα  
 ποτὶ καὶ τ' πατερίδα, συνει-  
 σιν πῶς ἐνοημένοι χρησιμῶν, ὡς  
 ἐκείνῶ ἀπὸ τ' ἡμετέρως Γαλα-  
 τίας πεπόμεθα, δυνάσκειν ἀπὸ  
 τ' ἄρως αὐτῶν ἐκείνων ἰσχυροίαι  
 ἀεζυρῆμοι. ἐγὼ δὲ σὺν ἐξέλιπον,  
 ἔτ' ἀν ἐκλιποῖμι τ' μετ' ὑμῶν  
 & ἰσῶρ ὑμῶν ἀγῶνι ἀλλὰ καὶ  
 στρατιῶν ἐκαστῶν ὑμῶν καὶ στρα-  
 τῶν ἐπιδιδάμι, καὶ εἴπαι ἐπὶ  
 μοι πολεμῶν ἐμπειρία καὶ τῶν  
 ἀνητήτων μετὰ τῶν ἡρωμένων,  
 παροσσεδαζόμενοι συνειργήσιν ἕνδοξον, &  
 ἡρώ-

occupatum d

Θάρρο δὲ καὶ  
 ἐξ ἡρωμένων πο-  
 λῶν: non male  
 est utentem,  
 ὅση γὰρ ἀνέ-  
 σται, ὡς ποτὶ

ἡρώσας τῆ πατρὶδι κινδυνώ-  
 σση, κατὰ κῆ ἀεικταμένη τῆν  
 ἡγεμονίαν, ἀσπῶν ἰαίρεν δὲ  
 κρη τοῖς τε θεοῖς, κῆ αὐτῶν τῶ  
 λογισμῶ ἔ πολέμου, καλλῶ ἔ  
 δικαίαν ἔχοντι φιλοπριαν ἔπῶερ  
 πατρὶς πολιτείας. ἐπὶ ἣ τῶτα  
 τῶ πληθεῖ τῶ παρασκευῆς τῶ  
 τε νῶν ὄντι ἡμῖν κῆ γλῶ κῆ  
 θάλασσαν, κῆ τῶ γυνομάτω τε  
 αἰεὶ κῆ ἀσπασσῶν μῦθῶν, ἐπῶ  
 δαν ἔ ἔργων ἀψάμεθα. ὅσα γῶ  
 εἰπῆν ἐπὶ τῶν ἔω ἔ ἔ ἔξινον  
 πόντοι ἔδη, πῶντι ἔδῃ  
 τε ἔ βάρβαροι, ἡμῖν σῶσει, ἔ  
 βασιλεῖς ὅσι Ρωμαίοις ἡ ἔμοι  
 φίλοι, γραπῶν ἔ βέλη ἔ ἀγῶ  
 ἔ ἔ ἔ τῶ ἀλλῶ παρασκευῶν  
 χρηρησῶν. ἔτε σὺν ἐπὶ τῶ ἔργον,  
 ἀξίως τῶ τε πατρὶδι κῆ ἔμῶν  
 αὐτῶν ἔ ἔμοι, κῆ τῶ Κασσαρῶς  
 ἔ ἔρεως μνημοδότες, ἔ ἔξινος  
 ἔς τῶ παρασκευῶν χωρῶντες.  
 Ὁ μῦθος εἰπῆν ὁ ἣ ἔρατος ἔπαις,  
 κῆ ὅσι ἔπαι ἀμφῶ αὐτῶν δῶπ τῆς  
 βουλῆς, πολυ καὶ γνωσεμῶντων  
 πληθῶ ἔφῃμον ὄμοι, κῆ ἔνε-  
 λδον ἀγῶ ἐφῶ ἔ κῆ ἔξινος. ὁ δὲ  
 ( ἡγαῖτο γῶρ, δυσχερῶς ἔτι τῶ ἔ-  
 ρως ἔπαι ἔ τῶ θάλασσης ἀλιμῶν,  
 μῦθῶ χεμῶντι ἐπιπλοσῶν τῶ Κασ-  
 σαρῶ, ἔπαι τῶν τε ὄντι τῶν ἔξινος  
 ἐν πῶσῶς ἀγῶ ἔπαι τῶν μῶ

nunc esse patriæ nostræ commo-  
 dum: utque tam faustus sim in  
 ejus incolumitate protegenda,  
 quàm fui in propagando impe-  
 rio. Nos certè & diis decet fide-  
 re, & causæ, qua nulla justior  
 honestiorve, apud amatores patri-  
 æ, réique publicæ, præferim  
 in tam copioso apparatu terrestri  
 ac maritimo, & in expectatione  
 quotidianæ accessionis, quam-  
 primum rem aggressi fuerimus:  
 quotquot enim nationes ad Ori-  
 entem Euxinumque pontum  
 spectant, sive Græcæ sive barba-  
 ræ, à nostris stant partibus: tum  
 reges quicumque pop. Ro. mé-  
 que sunt amici ac focii, mili-  
 tem, arma, commeatus, ce-  
 teraque necessaria expedient. Itē  
 igitur, operam navate qualem  
 patriæ dignitas, vestraq̃ue vir-  
 tus, ac mea felicitas postulat:  
 superbiæ Cæsaris mandatorum-  
 que nostrorum celeriter exe-  
 quendorum memores. Ultima  
 ejus verba, tum exercitus tum  
 senatorum ceterorumque nobili-  
 um excepit acclamatio, jubentium  
 ut se quocunque opus esset  
 duceret. Ille considerans tempus  
 anni difficile, putansque mari  
 importuoso non navigaturum  
 Cæsarem antè finitam hyemem,  
 occupatur domi negotiis consularibus, præfectis classis man-  
 davit

occupatur domi negotiis consularibus, præfectis classis man-  
 davit

Οἰρήτην δὲ καὶ τοῖς τε θεοῖς, καὶ αὐτῶν τῶν λογισμῶν τῶν πολέμων.] Pro his,  
 τῶν λογισμῶν τῶν πολέμων, Gelen. dixit tantum cause, at P. Candidus ratione  
 belli: non male: nam & alibi λογισμὸν apud hunc scriptorem pro λόγον, id  
 est rationem, me legere memini. Posset autem & ἔχοντι pro ἔχοντι legi.  
 Ὅσα γῶ εἰπῆν ὅτι τῶν ἔω καὶ τῶ ἔξινον πόντοι ἔδῃ.] Scribendum  
 puto, ὅσα γῶ, ὡς εἰπῆν, ὅτι τῶν ἔω, &c.



davit maris custodiam, copias in hyberna distribuit circa Thesfaliam ac Macedoniam: tam neglectim conjecturam faciebat de futuro tempore. At Casar, ut supra dixi, circa brumam contendit Brundisium, ut hostem improviso adventu perterrefaceret. Quumque ibi nec commeatum, nec apparatus, nec copias suas omnes invenisset, tamen eos qui aderant ad concionem vocatos sic allocutus est, Nec tempus hybernum, commilitones, nec ceterorum tarditas, aut apparatus quam pro re minor, impetum meum remorabitur, cui in nulla re magis quam in celeritate spes sita est, & in vestra virtute, qui accurristis primi omnium. Relinquamus igitur hic impedimenta & mancipia, ut nos expeditos facilius naviga ciant, & trajiciant hostibus non sentientibus. Utamur bona fortuna contra hyemem, paucitatem penssemus audacia, nostrae inopiae subveniat adversariorum copia: quae in nostra potestate erit quamprimum terram attigerimus, modò sciemus nihil nostrum fore nisi vicerimus. Eamus igitur occupaturi apparatus illorum & commeatu & mancipia, dum testis arceat hyemem: eamus dum Pompeius putat me quoque in hybernis degere inter pompas consulares & sacrificia. Noctis ipsi plurimum in bellis valere conatus necopinos: magni

Casaris oratio ad suos.

461

ναυάρχοις ἀποστείτετε ἐπιτηρεῖν τὴν θάλασσαν ἵνα ἴσῃται ἐν χειμῶσιν ἐπιδηρῆ, καὶ ἀελίπεμπει ἐς τε Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν. καὶ Πομπηίου μὲν ἔγωγε τοῦ μέλλοντος ἀμελῶς ἐτεκμηρίωσεν ὁ δὲ Καίσαρ (οἷς μὲν ἀπερίητο) ἀελί χιμῶντος τροπῆς ἐς τὸ Βρετανέσιον ἠπειρώτου νομιζῶν τὸ ἀδικήτω μάλιστα ἐκπλήξῃ τὰς πολέμους· ἐπεὶ δὲ ἀγνοῶν, ἐπεὶ παρουσδίω, ἐπεὶ τὸ στραπεὶν τὸ ἐαυτῶ πάντως ἡδρασμένοι ἐν τῷ Βρετανείῳ κραταλαβῶν, τὰς παροῦσας ὁμοῦ ἐς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ἔλεχεν, Οὔτε τῆς ἄρας τὸ χιμῶσιον, ὧ ἄνδρες, οἱ ἀελί τὸ μείγιστον ἐμοὶ συναμάρθετε, οὐδ' ἢ τὸ ἀκίων βραδύτης ἢ ἔνδεια τὸ πρεπούσης παρουσδίως, ἐφίξετε με τὸ ὄριον. ἀπὸ γὰρ πάντων ἡ γῆμα καὶ σωσίσει τῆς ταχυνεγίας, καὶ ἀπερίτους ἡμῶς, οἱ ἀσπῶται συνεδραμοῦ ἀκλήροις, ἀξία θροῦπιθως μὲν εὐδα καὶ ἰσποζύμα καὶ παρουσδίω καὶ πάντ' ἰσπολιπέδω, ἵνα ἡμῶς ἀπαροῦσαι νῆες ἰσποδέξωνται. μοῦνος δὲ εὐδὺς ἐμὸς ἀντιπείραν, ἵνα τὰς ἐχθρὰς ἀλαλαδοίω, τὸ μὲν χιμῶσι τυχλῶ ἐξαδίω ἀντιπείραντες, τῇ δὲ ἀλιγότητι τὸ μὲν, τῇ δὲ ἀπορία τῶν τῆς ἐχθρῶν εὐποροῦμεν, ἧς ἐσιν ἐμῶν εὐδὺς ἐπιδομοῦσιν ἐπὶ τῶν γλῶσσοισιν ἢ εἰδῶν ὅτι μὴ κοροῦσαι ἐδὲν ἐσιν ἰδιοι. ἰωδῶν ἐπὶ ἐπὶ θροῦπιθως τε καὶ σκενῶν καὶ ἀγοροῦν τῶν δειῶν, ἕως χιμῶσιον ἐν ἰσποσίνοισι ἰωδῶν, ἕως Πομπηίου ἡγεῖν) καμῆ χιμῶσιον ἰσποτιθως ἰσποτιθως εἶναι. εἰδοσὶ δὲ ὑμῶν ἐκφῆρα, δωματώτατον ἐν πολέμοισι ἔργον εἶναι τὸ ἀδικήτω, φιλοτι-

» μὲν

DE B

... ἐπιτηρεῖν τὴν θάλασσαν ἵνα ἴσῃται ἐν χειμῶσιν ἐπιδηρῆ, καὶ ἀελίπεμπει ἐς τε Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν. καὶ Πομπηίου μὲν ἔγωγε τοῦ μέλλοντος ἀμελῶς ἐτεκμηρίωσεν ὁ δὲ Καίσαρ (οἷς μὲν ἀπερίητο) ἀελί χιμῶντος τροπῆς ἐς τὸ Βρετανέσιον ἠπειρώτου νομιζῶν τὸ ἀδικήτω μάλιστα ἐκπλήξῃ τὰς πολέμους· ἐπεὶ δὲ ἀγνοῶν, ἐπεὶ παρουσδίω, ἐπεὶ τὸ στραπεὶν τὸ ἐαυτῶ πάντως ἡδρασμένοι ἐν τῷ Βρετανείῳ κραταλαβῶν, τὰς παροῦσας ὁμοῦ ἐς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ἔλεχεν, Οὔτε τῆς ἄρας τὸ χιμῶσιον, ὧ ἄνδρες, οἱ ἀελί τὸ μείγιστον ἐμοὶ συναμάρθετε, οὐδ' ἢ τὸ ἀκίων βραδύτης ἢ ἔνδεια τὸ πρεπούσης παρουσδίως, ἐφίξετε με τὸ ὄριον. ἀπὸ γὰρ πάντων ἡ γῆμα καὶ σωσίσει τῆς ταχυνεγίας, καὶ ἀπερίτους ἡμῶς, οἱ ἀσπῶται συνεδραμοῦ ἀκλήροις, ἀξία θροῦπιθως μὲν εὐδα καὶ ἰσποζύμα καὶ παρουσδίω καὶ πάντ' ἰσπολιπέδω, ἵνα ἡμῶς ἀπαροῦσαι νῆες ἰσποδέξωνται. μοῦνος δὲ εὐδὺς ἐμὸς ἀντιπείραν, ἵνα τὰς ἐχθρὰς ἀλαλαδοίω, τὸ μὲν χιμῶσι τυχλῶ ἐξαδίω ἀντιπείραντες, τῇ δὲ ἀλιγότητι τὸ μὲν, τῇ δὲ ἀπορία τῶν τῆς ἐχθρῶν εὐποροῦμεν, ἧς ἐσιν ἐμῶν εὐδὺς ἐπιδομοῦσιν ἐπὶ τῶν γλῶσσοισιν ἢ εἰδῶν ὅτι μὴ κοροῦσαι ἐδὲν ἐσιν ἰδιοι. ἰωδῶν ἐπὶ ἐπὶ θροῦπιθως τε καὶ σκενῶν καὶ ἀγοροῦν τῶν δειῶν, ἕως χιμῶσιον ἐν ἰσποσίνοισι ἰωδῶν, ἕως Πομπηίου ἡγεῖν) καμῆ χιμῶσιον ἰσποτιθως ἰσποτιθως εἶναι. εἰδοσὶ δὲ ὑμῶν ἐκφῆρα, δωματώτατον ἐν πολέμοισι ἔργον εἶναι τὸ ἀδικήτω, φιλοτι-

lam, claver

11 μὲν δὲ ἔσπεύθησαν δόξαν ἀπενέγκ-  
 12 κεινὰ ἢ ἐσοθῆναι, ἔτι πῶς ἀντι-  
 13 κει δυνάμεις ἡμῶν ἀσφαλῆ τὰ  
 14 ὅκει περὶ θιμίονα. ἐγὼ μὲν δὴ  
 15 καὶ τοῖς τὸν κερκὸν πλεῖν ἀνὴρ  
 16 λέγειν μάλιστα ἐδουλόμην, ἵνα με  
 17 Πομπηίου εἶδη, νομίζων ἔτι τὴν  
 18 ἀρχὴν ἐν Ρώμῃ διατίθεσθαι. τὸ  
 19 δὲ ὑμέτερον ὑπεκρίθης εἰδώς, ὅ-  
 20 μως ἀναμῆναι τὴν ἀπίκρυσιν. Ἀ-  
 21 ναβοῦσαντος ἢ σὺν ὁρμῇ ἔσπρατο  
 22 παντός, ἀρχὴν σφῶν, εὐθὺς ἐπὶ τὴν  
 23 θάλασσαν ἤλθον ἀπὸ τῆς βήρυξος,  
 24 πέντε πηξῶν τέλη, καὶ ἰσπίδος λο-  
 25 γαδίας ἑξακσίους. ἔπειτα ἀγκυρῶν  
 26 ἐπιστάλας, κλυδωνίου διαταραχ-  
 27 σιτος. χερμέρι δὲ ἦσαν ἑσπέραι,  
 28 καὶ τὸ πνεῦμα ἀνεῖται καὶ ἀρχαῖον  
 29 κατεκάλυε, μέχρις ἔτι περὶ  
 30 τὴν τῆς ἡμέρας ἐν Βρεντεσίῳ  
 31 διατρέψαι. καὶ δύο τετλῶν ἀλίων  
 32 ἐπελάσαντων, ὅδε καὶ ταῖς περὶ λα-  
 33 βῶν ἀνήγατο χερμῶν ἐπὶ ὀληθ-  
 34 δων. αἱ γὰρ ἦσαν αὐτὰ νῆες ὀλίγα  
 35 μικρὰ Σαρδῶν καὶ Σικελίαν ἐφρου-  
 36 ρουσι. ὑπὸ δὲ χερμῶν ἐς τὰ Κε-  
 37 ρεῦναι ὅρη ἀειλαχθεῖς, τὰ μὲν παλαιὰ  
 38 εὐθὺς ἐς Βρεντεσίον ἐπὶ τῶν ἀλλήλων  
 39 στρατῶν ἀερίπεμπεν, αὐτὸς δὲ ἦεν  
 40 νυκτὸς ἐπὶ πόλιν Ὀρεκον διαστρα-  
 41 χείας ἀτραπὸν καὶ σενῆς, ἐς μίση  
 42 πολλὰ διασπάρειν ὑπὸ τῆς δυσ-  
 43 χερμῆας ὡς ὑπεκρίθηται ἀνὴρ, εἰ  
 44 τις ἠόδετο, ἠλιόθεν περὶ δὲ τὴν  
 45 εἰς μόλις ἀντιπρὸς τὸ πλεῖστον,  
 46 καὶ ὁ φρουροῦχος ὁ τὸ Ὀρεκον, ἔ-  
 47 ἔνδοι αὐτὰ περὶ πόντων ἐκαλύσειν  
 48 ἐπιόντα Ρωμαίων ὑπαιτων, τὰς τε  
 49 κλεῖς παρῶκαε τὰ Κανισαί, καὶ  
 50 παρὰ αὐτὰ κατέμεινε πρὸς ἀξιού-

ficum verò fuerit, me primum  
 futuris rebus prospicere, & se-  
 cuturis nos præparare tutum re-  
 ceptaculum. Equidem malle  
 hanc ipsam horam navigationi  
 quàm concioni impendere, ut in  
 Pompeii conspectum veniam,  
 dum me putat adhuc in Urbe a-  
 gere consulem. De vestra volun-  
 tate certus sum, tamen respon-  
 sum expecto. Conclamantibus  
 omnibus, duceret se quò vel-  
 let, mox è superiore loco de-  
 scendens, duxit ad mare legiones  
 quinque, & lectissimos sexcentos  
 equites: qui in naves imposi-  
 ti in salo mansère, jaçtis propter  
 tempestatem ancoris, ut sit bru-  
 mali tempore, ubi invidi ventis  
 reflantibus usque primum in-  
 cunctis anni diem morati sunt.  
 Quumque alia duæ legiones su-  
 pervenissent, his quoque in one-  
 rariis impositis solverunt: nam  
 longæ, quarum non magnum  
 habebat numerum, Sicilia præ-  
 sidio relicta sunt & Sardinia.  
 Classis tempestatibus ad Cerau-  
 nios montes delata, continuò  
 Brundisium remissa est, ut reli-  
 quum exercitum adveheret: ipse  
 Caesar cum expositis noctu Ori-  
 cum petiit per colles angustos &  
 asperos, non uno agmine, ita ut  
 si quis præfensisset, facillè pro-  
 pter difficultatem locorum arce-  
 ri potuerit. Tandem sub dilucu-  
 lum agrè in unum collectis co-  
 piis, præfectus præsidii, neganti-  
 bus oppidanis prohibendum ad-  
 ventantem Romanum consu-

lem, claves Casari tradidit, & honore

honore habitus. Lucretius autem & Minutius, qui ex altera parte Orici cum octodecim navibus longis, onerarias, frumentum Pompeio deferentes, custodiebant, ipsis unâ cum frumento depressis ne caperentur ab hoste, aufugerunt Dyrrachium. Ille ab Orico properavit Apolloniam: quo ab oppidanis recepto, Tiberius præfidius præfectus urbem deseruit. Cæsar verò pro concione suis admonitis, celeritatis ac fortunæ beneficio victas sibi difficultates hyemis, tantum maris enavigatum in navium inopia, Oricum & Apolloniam captas sine certamine, occupatas res hostium, ita ut prædixerat, ignorante etiam tum Pompeio: **Quod** si, inquit, Dyrrachium promptuarium Pompeii & omnis apparatus receptaculum in potestatem nostram redegerimus, omnia nostra erunt quæ illis per totam æstatem magnis quæsitæ sunt laboribus. Hæc locutus rectâ urbem eam petiit, longum iter continuans diebus ac noctibus.

Hoc cognito Pompeius per diversam viam profectus est è Macedonia, concædibus quâ ibat factis, ad remorandum Cæsarem, pontes intercidens fluminum, commeatu incendens in transitu, maximum (ut erat)

ιδρω. Λουκρήτιος δὲ καὶ Μινούκιος ἐπὶ ταῖς τῶν Ὀρίκου ναυσὶν ὀκτακαίδεκα μικροῦς Πομπηίου ὄντων ἐν πλοίοις φυλάσσοντες, τὰ τε πλοῖα κατεδύσαν, ἵνα μὴ ὁ Κæσαρ αὐτὰ λάβοι, καὶ ἐς Δυρράχιον διεφύγον. ὁ δὲ τῶν Ὀρίκου Καίσαρος Ἀπολλωνίας ἤπειρετο· καὶ τῶν Ἀπολλωνιατῶν αὐτὸν δεχόμενον, Σταμίειος ὁ Φερράρχος ἐξέλιπε τὴν πόλιν. καὶ ὁ Καίσαρ, ἀπίστευτον ἑαυτῷ φρατὸν, ἀνέμνησεν ὅτι Διὰ τὴν περὶ νεκρίαν τοῦ τε χειμῶνος σιωπῆς τῆς τύχης ἀετιζέμετο, καὶ θαλάσσης τοσούτῃ κωλύει κῶν κατεπίσταν, Ὀρίκου τε καὶ Ἀπολλωνίαν ἀμφοτέρω ἰσχυροῖς, καὶ τὰ τῶν πολεμίων ἔχει, καὶ ταῦτα εἶπεν, ἀγνοῦντες τὸ ἐπὶ Πομπηίου, Εἰ δὲ Δυρράχιον, ἔφη, τὸ περὶ τῶν Πομπηίου πικροσκόδης παρελάθοιμεν, ἔσται πάντα ἡμῖν ἀσκήνοιοι δὲ ὅλας θέρους πεπονημένοι. Τοσούτῃ εἰπὼν, ἦρε σωτῆρας ἐπὶ τὸ Δυρράχιον αὐτὸς ὄδον μεκράν, ἔτε ἡμέρας ἕτε νυκτὸς ἀναπαύων.

Πομπηίος δὲ ἀπομακρῶν ἀντιπαρόδωσεν ἐν Μακεδονίᾳ, σὺν ἐπειρῇ ἔδωκε πολλῇ, κῆπταν τε τῆς ὕλης, ἡνὶ παρόδωσεν, ἵνα Κίσαρος δυσβάτος εἴη, καὶ ποταμῶν γεφύρας διαρῶν, ἔειργον τὴν ἐν μέσω πύσσει ἐπιπύσσει, ἐν μεγίστῳ (κατὰ ἄλλοις ἡνὶ) καὶ ὄδῃ πειθέμεντος momentu ratus in apparatus

v.

Καὶ τῶν Ἀπολλωνιατῶν αὐτὸν δεχόμενον, Σταμίειος ὁ Φερράρχος ἐξέλιπε τὴν πόλιν.] Corrige omnino Σταμίειος, quemadmodum & in interpretatione, ubi perperam Tiberius pro Staberio legitur. Cæsar: Recepto Cæsar Orico, nulla interposita mora Apolloniam profisciscitur. Ejus adventu audito L. Staberius, qui ibi præerat, &c. clam profugit.

O. A.

ὅ, τὴν αὐτὴν περιουσίαν ἀφαι-  
 ρυλάσσει. κρηιορτον δ' ἢ πύρ ἢ  
 κρηιον εἰ ποτε κρηιορτον ἴδουσι αὐ-  
 τῶν ἐκείνου, νομίζοντες εἶναι τὰ  
 ἀλλήλων, ἐφίλονέουσι ὡς ἐν ἀγῶ-  
 νι δρόμου, καὶ ἔτε τροφὴν καὶ ἔ-  
 διδουσι ἔτε ὑπὸν ἔπειθις δ' ἡδὲ καὶ  
 σκεδὴ καὶ βοαί τῶν ἀγόντων αὐτοὺς  
 ὑπὸ λαμπτήροι, καὶ θόρυβον ἐν  
 ταῖς πόλιν καὶ φοβόν, ὡς τ' πο-  
 λεμίαν αἰεὶ πλησιάζοντων ὑπὸ δὲ  
 κρηιότητος πνέει ἀπὸ τῶν αἰεὶ ἐφε-  
 ρον, ἢ ἐν φάραγγι ἀγλαδόντες  
 ὑπελείπεται, τὴν αὐτὴν ἀνάπτου-  
 σιν ἔπειθ' ἔπειθ' ἔπειθ' ἀγλα-  
 λαδοῦροι. τοιαῦτα δὲ ἐκείτην  
 κρηιότητων, ἀεὶ ὑπὸν ὁμοῦ  
 ὁ Πομπήϊος τὸ Δυρράχιον, καὶ παρ'  
 αὐτὸ ἐσχετοπέδουσι, ναῦς τε ἐπι-  
 πέμφει, ὧν αὐτοὺς εἶλε, καὶ  
 τὴν θάλασσαν ἀκροεστέρως φου-  
 ραῖς ἐφύλασεν. ὁ δὲ Καίσαρ, ἔπειθ'  
 Πομπήϊος τὸν Ἄλωρα ποταμὸν ἐν  
 μέσῳ θέρμευ, ἐσχετοπέδουσε καὶ  
 τὸ ποταμὸν ἀφαιρῶντες ἐπὶ ποτα-  
 μῷ ἀλλήλοισι ἀνά μέρη ἀθρόοις  
 δὲ τοῖς στρατοῖς ἐσωπεπλήκοντο.  
 Πομπήϊος μὲν, ἔτι γαμνάζων τοὺς  
 νεοεστέρους, ὁ δὲ Καίσαρ, τὴν  
 ἐν Βρεντιοῖς ἀεὶ μένων. νομίζων δ'  
 ἔπειθ' ἡ αὐτὸς ἐπὶ ὀληθῶν ἀφαι-  
 ρυλάσσει ἐλπίσιν τῶν Πομπήϊου  
 στρατῶν, γαμνάζων ἐς Φυλακίαν ἀνα-  
 πλεῖστας, κρηιότητος δ' ἐπὶ παρῶ-  
 ναῖσι, ναυλοχουμένων ἐς νήσους

fui custodia. Quod sicubi alterutri  
 vidēre è longinquo pulverem ex-  
 citatum à suis aut ignem aut fu-  
 mum, hostem putantes, conten-  
 debant ut in cursus certamine,  
 nec cibo nec somno sumentes fa-  
 tis temporis: ita cum clamore  
 ac festinatione urgebant se invi-  
 cem prælucentibus facibus, unde  
 multum pavoris erat tumultus-  
 que, non aliter quàm imminen-  
 tibus semper hostibus: quidam  
 præ lassitudine abjiciebant farci-  
 nas, aut subducentes se clam re-  
 linquebantur in vallibus, præsen-  
 tem requiem pluris facientes,  
 quàm quietem ab hostibus. Inter  
 has difficultates utriusque agmi-  
 nis, prior tum Pompeius perve-  
 nit Dyrrachium, & castra posuit  
 ad moenia, missaque classe recepit  
 Oricum, & mari diligentiore  
 custodia adhibuit. Cæsar ex ad-  
 verso ejus castrametatus est, in-  
 terfluente Alore flumine: certa-  
 tumque est aliquoties equestribus  
 aut illis annem transeuntibus:  
 totæ copiæ nunquam deductæ in  
 aciem, quod Pompeius adhuc  
 exercebat tironem militem, Cæ-  
 sar expectaret relictos Brundisii.  
 Qui cogitans, eos, si primo vèrè  
 trajiciant onerariis, non fore tu-  
 tos à Pompeii tiremibus, ipso-  
 rum causa vagantibus ad custo-  
 diam: hyme verò si navigationem tentent, aut falli posse clas-  
 sem

463

Ο' δὲ Καίσαρ, τὴν Πομπήϊος τὸν Ἄλωρα ποταμὸν ἐν μέσῳ θέρμευ ἐσχετο-  
 πέδουσε. ] Quem fluvium hic Appianus Alore, & Plutarchus in Cæsare  
 Ἄλιον nominat, omnes alii scriptores Ἄρσον appellat. Quare apud utrum-  
 que τὸ Ἄρσον ποταμὸν rescribere oportet.

sem hostium in insularum stationibus: aut, etiam si deprehendantur, perrupturos vi ventorum & navium magnitudine, urgens accerserat. Illis verò non solventibus, decrevit ipse clam ad eos trajicere, quasi non facile secuturos alium: celatòque consilio misit tres servos ad fluvium distantem duodecim stadiis, qui expedient sibi lemnunculum celerem, & gubernatorem aliquem optimum, quasi ad mittendum aliquòd nuntium: ipse è trichinio secessit, languorem simulans, jussis amicis manere in convivio: móxque privati hominis habitu vehiculum conscendens contendit ad naviculam, quasi Cæsaris nuntius: de reliquo ad mandanda servis utebatur, ipse frangulis simul tectus & noctis caligine. Ceterùm hybernis ventis flantibus, servi hortabantur gubernatorem, bono esset animo, & occasionem arriperet ad fallendos hostes in proximo. Is annem quidem remorum vi enavigavit: verùm ubi ad ostia ventum est, fluctu marino fluenta repercutiente, & urgente hostili terrore connitebatur in adversum totis viribus: & quum nihil proficeret, deficiebat lassitudine. Tum consul capite reiecto exclamat: Perge contra tempestatem forti animo, Cæsarem fers & fortunam Cæsaris. Hac voce attonitis unà cum gubernatore remigibus, navis magno ardore omnium eluctata superavit os fluminis, sed

Cæsaris dictum.

τὴν πολεμίαν, λαθεῖν ἂν αὐτὸς ἴσως, ἢ καὶ βιάσασθαι μετέπειτα καὶ πνευμάτων, μετεπέμπετο καὶ σκεδῶν ὅσοι ἀναγκασμένοι εἴσκειναι, αὐτὸς ἔκλειεν ἐπὶ τῷ στρατιῶν Δραπέυσσιν λαθῶν, ὡς ἔτινθ' αὐτῶν ἄλλου βραδίας ἐπαξομένου καὶ τὸ βουλευμα ἐπικρόψας, ἐπέμπε τρεῖς θεράποντας ἐπὶ τὸν ποταμὸν δύο δούδεκα σταδίων ὄντα, οἱ κελήτιοι ὄξυ καὶ κυβερνήτην τὸν ἀέλσον ὡς δὴ τινὶ πεμποδῶν αὐτὸς Καίσαρ ἔμελλον ἐτοιμασίαν. αὐτὸς δ' ὀπίθ' ἀλιθῆς ὑπεχώρησε ῥῆμ' ὡς κέμεναι τῶν σάμασι, τὸς φίλους ἐπὶ ἐπιπέδῳ κελύστας ἐπιπέδῳ δ' ἐδίηται ἰδιώτου, καὶ ὄχηματ' εὐθύς ἐπιπῶς, ἐξήλασεν ἐπὶ τῶν ναῶν, ὡς ὅδε ἂν ὁ πατρὸς τ' Καίσαρ' ἀπέσταλῶντ' ἵνα τὸ λοιπὸν Δραπεύσωντων ἀσπείτουσεν, ἐγκεικλυμένοι τε καὶ ἐν νυκτὶ μάλιστα ἀγνοῦμεν. χειμῶν τ' ἐκπύουσιν ὄντ', παρρηῖον ἐπέδουσι οἱ θεράποντες τὸν κυβερνήτην, ὡς ἐν ταῦδε μάλιστα λησιυδροὶ τὸς πολέμιους ἐγγύς ὄντας. τὸ ῥῆμ' δὴ ποταμὸν ὁ κυβερνήτης εἰρεσία βιαζόμεν' ἔπαλε. ὡς δ' ἐπὶ τὰς ἀντιπάλους ἀφίκετο, καὶ ἡ γαλακκοσὰ αὐτῶν κλυδανίῳ καὶ ταραχῇ τὸ ῥέμμα ἀνεκώπτεν, ὁ μὲν, ἐπισπεύχοντων αὐτῶν τῶν πολεμίων, εὐχιάετο, καὶ ὡς εἰς ἐδὲν ἀσπείτουσιν ἀπέκλειμεν καὶ ἀπηνάσσειν ὁ δὲ Καίσαρ δποκλινημένοι, ῥῆμ' ἀνεβῆσεν αὐτῶν, Θάρρων, ἰδι' αὐτὸς τὸ κλύδων, Καίσαρ' φέρεις, καὶ τῶν Καίσαρ' τυχίῳ. ἐκταλαγόντων δ' ἔρετων τ' ἐκ κυβερνήτου, ἀσπυρμῖα τε πᾶσιν ἐνεπιπτε, τ' ἡ ναὺς ὑπὸ βίῳ ἐξέπι-

πε τοῦ ποταμοῦ. τὸ πεινόμενόν  
 αὐτῶν ἐ τὸ κύμα μετώρῳ ἐς τὰς  
 ὄχθας διερίπτει, μεχρὶ πωλησια-  
 ζήσης ἡμέρας, οἱ μὲν ἐδεδιόκεισαν,  
 ὡς οὐ φασί κρατάρηλοι τοῖς πολε-  
 μίοις ἐσιδητοί, ὁ δὲ Καῖσαρ, τῶν  
 θαλασσιῶν χαλεψάμενος ὡς φθάνου-  
 ρῶ, ἐφῆκε τῶν ναῶν ἐπανεινεῖν ἢ  
 μὲ δὴ πιδύμεται ταχέϊ τὸ ποταμὸν  
 ἀνεπλεῖ. Καῖσαρ δὲ οἱ μὲν ἐθαύ-  
 μαζον πῶς εὐτολμίας, οἱ δὲ ἐπε-  
 μέμφοιντο, ὡς στρατιῶν πρέπον ἐρ-  
 γῶν εἰρησασμένον ἐ στρατηγῶν. ὁ δὲ  
 σὺκέπει λησασθῶν σφραδίκων, Ποσ-  
 τούμιον ἀνθ' ἑαυτοῦ σφραδίσταξεν Ἀφ-  
 πλεῦσά τε καὶ Φρόσση Γαῖον ἢ  
 στρατὸν ἐνδύς ἀγρὸν Ἀφῶ θαλάσσης·  
 ἀνθ' ἐπέστη, ἔωτα σφραδίστασεν  
 Ἀντανίῳ καὶ τρίτῳ μὲν τὸ Ἀντανί-  
 ον Καλλῶν. εἰ δὲ οἱ πρεῖς διπο-  
 κούσεν, ἐπιστολὴν σφραδίστασεν αὐ-  
 τὸν ἐγγέγραπτο ἄλλῃ, τὸ βελομένο-  
 νον αὐτῶν ἐπὶ τὰς ναῦς ἐπέσται τῶν  
 Ποσειμίας, καὶ κραταρεῖν ἀνεχθῆναι  
 εἰς χερσὶν ἐς ὅ, πὸ ἀνεμῶς ἐν-  
 φέρη, μηδὲν τῶν νεῶν φειδομένους. ἐ-  
 γὰρ νεῶν χρεῖζειν Καῖσαρ, ἀλλὰ  
 ἀνδρῶν. ἔτα μὲν ἀπὸ λογιμῶν ὁ  
 Καῖσαρ ἐπεποίησε τῆ τύχη. πᾶδες ἐν  
 ὁ Πομπηῖος σφραδίστασεν ἐπειρομέ-  
 νος, ἐς μέγαν δισκουασμένον  
 ἐπῆα, καὶ δύο αὐτῶν στρατιωτῶν ἐν  
 μέσῳ τῶν ποταμῶν ἐρευναίμεθρον, ἢ  
 μέγιστος εἶναι Ἀφῶτος, τὸ τις Καῖ-  
 σαρ εἰς ἐπίδραμῶν τὰς δύο ἀνε-  
 λε, καὶ ὁ Πομπηῖος ἀνεξέστη, σφρα-  
 δίστασεν τὸ συμμῶν ἡγῶν μὲν. αἰ-  
 τῆσαν δὲ εἶχε πᾶσι πᾶσι καιρὸν ἀ-  
 ελσον ἐκλήπειν. Ποσειμίας δὲ Ἀφ-  
 πλεῦσται εἰς τὸ Βρεντίσιον, ὁ μὲν  
 Γαῖον, ἐκ ὑποστάς τὸ σφραδίσ-  
 τασεν, ἢ καὶ τὰς βουλομένους Ἀφῶ τῶν

procellis & tumente fluctu jacta-  
 ta retrudebatur ad littus, donec  
 instante die nauisq̄ue paventi-  
 bus ne conspicerentur hosti, Cæsar  
 iratus per fortuna, ut invade,  
 permisit navi reditum, & ea qui-  
 dem celeriter secundo vento flu-  
 vium retro subijt. Cæsaris ve-  
 rō amici mirabantur audaciam,  
 quidam etiam incusabant, ut  
 non tam duci convenientem  
 quàm militi. Ille ubi vidit occul-  
 tos conatus non succedere, Pos-  
 tumium pro se trajecere jussit  
 cum mandatis ad Gabinium, ut  
 mox exercitus per mare addu-  
 ceret: aut, si is recuset, ad Anto-  
 nium, aut Calenum denique.  
 quòd si horum trium nemo au-  
 deret imperata exequi, literas al-  
 ias habebat ad ipsum exercitum,  
 significantes ut quotquot vellent  
 sequerentur Postumium, & ad  
 quodcunque littus ventus ferret,  
 appellerent, nil parcentes navi-  
 bus: sibi enim non navigiis opus  
 esse, sed viris: tanto plus fortunæ  
 fidebat Cæsar quàm consiliis.  
 Pompeius igitur non differen-  
 dum ratus, ducebat in eum in-  
 fructam aciem: quumque duo  
 ex ejus militibus prætentarent  
 vada medio alveo, unus Cæsaria-  
 norum in vasos ambos occidit:  
 Pompeius verò omen ut inausi-  
 tum averfatus, in castra reduxit  
 copias, omnibus amitti occa-  
 sionem querentibus. Ceterum  
 Brundisii Gabinius gravatus man-  
 data quæ Postumius pertulerat,  
 voluntarios duxit per Illyricum  
 Ichnus, ὁ δὲ ἀντιπῶν ἀφῶ  
 conti-

Cæsar plus  
 fortunæ fi-  
 dit quàm  
 consiliis.

Cæsarianus  
 miles duos  
 Pompeia-  
 nos occi-  
 dit.  
 Omen.

conti-

continuato itinere, qui ab ejus regionis incolis ad unum oppressi sunt: nec Cæsari per negotia vacavit ulcisci hanc injuriam. Antonius verò in naves impositis reliquis, vi ventorum Apolloniam plenis velis prætervectus est: remittente deinde flatu circa meridiem, à viginti Pompeianis navibus marescrutantibus conspectus & exagitatus est: timebat enim rostra longarum ne suas aut perforarent aut demergerent. Jamque fundæ expediebantur & tela id genus, quum ventus validior quam antè irruit: itaque ex improviso magnis velis oppansis cursum peragebant intrepidæ: hostiles verò cum æstu ventòque in angusto mari conflictatæ, per importuosa & aspera littora disjectæ sunt, duabus tantum Cæsarianis captis quæ impegérant in brevia: reliquæ unà cum Antonio Nymphæum tenuerunt. Itaque Cæsari universus præsto fuit exercitus, æquè ac Pompeio: & castra castris opposita in arduis tumulis, castellis etiam & opere communita sunt. quæ castella crebros utrinque insultus patiebantur, dum circumvallare alteri conantur alteros, & in arcum cogere: multaque committebantur prælia. Inter hujusmodi conatus quum ad quoddam castellum Cæsariani succumberent, Scæva centurio multis egregiis tum quoque insignis facinoribus, in oculum telo percussus ante ordines profiliit, manu innuens silentium, quasi dicturus

Scævæ  
centurio-  
nis egregia  
facinora.

ἢ ἀνηρέθηναι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἄρ-  
δὸν ἅπαντες, ἢ ὁ Καίσαρ ἕνε-  
κην, ὑπὸ ἀρχαίως. ὁ δὲ Ἀντωνί-  
ος τὰς ἐτέρας ἐπὶ ταῖς ναῦς ἐπιπέσει.  
Ἀπολλωνίαν μὲν περιέπλευσεν, ἰσίοις  
μίστοις ἐπιπνεύοντος ἀέμου· χαλά-  
σαντος δὲ τῆς πνέουσας ἀπὸ με-  
σημβρίας, εἰκοσι τῶν Πομπηίων νῆες  
ἐπ' ἔρδοναι τῆς θαλάσσης ἀναχθί-  
σαν, καθάρσασιν τὰς πολέμιους, ἢ  
ἐδίωκον. ταῖς δὲ, ὡς ἐν γαλλίᾳ, θεὸς  
ὡς πολὺ μὴ σφαιρῶ ἀναστρέψαν ἢ  
κρηταδύσαν αἰ μωκρῶν ταῖς ἐρδ-  
λοῖς, ἢ τὰ εἰκότα παρεσευδίζον-  
το· σφενδάκου τε ἤφιστον ἦδη & βέ-  
λη, ἢ ὁ ἀέρος ἀφῶν κελζων ἢ  
ἀπὸ πτεροῦ ἐπερράξεν. αἱ γὰρ δὴ με-  
γάλοι αὐτῶν ἰσίοις ἐξ αἰλπτου τὸ  
πνεῦμα ἐδέρχοντο, καὶ διέπλεον ἀ-  
δύως, αἱ δὲ ἀπελίποντο ῥοδίᾳ καὶ  
πνεύματι ἢ θαλάσῃ κρήνη κρη-  
παγύσαν, ἢ κελίς ἐς αἰλίρμα ἢ  
πετραῶν διερέψισαν, δύο ναῖς ἐς  
τέλμα τῶν Καίσαρος κρητενεχθείσας  
ἔλουσαν. Ἀντωνίῳ δὲ ταῖς λοιπῶν  
ἐς τὸ καλέμνον Νυμφῶν κρήνη,  
& τὰ Καίσαρος σύμπας ὁ στρατὸς ἦ-  
δη περὶ, περὶ δὲ & Πομπηίων.  
ἢ ἀντεστρατοπέδου ἀλλήλοισ ἐπὶ  
λέβαν ἐν φρεσίοις πολλοῖς. πείρῃ  
τε ἦσαν ἀπὸ ἕκαστον φρέσιν πικρῆ  
ἀπειπεφρόντων & ἀπειτηγόντων  
ἀλλήλους, & γυνομένων ὁμοῦ ἢ ποι-  
όντων ἐν δόμοις. ἐν δὲ ταῖς ταῖς  
πέρας ἀπὸ τε φρεσίν ἠτιωμένου  
τῶν Καίσαρος, στρατῶ λοχαγὸς, ὁ  
Σιδάσις ὄνομα ὡς, πολεῖ & λαμ-  
περῶ δρῶν, ἐς τὸ ἀφθαλμῶν ἐπεσθῆ  
βέλη, & ἀεσπηθῆσας κρητέσσαν, ὡς  
εἶπεν τῷ βουλομένῳ. σικπῆσι δὲ  
αὐτῶν γυνομένων, Πομπηίων λοχαγὸς  
aliquid: μόχρῳ Pompeianum

ἐπὶ ἀνδρῶν γινώσκων ἐκάλει,  
 Σὺ δὲ τὸ ὄμοιον σεαυτῷ, σῶζε τὸ  
 φίλον & πέμπε μοι τὸς χερσ-  
 ῶν γωγῆσιν, ἐπεὶ τέτρωμαι. Περσ-  
 δεμοίωντων δ' ὡς αὐτομολοῦντι δύο  
 ἀνδρῶν, τὸ μὲν ἐφθασε κτείνας, τὸ  
 δὲ τὸ ὄμοιον ἀπέκτεψε· καὶ ὁ μὲν τὴν  
 ἐπείρασεν δόξαζον ἑαυτῶν καὶ τοῦ  
 Φερουρίου· πῶς δ' ἄλλοις αἰδώς ἐπὶ  
 τῷ συμποδιστικῷ & ὀρμῇ παρορῶντι,  
 καὶ τὸ Φερουρίον ἀπελευσάτω, πολλὰ  
 καὶ τὸ Φερουρίον Μινυκίου πατρῶ-  
 νος· ὅρα φασὶ τὴν μὲν ἀσπίδα ἐκεί-  
 νου καὶ εἰκοσὶν ἀναδέξασθαι βέλη, τὸ  
 δὲ σώμα ἐξ ἐτραύματι, καὶ τὸ ὀ-  
 φθαλμῶν ὀργίως ἐκινῆσαι. τῆτος  
 μὲν δὲ Καίσαρ ἀερίσιος πολλοῖς ἐτί-  
 μησεν. αὐτὸς δ' ἐν Δυρραχίῳ, πρὸς  
 αὐτῷ παρασημασίῳ ἀσπίδος, ἠέρε  
 μὲν ὡς σπικέειτο νυκτὸς σὺν ὀλίγοις  
 ἐπὶ πύλαις καὶ ἰερῶν Ἀρτέμιδος. τὸ  
 δ' αὐτῶν χερσῶν ἀλλήλων ἐσπῆν  
 ἐν Συρίας ἦρε Πομπηίου ὁ κηδῆσις·  
 καὶ αὐτῷ Γαίῳ Καλεπίῳ ἀπὸ  
 Μακεδονίαν συμμάχων, ἠόσατο, καὶ  
 τέλει ἐν αὐτῷ κριτικῶν χωρῶν ὀ-  
 κνησίων ἀνδρῶν. Καίσαρ μὲν δὲ  
 εἰδὲν ἅν ἐν θαλάσσης Διὸς Πομ-  
 πηίου ναυκραβουῦται· ἐδείξαντο οὖν  
 ὁ στρατὸς αὐτῷ, καὶ τὴν πῶρον ἠρ-  
 τοποιῶν αὐτόμολοὶ τὸ Πομπηίου  
 τοῖσι δὲ ἄρτους παρορῶντων, ὡς ἐν-  
 φρονούτες ἰδόντες· ὁ δὲ ἐξ ἠέρε,  
 καὶ ἀλλ' εἶπεν, Οἷοις θηρίοις μετὰ

centurionem, virtute nobilem,  
 appellabat: Serva tui similem:  
 serva amicum, mitte qui me  
 manu ducant faucium, quum-  
 que tanquam ad transfugam  
 duo viri accurissent, alterum  
 occidit priusquam dolum senti-  
 ret, alterius abscidit hume-  
 rum: idque fecit de se ac ca-  
 stello desperans. Tum verò ce-  
 teri ab hoc casu receperunt a-  
 nimos, & castellum servatum  
 est: multo etiam Minutii præ-  
 fecti labore, cujus scutum fe-  
 runt centum viginti telis con-  
 fixum, ipsum verò sex accepit-  
 se vulnera, & oculum amissit  
 se pariter, quos Cæsar amibos  
 multis donis honoravit militari-  
 bus. Ipse spe occupandi per pro-  
 ditionem jam cœptam Dyra-  
 chii, portam ædi Dianæ vicinam  
 cum paucis, frustra tamen, adiit.  
 Eadem hyeme alium exercitum  
 è Syria Pompeio focer adducebat:  
 cum quo C. Calvisius in Ma-  
 cedonia congressus victusque u-  
 nam legionem amisit, elapsis  
 tantum octingentis militibus.  
 Cæsari sanè nihil à mari accede-  
 bat, quòd hostis potiretur classi-  
 bus: quare exercitus ejus necessè  
 habuit herbas in panis usum ver-  
 tere: quod genus panes transfu-  
 gæ obtulerunt Pompeio, ut rem  
 Cum qualibus, inquit, pugna-  
 mus

Minutii  
victus.

Herbas in  
panis u-  
sum vertit  
Cæsaris  
exercitus.

Ὅρα φασὶ τὸ μὲν ἀσπίδα ἐκείνου καὶ εἰκοσὶν ἀναδέξασθαι βέλη. Hunc nu-  
 merum retinet Val. Max lib. 3 c. 2. Suetonius in Cæsare c. 68 alii. Cæ-  
 sar autem lib. 3. de bel. Civil. centum & triginta habet, cum quo & Plutar-  
 chus facit, qui etidem ἐκείνου καὶ τετρακοντα habet. Ceterum quod hic Mi-  
 nuycio tribuitur, id de Scaya conturione plerique alii referunt.

Καί



mus bestiis? Tum Cæsar necessitate compulsus copias omnes cœgit, vel cum invito Pompeio conflicturus: at ille multis castellis per hanc occasionem occupatis quiescebat. Quod Cæsar ægerimè ferens, ausus est aggredi opus difficillimum & vix credibile, ut universa hostium castra una munitione à mare ducta concluderet: etiam si conatui successus non responderet, laudem laturos animi magnifici: protendebatur enim per mille ducenta stadia. Contra Pompeius alias fossas munitionesque objiciebat, atque ita eludebat alter alterum. Semel tamen magno prælio certatum est, in quo Pompeius Cæsarianos egregiè repulit, versosque in fugam usque castra eorum persecutus est, ereptis multis signis, aquila etiam penè potitus, ni aquilifer eam ut propriam Romanis in summa veneratione militi habitam, intra vallum jecisset, connixus totis viribus. In hac fuga Cæsar cum alia manu succurrit, sed hac quoque adeo pavida, ut procul Pompeium conspicata, neque sisti potuerit, quamvis portis castrorum proxima, neque induci servatis ordinibus, neque imperata facere: sed remoto omni pudore pro se quisque fugerit, nec alieno hortatu juvante, nec ratione propria. Tandem Cæsar discursante, & cum opprobriis ostendente longinquum etiam tum Pompeium, nihilominus aut signa inter fugiendum projiciebant, aut defixo in terram præ pudore vultu

Cæsariani  
victi fu-  
giunt.

13 μετα. Ο' μὲν δὴ Καίσαρ ἰσ' ἀνάγκης τ' ἐρωτὸν ἀπαύει σὺν ἡ-  
βῳ, ὡς καὶ ἀκούει Πομπηίον βια-  
σόμενον ἐς μάχην, ὃ ἢ αὐτὸς τὰ  
πολλὰ τῶν φερούσων ἐν ταῦδε κει-  
νωμένα ἀπελασάν ἰσχυράς. καὶ ταῦ-  
δε μάλιστα ἀνιαιδεὶς ὁ Καίσαρ, ἐ-  
πιτολήσεν ἔργω δυσχερεῖ τε & πα-  
ρολόγῳ, πάντα Πομπηίῳ τὰ ἐρω-  
τοπέδια ἐνί τείχεσσι ἀπελασάν, ἐν  
θάλασσῃ ἐς θάλασσαν ἀπτεχί-  
σασθαι, ὡς μεγαλύτερον, εἰς ἃ Διμήρι-  
τοι, δόξαν οἰσόμενον ἐπὶ τῷ πολ-  
μήματι· τῶνδ' ἰσχυρῶν ἦσαν Διμή-  
ριοι & χίλιοι· & ὃ μὲν ἐνεχέρι το-  
σῶδες ἔργῳ, Πομπηίῳ δ' αὐτὸν  
ἀνταπταφύρει & ἀνταφροδομεῖ καὶ  
μακρὰ τὰ ἔργα ἀλλήλοισ ἐποίωσιν.  
γινέται δ' αὐτοῖς ἀγῶν εἰς μέγαν,  
ἐν ᾧ Πομπηίῳ πρεπέται τε τοὺς  
Καίσαρ πᾶν λαμπρόσ, καὶ ἐς  
τὸ ἐρωτοπέδον ἐδίωκε φευγόντας. ση-  
μεῖα τε πολλὰ εἶδεν αὐτῶν, & τ'  
αἰετὸν (ὃ δὴ κυριώτατόν ἐστι Ρω-  
μαίοις) μέλις ἐφθάσεν ὁ φέρον ὑ-  
πὲρ τὸ χωρὶκάμαρ τοῖς ἐνδον ἰψίμα.  
ἡσοδρῆς ἢ τ' ἑσπῆς λαμπρόσ, ὁ  
Καίσαρ ἐτέρωθεν ἤβῳ ἄλλον ἐρω-  
τὸν, ἔτω δὴ τι & τῶτον ἀείφο-  
σον, ὡς, Πομπηίου μακρότερον ἐπι-  
φανέντων, μήτε εὐλύμα ἀελα τῆς  
πύλας ὄντας ἤδη, μήτε ἐσπελτεῖν ἐν  
κόσμῳ, μήτε πεισδύμα τοῖς ἀεσ-  
πύμασιν, ἀλλὰ φευγῆ ἔκαστον ὁ-  
πη τῆσιν ἀμετασρεπῆ, χωρὶς ἡ-  
δύς, καὶ παρῶν γέλωστων, καὶ  
λοχισμοῦ. Καίσαρ δ' αὐτὸς πε-  
ελιδεόντος τε καὶ αὐῷ ὀνειδῆ μα-  
κρόν ἐτι τ' Πομπηίον ὄντι ἐπιδει-  
κνόντος, & ἐφορώντος, τὰ σημεῖα  
ἀπερίπτου & ἐφευγῆ· οἱ δὲ μα-  
λίσ

λισ ἰσῶ ἀίδῃς κρατέουτων ἐς τῶν  
 γλῶ ἀπεικτικοί. τούτου ἀύθις πῆ-  
 ραρχος ἐνεπεπτώκει· εἰς δὲ καὶ σρέ-  
 ψας τὸ σημεῖον ἀνέτεινε ἢ ὄραχον  
 ἐς τὸ αὐτοκρατορεῖν, & τούδε μὲ οἱ  
 Καίσαρ ἰσαμισαί κρατέουτων.  
 οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐσθ' ἐπὶ ταῖς φυ-  
 λακῆς ἀπλώτων, ἀλλὰ μεθεμῖμα  
 πάντες λῶ, & τὸ χειρῶν αὐφύ-  
 λακτον ὡςτε αὐτο δοκεῖ σωσάσε-  
 σων εἶν τότε ὁ Πομπηῖος ἔλεν κτ'  
 κρῶτῳ, καὶ τὸν πόλεμον ἐνὶ τῷδὲ  
 ἔργῳ πάντα ἐξερράσασθ, εἰ μὴ Λα-  
 βίουδος αὐτῶν, θεοῦ πιράχοντῳ,  
 ἐπὶ τὰς φεύροτας ἐπῆξε τραπῶμα,  
 καὶ αὐτὸς ἄμα ἄκνησεν, ἢ τῶν ἀ-  
 φυλαξίαν τοῦ χειρῶν κρῶτῳ, ὡς  
 ἐνέδραν, ὑφορώμῳ, ἢ ὡς ἡδὴ  
 κεκαμμένῳ ἔ πολέμῳ κρῶφρονήσας.  
 ἐπὶ δὲ τὰς ἔξω τραπῆς, ἰτέρας  
 τε ἐντενε πλάσας, & σημεῖα τ' ἡ-  
 μίρας ἐκείνης ἔλαβεν ἐν ταῖς δύο  
 μίχῃς ὡκατῳ & ἔησσι, καὶ δευτερον  
 τούδε καρῶν ἐντελῆς ἔργον μεθήκεν.  
 ὃ καὶ τὸ Καίσαρ φασίν εἰπεῖν ὅπ  
 ἰσημερῳ ἂν ὁ πόλεμος ἐξέρρασο  
 τοῖς πολεμίοις, εἰ τ' νικῶν ἐπιεσῶ-  
 μῶν ἔχον· ὃ δὲ Πομπηῖος τῶν  
 τε νικῶν ἰσῶρεπαρῶν, ἐπέσλας βα-  
 σιλευσι καὶ πόλεσι πείσας, καὶ τ'  
 ρεσῶν αὐτίκα τὸ Καίσαρ ἠλπι-  
 ζε σπῆς ἑαυτὸν μετεβαλεῖσθαι, λι-  
 μῶ τε πιπεσμένοι καὶ ἰσῶ τ' ἠπῆς  
 κραταπε πῶληγῶν μῶλῆσι ἢ τὰς  
 ἡγεμῶνας αὐτῆ, τὸ σφέτρον ἀ-  
 μῶρτηρῳ φουομῶρῳ. οἱ δὲ, θεοῦ  
 πρῆσῆτον tribunos eratū conscientia pavidos. Illi verò divini-

segnes stabant & taciti: tanta fuit  
 consternatio. Unus etiam signi-  
 ferorum cuspide imperatori se  
 moranti minatus est, quem fatel-  
 lites mox conciderunt: qui ve-  
 rō in castra se receperunt, ne ad  
 custodias quidem praesto fue-  
 runt: sed omnia remissa erant,  
 & vallum nullis firmatum statio-  
 nibus. Et poterat omnium opi-  
 nione Pompeius tunc cum fugi-  
 entibus castra irrumpere, de-  
 bellatumque fuerat ni Labienus,  
 deo ita volente, persuasisset, ut  
 potius illis instaret quos in acie  
 fuderat, praestertim segniori ad  
 imponendam extremam manu-  
 m victoriae, sive quod vallum  
 incustoditum suspectum haberet  
 tanquam insidias, sive quod ut  
 victor hanc accessionem contem-  
 neret. Ceterum versus in eos  
 qui extra vallum erant, aliam  
 stragem edidit, & viginti octo si-  
 gna duobus praelis cepit eadem  
 die, altera tunc occasione amissa  
 absolvendae victoriae: quod ne  
 Caesar quidem dissimulavit, eam  
 diem bello allaturam fuisse,  
 si hostis scisset uti victoria.  
 At Pompeius rem bene gestam  
 exaggerans scribebat regibus &  
 civitatibus omnibus, sperabat-  
 que confestim ad se transiturum  
 exercitum Caesaris, vel fame  
 pressum, vel clade perterritum,  
 tus

Signifer,  
 Caesari mor-  
 ranti se,  
 cuspide  
 minatus,  
 occiditur.

Fortuna  
 Caesaris.

467

Caesaris  
 magna cla-  
 des.

Caesaris di-  
 ctum.

Εἰς δὲ καὶ σρέψας τὸ σημεῖον ἀνέτεινε ἢ ὄραχον ἐς τὸ αὐτοκρατορεῖν. ] Le-  
 gendum τὸ οὐραχον. Est autem οὐραχῳ hastilis, quo aquila gestatur, pars  
 posterior mucronata quae terra insigitur, quae aliis εὐραχῳ & σωροσπῆρ  
 dicitur.

tus tacti poenitentia peccatum agnoscebant, & imperatore clementer incusante, ultróque dante veniam, tanto minus sibi ignoscebant, mirúmque in modum mutati deposcebant decimationis ex more patrio supplicium. Quod quum remitti sibi viderent, eo magis pudebat admissi dedecoris in cuius minimè oportebat injuriam: expetebántque ad necem signiferos, quasi non fuissent fugituri, nisi quæ signa verterent. Ut verò Cæsar ne hoc quidem passus, vix in paucos animadvertit, ad hanc ejus moderationem tanta exorta est alacritas, ut mox conclamarent, duceret se in hostem, victoria nova abolituros ignominiam: & ultro catervatim conjurarent, inspectante imperatore, non nisi victores se redituros è prælio. Quapropter amici hortabantur eum, abuteretur in rem suam poenitentia promptitudinèque exercitus: sed ille coram multitudine respondit, ducturum se in hostem opportuniore tempore, hortatus ut essent ejusmodi alacritatis memores. Ceterum amicos privatim monuit, eximendum prius militi pavorem ex recenti clade contractum, expectandumque dum mora languescat hostium ferocia: fatebatúrque suum erratum, quòd castra posuisset ad Dyrrachium, ubi Pompeio parata erant omnia, quum debuerit eum abstrahere aliò in difficultates similes. Quibus dictis mox petiit

Exercitus  
Cæsaris  
poenitentia  
ductus decimari petiit.

468

Cæsar erratum factum.

σφᾶς ἐπὶ μετανοίᾳ ἄροντες, τὸ ἀμάρτημα ἠδοῦντο, ἔ τ' Καίσαρος αὐτοῖς ἐπιμεμφόμενος τε σπᾶίως, καὶ συζητούμενος διδόντος, ἐπὶ μάλιστα ἠρεσιζοῦντο κατ' ἐαυτῶν καὶ, οὐκ ἀπειροδύξας μεταβολῆς, ἐκίλευον τῷ πεπρωμένῳ νόμῳ ἀσκληρώσαντα αὐτοῦς, τὸ δεκάτον μέρος ἀναίρειν ἐπειρομένης ἢ τ' Καίσαρος, μάλιστα ἠδοῦντο, καὶ συνεγίγνωσκον αὐτὸν ὅσα ἀξίως κατὰ σφᾶν ἠδικοῦντο. καὶ τὸς φέροντες τὰ σημεῖα κτείνον ἐπιθεῖσαν, ὡς ὅσα ἀν' αὐτοῖς ποτὲ φερόμενοι, εἰ μὴ τὰ σημεῖα ἀσυνεπείρομα ὡς ἢ ὁ Καίσαρ ἔδδ' ἐτ' ἀναχόμενος ὀλίγους μέλους ἐκόλασεν, αὐτοῖσι πῶσιν αὐτοῖς αἴθερ τῷ μετεωρολόγιον ὁρμὴ τὸνδ' ἐπέπιπτεν, ὡς ἐκὸς αὐτὸν ἀρχὴ ἀξίως ἐπὶ τὸς πολεμίας. καὶ ἐκίκεντο σφοδρὰ αἰσθύνουσι, πεισθηκοῦσιν τε καὶ ὑπιχθέντες διορθώσαντες τὸ ἀμάρτημα νίκῃ καλῇ, κατὰ τε σφᾶς ἐπιπρεφόμενοι αἴθερ ἀλάλους ἐλάδον, καὶ μέρη συνώμωντο, ἐφορῶντο αὐτοῖς Καίσαρ, μὴ ἐπαυτῆζειν ἐκ τ' μέγας εἰ μὴ κρετοῖτες. ὅθεν αὐτὸν οἱ μὴ φίλοι παρεκάλουσι δόξα καὶ σπᾶίως τὸ ἀμάρτημα καὶ ἀσθενείας διακελεύσαντο ὅσα ἢ φίλους ἀνεδίδοσκον ὅσα καὶ τῶνδ' ἀσθενείας τὸ φόβον τ' ἠσως πολλῶν αὐτοῖς ἐγγυρόμενος, καὶ τ' πολεμίων τὸ φρονίμως ἀκμύζον ἀσθενείας ἀμολόγη τε μετεμνήσκον αἴθερ Δυρραχίου στρατοπέδουσι, ἔφη εἰς ἡ παρορκοῦσιν πῶσιν Πομπηίου, δίου δόξα αὐτὸν ἐτέρωθεν εἰς ὀργίας δόξα καὶ. ἔ τ' ἐπὶ εἰπών,

είπων, ἐς Ἀπολλωνίαν ἐνδὺς μετῆς,  
 κῆ ἀπ' αὐτῆς ἐς Θεσσαλίαν νυκτὸς  
 ὑπεχώρη λαιθάριον, Γομφούς τε,  
 πάλιν μικρόν, ἔδεχομένῳ αὐτὸν,  
 ἐξείλεν ὑπο ὀρχῆς, κῆ ἐπέστεψε παρ'  
 στρατῷ Δελφίσιμα. οἱ δ' ὡς ἐκ λι-  
 μνῶ πάντων ἐνεπίπλαντο ἀδρόως,  
 ἔμεθυσκοντο ἀσπίσι. κῆ μὲ-  
 λιστα αὐτῶν οἱ Γερμανοὶ ζηλοῖ-  
 τατο. κατὰ τὸν μέδῳ ἦσαν ὡς-  
 τε δικαί. ἔ τότε αὖν ὁ Πομπηῖος  
 ἐπελθὼν ἐργάσασθαι τὰ λαμψῶν, εἰ-  
 μή δυνάκεν ὅπως ὑπερείδειν ἐκ κα-  
 ταφρονήσιος· μίχεται Κασσιῶν ἐπὶ τῶ  
 στυπτοῦσι ἡμέτερος ἀδένουσι, ἐσθλο-  
 πῆδ ἄσπε πῶσι Φάσσαλον. λίσσεται  
 δ' ἐν ταῖς Γομφίσι χροῖσθαι πᾶ-  
 τμικῶν χροῖσθαι, κῆ νεκρῶν ἔπι-  
 φανῶν ζαρύτων ἐν ἰατρικῶν φανῶ-  
 ναυ, κυλικῶν αὐτοῖς πύρακαμένῶν  
 ἀϊσῶτοις, εἰρησὶ μὲν, ὡς ἐς μέδῳ  
 κατὰκεκλιμένοις ἐπὶ τὸ ἔδαφος, ἔ-  
 να δ' ἐπὶ θρόνῳ πύρακαθεζόμενον  
 εἰς ἰατρὸν, ὃς τὸ Φάρμακον αὐτοῖς  
 εἶσα παρέχε.

Πομπηῖος δ' ἐπὶ τῇ Κασιῶν  
 ἀναζεύξῃ βουλίῳ αἰσῶτιδες, καὶ  
 Ἀφροδίτῃ μὲν εἰδῆκε τὸ ναυπηγῶν, ὧ  
 δὴ κῆ πολὺ αἰσῶθεν, ἐπιπέμπειν  
 Κασσιῶν, κῆ ἐνχρῆλον θαλασσοκρα-  
 τῶντις ἀλαμένην ἔδρασι τὴν τὸ  
 εἰ περὶ αὐτὸν Πομπηῖος ἀγῶν κῆ  
 αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἔνομον τε  
 αἰσῶν αὐτῶν εἶσαν, κῆ πολεμίων ἔ-  
 ρημον. κατὰκινῶν δ' αὐτῶν τε  
 ἔ Γαλατίων κῆ Ἰθηλιῶν ἐξ οἰκίας  
 ἔ ἡγεμονίῳ δ' αὖτ' αὖτις ἐπιχρ-  
 ρῆν Κασσιῶν ὅ ῥ' ἔ ζῶντι ἀεὶσα  
 αὖν οἱ ἡνόμερα πύρακων, ἐπειδὴ  
 πῆς λίσσων αὐτίκα τὴν Κασσιῶν  
 εἰσῶν μετὰ θῆσῶν αἰσῶν αὐτὸν ὕ-  
 ναν ἴτυμ ἐστ, qui ajebant fore ut

Appolloniam, indéque in Thes-  
 saliam clam noctu profectus est,  
 ubi Gomphos, modicum oppi-  
 dum, quod sibi portas clauferat,  
 expugnavit præ ira, diripien-  
 dumque præbuit militibus: qui  
 famelici explebant se affatim &  
 vino ingurgitabant, insigni Ger-  
 manorum ebrietate & ridenda  
 ceteris. Quare videtur tunc quo-  
 que Pompeius occasionem rei  
 bene gerendæ amississe, dum con-  
 temptum hostem non sequitur,  
 donec Cæsar septem diebus con-  
 tinuato itinere castra circa Phar-  
 salum metatus est. Fertur Gom-  
 phis accidisse quiddam memora-  
 bile, repertos in officina medi-  
 ci mortuos senes nobiles viginti  
 humi jacentes cum calicibus,  
 nullo affectos vulnere, fimiles  
 ebriis, unum in sella sedentem  
 ceu medicum potionem porri-  
 gentem aliis.

Gomphos  
 Cæsar ex-  
 pugnat &  
 diripit.

Germano-  
 manorum  
 ebrietate  
 & ridenda  
 ceteris.

Castra Cæ-  
 saris ad  
 Pharsa-  
 lum.

Res me-  
 morabilis  
 Gomphis  
 visa.

Ceterum Pompeius post dis-  
 cessum Cæsaris, adhibuit amicos  
 in consilium: Ex his Afranius cen-  
 sebat, navalibus copiis, quibus ip-  
 si præpollebant, urgendum Cæ-  
 sarem vagum & inopem, & in-  
 festandum modis omnibus: ter-  
 restres verò ipsius Pompeii ductu  
 mittendas in Italiam prætere  
 faventem partibus & milite va-  
 cuam: qua præsidii firmata cum  
 provinciis Gallia Hispaniâque,  
 domi & in Urbe rerum domina  
 sedem belli constituendam, &  
 aggrediendum Cæsarem. Sed hoc  
 consilium quamvis salubre non  
 placuit: in eorum magis senten-  
 tiam itum est, qui ajebant fore ut

atus mox ab eo deficeret, & alio-  
 qui non multum superesse ad ab-  
 solvendam victoriam, post pro-  
 speram pugnam ad Dyrrachium:  
 ediverso turpissimum esse omitti  
 fugientem Cæsarem, & victo-  
 rem æquè ac victum fugere. His  
 ille eaufis permotus, & maximè  
 reverentia gentium Orientis à  
 suo nutu pendentium, tum res-  
 pectu Lucii Scipionis, cui time-  
 bat nequam cladem acciperet in  
 Macedonia: ante omnia fretus  
 alacritate exercitus gestientis ad  
 prælium, secutus Cæsarem, ca-  
 stra admovit & ipse ad Pharfa-  
 lum, loco ab hoste remoto x x x  
 stadiis. commeatus autem sugge-  
 rebantur undique. Sic enim jam  
 antè vias, portus, castella munie-  
 rat, ut & terra continuè subver-  
 herentur & mari quivis venti ei  
 conferrent. Cæsar verò id tan-  
 tum habebat, quod quotidianis  
 agrè parabatur laboribus: ac ne  
 sic quidem à quoquam suorum  
 desertus est, sed divino quodam  
 instinctu in hostes ferebantur pu-  
 gnæ cupidi, ut qui se veteranos  
 & decem annorum militiam ex-  
 pertos longè præstantioris armis  
 tractandis quàm illos tirones duc-  
 erent. Quòd si operibus bellum  
 trahendum esset, munitionibuf-  
 que ac laboriosis frumentationi-  
 bus, ibi se inferiores fore ob ata-  
 tem jam vergentem: & omnino  
 morarum pertasi, censebant potius rem semel armis decernend-  
 am, quàm diutius ferendam famis injuriam. Quod & Pompeius  
 intelligens, periculosum judicabat, cum viris exercitatis, tunc e-  
 tiam desperatione nihil non aufuris, congregari, & de summa re-  
 rum dimicare, præsertim ductu felicissimi Cæsaris: tutius verò ac

469

πὸ τῆς λιμῆς, ἢ ἐκ πολλῶν σφισιν ἔσ-  
 θαι τὸ ἐπὶ λοιπὸν ἐπὶ τῇ κτ' Δυρ-  
 ράχιον ἡγορηθῆναι νίκη· τὸ δὲ ἐπι-  
 τίου, ἀγαστὸν εἶναι καὶ ἀλλοτρίων φε-  
 ρῆσαι Καίσαρα, καὶ τοῖς ὑπὸ τῆς αἰ-  
 ορίας τὴν κωλύει φεύγειν. ὁ μὲν δὲ  
 τοῖς δὲ ἀπεσθῆναι, ἀλλοτρίων μολι-  
 σαι τὴν εἰσὼν ἐπιπύων ἐς αὐτὸν ἀφορώ-  
 των, & φεῖδι Δευκίης Σκιπίωνος,  
 μή τι πᾶσι Μακεδονίαν ὡν ἐπὶ πύ-  
 ροι, μέγιστα δὲ ἐς ἁγῶνα χηρῶν  
 ὄντων γαίρῳ τῶν ἐσθῆτων ἀλφει-  
 ῶν, ἐπιπύει, καὶ ἀντιπερὶ τῶν  
 δευσε τῶν Καίσαρι πᾶσι Φέρουλον,  
 & τελευτήματα σαδῖες ἀλλήλων ἀπ-  
 εἶχον. ἀγαστὸν δὲ Πομπηίῳ μὲν ἡ  
 πάντοχοιεν. (ἔτι γὰρ αὐτῶν ἀπ-  
 δῶκετο & ὀδοὶ & λιμένες καὶ φρε-  
 σαι, ὡς ἐκ τῆς γῆς αἰεὶ φερεσται,  
 καὶ ἀπὸ θαλάσσης πάντα ἀνεμῶν  
 αὐτῶν φερεῖν) Καίσαρ δὲ μόνον εἶ-  
 χεν ὁ, πὸ μέγιστον ἐνδοῖ καὶ λαοὶ κα-  
 κηπαῖων. καὶ ὅτι, ὡς αὐτὸν ἀπέ-  
 λειπεν εἰδῆς, ἀλλὰ αὐτοῦ δὲ δαιμ-  
 νία σωσενχθῆναι τοῖς πολέμοις ἀ-  
 ρέζοντο, & ἡρωῶντο πολέμοι μὲν ἐ-  
 ναι πᾶσι πολὺ ἀμείνους νεοτρα-  
 πύτων ἐπὶ ὄντων, δὲ καὶ ἔπειτα ἡσυχ-  
 ῶν: ἐς δὲ ταφρείας ἢ ἀπετεχί-  
 σεις ἢ σιτολογίας ἐπιπύων ἀδεῖ-  
 στεσι ἀπὸ γῆρας. ὅπως τε κημενοσι  
 αὐτοῖς ἐδοκεῖ ὄρνῃ τι μετ' ὄργιας,  
 ἢ καὶ λιμῆς ἀπὸ φθαρῶν, ὡς ὁ  
 Πομπηίῳ αἰδομένοιο, ἐπικί-  
 δων μὲν ἡγείτο γεμνησμένοις &  
 ἀπογνώσκουσιν αὐτῶν ἀνδράσι, καὶ  
 τυχῆ Καίσαρος λαμπρῶν πᾶσι  
 ὄλων

ὄλον σφαινεθῆναι δι' ἐνὸς ἔργου,  
 δυνατώτερον δὲ ἔσται ἀκινδυνώτερον,  
 ἐκ τούτου τῆς δόξης αὐτῶν, ἔ-  
 τε γῆς εὐποροῦ κρατουῦντας, ἔτε  
 θαλάσσης χωρῆρας, ἔτε ναῦν ἐς  
 φυγῆν ταχέως ἔχοντας. ὁ μὲν δὲ  
 κρατίστῳ λογισμῷ τείλοεν τὴν πόλε-  
 μον ἐγγάκει, καὶ ἐς λιμῶν ἐκ λι-  
 μῶν τῆς πολέμιας ἀεὶ φέρειν πο-  
 λὺν δὲ ἀμφ' αὐτὸν πλῆθος ἀνδρῶν  
 δόξαι τε τῶν βουλευτῶν ὀμοθυμῶν οἱ, καὶ  
 τῶν καλουμένων ἰππέων οἱ ἀφανέ-  
 σται, βασιλεῖς τε πολλοὶ ἔσονται  
 οἱ μὲν ἰσὺ ἀπειροί, οἱ δὲ  
 ἀμέτρου τοῖς ἀεὶ τὸ Δυρράχιον  
 εὐποροῦντασιν ἐπηρεῖται, οἱ δὲ  
 οἱ καὶ τὰ πλεονεξίασιν τῶν πολέμιων,  
 οἱ δὲ ἔσονται κληρονόμοι τῆς πόλεως  
 τῶν κερσίων ταχύτερον μάλιστα ἢ  
 σφραγίσαντες ἐπιγυροῦντες ἡγεῖται, πει-  
 ρῆτες ἐξώστεινον αὐτὸν ἐς τὴν μάχην  
 ἐπιδρῶντες αἰεὶ τὸν Καίσαρα πα-  
 ρουσιώτα τε ἔσονται κληρονόμοι. ὁ  
 δὲ ἐξ αὐτῶν μάλιστα τῶν αὐτῶν ἀν-  
 εδίδουκεν, ὅτι Καίσαρ μὲν τῶν  
 ἐξ ἀπορίας ἀναγκῶν μὲν, σφίσι δὲ  
 καὶ ἀπὸ τῶν ἑυκαρῶν ἰσχυράσιν,  
 ὅτι Καίσαρ ἰσὺ ἀνάγκης ἐπείροτο.  
 ἐνοχλήθη δὲ ἰσὺ τε τῶν στρατοῦ  
 παντός, ἐπηρεῖται τοῖς ἀεὶ τὸ Δυρ-  
 ράχιον ἀμέτρου, καὶ τῶν ἐπ' ἀξιώ-  
 σεις, αὐτὸν ἐπιπυροῦντα ἐς φι-  
 λαρχίαν, ὡς ἐκείνη βροθυώοντα,  
 ἵνα ἀνδρῶν ὀμοθυμῶν τοσούτῳ ἀρ-  
 χοι, ἔσονται ἐπὶ τῶν βασιλείᾳ ἔσονται  
 Ἀγαμέμνονα καλουμένων, ὅτι κα-  
 τὰνque regem per jocum vocarent, & Agamemnonem, quod Pompeius,

facilius posse eos rerum omnium  
 egestate divexatos & attritos op-  
 primi, quum nec agrum teneant  
 fertilem, nec importationes ma-  
 ritimas, ac ne navem quidem ad  
 effugium. Itaque prudentissimo  
 consilio decreverat bellum pro-  
 trahere, & hostem fame exagita-  
 tum in aliam famem trudere.  
 Sed quum esset circa eum mag-  
 gnus numerus senatorum digni-  
 tate parium, & equitum Ro-  
 nobilissimus quisque, adhuc reges  
 multi ac dynastæ, quidam  
 per ignorantiam, quidam supra  
 modum elati Dyrrachina victo-  
 ria, quidam freti qua præstabant  
 multitudine, nonnulli etiam bello  
 fessi, & celeritatem magis  
 probantes quàm recta consilia,  
 omnes hortabantur eum ad præ-  
 lium, ostendentes Cæsarem semper  
 provocantem & stantem in  
 acie. At ille hoc exemplum in  
 ipsos retorquebat: & agebat, Cæsarem  
 inopia coactum id facere:  
 sibi verò eo magis quiescendum,  
 quò maggiore ille necessitate pre-  
 matur. sed quum totus exerci-  
 citus, proxima victoria tumens,  
 flagitaret prælium, & honora-  
 tiores quique cavillarentur in-  
 cium, quòd imperio præsen-  
 ti sibi placens, ideo de indu-  
 stria cunctaretur, quo diutius in-  
 ter tot pares alioquin emineat:  
 & ille rex &

Pompeii  
prudens  
consilium.

470

Cavillationes  
in Pompeium.

Καὶ ὅτι τῶνδε αὐτὸν βασιλείᾳ καὶ Ἀγαμέμνονα καλούντων. ] Id à Domitio  
 Enobarbo in Pompeium jactatum tradunt. Sed ejusmodi obtrectationes  
 clarissimorum aliquando imperatorum proventus non parum sufflamantur.  
 Ita Marius per publicanos in Africa negotiantes *criminatorum Metelli lentissimi-  
 dem,*

Agame-  
mnon per  
jocum vo-  
catus.

& ille propter bellum imperi-  
tasset regibus: passus est dimo-  
veri se à proposito, fortuna-  
jam & aliis in rebus adversa to-  
to hujus belli tempore: factus  
enim seipso segnior omnino ac  
tardior, invitus se parabat præ-  
lio, tum suo malo, tum eor-  
um qui id suaserunt. Ea nocte  
Cæsar tres legiones frumenta-  
tum miserat: laudans enim  
Pompeii cunctationem, & rati-  
sus permanentium in eo consi-  
lio, curabat frumentum undecun-  
que convehi: sed ubi sen-  
sit hostem contra se parari, ga-  
vifus expressum id, ut conjicie-  
bat, pervicacia militum, celeriter  
revocatis omnibus & ipse  
suos paratos esse jussit, de media  
nocte operatus sacris Martis &  
genitricis Veneris: nam à Julio  
Æneæ filio Julia gens ut nomen  
ita genus ducere creditur: simul-  
que ædem deæ vocit in Urbe fa-  
crandam, si propitia juvaret vic-  
toriam. Ut verò fulgetrum de  
caelo à Cafarianis castris ad Pom-  
peiana delatum est, ibique de-  
mum extinctum, Pompeiani sibi  
pollicebantur illustrem de adver-  
sariis victoriam: at Cæsar sic in-  
terpretatus est, extincturum se

Sacra Mar-  
ti & Vene-  
ri genitrici  
facit Cæ-  
sar.  
Julia gens.

Omina.

καὶ βασιλίαν ἀφ' ὅτι πολέμῳ  
ἤρχεν, ἐξέτη τ' οἰκείων λογισμῶν,  
& οὐδ' ἄρα αὐτοῖς, ἥς βλαπτου-  
τ' ἤδη & πάρα περ' ὅλον τοῦδε  
τ' πόλεμῳ. ἰωδὴς τε ἡ καὶ βρο-  
δὺς ὡς τὸ αὐτὸ φύσιν ἐν ἀ-  
πασὶ γῆραις, παρρησιαζέτω ἄ-  
κων ἐς μάχην ἐπὶ κερῶν τε αὐτῆς καὶ  
τ' αὐτὸν ἀναπειθόντων. Καίτοι  
ἢ τ' νυκτὸς ἐλευθῆς τέλει μὲν ἐπι-  
τολογίαν ἐξήγη τέλει τ' ἡ Πομπηίου  
ἐπιγῶν τ' βροδύτης, & ἐδαμνῶ  
νομίζων μεταθέσασθ' ἔβουλεύσα-  
το, ἀπειπεμένῃ ἐπὶ σίτων πο-  
θύμῳ ἢ τ' παρεσκεδῶνς, ἥδη  
τε τ' ἀνάγκης καὶ εἰσέλθῃ ἡναγκά-  
σθαι Πομπηίου ὑπὸ τ' ἔρατῶ, καὶ  
τ' αὐτῆς τάχιστα ἀναγκῆ πάντων,  
& ἀνηπαρεσκεδῶσθ' ἔβουλεύσθη  
νυκτὸς μέσης, τ' Ἄρη κερταίχεται,  
καὶ τὴν αὐτῆς ἀθήρῳ Ἀφροδίτῃ  
ἐκ τ' Ἀλφειοῦ καὶ Ἰέλου τ' Ἀλφειῶς  
τὸ τ' Ἰουλίαν γῆν, παρενεχθέν-  
το τὸ δόμοις, ἠγέτο εἰνα-  
νῶν τε αὐτῆς νικηφόρου παρρησιαζέτω  
ἐν Ρ' αἰμῇ ποιήσθαι εὐχετό κερτορτά-  
σας. ὡς ἢ & σέλας ἐξ ἕρανῶ ἀφ-  
πῶν δὲ τ' Καίσαρ ἐς τὸ Πομ-  
πηίῳ ἔρατόπεδον ἐσοσέθη, οἱ μὲν ἄμ-  
φι τ' Πομπηίου ἔσοσθαι τὴν λαμπρῶν  
αὐτοῖς ἐφρασιν ἐκ τ' πολεμίων, ὁ  
ἢ Καίσαρ, ὁσέσθαι αὐτοῖς ἐμπροσθὶν  
πῶ

mem, trahentis jam in tertium annum bellum, & naturalem nobilitatis super-  
biam, morandique in imperis cupiditatem, effecit ut sibi consuli creato belli à  
Metello pene patrati summa committeretur. Videndi Velleius lib. 2. c. xi.  
& Salust. Jugurth. c. 64. Apud Dionem lib. 35. in principio quoque legimus  
Lucullum non ab aliis tantum, sed & ab ipsis civibus reprehensum, quod  
Tigranem debellare noluerit: quo diutius cum imperio esset. Nec vana sæ-  
pe est ista suspicio. Sic Annibal amicis crebro dixisse fertur, ideo se bellum  
trahere, ne debellatis Romanis ipse imperio privaretur, ut Appianus nos-  
ter superius pag. 336. scriptum reliquit.

τ' μῆτις

τὰ Πομπηίου. αὐτῷ δὲ τῷ Πομπηίῳ τ' αὐτῆς νυκτὸς πῶς τ' ἱερείων ἐπιφυγόντα εἰς σικιλήφην, καὶ μελλοῦσαν εἰς μῦς ἐπὶ τῆς βαρυγῆς ἐκάλεισε, ζῶα ναιχελούς. μικρὸν τε αὐτῷ ἔω περικνη εὐπέσει αὐτῆ τῷ στρατῷ· καὶ τὸδε ἀειδόμενον αὐτὸς καὶ κατεστήσει, ἀνεπαύστο σὺ ὑπνω βαλθεῖ. ἀειδόμενον δ' αὐτὸν τῷ Φίλων, ὄναρ ἐφασκεν ἀρτι νεῶν εὐρ' ὄμαρ κατεροῦν Α Φροδίτη νικηφόρα. καὶ τὸδε μ', ἀγνοιοι τ' Καίσαρ εὐχῆς, οἶτε Φίλοι εἰ ὁ στρατὸς ἀπὸς πεδύροισι ἦδοντο, εἰ πάλαι ἀλόγως σὺν ὀρμῇ καὶ κατεφρονησά χρωσώμετες ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ὡς ἐπὶ ἔτομον. ἄνε πολλοὶ εἰ τὰς σκηναῖς διαφνας ἀπέσφοι ἦδη, συμβόλων νικῆς· καὶ οἱ φροῦποντες αὐτοῖς δαίμονα λαμψαῖς πᾶσι ἐπόρουσιν. εἰσὶ δ' οἱ καὶ αὐτοὶ τ' Καίσαρ εὐχῆς φροῦποντες εἰς ἀλλήλους ἦδη διέφρονοι. ἄπειρ ὁ Πομπηίος, οἷα πολέμων ἐμπροσθεν, ἀπεσφίετο, καὶ νεμεσῶν ἐπ' αὐτοῖς, ἐνεκαλύπτετο κατεστώπε δ' ὄμοις ὑπὸ ὄκνου καὶ δαίους, ὡς περ εἰ φροῦποντες ἐπὶ ἀλλὰ φροῦποντες δ' ἐπὶ ἀνάγκης τῷ γινώμενον τὸσῶτον ἀνδρῶν μεγαλεργῶν, εἰ περὶ πάντων ἔργον εἰς σκηνῶν τῶν ἡμέρων εὐτυχεστάτων ἡγουμένων, τὸ δὲ σφροῦποντες εὐπέσει πᾶσι· εἴτε ὅτι πᾶσι συμβόλων κελῶν οὐκ ἐπέσει, ἀλλ' ἐπὶ κύσῳ ἐχάρει πολλοὺς ἀνδρῶν τοσῶτον ἐπιτηχῆς, καὶ τ' αὐτῶν δόξης εἰς τότε ἀνασῆναι· εἴτε τὶ καὶ κατεστώπερον αὐτὸν, πολλοὺς ἐκάλεισε τῷ ἦδη τῷ κατῶν, σφωσῆσθαι σφωσῆσθαι τῆς ἡμέρας σκηνῆς ἐκδιουασῆς τῆς δὲ ἀδραγῆς ἐπέσει δαίμονα.

simul & potentiam. Pompeio eadem nocte sacrificanti elapsa victima comprehendere nequiverunt: examen quoque apum infedit altariibus, animantium tardarum: & paulo ante lucem Panicus terror in exercitum incidit: quem ille postquam circumcurfando sedavit, somno se dedit profundo. Excitatus deinde ab amicis, ait se in somnis aedem in Urbe dedicasse Veneri victricis. Eam a Caesare votam nescientes amici & milites, omnes audito somnio gaudebant: & rati se jam rem factam habere, contemptim agebant omnia, non tam ratione quam impetu, adeo ut multi tentoria lauro coronarent, quod est insigne victoriae, & servi epulas eis pararent splendidissimas, quidam etiam de summo pontificatu Caesaris inter se contenderent. quae Pompeius ut rei militaris peritus averfatur, indignationem tamen dissimulans: pigebat enim, nec tutum erat eos reprehendere qui imperare mallerent quam imperata facere, quorum importunitate omnia faciebat, praeter animi sui sententiam: adeo virum magnificum & ad eam diem felicissimum tunc torpor quidam occuparat, sive illum male habebat, quod spernerentur ipsius confilia, quamvis optima, & cogeret ut aleam jacere de salute tot hominum, suaque haecenus incomparabili gloria: sive mens propinqui mali praesaga, terreat amissurum uno momento tantam potentiam.

471

Pompeii exercitus victoriam canit ante triumphum.

Pompeii torpor.



Pompeii  
dictum.

Hoc tantum apud amicos prolocutus, eam diem, uterlibet vinceret, fore populo Romano magnarum calamitatum initium, coepit aciem frueri. quod verbum per trepidationem tum elapsum quidam aestimantes, putabant ne Pompeium quidem si vicisset temperatum à tyrannide. Fuerunt autem copiar, ut, omissis aliis parum inter se consentientibus, Romanorum gravissimos scriptores sequar, qui Italici nominis milites, ceu robur exercitus, diligenter percensent, auxiliorum neglectum mentionem facientes, quasi accessionis modicæ: Cæsari quidem **xxii. m.** & in his circiter mille equites: Pompeio verò plusquam duplum, & in his equitum ad **vii. m.** atque ita fide dignissimi auctores produnt, **Lxx** Italorum millia conflixisse hoc prælio: qui pauciores scribunt, **Lx. m.** numerant: qui verò multitudinem exaggerant, **ccc. m.** ex his Pompeianos sesquialtera parte plures fuisse ajunt: alii Cæsarianos partem tantum tertiam: tanta est de exacta veritate diffensio. Utunque se res habuit, in hoc genere uterque totam collocabat fiduciam. Ceterum in auxiliis Cæsaris erant equites Galli & alius transalpinorum Gallorum numerus: Græcorum etiam levis armatura, Acarnanes, Ætoli, Dolopes: in Pompeii verò, multitudo gentium Orientalium, pars equites, pars pedi-

Cæsaris &  
Pompeii  
copiar.

472

Τοσούτοι δ' ἐνεπέων τῆς φίλοις ὅτι, ἢ δ' ἡμίσεα, ὁπότερον αὐτὸ ἐπικρατήσει, μετὰ τὸν ἐς αὐτὴν Ῥωμαίοις ἀρῆσει κακῶν, παρῆταισιν ἐς τὴν μάχην. ἢ δὲ καὶ μάλιστα αὐτὸ τὴν Ἀθηναίων ἀσπασίαν τινὲς οὐ τὴν φόβῳ νομίζοντες, ἠγροῦντο ἐπὶ αὐτῶν Πομπηίων κρατήσαντα μετὰ τὴν μάχην. Στρατιὰ δ' ἦν, ὡς ἐμὲ δοκεῖ, ποδῶν ἀμφιλοχα ἐπιπνυμένων, ἐπιπνυμένων μάλιστα Ῥωμαίων τοῖς τὰ πηλαγῶντα γραφῆσι πρὸς τὸ ἐξ Ἰταλίας ἀνδρῶν οἷς δὲ καὶ μάλιστα θαρροῦντες τὰ συμμαχικῶσιν ἀκροῦσιν, ἐδὲ ἀναγραφουσιν, ὡς ἀποστρα, καὶ ὀλίγων ἐς αὐτοῖς ἐς ἀσπασίαν χάσαν ἔχοντα) Καί (αὐτὸν μὲν ἐς διαχίλις ἐπὶ διαμυρίοις, καὶ τῶν ἰσπασίαν ἦσαν ἀμφὶ τὴν χιλίους. Πομπηίῳ δ' ὑπὲρ τὸ διπλάσιον, & τῶν ἰσπασίαν ὡς ἐπιπνυμένων οὐδὲ μὲν τοῖς τὰ πηλαγῶντα λίγασιν δοκεῖ μυριάδας ἐπὶ τὰ ἀνδρῶν Ἰταλῶν συμπεσῆν ἀλλήλοις ἐς μάχην. οἱ δ' ὀλιγοτέρες, ἐξακισμυρίους φασίν οἱ δ' ὑπερεπαρῶντες, πεσασσῆσθαι μυριάδας ἡμίσεα λίγασιν. καὶ τῶν οἱ μὲν ἡμίσιον, οἱ δ' ἐν τῶν νομίζουσιν ἀμφὶ τὰ δύο τῶν Πομπηίων ἡμίσεα μέρη ποσὶδὲ μὲν ἀμφιγνοῦσι πρὸς τὸ ἀκροῦσιν. ὅπως δ' οὐ εἶχε, ποῖδὲ μάλιστα τοῖς ἐξ Ἰταλίας ἐκστρατεύοντων ἰσπασίαν τὸ δ' συμμαχικῶν ἦν, Καί (αὐτὸν μὲν ἰσπασίαν τε Κελσι, Κελπῶν τ' ἰσπασίαν Ἀλπειοῦ ἀκροῦσιν ἀλλῶν. Ἐλλῶν δ' ἐπέλτασιν αὐτῶν Δόλοπις, Ἀκαρναντες, Αἰτωλοῖς ποσὶδὲ μὲν τὰ Καί (αὐτὸν μὲν ἰσπασίαν Πομπηίῳ δ' ὑπὲρ τὸ ἰσπασίαν ἦν, καὶ τῶν οἱ μὲν, ἐξ ἰσπασίαν, οἱ δ' ὑπὲρ τὸ ἰσπασίαν μὲν

ἢ τῆς Ἐλλάδος Λάκωνες, ὑπὸ  
 τοῖς ἰδίοις βασιλεῦσι πεσοῦντο,  
 ἔ ἡ ἄλλη Πελοπόννησος, ἡ Βοιω-  
 τὶ μετ' αὐτῶν. ἐστράδον δὲ καὶ  
 Ἀθῶνιοι, κερυζέωντων ἢ αὐτὲς  
 ἑκατέρων μὴ ἀδικεῖν τ' ἐστράτον, ὡς  
 ἰερεῖς τ' ἱεροφύρων, σπῆς δὲ τῶν  
 δόξαν ἄρα ἔ πολέμου τεκνίοντες,  
 ὡς ὑπὲρ τ' Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀ-  
 γωνιάμενοι· ἐπὶ ἃ τοῖς Ἐκκῆσιον ὀ-  
 λίσθη πάντες, ὅσοι ἀπειλούντι τῶν  
 ἐν κύκλῳ θάλασσαν ἐπὶ τῶν ἑω,  
 Θρακίς τε ἡ Ἐλλησπόντιοι, ἔ Βι-  
 θυνοὶ, ἔ Φρύγες, ἔ Ἴωνες, Λυδοὶ  
 τε ἡ Παμφύλιοι, ἡ Πισιδεῖ, ἡ  
 Παφλαγονέες, ἔ Κιλικία, ἔ Συρία,  
 ἔ Φοινίκη, ἡ τὸ Ἐσθραίων γένος,  
 ἡ Ἀραβῆες, ἡ τῶν ἐχθρῶν, Κύ-  
 πριοι τε ἡ Ῥόδιοι, ἔ Κρήτες σφεν-  
 δονήται, καὶ ὅσοι ἄλλοι νησιώται  
 παρῆσαν, οὗ ἔ βασιλεῖς ἔ δυνά-  
 σαι ἐστράτον ἄρῶντες, Δηϊόπερος  
 ἢ, τετάρτης Γαλατῶν τ' ἑώνων,  
 Ἀρμενίου ἡ, Καππαδοκίαν βα-  
 σιλῆος. Ἀρμενίου δὲ ἦγε τὸς ἐν-  
 τὸς Εὐφράτης στρατηγὸς Ταξίλης,  
 ἔ Ἀρμενίος τὸς ὑπὲρ Εὐφράτιν  
 Μεγαθύτης, ὑπαρχος Ἀρταπῆς ἔ  
 βασιλεῖς ἄλλοι τε μικροὶ δυνά-  
 σαι σωματελευθέρωντο τ' ἑώνων. λέ-  
 γονται ἃ ἔ ἀπ' Ἀγύπτου νῆες ἐξ-  
 ηκόνται ἀντὶ παραγνώσιας αὐτῶν  
 τῶν Ἀγύπτου βασιλέων Κλεοπί-  
 τρας τε ἡ ἔ ἀδελφοὶ παιδῆς ἐπὶ  
 ἑόντος. ἀλλ' ἔδρ ἢ ἔ σωματελευθέρων  
 ἐπὶ ἔδρ τὸ ἄλλο ναυτικόν, ἀλλ'  
 ἐπὶ ἔδρ ἡ ἐν Κερκύρα κατέμελλε. ἔ  
 δεικνύει Πομπηῖος τὸς μάλιστα ἀφρο-  
 νῆος ἐργασίας, τ' μὴ νῆων κατεφρο-  
 νήσας, αὐς δὲ πολὺ ἀσέβων ἐδωκ-  
 ῶν πανταχῶς τῶν ἐπαικτῶν ἄρῶν  
 τὸς πολεμίας ἀφαιρέσθ'. ἐν δὲ ἀ-

tes, ex Græcia verò Iacones  
 cum suis regibus, & reliqui Pe-  
 loponnesii, cum ceteris Bæoti:  
 quin & Athenienses venerunt in  
 hanc militiam, quamvis utra-  
 que pars per præconem edixe-  
 rat, nequis eos læderet, ut sa-  
 cerdotes Legiferæ Cereris: at-  
 tamen exciti sunt ad tanti belli  
 gloriam, quasi pugnaturi pro  
 imperio Romani populi. Post  
 Græcos deinde omnes fermè na-  
 tiones quotquot versus Orientem  
 per circuitum mare acco-  
 lunt, Thracæ, Hellepontii, Bi-  
 thyni, Phrygæ, Iones, Lydi,  
 Pamphylî, Pisidæ, Paphlago-  
 nes, Cilices, Syri, Phœnices,  
 Hebræi, contiguæque his Ara-  
 bes, Cyprii, Rhodii, Cretenses  
 funditores, & insulani ceteri.  
 Aderant & reges dynastæque  
 cum suis auxiliis, Deiotarus tetra-  
 rarcha Gallogræcorum, & Aria-  
 rathes rex Cappadocum. Armeni-  
 os ciseuphratenos ducebat Ta-  
 xiles: transeuphratenos Mega-  
 thates legatus Artapæ regis. Alii  
 quoque minores dynastæ adju-  
 tabant pro viribus. Fertur & ex  
 Ægypto naves LX ci missas à re-  
 gibus Cleopatra fratæque hujus  
 etiam tunc puero: verum hæc  
 non interfuere prælio, sicut nec  
 cetera classis, sed otiosæ stabant  
 in Corcyra. Apparétque Pom-  
 peium parum prudenter fecisse,  
 quòd contemptis classibus qui-  
 bus in tantum præpollebat, ut  
 posset undique prohibere quo-  
 minus commectus advhererent  
 hosti, maluit terrestri pugna de-

Clades  
Dyrrachi-  
na quàm  
Cæsari  
profuerit.

473

Pompeii  
suos hor-  
tantis ver-  
ba.

cernere cum viris ob exhaustos multos labores magnanimis & ferocibus ad prælia : quos quominus caveret, clade Dyrrachina factum videtur : qua nihil accidit rebus Cæsaris opportunius: propter eam enim inflati Pompeiani contra suum imperatorem pervercaces sunt redditi, & sine arte ad certamen ferebantur. Verùm id Dei consilium fuit, ut nasceretur potentissimum hoc quod nunc quaquaverfum in immensum patere videmus imperium. Instante verò pugna, uterque suos pro concione cohortatus est, Pompeius verbis huiusmodi, Vos milites ad hunc laborem imperantes magis quàm imperata facientes acceditis: vos enim quum ego malim diutius

ἄνοι πῶς οὐ συνενεχθεὶς ἀνδράσιν ἐὰν  
πόνος πολλοῦ μεγαλαύχοις τε & θη-  
ραλώδῃσιν ἐς μάχας ἤθροισθαι. ἀλλ'  
αὐτοὶ αὐτὰς φυλαξάμενοι πᾶσι Διὶ  
ῥάχον αὐτῷ θεοῦλαοῦσθε δοκεῖ παρ-  
αγαγεῖν, οὐ κατὰ μάχην δὲ πάλιν  
ἢ ἐπὶ τῷ Καίσαρι ἡγορήσῃ. Διὸ  
ἦ αὐτῷ ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Πομπηίου  
κουφῶνως μάλα ἐπήρησεν, ἣν ἔ-  
πραττεῖ σφῶν κωτεροκρητισμῶν, & ἐς τὸ  
ἔργον ἀπερροπολιέως ἐτρέποντο. ἀλ-  
λα τὰδε μὴ ἀκρόνομοι θεοὺς ἐς δόξαν  
τῆσδε τ' ἰωὺ ἐπεχρύσθης τὰ πάλιν ἐ-  
μαρτυρίας. τότε δ' αὐτῶν τῷ στρα-  
τιῶν ἐκίπερθε σωμαζαγῶν, ἐπὶ τῷ  
Πομπηίῳ μὲν τῶνδε λεγῶν,  
,, Ὑμεῖς, ὦ συσρατῶνται, στρατι-  
,, γεῖτε ἔ ποῖνος μᾶλλον ἢ στρατεύει-  
,, σθε αὐτοὶ γὰρ, ἐμοὶ τὰ Καί-  
,, σαρθε ἐκτερυχθῆν' ἐπ' βουλομένως,  
infestare Cæsarem, hoc certa-  
,, τ' ἀγῶ-

Ὑμεῖς, ὦ συσρατῶνται, στρατιγεῖτε τ' ποῖνος μᾶλλον ἢ στρατεύεσθε.] Gele-  
nio, illa prima hujus orationis verba ita vertenti, Vos milites ad hunc laborem  
imperantes magis quàm imperata facientes acceditis: assentitur P. Candidus. nam  
& hic initium istud ita reddit, Vos quidem ὁ commilitones huic labori praesiditis  
magis quàm ab aliis vobis imperetur. Poterat igitur Pompeius, verbis Cæsaris  
ad idem fere significandum utens, dicere, στρατιγεῖτε ἢ ποῖνος μᾶλλον ἢ  
στρατεύεσθε. Sic enim Cæsar in sua, quæ hanc sequitur, oratione, de  
Pompeio loquens, καὶ οὐδὲ στρατιγεῖντα ἐπ' μᾶλλον ἢ στρατιγεῖντα. Sed,  
ad illum concionis Pompeianæ locum ut revertar, quiddam mihi scrupuli i-  
stud affert, quòd, quum οἱ στρατιγεῖντα: etiam, seu στρατιγεῖν, dicantur  
στρατεύεσθαι, hic eorundem utrunque esse negetur, sequendo eam quam ha-  
bemus lectionem. Venit ergo in mentem suspicari, scriptum fuisse, στρατι-  
γεῖτε τῷ ποῖνος μᾶλλον ἢ στρατεύεσθε μὲν. Vos (inquit) dicendi potius estis  
στρατιγεῖν τῷ ποῖνος, quàm στρατεύεσθαι solum. Scimus alioqui, hoc unum de  
aliis militibus, qui suo imperatori subsunt, dici solere: non autem illud  
alterum, videlicet στρατιγεῖν. Observandum est autem poni hic τὸν ποῖνον  
pro eo quod passim τὸ ἔργον dici videmus.

Ἐμὴ τὰ Καίσαρος ἐκτερυχθῆν' ἐπ' βουλομένως.] Debit alio uti verbo quàm  
hoc infestare, ad exprimendum ἐκτερυχθῆν'. Valde enim latè hujus Latini ver-  
bi significatio patet, quum multis possimus modis aliquem infestare. Viden-  
dum igitur annon debuerit potius dicere, Cæsarem atterere, sive Res Cæsaris  
atterere. (quoniam scriptum est, τὰ τῷ Καίσαρος, non τ' Καίσαρι) vel. Cæsarem  
fatigare, aut aliquid huiusmodi. Eo quidem certè verbo quo P. Can-  
didus usus est, minimè uti debemus, nisi ridere libeat. vertit enim Cæsarem  
μαρτυ

ἢ ἀγῶνα τόνδε ἀσπίδα λέσαιθε.  
 ὡς οὐν ἀγῶνα θεται της μάχης,  
 ῥησαιθε μὲν, ὡς ἐλαττοσι πολὺ  
 πλειονες, κραταφροεῖτε ἢ ὡς ἴσ-  
 σήμων νενικησῆτες, κῆ ῥερονταν  
 νεοι, κῆ πολλὰ κερμηκοτων ἀ-  
 κμητες ἀνδρες οἰς ἰσάροχθι διωα-  
 μεις τοσῆδε κῆ πικροσκόνη, καὶ  
 τί σπειδος δῶπο τῆ ἀτίας. ἰπῶερ  
 γὰρ ἐλεύθερος ἔ πατεροδῶ ἀ-  
 γανίζομεθα μὲν ποραν καὶ δόξης  
 ἀραθῆς, κῆ τοσῶδα ἀνδρῶν, ἢ  
 μὲν δῶπο βελῆς, ἢ δῆ ἰπῶριων,  
 ὡς ἀνδρα ἕνα λησένοντα πλῆ  
 ἡμεροτιαν. ἰτε οὐν ὡς ἡξιοῦτε,  
 μετῆ ἀραθῆς ἐλπίδῶ, οὐ ὄψει  
 πῆθῆμοι πλῆ τε φυγῶν ἀντῶν  
 πλῆ περὶ τὸ Δυρράχιον ἡμομένην,  
 ἔ ὅσα σημεῖα μιν ἡμῶς κρο-  
 τωῶτες ἀντῶν ἐλάβομεν. Οἱ μὲν  
 δὲ Πομπηῖῶ ἀδε ἐλεγχῶ ὁ ἢ Καί-  
 σαρ τοῖς ἰδοῖς τοιαῦδε, Τὰ μὲν  
 δυσχερῆσεος ἦδη νενικησῆμεν ὡ  
 φίλοι ἀντὶ γὰρ λιμῶ κῆ δῶπο-  
 ρίας ἀνδροῖσι μαχοῦμεθα ἦδε ἢ

men deposcitis : itaque ut ipsi-  
 met dispensatores & arbitri hu-  
 jus prælii, sic rem gerite tanquam  
 plures cum paucioribus : sic eos  
 contemnite, ut par est contemni  
 victos à victoribus, senes à ju-  
 venibus, festos à recentibus, præ-  
 fertim quum potiores sitis non  
 solum apparatu & viribus, sed  
 etiam bonæ causæ conscientia :  
 nam pro libertate dimicamus &  
 patria, pro legibus & gloria, pro  
 tot senatorii equestrisque ordinis  
 viris, contra unum ad domina-  
 tum grassantem per latrocinium.  
 Ite igitur, cum bona spe quod fert  
 animus, memores fugæ cunctis  
 ad Dyrrachium quótuq; tunc si-  
 gna una die capta retulerimus.  
 Cæsar quoque suos sic affatus  
 est, Difficilior pars laboris com-  
 militones jam prostrata est, jam  
 enī non cum fame inopiāque,  
 sed cum viris pugnabimus. Hæc  
 dies decernet omnia. Memineri-  
 tjs

Cæsar  
 suos hor-  
 tantis ver-  
 ba.

*macerare.* Quid si tamen se excusans P. Candidus dicat, se intellexisse, ἐκ-  
 τρύχην præfertim τῆς λιμῶς, id est fame. id autem esse macerantis. Habebit  
 certè in principio orationis ipsius Cæsar, locum, quem pro se planè face-  
 re merito dicit, ἀντὶ γὰρ λιμῶς καὶ δῶπορας, ἀνδροῖσι μαχοῦμεθα. (nisi po-  
 tius μαχοῦμεθα scribendum est, ut paulo post monebo) Verùm non ad  
 λιμῶν tantum sed ad alia varia δῶπορας genera, quibus conflictabatur Cæsar,  
 respici arbitror. Fuit autem valde reprehensus postea Pompeius quòd non  
 passus sit Cæsarem ita variis (ut dixi) δῶπορας generibus ἐκτρύχεσθαι. Sed  
 qui eum defendunt, respondent, eos qui præcipuè in ejus exercitu erant  
 autoritatis, longiorem moram ferre noluisse, & illum quodammodo ad pug-  
 nam coegisse. Audimus autem eum hîc omnibus simul militibus illud obji-  
 cientem, videlicet non fuisse ab illis expectatum id, quod expectandum  
 censebat, pugnam inferendæ tempus. Vide Dionem, qui & alia in Pompeii de  
 pugna consilio reprehendit quàm Appianus in fine paginæ proximè præce-  
 dentis.

Καὶ τὸ σπειδος δῶπο τῆ ἀτίας. ] Quod hîc dicitur τὸ σπειδος δῶπο τῆς ἀ-  
 τίας, convenit cum eo quod lectum jam nobis fuit, initio pag. 460. καὶ αὐτῶ  
 τῶ λογισηδὸς τῆ πολέμου.

Ἀντὶ γὰρ λιμῶς καὶ δῶπορας ἀνδροῖσι μαχοῦμεθα ] Suspecta non debet  
 esse hæc sermonis forma, ἀντὶ γὰρ λιμῶς καὶ δῶπορας ἀνδροῖσι μαχοῦμεθα.

tis modò quid ad Dyrrachium sitis polliciti quo pacto me spectante conjuraveritis, non redituros vos nisi victores ex acie. Hi sunt contra quos ab Herculis columnis venimus: hi qui nos non sustinendo profugerunt ex Italia: hi qui nos per decennium cum hoste conflictatos, post innumeras victorias, post quadringentas Hispanorum & Gallorum Britannorumque nationes adjectas imperio, debitis honoribus privare voluerunt, & triumpho ceterisque commodis & præmiis: hi apud quos nec jus meum quicquam valuit nec gratia. Nostis ipsi quos dimiserim incolumes, sperans me ab eis impetratum verbum aliquid. Hac omnia vobis in mentem venient hodie: tum si quam in me expectistis erga vos fidem ac benevolentiam, si quam liberalitatem ac munificentiam. Nec est difficile

ἡμέτερον κενὸν πάντα, μέμνησθε  
 μοι τὸ ᾄδει τὸ Δυρραχίου ἰσχυρῶς  
 γελίας, καὶ ἂν ἐφορᾷτε ἐμοῦ  
 συνώνησθε ἀλλήλοις, μὴ νικῶν-  
 τες ἐσθ' ἐπανήξεν. οἷδ' εἰσὶν, ᾧ  
 ἄνδρες, ἐφ' ἃς ἐξ Ἡρακλείων  
 στήλων ἠλδομῶν, οἷδ' οἱ ᾄδειφου-  
 γόντες ἡμῶς ἐξ Ἰπλίας, οἱ τὸς  
 δεκά ἔτεσιν ἀδλουῦτας ἡμᾶς καὶ  
 πολέμους τοσοῦδε καὶ ἴκους δυσ-  
 αειδήτους ἀνύπωνας, καὶ Ἰσθ-  
 ρων καὶ Κελτῶν & Βρεττανῶν ἔθνη  
 τετρακόσια ᾄδειποίησαντες τῇ  
 πατρῴῃ, διέλυον ἀγέραιους ἀ-  
 νόθους θεράμβου τε & διαρέας. καὶ  
 ἐσθ' ἐς τὰ δίκαια αὐτὸς ἐγὼ σέως  
 καλέμῳ ἐπέηθον, ἐδὲ χάρι-  
 σιν ἐξέλυον ἔσε ἔς μετῆρον & ἀ-  
 παθεῖς, ἐλπίστας ἡμῖν τὴ παρ'  
 αὐτῶν ἔσασθ' δίκαιοι. τῶνδε οὖν  
 μοι τήμερον ἀδρόν ἀνεύργατε  
 καὶ τ' ἐμῆς σέως ὕμῶς, εἴπ' οὐ-  
 ἔσε μοι, κηδεμονίας ἢ πίστεως,  
 ἢ δωρεῶν μεγαλοφροσύνης. ἐστὶ δ'  
 ἔδυσχερὲς νεοφροσύνων καὶ ἀπ-  
 ὄρο-

pro eo quod dicendum esset (pluribus verbis utendo) ἀντὶ γὰρ τῶν μὲν καὶ  
 ἀπὸ μὲν μάχεται, ἀνδρῶν μάχεται. Suspectam (inquam) hanc sermo-  
 nis formam habere non debemus, quum & alibi Appianum ita prapositione  
 illa ἀντὶ uti observarim. At P. Candidus, verbum verbo reddens, in ambi-  
 guitatem incidit. Ita enim ille, Pro fame quippe & inopia cum viris decertamus.  
 Non dubito tamen quin μάχομεθα Appianus scripserit, non μάχομεθα:  
 licet Candidus hanc lectionem agnoscat.

Οὐδὲ χάρισιν ἐξέλυον.] Suspicio scriptum fuisse, οὐδὲ τὴ χάρισιν ἐξέ-  
 λυον. Et post μετῆρον deesse aliud nomen adjectivum, vel ex particula καὶ  
 apparet. Hoc autem (quodcumque sit) illi ἀπαθεῖς synonymum esse arbi-  
 tror, veluti quum Latine salvos & incolumes dicimus. Ne autem, qui inci-  
 deret in locum ubi scriptum esset, & incolumes, alio adjectivo haud praxifio,  
 deesse nomen salvos, non diceret. Quidni verò σῶσους ante ἀπαθεῖς deside-  
 rari itidem dicamus?

Τῶνδε οὖν μοι τήμερον ἀδρόν ἀνεύργατε καὶ τ' ἐμῆς σέως ὕμῶς, εἴπ'  
 σιωπῆ μοι, κηδεμονίας ἢ πίστεως, ἢ δωρεῶν μεγαλοφροσύνης.] Deesse vocem,  
 ad quam hi omnes genitivi referantur, non dubito quin Graeca in lin-  
 gua exercitatus lector mecum dicturus sit. Sed quamnam illa est? an esse τίσιν  
 dicendum est? ut legatur τίσιν ἀνεύργατε, vel ἀνεύργατε τίσιν: quum P.  
 Candi-

23 ερηπολέμων ἐπι πολυπόνης ἀγωνι-  
 24 τας ἀπειρήμας ἄλλως τε καὶ  
 25 μετρηκισθῶς ἐς ἀταξίαν & δυσ-  
 26 πείθειαν ἔσρατηγος τραπένταν.  
 27 ὃν ἐγὼ πωτῶνασμα δεδίδακτο καὶ ἀ-  
 28 κριστε χερσὶν ἐπὶ τὸ ἔργον, τύχη  
 29 τε παρεκμάζοντα ἦδη, & νο-  
 30 ῆ καὶ βραδύω ἐς ἀπαντα γενε-  
 31 νηδρον, καὶ εἰς στρατηγόντα ἐπὶ  
 32 μάλλον ἢ στρατηγέων. καὶ τά-  
 33 δε μοι ἀεὶ μόνων ἐπὶ τῷ Ἰτα-  
 34 λῶν. ἐπεὶ τῷ γε συμμοχθῶν μη-  
 35 δὲ φροτιζετε, μηδὲ ἐν λόγῳ  
 36 τιθιαθε, μηδὲ μάχεσθε ὅπως ἐ-  
 37 κείνοις ἀνδρῶν ποδα ἴστω ἐπὶ Σύ-  
 38 ρα καὶ Φρυγίᾳ & Λυδίᾳ, φού-  
 39 ρην αἰεὶ & δουλεύειν ἔτοιμα, οἷς,  
 40 ἐγὼ σαφῶς οἶδα, καὶ ὑμεῖς δὲ  
 41 αὐτίκα ὄψεσθε, εἰς Πομπηίου  
 42 αὐτὸν τάξιν ἐξυθύνετε πολέμου.  
 43 ἔχεσθε οὖν μοι τῷ Ἰταλῶν μόνων,  
 44 καὶ οἱ σύμμαχοι δικῶν κινῶν  
 45 ἀπειδέων ὑμᾶς καὶ Ἰουβοποιῶ-  
 46 σι. πρεψάμενοι δὲ αὐτῆς, τῶνδε μὲν ὡς συζήτων φειδόμενα, τὰς δὲ

à veteranis vinci tirones & im-  
 peritos artium militarium, pue-  
 riliter absque ullo ordine ruen-  
 tes, contempto imperatore suo:  
 quem ego fat scio timentem &  
 invitum prodire in aciem, fortu-  
 na ejus senescente, ipsum quo-  
 que segnem ac tardum reddi-  
 tum, nec tam imperantem quam  
 parentem alienis imperiis. Et ha-  
 ctenus de solis loquor Italis: nam  
 de auxiliariis nolo vos esse soli-  
 citos, aut ullos eos in numero po-  
 nere, aut armis invadere manci-  
 pia Syra Lydâque & Phrygia, ad  
 fugam tantum & servitutem na-  
 ta: quibus, id quod scio, moux-  
 que ipsi videbitis, ne Pompeius  
 quidem ullum locum assignabit  
 in acie. Vos mihi solos urgete I-  
 talos, & si vos auxiliares more  
 canum concursando perturbare  
 voluerint, illis prius fufis à caede  
 ut co-

Candidus ita verterit, *Horum omnium vindices in unum mihi adeste.* Parum  
 certè mihi emendatio hæc arridet (etiam si aliquid autoritatis ei tribuere  
 videatur illa Candidi interpretatio) quòd τίσιν non itidem sequentibus geni-  
 tivis aptare possim. At verò idem ille interpres, illis jungit vocem *remissica-*  
*mini.* Sed hoc verbum cum illis, *εἶπὶ σωμίστέ μοι*, quid commune habet?

Eπὶ πολυπόνης ἀγωνιστῆς ἀπειρήμας.] Multo libentius πολυπένης ἀγω-  
 νιστῆς legerim.

Ἄλλως τε καὶ μετρηκισθῶς ἐς ἀταξίαν καὶ δυσπεείθειαν τῷ στρατηγῷ τραπέν-  
 ταν.] Observatione dignum, *δυσπεείθειαν τῷ στρατηγῷ*, pro *δυσπεείθειαν εἰς τὸ*  
*τραπένταν*. vel, τὸ *δυσπεείθειαν* τῷ *στρατηγῷ*. Gelenius tamen vertit, *con-*  
*tempto imperatore suo*. perinde ac si dictum esset *καταφρόνησιν τῷ στρατηγῷ*. Et  
 verò ex contemptu nascitur *δυσπεείθεια*: sed tamen voce utendum erat quæ  
 Græcæ responderet, saltem per periphrasim. Malè enim P. Candidus, quum  
 unam vocem Græcam una Latina reddere volens, dixit *dissidentiam*. Cete-  
 rum non abs re τῆς *δυσπεείθειας* Pompeianorum mentionem facit Cæsar,  
 qui contra τὸ *δυσπεείθεις* in suis magni se facere ostendit, pag 461.

Τύχη τε παρεκμάζοντα ἦδη, καὶ νοσή καὶ βραδύω ἐς ἀπαντα γερήνηδρον.]  
 Verba hæc, *τύχη τε παρεκμάζοντα ἦδη*, sunt tanquam respondentis ad illa  
 Pompeii, (non secus quàm si conjectura esset assequens quæ ab illo dicta  
 erant) καὶ εἰπὸς ὅτι μοι πολέμων ἔμπειρία καὶ τύχη, ἀπὸ τῆς μεχρὲς τῶν  
 ζῴων.

ut cognatorum abstineamus: in hos verò faviamus ad terrorem incutendum ceteris. Ante omnia ut sciam vos pollicitorum memores aut mortem optare aut victoriam, exituri vallum meo iussu convellite ipsimet, fossâsque complete aggere, ut nihil nobis reliquum faciamus præter victoriam: & hostes videndo nos carere castris, necessariò suis usuros intelligant.

Hæc locutus, tamen ad impedimentorum custodiam reliquit duo millia senum admodum, ceteri excudendo vallum prosternebant magno silentio, & in fossam congerebant. Id ubi Pompeius animadvertit, quibusdam putantibus eos fugam adornare, intellexit audaciam, & intra se ingemuit, quòd pugnandum esset cum bestiis, quum haberent ipsi pro se famem, dignum adversus bestias remedium: sed jam non licebat gradum referre, rebus, (ut est in proverbio) admotis jam ad novaculam. Quapropter relictis quatuor millibus legionariorum, qui castris essent præsidio, ceteros deduxit in aciem inter Pharfalum & flumen Enipeum: ubi & Cæsar ex adverso confisit, ita ut legionibus utrinque frontem occuparent trifariam, modicis divisa spatii, cornua protegerentur alis equitum: sagittarii funditorésque intermiscerentur omnibus. Ita legionibus utrinque instructis, in quibus erat tota fiducia, auxilia quoque magis ad ostentationem quam usum producta sunt. Erant

Pompeius ingemiscit.

Enipeus fluvius.

475

ἡ συμμάχους ἐς τὴν τῶνδε κρητῶν  
 ἡ πλεῖστον ἐξεργάσασθε. ὡς δὲ τῶν  
 τῶν, ὡς ἀν' ἐοικέναι ἡμῶς ἔργα  
 ἡ ὅν συνειπίθετε μεμνημένοις τε, &  
 ἡ νικῶν πάντως ἢ θανάτων ἀγρεμί-  
 ἡ νος, κατέλετέ μοι σφαιρῶντες ἐπὶ  
 ἡ τῶν μαχίμων τὰ τεῖχη τὰ σφαιρι-  
 ἡ σθαι αὐτῶν, καὶ τὴν τάφρον ἐγγεί-  
 ἡ σατε: ἵνα μηδὲν ἐχθροῦ ἀν' ἐμὴ  
 ἡ κρητῶν μὲν ἰδῶσι δὲ ἡμῶς ἀ-  
 ἡ σπασθέντες οἱ πολέμιοι, καὶ σιωπῶ-  
 ἡ σιν ὅτι σφῶν ἀνάγκης ἐστὶν ἡμῖν ὡς  
 ἡ τοῖς ἐπείνων στραμῆυσται.

Οἱ μὲν, τοσαύτῃ εἰπόν, φυλακῆν  
 ὅμως τῶν σκυλῶν κρητῆρι πεπε-  
 λίας τῆς πύου γέροντες: οἱ δὲ ἐξίον-  
 τες τὸ τεῖχος ἤρειποι μετὰ σιωπῆς  
 βραχυτάτης, καὶ ἐς τὴν τάφρον αὐτὸ  
 ἐνεχάνοντο: ὁρῶν δὲ ὁ Πομπηῖος,  
 ἡ γυναικῶν πύου ἐς φυλῶν αὐτῆς συ-  
 σπασθέντες, σμικρῆς ἡ πολυμήματος,  
 καὶ ἔσταν κατ' αὐτὸν, ὅτι χαρῶσιν ἐς  
 χεῖρας θηλοῖς, λιμὸν ἔχοντες, ἀ-  
 ἡ ξιοῖο θηλοῖν φάρμακον, αἰδῶν, ἡ ἡδ  
 ἡ ἀναδύσασθαι ἐπὶ τῶν παραγμῶν  
 ὄντων ἐπὶ χερούσι: διὸ δὴ τετρακινη-  
 λίου τῶν Ἰταλῶν φύλακας ἔστρω-  
 πέδου κρητῶν, παρέτασσε τὰς  
 λοιπούς, ἐς τὸ μετὰ τὴν Φαρφάλου τε  
 πόλεως καὶ Ἐνιπέως ποταμοῦ: ἔργα  
 καὶ ὁ Καίσαρ ἀντιδικασμῶν, τὰς μὲν  
 Ἰταλῶς ἐκώπετο αὐτῶν ἐς τρεῖς  
 διαγῶν ἐπὶ μετώπου, μικρὸν ἀκμή-  
 λων διεσῶτες, καὶ τὰς ἰσπίδας ἐπὶ  
 τοῖς κροσσοῖς τῆς καὶ μέρη τῶσαν.  
 τοῦτο δὲ τῶν ἀναμεικχῶν καὶ  
 σφαιροδότην. καὶ τὸ μὲν Ἰταλικὸν ἐ-  
 τῶ κεκόσμητο, ὡς δὲ καὶ μάχισται  
 αὐτῶν ἐκώπετο: ἔταρξεν: τὰ συμ-  
 μαχικῶν δὲ ἦσαν ἐφ' ἑαυτῶν ὡς ἐς  
 ἐπὶ δὲ

ἐπίδειξιν. πολύτρονον ἢ ἡ τὸ Πομπηίῳ συμμαχοῦν καὶ πολυγῶσον καὶ αὐτῶν ὁ Πομπηίῳ Μακεδόνας μὲν καὶ Πελοποννησίους & Βοιωτοὺς καὶ Ἀθωαίους ἀποδείξασθαι τὴν εὐταξίαν & σιωπῆς, παρεστησάτω τῆν Φάλαγγιν τῆν Ἰταλικήν, τὰς δὲ ἄλλους (ὡς περὶ οὐ Καίσαρ εἰσάξει) ἔξω τάξιος ἐκείλοισι καὶ φυλάσσει φεδρῶσιν, ὅταν εὖ χερσὶν ὁ ἀγὼν γίνηται κυκλεύσας τὰς πολέμους, καὶ διώκειν, ὅσα δυνάμει βλάπτουσιν, καὶ τὸ πρῶτόπαιδον αὐτοῦ Καίσαρος ἀναρῶσιν ὅν ἀναρῶσιν. ἡρώων τὴν Φάλαγγιν Πομπηίῳ μὲν ὁ κηδεύων Σκιπίων εὖ μισῶ, καὶ ἐπὶ τῆν λαγὴν Δομίτιον, ἐπὶ δὲ τὴν δεξιὰν Λέντιον Ἀφρανίον δὲ καὶ Πομπηίῳ τὸ πρῶτόπαιδον ἐφυλάττει. Καίσαρ δὲ ἐσρησθησὼν μὲν Σύλλαν & Ἀντώνιον καὶ Δομίτιον, αὐτὸς δὲ ἐπιχειρῶσας συνεπίστωσεν τὴν δεξιὰν ταίαν, καὶ ἡ δὲ αὐτὸς αὐτὸς καὶ τὰ ἰδοῦσιν οἱ πολέμιοι, μετῆλθον ἐπὶ αὐτὸ τὸν ἀγῶνα τὸν ἰσπίτων, ἡν ὡς ὄντες, ἐν δυνάμει, κυκλεύσασθαι, σιωπῆς δὲ οὐ Καίσαρ, τρεῖς χιλίους ἑυτολμητάτους περὶ ἀνδράσων, οἰς ἐκείλοισι, ὅταν ἀφῶσιν τὸν πολέμους ἀπεδείκνυσιν, ἀναπῶσιν, & τὰ δὲ ὄραται ἐσρηδῶσιν ἀναρῶσιν ὅσα ἐς τὴν ἀσπίδα τῶν ἀνδρῶν

autem Pompeio confusa ex linguis dissonis, à quibus ille secretos Macedonas, Peloponnesios, Bœotos, Atheniensésque, ut melius asuetos servandis per silentium ordinibus, collocavit prope phalangem Italicam; ceteros, quemadmodum Cæsar conjectura præceperat, extra aciem jussit subsidere, ut commisso prælio circumventum hostem profigerent pro viribus, & castra Cæsariana jam vallo nudata diriperent. Ceterum aciem Pompeii mediam curabat focer Scipio, lævum cornu L. Domitius, dextrum Lentulus, Afranius cum Pompeio substituit in castrorum præsidio. Apud Cæsarianos præerant, Sylla, Antonius, Cn. Domitius: ipse opportuno loco inter decumanos ex more constitit: quo animadverso hostes traduxerunt contra eum fortissimos equitum, ut numero superiores illum circumvenirent. Cæsar contra intellecta re tria millia peditum audacissimorum collocavit in subsidiis, jussus ut quamprimum sentirent hostem circumvectum accurrere, coirrentur, & infectis hastis maximè facies eorum peterent: non enim subito.

Cæsaris artes in bello.

Οἱς ἐκείλοισιν, ὅταν ἀφῶσιν τὸν πολέμους ἀπεδείκνυσιν, ἀναπῶσιν, καὶ τὰ δὲ ὄραται ἐσρηδῶσιν ἀναρῶσιν ὅσα ἐς τὴν ἀσπίδα τῶν ἀνδρῶν ] Omnes qui historix hujus meminerunt, eandem facti rationem reddunt. Ingeniosus tamen Rutgersius variarum Lectioinum lib. I. c. IV. longe aliud Cæsaris fuisse consilium docet: ac judicat Cæsarem, cum videret & suum & Pompeii exercitum constare è popularibus ac propinquis veteri capisse, ne si se mutuo agnoscerent, illa alacritas, is cognitus militum suorum ardor obtorpesceret; quin in amplexum potius, hunc parentis, illum fratris, alterum hostis aut amici ruituros, quam ut cognato sanguine infontes etiamnum ma-

rus



subituros juvenes imperitos & forma sibi placentes, ejus deformationis periculum. Atque ita utrinque artibus utebantur adversus alteros, ducibus ordinibus obuentibus, & quod opus erat providentibus, suisque ad rem fortiter gerendam cohortantibus & tesseram dantibus, Cæsarianis, Venerem victricem, Pompeianis, invictum Hérculem.

Infructos utrinque diu silentium altum tenuit, cunctabundos & expectantes ut ab adversa parte fieret pugnae initium: miserebat enim tantas copias Italicis nominis, quantas nunquam antea, praesertim utrinque lectissimas, semel subire aleam ancipitem: idque Romanis inter se conflictantibus, & quo propius aberant à periculo, eo magis remittente se ambitione qua hactenus caecati fuerant, & in vicem ejus redeunte timore, ratio jam remoto infano appetitu gloriae, reputabat magnitudinem causamque periculi, duos viros de primatu inter se contendere, salutis cura posthabita, ne extremo quidem loco mansuros nisi contingat vincere: pertrahi propter eos tantam egregiorum virorum multitudinem in commune periculum. In mentem veniebat & illud, nuper amicos & affines,

εἰ γὰρ οἷσιν ἀπειροὺς ἢ νέους, ἀραιοζώνους ἐπὶ τὸν ἐς τὰ ἄσβεστα κινδύνον. οἱ μὲν δὴ τοιάδε κατ' ἀλλήλων ἐμνησαντο, ἢ ἀειρέουσι ἡρώτους, καὶ δευτέρου τὰ τε ἑπειροῦται, ἢ ἐς εὐτολίμοι παρὰ καλοῦται, ἢ τὰ σωτήρια ἀναδιδοῦτες, ὁ μὲν Καίσαρ, Ἀφροδίτου κληροῦν. ὁ δὲ Πομπηίου, Ἡρακλέα ἀνίκητον.

Ὡς δὲ σφίσι ἐτόιμος πάντα ἴσθι, ἐπὶ πολὺ ἢ ὡς ἀνέμρον ἐν βαθείαισι πωπῆ· μέλλοντες ἐπὶ ἢ οὐκ οὐκίτες ἢ ἐς ἀλλήλους ἀποδόμενοι, ὁπότερος ἀρχὴ τῆς μάχης· τὸ τε γὰρ παλῆδ' ὠκτερον, (ἕδενος πω, ποσούδε Ἰταλοῦ στρατοῦ ἐς ἕνα κινδύον σκελεθόν) ἢ τὴν ἕρτιν, (σκηλεθὸν ὄντων ἑκατέρων) ἤλεον· Ἐ μάλιστα ὅτε ἰδύεν Ἰταλοὺς συμφορομένους, ἐξ ἑσῶ τε κηροῦ γηγομένους αὐτοῖς ἢ μὲν σκαμνοῦ ἢ τυχλοῦσαι πάλιν φιλοπρῆμα ἐσθέντο, ἢ μετέσκαθεν ἐς δεῖον· ὁ δὲ λογισμὸς σκατάρου δεξοπρίας, ἢ τὸν κινδύνον ἐμίτρει, καὶ τὴν αἰτίαν, ὅτι ἀεὶ ἀσφατεῖον δύο ἀνδρες ἐρχόνται ἀλλήλων, αὐτοῦ τε κινδυνώστων ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, μὴδ' ἐξ ἑαυτῶ πάντων ἡσθηδεντε ἐπὶ εἰναι, ἢ ποσούδε παλῆδ' ἀνδρῶν ἀροφάν δι' αὐτῆς. ἐσῆει δὲ σφῶς ὅτι φίλοι ἢ κηδεσῶν τῶς ὄντες, καὶ

476

nus incestarent. Id igitur ne fieret jussisse prudentissimum imperatorem, ut eorum vultus ferro turbarentur, ne alter ab altero agnosci posset. Videtur & eodem modo intellexisse Lucanus, qui in oratione Cæsaris ante conflictum suos cohortantis eum ita loquentem facit:

Sed dum tela micant, non vos pietatis imago  
Vlla, nec adversa conspecti fronte parentis  
Commoveant; vultus gladio turbate verendas.

πολλά συμπράξαντες ἀλλήλοις ἐς ἀξίωμα καὶ δύναμιν, ἕξιψη καὶ Φέρουσι κατ' ἀλλήλων, καὶ τὰς ὑπαφρατδοιομάδας ἐς ὁμοίαν ἀδελφείαν ἀγαθόν, ὁμοθετεῖς ὄντας ἀλλήλοις, ἔ πολιτῆς καὶ φυλιτῆς ἔ συγγενεῖς, οἷους ἔ ἀδελφούς. εἰδὲ γὰρ ζῶντα ἐνέλειπεν οἰκίην τῆ μέρη, ἀλλ' ὡς ἐν ποσειδὸν μετὰ σὺν ἐξ ἐνός ἐθνος ἐπ' ἀλλήλας ἰσότητας, πολλά τὰ παροδοῖα συνέπιπτεν, ὡν ἐκλυμάρθητο ἐκείτηρο, μετὰ ναιας τε δυνατῆς ἐπ' οὐ τῶ παρὰ ἐνέπιπτετο, καὶ ὡς ἐπὶ μέρη οἰκίην τῆ ἡμέρας ἔ ἐπὶ γῆς ἠ ἀφῆτο ἠ τελευτῆτο, ὅκνει ποσειδὸν ἀμφιβολίας ἀρεθῆ. καὶ φασὶν αὐτῶν ἐκείτηρον καὶ διακροσῆ. μετὰ σὺν ἔ ἐς ἀλλήλους ἀποδεδόσαντι ἠ ἡμέρας ἀφῆτο κατῆ. ἔ το μ' ἐπὶ κίην ἀπὸν ἐνταυθὺς ἐφ' ἠ συχίας ἀκαρβῆς ἀνέμους τὸ ἔ συμμαχῆσθαι Πομπηίους αὐτῆ παροδοῖα ὄντων ὑπὸ τῆς μετῆστας, ἔ δεικῆς μὴ ἀφῆτο ἀγῶν ἀταξίας κατῆσθαι, ὑπεσῆμους ἀφῆτο, καὶ ἀντήσθαι Καίσαρ αὐτῆσθαι ὅ καὶ τε σάλλπῆσθαι αὐτῆσθαι ἐξῆσθαι ὄρθησθαι κλαυθῆσθαι, ὡς οὐ ποσειδὸν πληθῆι, πολλά κατῆ μέρη, καὶ οἱ κίρκες καὶ οἱ ἐπιστάται ἀφῆτοντες ἠ κίρκον. οἱ ἔ σὺβαρίας ἀλλήλοις ἐπῆσθαι, μετὰ τε δῆμοῖς ἔ σιωπῆς βαθυπέτης, ὡς πολλῶν ἀγῶνῶν τῶσθαι ἐμπροσθῆσθαι πλησιάζουσι ὅ αὐτῆσθαι ἠδὲ τῶσθαι καὶ λῆδοι ἀφῆτον ἠδὲ, καὶ ἔ ἠ πῶσθαι βεβῆσθαι τὰ πῆσθαι ἀφῆτοντων πῆσθαι τε καὶ ἐπῆσθαι ἐπ' ἀλλήλους. καὶ ἀφῆτοντες οἱ ἔ Πομπηίους, τὸ δεικῆσθαι τῆσθαι σκυλοῦσθαι. Καίσαρ ἔ τὸ σῆμῆσθαι τῆσθαι ἐφῆσθαι ἐνέσθαι legionem decimam: tum verò Cæsar signum dat subsidia-

maximè mutuis beneficiis in tuenda dignitate adjuvos, nunc gladios in se invicem stringere, & minores duces sequi conatus illorum nefarios, tanta necessitudine intercedente inter cives tribules & confanguineos, atque adeo fratres quoque nonnullos: nam ne hoc quidem decrat, sed ut fit inter tot millia gentis unius concurrentia, multa præter opinionem accidebant. Talia cogitantem utrumque ducem pœnitebat pro tempore, & quòd ea dies primum aut extremum omnium mortalium redditura esset, pigebat negotium tam dubium priorem aggredi. Fertur il- lacrymasse utrumque. Inter has moras dum observant alteri alteros, die procedente, legiones universæ constanter suo loco quiescebant. Ceterùm auxilia sua quum videret Pompeius parum servare ordines mora tardio, veritus ne suo exemplo ante initium pugnae turbarent ceterorum ordines, iussit prior signa canere: idem ex adverso fecit Cæsar. Moxque concinentibus classicis, caduceatoribus & præfectis discursando suos cohortantibus, magno animo adversi in se invicem ferebantur, nec minore silentio, ut sæpe versati in hujusmodi certaminibus. Ut verò intra teli factum ventum est, orto à ferentariis prælio, procurrunt & equites, factoque utrinque virtutis periculo, Pompeiani numero potiores circumveniebant legionem decimam: tum verò Cæsar signum dat subsidia-

Pompeius & Cæsar illacrymantur prælium aggressuri.

Prælium inter Cæsarem & Pompeium commissum.



τὰς σκηνάς ἔΚαίσαρ ἐτόλμων,  
 ἐπὶ δὲ θύρασματόν, (ἰλιγγίαν αὐτῶν καὶ  
 προσεχύτερον ἀνδρῶν φυλακασοῦτων)  
 ἀπεδοξαμένον, ἔτε ἄλλο ἢ ἑσπῶτες ἐ-  
 θημεύουσαν ὡς ἢ ἐνεδύκεν τὸ λαγόν ἔ-  
 Πομπηίῳ, αὐτοὶ μὲν ἔ τὸτε βαδῆν  
 ὑπερχεῖν ἄρξαι ἔ σιωπεπλίκοντο οἱ  
 ἢ συμμεταίρι ἀσπετροπύδην ἐφύλαγον  
 ἢ ἀπρηκῆσι βούοντες, Ἡ ὁσήμε-  
 ἢ τα ἔ τὴν σκηνάς σφῶν αὐτοῖς ἔ  
 τὰ παρακώματα ὡς ἀλλοστρα ἀπο-  
 λαύοντες διασταν, καὶ διηρηπύσον ἐς  
 πύλιν φουγῆν ὅ, π δὲ νύκτι ἐπαρξά-  
 ἦδη ἢ ἔ τὸ ἄλλο ἔ Ἰταλῶν ὀπαλι-  
 κῆς ἔ ἐπὶ ταῦτε ἦ ὁσῆς ἀφῶθαινομε-  
 νοι, ὑπερχεῖν καὶ πόδα, ἀσπῆτον  
 ἐν ἦσῶμα, ἔ ἐπὶ οὐ τῶν δυνάτων  
 ἐμμενόμενοι ἐπικειρμένων δὲ αὐτοῖς  
 ὡς οὐ ἐπαρξάει ἔ πὲρ ἡμῶν, ἐπρά-  
 φησαν ἐς φουγῆν καὶ ἔ Καίσαρ ἐν-  
 μετῶναι δὴ τότε μελίστε, ἵνα μὴ  
 σπυλάδοιεν αὐτοῖς, μετὰ δὲ τὸ ἔργον  
 ἤρῳτο μάχης μίας, ἀλλὰ παντὸς  
 ἔ πολέμου, κήρυκας ἐς πᾶς τῆς  
 νικητῆρας ἀειπέμπειν, ὅ τῆς νι-  
 κῶσι ἐμελῶσιν ἀφῶσῆν τῶν ὄψε-  
 θῶν, ἐπὶ δὲ τὰς συμμετῶν μόνες  
 χεῖρας ἔ τοῖς ἠσῶντοῖς ἀσπεπι-  
 λῶσιν, παραρῶντες ἀδῶς ἐσῶναι.  
 ἀνὴρ τε παρ' ἀνδρῶν ἐμμενόμενων  
 πὸ κήρυγμα εἰσῆκει, καὶ σύμφορον  
 ἦδη τῶσθ' ἔ Πομπηίῳ στραπτῶν καὶ  
 τὸ ἀδῶς ἐσῶναι, τὰ ἄλλα ὡς Ἰτα-  
 λῶν ὁμοιοτρόπος ἐποδασμεῖναι τε  
 καὶ φουγῆν ὁμοίαν ἀφῆνται. διεκῆ-  
 οντες δὲ αὐτοῖς οἱ τὸ Καίσαρ, τὰς  
 συμμετῶν ἔ δυνάμεις ἀτί-  
 χῆν ἀήρασαν καὶ ὁ πᾶσθ' ἔ ἐξῶθεν  
 ἐγῆρῳτο φουγῆ.

Πομπηίῳ δὲ ἐπειδὴ τῶν τρωπῶν  
 εἶδεν, ἐκφῶν αὐτὸν ἀφῶσθ' ἔ, ἀπ-  
 ἦ βαδῆν ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ περὶ τῶν  
 ἐκείθεν

virtutis, ne castra quidem Cas-  
 sariana invaderent, à paucis cus-  
 todita senioribus, sed starent  
 tantum attonitis similes. Ut verò  
 finistrum Pompeianorum  
 cornu propulsum cœpit referre  
 pedem pugnando nihilo fecius,  
 tum verò auxiliares victos se  
 conclamando, effusa fuga pete-  
 bant castra, & convulsis dire-  
 ptisque hostiliter propriis taber-  
 naculis, diffugère qua quisque  
 poterat. Jámque cetera quoque  
 legiones ut hanc cladem sensere,  
 pedem referabant: primò servatis  
 ordinibus, & repugnantes pro  
 viribus: ceterum hoste ut in re-  
 bus suis prosperis urgente, tan-  
 dem in fugam versa sunt. Tum  
 Caesar usus consilio prudentissi-  
 mo, ne rursum instaurarent ordi-  
 nes, utque non prælio tantum,  
 sed bello etiam vinceret, dimis-  
 sis circumquaque præconibus,  
 edixit civibus parci, & in sola sæ-  
 viri auxilia: simulque victores  
 victis accurrentes, jubebant stare  
 securos: atque ita viritum edi-  
 cti notitia tradita, hæc vox, Sta  
 securus, Pompeianis cœpit esse  
 pro tessera, ed facilius quòd Ita-  
 li se invicem noscitant pari cul-  
 tu linguæque. Ita Cassariani præ-  
 teritis civibus in auxiliaries versi,  
 cædebant ad resistendum invali-  
 dos: quorum ingens strages est  
 edita.

Pompeius, visa suorum fuga,  
 mentis jam impos, in castra se  
 paulatim recepit: ingressusque  
 tentorium, sedebat tacitus, Aja-  
 ἦ βαδῆν ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ περὶ τῶν  
 ἐκείθεν

478

Caesaris  
 consilium  
 prudentis-  
 simum.

Pompeia-  
 nis tessera  
 à Caesare  
 data.

Pompeio simile quiddam quod Aiaci Telamonio contingit.

Cæsar victoria uti scit.

479 Pompeii dictum.

Ejus fuga.

Cæsar in diversorio Pompeii cibum sumit ut

cem Telamonium referens, cui simile quiddam fertur accidisse Trojani belli tempore. Reliquorum admodum pauci in castra sunt reversi: quòd in acie securi stare iussi, & ab hostibus præteriti, catervatim dispergerentur. Sub vesperam Cæsar discurrendo per exercitum, supplex orabat ne gravarentur tantum laboris in super impendere, dum castra Pompeii capiant: docens, si patiantur denuo coire hostiles copias, unius tantum diei fore victoriam: castris porro occupatis, nihil defore quin in universum vincant, summâ operi manu imposita. Itaque supplex ad eos manus protendens, cœpit eò ante alios currere. Illis, quamvis fessa corpora, sublevabant animi consiliùmque & autoritas Cæsaris. Huc cedebat & præsens felicitas, spēsque castra expugnandi, non ignaris rem esse momenti maximi: nec est aliud efficacius spe, ad sublevandam hominum lassitudinem: ita vallum quoque aggrediuntur contemptis propugnatoribus. Pompeius hoc audito tandem post insolitum illud silentium in hanc vocem erupit, Ergo & ad castra nostra? & cum dicto mutata veste, conscendit eorum: comitantibusque amicis quatuor, non prius cursum intermisit, quàm sub lucem Larissam attingeret. Cæsar ita ut instruendo aciem inter minas prædixerat, intra Pompeii vallum usus est diversorio, paratōsque

ζετο ἀναυδοῦ· οἷόν τι ἐστὶ Τελαμωνίων· Ἀλ' ἄντα φασὶν ἐν Ἰλίῳ παθεῖν ἐν μέσσις πολέμοις ὑπὸ Γραβλαδῶν· ἢ δ' ἄλλαν ὀλίγη πᾶσι ἰσότης ἐς τὸ στρατόπεδον. τὸ ἦ καὶ ρυγμῶ τῆ Κασσάρου ἐστίναι τε ἀκινδυνῶς ἐποίει, καὶ παρεδραμότων τῶ πολέμοιαν, διασκήδην καὶ μέρῳ. ληγῶνς ἢ τῶ ἡμέρας ὁ Καίσαρ τὸν στρατὸν ἀγάπητος πῶ ἀετίαν, ἐκείτω ἀπερροπίστη, μίχρη ἐ τῶ χάρωνι· ἢ Πομπηίου λαόνοι· σκεδιδάσκων ὅτι ἐ συστάν αὐδῆς οἱ πολέμοι, μίαν ἡμέραν ἴσονται νικηκότες· ἐῖ ἢ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἔλοισιν, τῶ πόλεμον ἐν τῶδε ἔργῳ κερταρδακότες ἀν εἶν· πῶς τε ἐν χέρων αὐτοῖς ἀργε, ἐ ἀερίτης ἐξῆρχε δρόμου· πῶς ἢ τῶ μὲ σμυρτε ἐκαμῆ, τῶν ἢ ψυχλῶ ὁ, πῶ λογισμῶς ἐ ὁ αὐτοκρατίτωρ σιωπῆχων ἐκῆφιζε. ἡἄρῆς ἢ καὶ ἢ τῶ ζαλοντῶν εὐσηξία καὶ ἐλπίς, ὅτι καὶ τῶ χάρωνι ἀρροσῶσι καὶ πολλῶ πῶ ἐν αὐτῶ· ἡκιστὶ δ' ἐν ἐλπίσιν ἢ εὐτυχίας ἀνδρωποὶ καμῆτων ἀδῶάνονται. οἱ μῶρ δὴ ἐ τῶδε ἀερροπίστης, ἐπιχάρων σὺν πολλῇ ἀερς τῶς δῶμα χαρμῶνς κερταρροπίσῶ· ὁ ἢ Πομπηίου μέγαν, ἐξ ἀκονίτης σιαπίης ἢ τοσούτων ἀπέρρηξεν, ΟΥ καὶ ἢ ἐπὶ τὸν χάρωνι ἡμῶν; Καὶ ἐπῶν, τῶν τε πολλῶ ἐπῶκαζε, καὶ ἴππου ἐπῶσῶ σὺν φίλοις τῶσκαρσιν, ὅσα ἀνίχρη δρόμου, πῶν δῶμα χαρμῶνς ἡμέρας ἐν Λαρισσῶν ἡνείθεα; ὁ ἢ Κασσάρ, ὡς ἐπηπῆλησε, παρερπίσων, ἐν τῶ Πομπηίου χάρωνι ἐπῶμῶσι, καὶ αὐτῶς τε τῶν ἐκείτω βράμῶν, καὶ ὁ στρατός ἄπῆς τῶ τῶ πολέμοιαν ἰδῶσῶ. sic & reli-

αἰπίδατος

ἐπέθανον δὲ ἑκατέρωθεν ἢ τὴν ἑτα-  
 λῶν, (ὃ γὰρ δὴ ἦν καὶ συμμέτρων  
 εἰς ἑξακλιθιστοὺς ἐγένετο ὑπὸ πλή-  
 θους ἑκαστοφρονησίου) ἐκ μὲν τῶν  
 Καίσαρος, τετρακλιθίου λοχαγοῦ, καὶ  
 ἐπιλήτου Δρακοντοῦ, ἢ (ὡς ἑτέροις  
 δοκεῖ) χιλίου ἑξακλιθίου ἐκ δὲ  
 τῶν Πομπηίου, βελούτου μὲν δεκά,  
 (ὧν μὲν ἑξ Ἀδούτου Δομίτου ὁ ἀυ-  
 τῶν Καίσαρος περιφθεις ἐπὶ τὴν Γα-  
 λατίαν ἀφείδου) ἢ δὲ καλεσμέ-  
 νων ἰππέων, ἀμφὶ πεντακλιθίου τῶν  
 ἐπιφανῶν ἐκ τῆς ἄλλης στρατίας,  
 οἱ μὲν ἐπαχροντες φασὶ διμοχλοῦς  
 ἀμφὶ πεντακλιθίου. Ἀσινίου δὲ  
 Πομπηίου ὑπὸ Καίσαρος τῆς μάχης  
 ἐκείνης στρατηγῶν, ἑξακλιθίου ἀ-  
 ναγαροῦ περὶ ἐυρέδου τῶν Πομ-  
 πηίου. τὸτο τέλει μὲν τῶν ἀοιδίμου  
 ἀπὸ Φάρσαλον μάχης. δριστεία δὲ  
 ὁ μὲν Καίσαρ αὐτοῦ καὶ παρῶν καὶ  
 δόξατος ἐκ πάντων ἐφέρετο ὀμολο-  
 γοῦμεν δριστεία, καὶ σὺ αὐτῶν  
 τὸ τέλει τὸ δευτέρου, πᾶσι δὲ τῶν  
 Κροσίνου λοχαγῶν, ὧν Καί-  
 σαρ μὲν ἐξίαν ἐπὶ τὴν μάχην, ἤρε-  
 το ὁ, τι παρῶν, ὁ δὲ λαμ-  
 ,, πρῶς ἀνεβόησε, Νικητοῦμεν, ὦ  
 ,, Καίσαρ καὶ μὲν ἢ ζῶντι ἢ νε-  
 ,, κρῶν δόξασεν ἢ στρατιᾶς διαμαρ-  
 τυρεῖ κατὰ πρῶτον ἐς ἐκείνην ἑ-  
 ζην ἀφείδουτα πολλὰ καὶ λαμπρὰ  
 δόξατος ἰππεῖ δριστεία ὁ Καί-  
 σαρ αὐτῶν ἀπείδου ἑκαστοφρονη-  
 ἑκαστοφρονησίου ἐπιτυχῶν, ἐς  
 πολυανδρίας.

Ὁ δὲ Πομπηίου ἐκ Λαρίσιος  
 ὁ μὲν ἀρῶν μάχης θαλάσσης ἐπι-  
 χροῖς, σκάφης ἐπέση μικρῶν, καὶ  
 κῆρας πικροταλείου ἐπιτυχῶν, ἐς  
 naviculam, & fortuito nactus

quus exercitus hostium sumptu prædix-  
 epulatus est. Defiderati sunt u-  
 trinque, tum ex Romanis, tum  
 de sociis (auxiliorum enim nec  
 numerus erat nec ratio præ  
 multitudine) Caesariani centu-  
 riones triginta, legionarii du-  
 centi, aut, ut alii supputant,  
 mille ducenti: ex Pompeianis se-  
 natores decem, & in his L. Do-  
 mitius successor ipsi Caesari mis-  
 sus in Galliam: equites Romani  
 nobiles circiter xl. de cetero qui  
 plurimos tradunt, x xv. m. num-  
 merant. Asinius Pollio qui inter  
 Caesarianos duces ei prælio præ-  
 fuit, non plus sex millibus ex  
 Pompeianis cecidisse scribit in  
 suis commentariis. Hic fuit even-  
 tus pugnae illius ad Pharsalum ce-  
 leberissima. In ea fortissimè rem  
 gesserunt primo & secundo loco  
 Caesar ipse omnium consensu,  
 & cum eo decumani: tertio verò  
 Craetinus centurio: qui rogatus  
 dum exit castris, qualem even-  
 tum expectaret, clara voce re-  
 spondit, Vincemus Caesar, &  
 mihi aut vivo aut mortuo habe-  
 bis gratiam. Hunc totus exerci-  
 tus testabatur, tanquam furen-  
 tem discurrisse per singulas acies,  
 multaque egregia edidisse faci-  
 nora. Cadaver ejus inter cetera  
 inventum ornavit Caesar donis  
 militaribus, atque ita ornatum  
 seorsum sepelivit insigni monu-  
 mento addito, prope commu-  
 nem reliquorum tumulum.

At Pompeius è Larissâ pari  
 cursu delatus ad mare conscendit  
 navem prætervehentem, traje-

Deside-  
 ratorum  
 numerus.

Asinii  
 Pollionis  
 commen-  
 tarii.

Caesaris  
 laus.

Craetini  
 centurio-  
 nis egre-  
 gia facin-  
 ora.

Ejus in-  
 teritus,  
 cum in-  
 signi mo-  
 numento.

cit Mitylenen : unde assumpta Cornelia, rebúsque suis in quatuor triremes impostis, quæ à Rhodo & Tyro venerant, tunc quoque Corcyram neglexit & Africam, ubi alium habebat exercitum & classẽ validam : maluitque in Orientem Parthorum regem petere, quasi ope illius recepturus omnia. Quod consilium celans, circa Ciliciam demum amicis aperuit : illi censebant cavendum Parthum nuper à Crasso laceffitum, & adhuc à victoria recenti tumidum : nec ad intemperantes barbaros ducendam formosam mulierem, Corneliã, præfertim quæ Crassi uxor fuisset. Quúmque is rursus ad consilium referret de Ægypto & Juba: hic quidem contemptus est, ut parum illustris: Ægyptum verò petere omnibus placuit, regionem propinquam & latè pollentem imperio, præterea beatam potentemque navibus, frumento, pecuniis: cujus reges, quamvis pueri, paterna tamen conjuncti sunt Pompeio amicitia. His itaque de causis ille in Ægyptum navigavit. Ceterum quia Cleopatra quæ cum fratre antea regnarat, tunc exul exercitum parabat circa Syriam, Ptolemæus ejus frater circa montem Cassium intra Ægypti fines subsedit observans adventum illius. Et forte fortuna accidit ut ventus eò deferret Pompeium. qui conspecto in littore tanto exercitu, navigare desuit: conjectansque id quod erat, regem adesse, misit

480

Pompeii consilium post fugam.

Cornelia.

Pompeius in Ægyptum navigat Cleopatra exul ab Ægypto.

ἰς Μιτυλήνῃ διεπαύσασθαι ἕθεν τῆς γυναικὸς Κορηλιαίας ἀναλαβὼν, καὶ τριηράν ποσάρον ἐπιβὰς, εἴ αὐτῷ παρὰ τὴν Ῥόδιον καὶ Τυρίαν ἀφίκοιτο, Καρχήσιος μὲν καὶ τότε καὶ Λιθύσις ὑπερέδον, ἐστὶν αὐτῷ πρῶτος τῶ ἀλλοτῶ πολλός, καὶ ναυτικῶν ἀκραιφνέσις ἐπὶ δὲ τῶν ἐν Φερμοῦντι ἐπὶ τῷ Παρθυσίῳ, αἷς δὲ σκεῆσι πάντα ἀναληψόμενος, τὸ ἐν Δύμησις ἐπέκρουπε, μέχρις ὅτε τῇ Κιλικίῃ μολὸς ἐξέφερε τοῖς φίλοις. οἱ δὲ αὐτὸν ἤγειον Φυλάκους τὸν Παρθυσίον, ἐπιπέσοι δὲ μὲν τε ἑναρχῶν παρὰ Κράσσου, & θυμωμένον ἐπὶ τῇ Κροῖσσου συμφορῇ, μηδὲ ἐς ἀκραιφνέσις βαρῶσιν ἀγῆν ἐνπεσῆν γυναικὸς Κορηλιαίας, Κράσσου μέγιστα γυρομήνην. δούτερον δὲ αὐτὸν περιέδεντο ὅτε τε Αἰγύπτῳ & Ἰούδα μὲν ὑπερέδον αἷς ἀδράξῃ, ἐς δὲ τῶν Αἰγυπτίων αὐτῷ σιωσφοροῦσι, ἐξῆς τε ἔσται καὶ μεγάλῃ δρχίῳ, ἐπὶ δὲ καὶ ἰνδαίμονα, καὶ δυνατὴν ναυσι καὶ σιτῶν & χημάτων. τὰς τε βασιλευσύντας αὐτῆς, εἰ & πῆδες εἰσι, πάντεσσιν εἶναι Πομπηίου φίλους. ὁ μὲν δὲ διὰ τὰς τὰς ἐς τῶν Αἰγυπτίων ἑσπῆ. ἀρτὴ δὲ ὑπερέδον ἀπὸ Αἰγύπτου Κλεοπίτρου, ἡ τῷ ἀδελφῷ συνήρχῃ, καὶ πρῶτον ἀμφὶ τῆς Συρίας ἀρχαρχούσης, Πτολεμαίου δὲ τῷ Κλεοπίτρου ἀδελφῷ ἀμφὶ τὸ Κάσιον τῷ Αἰγύπτῳ, τῶν Κλεοπίτρου ἐσβολῶν ἐφίλησθε, καὶ πῶς καὶ δαίμονα ἐς τὸ Κάσιον τὸ πνεῦμα τῷ Πομπηίῳ κατέφερε. Ἰερασίμῳ δὲ πρῶτον πολὺν ἐπὶ τῷ γῆς ἐστὶν τῷ πλοῦ, καὶ ἕκαστον ὄπισθ' αὐτῶν παρεῖναι τῷ βασιλείῳ. πέμψεις τε ἰ-

φραζέ

φραζε δεῖ ἐαυτῶ κ' ἢ ἔ πατρὸς  
 φιλίας. ὁ ἢ λυ ῥθ' ἐπὶ τρισηκιδέ-  
 κ' ἐπὶ μύλιατε γεραιός, ἐπεταρ-  
 πδον δ' αὐτῷ τῷ μ' στρατιῶν Ἀ-  
 χιλῆος, τὰ δ' ἐ χρημίστε Ποσειδὸς  
 εὐεχέσθ'. οἱ βαλὴν ἀστυτίθεντο πε-  
 ρὶ ἔ Πομπήϊε, κ' παρῶν ὁ Σάμιος  
 Θεοδοτῷ ὁ ῥήτωρ, διδασκαλῷ ἂν  
 ἔ παγδός, ἀδειμιστον ἡγεῖτο ἔργον,  
 εὐειδρῶσται κ' κτείνω Πομπήϊον, ὡς  
 χειρὸν Καιοσαε κυρωδέσης ἢ  
 τῆς γνώμης, σκάφῃ εὐτελὲς ἐπὶ  
 αὐτὸν ἐπέμπετο, ὡς τ' ἑταλῶσης ἔ-  
 σης αἰλιτιῶς ἔ μεγαλῶς ναυσίν ἐκ  
 εὐχερός· ὑπέρταται τε πῆς ἔ βασι-  
 λικῶν εὐειθμοῖ ἐς τὸ σκάφῃ· κ' ἢ  
 Σεμπρονίω, ἀνῆρ Ρ' αὐμοῖ, τό-  
 τε μ' τῷ βασιλεῖ, πάλαι ἢ αὐτῷ  
 Πομπήϊω στρατοσύμῳ, δυξίαν  
 ἔφερε ἄδρ' ἔ βασιλῆος τῷ Πομπ-  
 ῆϊω, κ' ἐκέλευεν ὡς ἐς φίλον τὸν  
 πῶδου Διὰ κλυέσται· ἄμω ἢ ζωτ'  
 ἐγίνετο, κ' ὁ στρατός, ὡς περ ἐπὶ  
 πμῆ ἔ Πομπήϊε, ἄδρ' ἔ ἀρμα-  
 λὸν ἐξέτισεστο ἄπυς· κ' ὁ βασι-  
 λεὺς ἐν μέσῳ τῆ Φοινικίδι κατὰ ἡ-  
 λος λυ ἄσκειρδρη· ὁ ἢ Πομπήϊος  
 ὑπώπτουε μ' ἄπανται, κ' τῆ πα-  
 ράτωξιν ἔ στρατῶ, κ' τῷ ἔ σκά-  
 φης εὐτέλῳ, ἔ τὸ μὴ ἔ βασιλείῳ  
 αὐτὸν οἱ παρασχεῖσθ', μηδ' ἔ ἐπι-  
 Φανῶν πῆς πέμψαι· τούτο δ' ἐκ  
 ἔ Σοφοκλείης ἰαμοσειῶν ἀπὸς ἐαυτὸν  
 ἀνενεγκῶν,  
 Ὅστις ἄδ' ὡς τῶν ἔμποροῖ,)  
 Κεῖνος ἔ δ' ἄλθ', κ' ἐν εὐεθραγος  
 μόλι·  
 ἀνέστανεν ἐς τὸ σκάφῃ· κ' ἐν τῷ  
 Διὰ πῶδου σιαπῶντων ἄπαντων, ἐ-  
 πὶ μῶδον ὑπώπτουε, καὶ τὸν  
 Σεμπρονίον, ἔπε ἐπιγνώσκων Ρ' αὐ-  
 μοῖον ἄντα, κ' ἔσρατιν ἄδρ' ἔκου-

redderet, deque patris amicitia.  
 Agebat is tum annum tertium  
 decimum, curatores habens A-  
 chillam militiae, pecuniarum  
 Photinum eunuchum, qui consul-  
 tate cœperunt de Pompeio,  
 adhibito & Theodoto Samio  
 rhetore, qui tum præceptor erat  
 pueri: is autor fuit nefarii consi-  
 llii, ut ille per insidias tolleretur,  
 in gratiam Cæsaris: quod ubi  
 placuit, navicula vilis ad eum  
 missa est, quasi id littus vadofum  
 esset, nec capax magnarum na-  
 vium. In eam conscenderant mi-  
 nistri aliquot regii, simulque  
 Sempronius, homo Romanus,  
 qui tunc regis miles, olim sub  
 Pompeio meruerat: qui dextram  
 ei regis nomine obtulit, iubens  
 navigare ad amicum pupillum.  
 Interim exercitus tanquam in  
 hospitibus honorem secundum lit-  
 tus totus instructus est in aciem,  
 rege in mediis versante, conspi-  
 cuido veste purpurea. Pompeius,  
 quamvis multa suspicabatur,  
 considerans instructam aciem,  
 vilem ad se missam naviculam,  
 non regem obvium, non purpu-  
 ratorum aliquem, tamen Sopho-  
 cleos illos jambos sibi occinens,  
 Quisquis domum tyranni pro-  
 fici scitur,  
 Servus sit illi, sit licet inge-  
 nus:  
 excendit in naviculam dein cun-  
 ctis inter navigandum silentibus  
 aucta est ejus suspicio: &, sive  
 quod agnosceret Sempronium  
 Romanum, & quomdam suum  
 militem, sive id conjectabat quod

Achillas,  
 Photinus,  
 Theodo-  
 tus Sa-  
 mius.

Consilium  
 de interi-  
 mendo  
 Pompeio.

Sempro-  
 nius, ho-  
 mo Roma-  
 nus.

481



solum stantem videret ex militari disciplina, non confidentem cum imperatore, versus ad eum, inquit, Te certe novi commilito, qui annuit, & mox averso primus vulnus infixit, deinde ceteri. Hoc procul viso uxor amicique magno ejulatu deos foederum vindices sublatis in caelum manibus implorando, celerimè fugerunt hostilia littora. Pompeii caput per ministros Photini relictum, servatum est in adventum Caesaris, expectatione maximi praemii: sed ille nefarium scelus pro merito ultus est. reliquum truncum in litore quidam sepeliit, aggesto exiguo tumulo: cui alius quispiam hanc inscriptionem addidit,

Primus infligit vulnus Pompeio.

Photini perfidiam Caesar ulciscitur.

Pompeii funus.

*Vix caperet templum, quem parva recondit arena.*

Procedente verò atate sepulchrum hoc omnino arenis obrutum, simulque effigies areas Pompeio dicatas ab accolis, verustate lasas, & in intimum templi sacrarium reclusas, inquisivit & invenit nostro seculo Adrianus Augustus, dum eam regionem inviseret: purgatumque à ruderibus denuo conspicuum reddidit, restituitis etiam imaginibus.

Appianus Adriani Augusti seculo vixit.

Ita vir ille vita defunctus est, post maxima bella gesta feliciter & auctum Romanum imperium, unde Magno cognomen inditum, nunquam antea victo, sed perpetuis victoriis felici jam inde ab exacta adolescentia, ex quo enim vigesimum tertium aetatis

τῷ, ἐπεὶ τοὺς αἰῶνας, οὐκ ἐπιμένοντες ἐστίν, καὶ δὴ τὴν στρατηγικὴν ἀρετὴν διδασκαλίαν ἐπιμαρτυροῦντες ἀποκαταστάσειν, ἐπιπροσφύσει ἐς αὐτοὺς ἐπὶ τὴν, Ἄρα οἱ γνώσειν συστράτηται; Καὶ ὁ αὐτὸς μὲν ἐπίτευσεν, ἀπαραφέντα δὲ εὐθύς ἐπαπέχετο πρῶτον, εἰδὲν ἔπειτα καὶ τὸ μὲν γινώσκον τῷ Πομπηίῳ καὶ οἱ φίλοι, ὅπως μεγαρόθεν ὄραντες, ἀναμύζοντες, καὶ χεῖρας ἐς θεοὺς ἐκδικτικῶς ἀποδιδόναι ἀνιχόντες, ἀπέπλεον πύργου, ὡς οὐ πολέμιος Πομπηίῳ δὲ τὴν μὲν κεφαλὴν ἀποτιμόμενος ἑσθὲρ Πρωτόν, ἐφύλασσον Καίσαρα, ὡς ἐπὶ μεγίστης ἀμφοτέρων ὁ δὲ αὐτὸς ἡμιούατο ἀξίως τῆς ἀδελφείας. τὸ δὲ λοιπὸν σάμψαι τίς ἐθαψεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τάφον ἤγειρεν εὐτελεῖ. Ἐπίσημα μὲν ἀλλῶ ἐπίγραψεν,

*Τὰ καὶς βελόναι πύση σπείρας ἐπὶ τὸν τύμβον.*

ἡσίων ἢ τῆς τείρας τάνδε ἐπακρυφθέντων ὅλων ἰσὸς ψάμμου, καὶ εἰκόνας ὄσας ἰσὸς χαλκῆς τῆς Πομπηίῳ περὶ τὸ Κάσιον ὑστερον οἱ ἀσθενήσαντες ἀνέθηκαν, λελοωμένους πάντας, καὶ ἐς τὸ ἀδύτου τῆς ἰσοῦς κρατερηθέντων, ἐξήγησε καὶ εὖρεν ἐπὶ ἐμοῦ Ρωμαίων βασιλέως Ἀδριανῶς ἐπιδημῶν, ἔτι τῶν ἀνεκμάθρων, γνώσεων αὐτῶν ἐπὶ καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν Πομπηίῳ διαρτήσαντες.

Τὸ μὲν δὲ τὸ βίβη τέλει τῷ Πομπηίῳ, τῷ μεγίστῳ πολέμῳ ἀνίσταντι, ἔμεγιστα τῷ Ρωμαίῳ ἀρχὴν ἀφελήσαντι, Ἐμεγάλῳ δὲ ταῦτα ἰσομαθῆναι καὶ ἐξ ἡσθητικῆς πατὴρ ἀσθενῶν, ἀλλὰ ἀνοσθητικῶν καὶ ἐντυχεῖσάτω ἐξ ἑπὶ νέου ἡσθητικῶν ἀπὸ τῆς τείρας καὶ εἰχθῶν ἐτῶν ἐδιδί-

λιπεν ἐς ὄκτω καὶ πενήκοντα τῆ μ' ἰαυτο μνηστρικός διακασών, τῆ δ' ὄξη, ἀφ' τὸν Καίσαρ ὁ Ζήλον, δημοτικῶς νομιζόμεν ἄρχην. Λεύκιος δὲ Σκιπίων, ὁ κηδεστὴς τοῦ Πομπηίου, καὶ ὅσοι ἄλλοι τ' ἐπιφανῶν ἐκ τῶ καὶ Φέρσευλον ἔργου διαπεφύλασσαν, ἐπὶ Κερκύρας ἠπειροζοῦτο πρὸς Κάτον, ἑτέρου στρατῶ καὶ τριακοντῶν τετραῶν ἄρχων ὑπολελειμμένον ἐυδουλόπερον· οἱ δ' ἔπειτα Πομπηίος, καὶ αὐτῶν οἱ περὶ φανέστατοι, νεμεζόμενοι τὸ ναυπηγν, Κάσιος μ' ἐς τὸ Πόντον ἔπλετο πρὸς Φαρνάκην, ὡς ἀναστήσων αὐτὴν ἐπὶ Καίσαρος Σκιπίων δ' καὶ Κάτων ἐς Λιβυλὸν ἔπλεον, ΟΥΔΩ τε πίσυραι καὶ τῶ μὲν ΟΥΔΩ στρατῶ ἔ' Ἰοῶα Νομίδων βασιλεῖ συμμεζωρῶν.

Πομπηίος δὲ ὁ τοῦ Πομπηίου πρεσβύτερος υἱός, ἔ' Λαβιλιῶς συνάουτος, καὶ Σικελίας, τὸ μέρος ἔχωντος, ἠπειροζοῦτο ἐς Ἰσθμῶν, καὶ αὐτῶν δὲ πρὸς ἡσσαντες δὲ τὸν Καίσαρ, στρατὸν ἄλλον ἐξ αὐτῶν Ἰσθμῶν τε καὶ Κελπέτρων ἔ' Ἰεραπόντων συνίλεζον· ἐν τῇ παρασκευῇ μείζον ἐγγύονος πληκτικῶτα διαμέμεις τὸ Πομπηίος παρασκευῆς ἡσσαν ὑπόλοιποι, καὶ αὐτῶν ὑποθεσθελαθίας ὑπερδῶν ὁ Πομπηίος ἔφυγε. τ' δ' ἐν Λιβυῇ Κάτων αὐτῶν στρατηγὸν ἀγορεύων, ὁ Κάτων ἐχρῆσθη, παρόντων ἀνδρῶν ὑπῆσαν, οἱ κατ' ἀξίωσιν ἐπρεσβότων, αὐτῶ μόνον ἀρχὴν ἔρχαντο· ἐν Ρώμῃ τὴν στρατηγίδα. γινεῖ μ' δὲ Λαβίλιος Σκιπίων ἀνυπερῶτα, καὶ στρατῶς κἀνδρῶν πολλῶν ἠδραζέτο ἔ' ἰνυμνάζετο· καὶ δυο αἰδὲ κἀλλιστα ἀξιόλογοι παρασκευῶν πρὸ Λιβυλῶν ἔ' Ἰσθμῶν ἐπὶ Καίσαρος συνικροζήντο.

annum attingit, usque ad octavum supra quinquagesimum, potentiam quidem regiam habuit, verum existimationem privati civis propter Caesarem amulum. Ceterum L. Scipio socer illius & ceteri quotquot illustres e Pharfalica pugna evaserant, ad Catonem contenderunt in Corycyram, consulto ibi relicto cum aliis copiis & c c c triremibus. Ibi classe divisa inter amicos Pompeii praecipuos, Cassius in Pontum navigavit ad Pharnacem, exciturus eum contra Caesarem: Scipio cum Catone in Africa, freti Varo & ejus copiis, Jubaeque Mauri auxiliis.

Pompeii vero major filius cum Labieno Scapulaque & parte exercitus properavit in Hispaniam, ut deficientibus ad se provincialibus alias copias ex Hispanis & Celtiberis & mancipiis colligerent, majorisque apparatus facerent. Tanta fuere Pompeianorum reliquia, quas suus imperator mentem diis adimentibus fugiens neglexerat. At in Africa militibus Catoni imperium ultro offerentibus, ille recusavit, quum adessent legati consulares in exercitu, ipse vero nunquam dignitatem amplioem pratura in Urbe gessisset. Itaque L. Scipio factus imperator, his quoque locis augebat & exercebat copias: duoque haudquaquam contemnendi exercitus contra Caesarem parabantur, alter in Africa, alter in Hispania.

Viri illustres e Pharfalica pugna elapsi.

Cato imperium respuit.

L. Scipio imperator factus.

Ille Pharsali biduo moratus ad celebrandum sacrificiis victoriam, reficiendumque festum praelio militem, post concessam Thellalis, quorum auxiliis usus fuerat, libertatem, Atheniensibus quoque supplicibus dedit veniam, his verbis, Quoties tandem vos vestrae culpa pereuntes servabit majorum vestrorum gloria? Tertia verò die profectus est versus Orientem, quò Pompeium fugam intendisse dicebat: eo in itinere ob triremium inopiam modicis navigiis Hellepontum trajiciens, in medio freto Cassius cum parte triremium supervenit, ad Pharnacem properans; quumque posset tot triremibus hostem longè navigare imparem opprimere, horrenda Caesaris felicitate attonitus, ratusque illum contra se navigare de industria, manus supplices è triremi tendens orabat veniam, móxque classem ei dedit. tantum poterat Caesariana

Theffalis libertas à Caesare data. Caesaris ad Athenienses dictum.

483

Mira felicitas & fortuna Caesaris. Cassius, Caesari classem dedit.

ΑΥτὸς δὲ ἐπὶ τῇ νίκῃ δύο τὰ ἡμέρας ἐν Φαρσάλῳ διατέρας θύνας καὶ τὸ στρατὸν ἐν τῷ μέγιστον ἀναλαμβάνων, ἔστη καὶ Θεσσαλίας ἐλευθερίας ἡφίει συμμαχοῦσάσιν οἱ καὶ Ἀθῆναιοι ἀγῆσθαι συνημίω, ἐπεδίδου, & ἐπέειπε, Ποσειδών ἡμῶν ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀπολαύσασθαι; τῇ τελευτῇ δὲ ἐξήλαυνεν ἐπὶ τῷ ἰσχυρῷ πύτυν τὸ Πομπηϊκῆς φυγῆς, καὶ τὸ Ἐλλησποντιον, διασέρι τελευτῶν, σκάψισιν ἐπερμήστο μικροῖς. Κάσσιος ἦ σὺ τὰ μίρει τὸ τελευτῶν ἐπιφανέται μέρεσπορευμῆσθε Φαρνάκῳ ἐπέγυμνον. & δύμηθεις ἀν πολλῆς τελευτῆσι καὶ σφῶν μικρῶν, ὑπὸ δέξας τὸ Καίσαρος εὐπυχίας ἀετιπυες δὴ & ἐπιφῶσα τότε ἔσθαι ἐξέπλησθη. & νομιστοσ οἱ τὸ Καίσαρα ἐπιτηδῆς ἐπιπλεῖν, τῶν χρεῖρας ἀγέρησ ἐς αὐτῶν δῶσι τελευτῶν ἐς σκάψη, καὶ συνημίω ἤτει, καὶ τῶν τελευτῆς παρεδίδου ποσῦτον ἴσθην ἡ δόξα τὸ Καίσαρος εὐπυχίας. & ἡδ ἔγωγε εἴτερον felicitatis opinio. Nec enim a-

[Ποσειδών ἡμῶν ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀπολαύσασθαι.] Ita Sylla apud Florium lib. 2. c v eisdem Athenienses postquam domuerat, ingratiſsimos, ut ipse dixit hominum, in honorem tamen mortuorum, sacris suis famaque donavit. Porro majorem celebritatem delinquentibus sapius praesidio fuisse veterum monumenta abunde testantur. Emilius Scaurus repetundarum reus propter vetustissimam nobilitatem & recentem memoriam patris absolutus est apud Valer. Max. l. viii. c. 1. Eo etiam apud Salustium respexisse videtur Marius: Ad hoc si alii deliquere, vetus nobilitas majorum fortia fultu, cognatorum & affinium opes, multa clientela; omnia haec praesidia adsunt: mihi spes omnes in memet sita, quas necesse est & virtute & innocentia tutari: nam alia infirma sunt. Lectorius adolescens patricii generis, in deprecanda graviore adulterii pana aetatem atque natales allegavit, teste Suetonio in Augusto. Noverat idem Heroïna illa, quae apud Ovidium in Epistolis ait Et mihi si non vis parcere, parce meis.

Hinc inter alia . in ejusmodi causis nobilitatis etiam rationem habendam esse suadet Plinius lib. 8. Ep. ultima.

αἰτίαν ὄρα, εἰδὲ ἔργον ἔτερον ἡρώ-  
 μαυ τοῦχος ἐν λάρω καὶ ἐν ἡρώμαυ  
 μέλλον, ἢ Κασίου τὸ πολεμικώ-  
 τατον ἐπὶ τοληρῶν ἐοδμήκοντα ἀ-  
 παρασκευῶν Καιοραυ συντοχόντα,  
 μὴ εἰς χέρας εἰλεῖν ἡρώμαυ. ὁ  
 δ' ἔταυ ἐαυτὸν ἀρχῶν ὑπο φόβου  
 μόνου παραπλεοντι παραδῶν, ὕ-  
 στερον εὐ Ρώμῃ διωασευνεῖ ἡδὴ κη-  
 ἔκων αἰ ἐαυτὰ δῆλον ἐστὶ τὸ ἔτε-  
 ρον τῶ Κασίου φόβον ὑπο τοῦχος  
 ἐγχεῖται τὸν Καιοραυ ἐπαμύσης.  
 Διφασιδεῖς δ' ἔταυ παραδῶν ὁ  
 Καιοραυ, καὶ τὸν Ἐλλήσποντον πε-  
 ραιωθεῖς, ἴωσι μὲρ ἔ Αἰολεῦσι,  
 καὶ ὅσα ἀλλὰ ἔθνη τῶν μεγάλων  
 Χερρόνησον οἰκῶν, ἔ καλεῖν ἄν-  
 τὰ ἐνὶ ὀνόματι Ἀσιαν τῶν κῆρω,  
 συνεργήσωκε, περὶ ἑσδομῶν ἐς  
 αὐτὸν ἔ παρακλήσει. πύδωμος  
 δὲ Πομπήιον ἐπ' Αἰγύπτω φέρε-  
 ὄμαυ, διεπλευσεν ἐς Ρόδον. ἔ ἐπὶ  
 ὀπρωτὸ τὸ στρατὸν αὐτῆ κητὰ μέρη  
 ἀσπείοντα ἀσπείοντα, ἐς τὰς Κασ-  
 ρίε κῆ Ροδίον τοληρῶν ἀνεβῆ συν  
 τοῖς παρῶσιν. εὐδενὶ τε κηφῆρας  
 ἐπη τὸ πλοῦν ποιήσεται, ἀπὲρ ἔ-  
 σπῆρον ἀνήζωτο, ἀπυρῆρας τοῖς  
 λοιποῖς κηβερῆταις ἀπὲρ τὸ λαμ-  
 πῆρα τὸ ἰαντοδ νεῶν, κῆ κητὸ ἡ-  
 μῆραν ἀπὲρ τὸ σημεῖον ἐν τῶν τῶ  
 δ' αὐτῆ κηβερῆτη, πολὺ τὸ γῆν  
 ὄπρωτῶν, ἀσπείοντα ἐς Αἰλεξάν-  
 δρῆραν φέρεσθαι. καὶ ὁ μὲρ τοληρῶν  
 ἡμῆρας πηλῶν ἀμφὶ τῶν Αἰ-  
 λεξάνδρῶν ἢ ἐσδομῶν δ' αὐτὸν  
 οἱ τὲ βασιλείω ἐπιπεπύοντες, ἔ-  
 τι τὲ βασιλείω ἀμφὶ τὸ Κασίον  
 ὄντ. καὶ πῶτα μὲρ ἀπρω-  
 ρωσῶν τῶν Δῆ τῶν ὀλιγοπι-  
 τῶ τῶν συνῶν ὑποκῆντο φι-  
 λοφρόνως τε τῶν ἐντοχῶν

liam causam facti video : nec  
 puto praesentiorum fortunam  
 unquam illum expertum in re-  
 bus dubiis, quam quum Cas-  
 sius, vir bellicosus, lxx tri-  
 remibus in imparatum fortuito  
 incidens, ne tentare quidem  
 pugnam ausus est. & tamen hic  
 qui turpi metu obiter se dedi-  
 dit trajicienti, post in Urbe  
 jam rerum potentem occidit :  
 quo magis apparet tunc eum  
 territum cecidisse fortunae extol-  
 lenti Casarem. Ita praeter ex-  
 pectationem servatus, ubi tra-  
 jecit, Iones & Aeolas ceteras-  
 que nationes, quae magnam il-  
 lam peninsulae quae minor Asia  
 dicitur, incolunt, per legatos  
 veniam petentes recepit in gra-  
 tiam: auditoque quod Pompeius  
 in Aegyptum feratur, trajecit  
 Rhodum: ac ne hic quidem ex-  
 pectato exercitu dum in unum  
 conveniret, conscensus Cassianis  
 & Rhodiiis tiremibus cum  
 eis quas circa se habebat copiis,  
 nemini aperiens quod cursum  
 flexurus esset, sub vesperam sol-  
 vit, jussis aliis gubernatoribus in-  
 gnum praetorianae sequi, & si-  
 gnum ejusdem interdiu: suo vero  
 jam longè à terra semotus  
 mandavit ut Alexandriam versus  
 tenderet: atque ita die tertia per  
 altum eò devecti sunt. Ibi rece-  
 ptus est à tutoribus regis adhuc  
 harentis circa montem Cassium.  
 Ac primum propter infrequentiam  
 suorum dabat se otio, com-  
 miter excipiens obvios, & visen-  
 di causa urbem obambulando

Caesar Ale-  
 xandriam  
 devehctus.

mirabatur ejus pulchritudinem, & sapientiae professores ple-  
rosque stans audiebat: quod o-  
tium ei gratiam & bonam exi-  
stimationem paravit apud A-  
lexandrinum populum. Sed ubi  
exercitus ejus appulit, de  
Photino Achillaque sumpsit sup-  
plicium ob scelus patrum in  
Pompeii: Theodotum ve-  
ro tunc clapsum, Cassius post-  
egit in crucem inventum in  
Asia. Alexandrinis autem ob  
hanc rem tumultuantibus, &  
exercitu Caesarem invade-  
nte, vario eventu certatum  
est aliquoties circa regiam & in  
proximis littoribus, ubi etiam  
urgente hoste in mare defluit,  
enatavitque per longum spa-  
tium: & Alexandrii paluda-  
mento potiti affixerunt id tro-  
phaeo. Extrema pugna adversus  
ipsum regem in Nilo fuit qua  
maximè victoriam attulit. Inter  
has contentiones menses novem  
absumpsit, donec Cleopatram  
loco fratris reginam fecit Aegy-  
pti, in Nilumque unà cum ipsa  
quadringentis navibus subvectus  
perlustravit regionem, & alioqui  
devinctus foeminae consuetudi-  
ne. Verùm hæc singula in rebus  
Aegyptiis prodem accuratius.  
Caput autem Pompeii oblatum  
averfatus, sepeliri jussit in subur-  
bio, facellumque ibi dedicavit  
Nemescæus: quod nostra atate  
dum Trajanus Aug. Judæos exi-  
tiali bello persequeretur, ab eis  
ob præsentem necessitatem est  
dirutum.

484  
Suppli-  
cium de  
Photino &  
Achilla  
sumptum.  
Theodo-  
tus à Caf-  
sio in cru-  
cem actus

Cæsar pe-  
ciliatur  
apud Ale-  
xandrinus.

Cleopatra  
Egypti re-  
gina facta.

Historia  
Aegyptiaca  
Appiani.  
Caput  
Pompeii  
oblatum  
Cæsar a-  
verfatur.  
Trajanus  
Augustus.

ἐξεδέχαστο καὶ τὴν πόλιν ᾤσειαν ἔ-  
κλήκας θναυμάζει, & τὸ φιλοσόφῳ  
μῦθον ἔπληθες ἐπὶς ἠκούστο, ὅθεν  
αὐτῷ χρεῖας τι καὶ δόξα ἀγαθῆ, ἃς  
ἀπὸ αὐτοῦ, ἡδὴ τοῖς Ἀλεξαν-  
δρεῦσιν ἐφύετο. ἐπεὶ δὲ ὁ στρατός  
αὐτῆς κατέπλευσε, Ποσειδῶν μὲ καὶ  
Ἀχιλλῶν ἐπέλασε θανάτου τῆς ἐς  
Πομπηίου παρανομίας· ὁ δὲ οὐδὲν ἢ  
ἀλγοδουσίῳ Κασσιῳ ὕστερον ἐπι-  
μασεν ἐν ἑνὶ τῷ Ἀσίᾳ. Ἰουδοῦσαι  
δὲ ἐπὶ τῷ δὲ τῷ Ἀλεξανδρεῖ, καὶ  
τῷ στρατῷ τῷ βασιλικῷ ἐπ' αὐτοῦ  
ἰσχύος, ἀγῶνας αὐτῷ ποικίλοις ἀπὸ  
τῶ βασιλείου ἐγένοντο, καὶ ἐν τοῖς  
παρ' αὐτὸ ἀγῶσιν. ἦντα καὶ φει-  
ζων ἐς τὴν θάλασσαν ἐξέλατο, καὶ  
ἐς πολὺ ἐν τῷ βυθῷ αὐτῷ ἐξενήχαστο.  
& τὴν χλαμύδα αὐτῆς λαβόντες οἱ  
Ἀλεξανδρεῖς ἀπὸ τῆς πύλης ἐπέ-  
μασαν· τελευταῖον δὲ ἀνὰ τὸ Νεί-  
λον αὐτῷ γίνετο ὡς τῷ βασιλείᾳ  
ἀγῶν, ὃ δὴ καὶ μέγιστα ἐκείνη· καὶ  
ἐς τῷτα διετέλεθησαν αὐτῷ μέγας  
ἐνεία, μέχρι Κλεοπάτρας ἀντι τῆς  
ἀδελφῆς βασιλείου ἀπέφηνεν Ἀλ-  
γύπτου. & τὸ Νεῖλον ἐπὶ τετρακ-  
σίαν νῶν, τὴν χλῶρον θείων μῶν,  
ᾤσειπλοι μῦθον τῆς Κλεοπάτρας, &  
ταῦτα ἠδὲ μῶν αὐτῆς. ἀλλὰ ταῦτα  
μὲν ἐκείνη ὅπως ἐγένετο, ἀκέραιε  
ἢ ἀπὸ Ἀλγύπτου συζητηθῆ διέξαι-  
σι. τὴν δὲ κεφαλὴν τῆς Πομπηίου  
ὡς σφραγισθῆναι ἐκ τῆς ἰσχύος, ἀλλὰ  
ὡς ἐπέλασε τὴν φιλίαν, καὶ τὴν αὐτῆς  
τέμνωσιν βραχὺ, ὡς τῆς πόλεως  
ἀπὸ πῆν, Νεμῆσιος τέμνωσιν ἐκ-  
λείπει, ὅπερ ἐπ' ἐμοῦ καὶ Γαλακτίαν  
αὐτοκράτορα Τραϊανὸν ἐξοκλιῶτα  
τὸ ἐν Ἀλγύπτῳ Ἰουδαίων ἡμῶν,  
ὡς τῷ Ἰουδαίῳ ἐς τὰς ἑσπερίους  
χρεῖας κατετέλεθη.

Tost-

Τοιαυτὴ μὲν δὴ Καίσαρ ἐργασά-  
 μιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Ἀπὸ Συ-  
 ρίας ἐπὶ Φαρνάκῳ ἤπειροτο ὁ δὲ  
 ἦδη μὲν εἴρατο ποικίλᾳ, καὶ ἀπειρατά-  
 κει πᾶσι Ρωμαίων χωρίῳ, καὶ Δα-  
 μίτιον Καίσαρος στρατηγῶν συνει-  
 χθεὶς ἐς μέγλην, συνέθηκε πᾶσι λαμ-  
 πρῶς, καὶ τὰδὲ μέγιστα ἐπαρθεὶς,  
 Ἀμισὸν πόλιν ἐν τῷ Πόντῳ ῥωμαί-  
 ζουσι ἐξυλδοραπόδιστο, ἔτις παύ-  
 δας αὐτῶν τομίως ἐποίησεντο πᾶν-  
 τας ἀπεσιάντο δὲ τῷ Καίσαρος ἐ-  
 παρθεύσεντο ἔμπεγίνωσι, ἔπει-  
 ταυδὴν Ἀλεξάνδρειαν ἡμιούρα πρὸς ὅσας  
 ἐπεμπεν ὑπερ εἰρήνης, εἰφανόν τε  
 ἔρυσσον αὐτῶν φέροισι, ἔτις γά-  
 μιν, ὑπὸ ἀνοίως, ἐκλυῶντας Καί-  
 σαρος τῷ Φαρνάκῳ συγκατέτα. ὁ  
 δὲ αἰδομένῳ ἄν φέρουσι, ἀπεθλ-  
 θε μὲν τῷ στρατῷ, καὶ ἐς τὸ ἀσπιδεν  
 ἐσάδιστε λεχλυῶν τοῖς πρὸς ὅσας,  
 μέγλη ἀπεσπελάσας τῷ χείρακι τῷ  
 » Φαρνάκῳ, ἔπειτα δὲ εἶπεν, ΟΥ  
 » γὰρ αὐτίκῃ δόισθ δικλῶ ὁ πει-  
 » ποκτόνῳ; ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνε-  
 πήδησε, καὶ εὐτὸς ἐκ ἀσπίδος βοῆς  
 ἀπέπεταί τε τῷ Φαρνάκῳ, καὶ πολ-  
 λὰς ἐκτέθη, σὺν χηλοῖς πᾶσι μέ-  
 γιστα ἐπαύειν ἄν, τοῖς ἀσπίδοις  
 αὐτῶν συνδραμύσιν ὅτε καὶ φασὶν  
 » αὐτὸν εἶπεν, Ὁ μέγλησι Πομ-  
 » πηῖε, τοῖστίσιν ἄρα, καὶ Μιθρι-  
 » δάτῳ τῷ τῷδε πατέρῳ, πολ-  
 » μῶν ἀνδράσι, μέγλας τε ἀνομι-  
 ὄσης καὶ Μέρως ἐπεκλήθη. ἐς δὲ  
 Ρώμῃν ἀπὸ τῆςδε τῷ μέγλης ἐπι-  
 στελέεν, Εἴτω ἩΛΘΟΝ, Εἴ-  
 ΔΟΝ, Εἴ ΝΙΚΗΣΑ. μὲν δὲ  
 τῷτο Φαρνάκῳ μὲν ἀγαπῶν ἐς τῷ  
 δόχλῳ Βασίλορι τῷ δειδομένῳ οἱ πα-  
 ροι Πομπηῖσι σὺν ἐφυρῶ.

Ὁ δὲ Καίσαρ ἐ χολῶν ἄγων

His apud Alexandriam gestis  
 Cæsar per Syriam contra Phar-  
 nacem raptim duxit exercitum:  
 qui jam haud inani conatu qua-  
 dam Romanæ ditionis loca oc-  
 cuparat, & cum Domitio Cas-  
 saris legato collatis signis egregiè  
 vicerat: auctoque inde animo A-  
 misum, Ponticam urbem, dirip-  
 puit, civisque sub hasta vendi-  
 dit, impuberibus ad unum ex-  
 ceptis omnibus: sed adventante  
 Cæsare territus ac factorum por-  
 nitens, legatos de pace misit à  
 ducentesimo stadio ferentes ei  
 coronam auream, & satis stultè  
 regis sui filiam offerentes in ma-  
 trimonium. Is postquam intelle-  
 xit quibuscum mandatis veni-  
 rent, promovit exercitum, &  
 inanibus colloquiis legatos fru-  
 stratus, processit usque ad castra  
 Pharnacis: tum verò in hanc vocem  
 erumpens, Ergo non jam  
 dabit poenas patricida? in equum  
 insiliit, & ad primum clamo-  
 rem editum, in fugam hostem  
 vertit, magnamque stragem e-  
 didit, adjutus circiter mille e-  
 quitibus qui primi procurren-  
 tem secuti sunt. Quo tempore  
 fertur dixisse, O te beatum Pom-  
 pei, qui cum talibus bello Mi-  
 thridatico decertans, Magni &  
 existimationem & cognomen  
 adeptus es. In Urbem quoque  
 de hac victoria sic scripsit, V E-  
 N I, V I D I, V I C I. Pharna-  
 ces contentus fuit in Bospho-  
 ranum regnum à Pompeio sibi tra-  
 ditum refugere.

Nec Cæsari vacabat eum per-  
 sequi,

Contra  
 Pharna-  
 cem Cæsar  
 exercitum  
 ducit.

485

Pharnacis  
 fuga.

Cæsaris di-  
 ctum de  
 Pompeio.

Cæsaris li-  
 teræ de  
 Pharnace  
 victo.

sequi, & in tam parvis negotiis harere, tot bellis in diversum retrahentibus: quare in Asiam transcurrens obiter colligebat pecuniam, magna publicanorum per singulos populos acerbè exigentium invidia, ut diximus in rebus Asiaticis. Hic per nuntios factus certior, agitari seditionibus Urbem, & Antonium magi strum equitum in foro stationem habere cum exercitu, omnibus negotiis intermissis, illò prope-  
 ravit. Ad cujus adventum seditio quidem Urbana conquievit, verùm alia militaris in ipsum coorta est, pollicita ad Pharsalum, necdum exsoluta, repræsentari sibi flagrantibus qui eo prælio navarant operam, & missionem postulantibus ut emeritis: ille caufabatur nondum absolutam victoriam Pharsalicam, durante bello in Africa: quo confecto spem eorum haud quaquam fore irritam: simulque alias millenas drachmas viritim promittebat. Responsum est odiosè, non pollicitis sibi opus esse, sed præsentì pecunia: & Salustio Crispo internuntio fuga saluti fuit. Hoc cognito Caesar, legionem Antonianam quæ Urbi præsidio fuerat, disposuit circum ades suas, & ad viarum exitus, metuens ne irati ad rapinas verterentur. Ipse omnibus dehortantibus ne se committeret furenti multitudi-  
 ni, insigni audacia tumultuantibus etiam tum repenti supervenit in campo Martio, & superiorrem locum ascendit: illi nondum sedati, sed inermes accurrerunt,

Seditio  
 militum  
 Caesaris.

Salustius  
 Crispus.

486

ὁ δὲ μικρὰ τελευτᾷ, ταυτὸν δὲ πα-  
 λέμων αὐτὸν ἀεικλύσαντα, ἐς τὴν  
 Ἀσίαν μετέβη, & παρορθεύων αὐ-  
 τῷ ἐξελθούσῃ τῆς πόλεως, ἐν-  
 οχληθῆναι τε ὑπὸ τῶν μεσογυρι-  
 οῦ φόρου, ὡς μοι καὶ τῶν Ἀσια-  
 νῶν συρροφῶν δηλώσεται. πυθό-  
 μῳ δ' ἐν Ρώμῃ ἑσθίον ἔσται, καὶ  
 Ἀντωνίου τὸ ἱππικὸν αὐτὸ τῶν  
 ἀρχαίων στρατῶν φυλάσσειν, πάντες  
 μεθεῖς, ἐς Ρώμην ἠπείροιο. ὡς δὲ  
 ἦλθεν, ἡ μὲν γὰρ πόλις ἡ πολιτικὴ κατ-  
 ἐπαύετο, ἐτέροιο δ' ἐπ' αὐτὸν ἀνι-  
 σταντο ἔσχετο, ὡς ἔτε τὰ ἐπηγ-  
 γελήσασθαι ἐπὶ τῷ καὶ Φαρσα-  
 λῶν ἔργῳ λαθόντες, ἔτε ἑνώμιος ἐ-  
 πιβοαυῶντες ἐν τῇ στρατείᾳ ἀ-  
 φεδίωται τε πάντες ἐπὶ τὰ αὐτῶν  
 ἕξισται. ὁ δὲ ἐπηγγέλλεται μὲν αὐ-  
 τοῖς ἀόριστα πρὸς τὸν Φαρσάλῳ, &  
 ἔπειτα ἀόριστα, ὅταν ὁ εὖ Λίσιον πό-  
 λεμος ἐπιτελεσθῆ. τότε δ' ἔπειτα  
 ἀλλὰ ὁρῶν ἐκείτω χιλίας δεσχη-  
 μίς. οἱ δὲ αὐτὸν ἐκ ὑποκρίσεως  
 μάλιστα ἢ αὐτίκῃ δίδοναι πάντες  
 ἐκέλευον καὶ ὁ δὲ ταυτὸν Σαλεύσιον  
 Περίσκον πεμφθέντα πρὸς αὐτὸς ἀ-  
 λίσσω & διεφθερόν, εἰ μὴ διεφυ-  
 γῆ. πυθόμῳ δ' ὁ Καῖσαρ, τέ-  
 λῳ μὲν ἄλλο στρατῶν, οἱ τῶν πό-  
 λιν ἐξ Ἀντωνίου παρεφύλασσαν, πε-  
 ριέσχετο τῇ οἰκίᾳ καὶ τῆς τ' πόλεως  
 ἕξοδος, δέσπας ὁ δὲ ἀνοπαγῆς αὐ-  
 τοῦ δὲ, πάντων δεδιότων καὶ πα-  
 ραγοῦστων αὐτῷ τῶν ὀρμῶν τῶν  
 στρατῶν φυλάξασθαι, μάλιστα Ἰρασίας  
 αὐτοῦ ἐπὶ στασιασμοῖς ἐς τὸ Ἄρειον  
 πεδίου ἐπῆλθεν, ἔσχετο μνηστῆρας,  
 καὶ ἐπὶ βήματῳ ἄφθη. οἱ ὅσων  
 Ἰαρούω τε ἀνοπαῖοι συνήτερον, καὶ  
 ὡς ἔσχετο, ἄφω φαίνετο σφίξιν  
 ἠαυτῶν τε

ἠαυτὸν αὐτοκράτορα, κελδ-  
 σιτος δ' ὁ π' ἑλοιν εἶπεν, ὡς  
 μὲν τ' ἄρα εἰς ὅσον εἶπεν αὐτοῦ  
 παρὰ τὸ εὐδὲ ἐτόλμησεν, ἴσῳ τ'  
 αὐτῆς ἐπιπλέως αἰς ἃ μετρώτε-  
 ρον ἀφειδίμῳ τ' εὐρατίας ἀνείση-  
 σεν, ἐλπίζοντες εὐρατὴ δειδύμενοι,  
 εἰς τὰς ἰσολάτους πολέμους αὐ-  
 τὸν ἔρειν ἢ κ' ὡς τ' ἄρα εἶπεν. ὁ δ'  
 ὡς τ' ἄρα τῶν ἀπάντων δόξαν οὐδε  
 ,, μελλήσας ἀπεκρίνατο, Ἀφίη-  
 ,, μί. κρατεράλλοιγον δ' αὐτῶν  
 ἐπ' ἠέλιον, ἔσιωπῆς βαδύτατης  
 ,, ἡσομένης, ἐπέειπε, Καὶ δῶτα  
 ,, γε ὑμῖν τῶ ἐπισηλιδμῶ ἀπει-  
 ,, τα, ὅταν ἡριμεύουσι μεθ' ἑτέ-  
 ,, ρων. Ἀδελφῶν δ' αὐτοῖς ἄμω κ'  
 τῶδε ἔφιλανθρώπου φανέσθω, ἀ-  
 δῶς ἀντίθεται πῶσιν ἐπέπρωτε, ἔλο-  
 γισμός, ἢ ζήλου, εἰ δὲ οὐκοῦν μὲν  
 αὐτοῖσι καὶ αἰλιπῶν τ' αὐτοκρά-  
 τος ἐν μέσσις τοσῶδε πολέμοις,  
 διελαιμῶσυσσι δ' αὐτῶν ἐπε-  
 ρσι κ' σφῆς τῶν ἐν Διῶν κερδῶν  
 ἐκπεσῶνται μεγάλων ἑσπῶς τομι-  
 ζομένων ἰχθυῶν τ' ἐμοίαις αὐτῶν τε  
 Καίσαρος ἴσονται ἔτι τῶν πολέμων  
 δέσποτες οὐκ, ἐπ' ἠέλιον ἡσυχαι-  
 ζον ἐξ ἀπορίας, ἐλπίζοντες ἐνδῶ-  
 σιν π' κ' τ' Καίσαρα, ἔμεγαλῶ-  
 σῶς δ' αὖ τῶν ἐν χερσὶ χρεῖαν ὁ  
 δ' ἀνησυχῆζε, κ' τ' φίλων αὐ-  
 τὸν περιμελοῦστων ἐπιφθόνου  
 αἰσῶν π' αὐτοῖς αὐτοῖς ἀμω, καὶ  
 μετ' ἄλλοις κ' ἀντηρῶ λογῶ πολ-  
 λά σιωπερῶσθαι μετ' ἑκαταλι-  
 πῶν, δὲ χόρμῳ λήξῃ, πόλιτες  
 ἀπὲρ εὐραπῶτων σιωπέων. ἄπερ ἐστὶ  
 σῆμα ἀφειδίμων τῆς εὐρατίας,  
 καὶ ἰδιωτῶστων οἱ δ' ὅσοι ἐ-  
 νεγκόντες ἔτι, ἀνέκραζον μετ' ἄλλοις  
 ἔσθ, κ' περιμελοῦστων αὐτῶ σφρα-

ex more consulantantes impera-  
 torem, & iusti quid postularent  
 dicere, de donativo quidem præ-  
 sentem appellare non ausi, ut in  
 re improvisa, quod modestius vi-  
 debatur, missionem clamoribus  
 petebant, sperantes eum, quip-  
 pe qui exercitu opus haberet, ad  
 profligandas belli reliquias, ultro  
 mentionem donativi facturum.  
 Ille verò præter omnium opinio-  
 nem nihil cunctatus, dimittere  
 se respondit. quibus magis etiam  
 attonitis & omnino silentibus,  
 adjecit: dabo tamen vobis quic-  
 quid sum pollicitus, ubi trium-  
 phavero cum aliis. Ad hanc ut in-  
 expectatam ita clementem vo-  
 cem pudor continuo subit eos  
 & æmulatio, reputantes absur-  
 dum fore, si ipsi imperatorem  
 suum tadio bellorum deferentibus,  
 triumphum ejus sequantur  
 alii: ipsi verò lucris carcant quæ  
 speranda erant è bello Africano,  
 & invidios se reddat tam Cæsari-  
 anis quàm adversis partibus.  
 Id metuentes hærebant silendo,  
 sperantes Cæsarem sibi aliquid  
 remissurum, & propter instan-  
 tem necessitatem mutaturum  
 sententiam. Sed quum ille pari-  
 ter fileret, amicis instantibus ut  
 aliquid insuper eis diceret, nec  
 paucis eisque duris verbis com-  
 militones suspensos relinqueret:  
 rursus exordiens, Quiritibus eos ap-  
 pellavit, non milites: quod erat  
 signum jam demissos esse à mili-  
 tia. Hoc non tulerunt taciti, sed  
 conclamantes ostenderunt præ-  
 nitentiam: rogabantque ut lice-

784



ret sibi cum eo militare diutius. Cæsare verò aversante & descendente è tribunali magis etiam conclamatum est, maneret, & pœnas de se sumeret. Sterit ille nec procedens nec revertens, fingens se non expedire consilium. Tandem reversus ait: puniendum quidem neminem, dolere tamen sibi quod decumani semper prælati aliis tales tumultus ciberent. Et adjecit: missionem vobis do, redditurus tamen & promissa simul atque reversus fuero ex Africa: dabo & agros omnibus finito bello, non, ut Syl-la, ereptos aliis, & colonos miscendo spoliatis, ad alendam utrorumque similitatem per-turamus: sed agrum publicum, & meas privatas possessiones divi-dam: & si hi non suffecerint, e-mam meis pecuniis. Tum verò omnibus applaudentibus & ac-clamantibus, soli decumani mœ-sti erant, quasi pertinaciter in-fensum haberent Cæsarem: pos-tulabantque ut in decimum quemque capitaliter more majorum animadverteret. Ille nolens amplius exacerbare, quòd videret serio pœnitentes, universos recepit in gratiam: moxque ad bellum Africanum profectus est: & à Rhegio Messanam transfectus, à freto Lilybæum usque duxit exercitum. Ibi postquam cognovit Catonem cum classe & terrestrium copiarum parte præsidio esse Uticæ, in qua apparatus belli erat repositus, & ibidem trecentos qui in senatus speciem

πύλας, ἀποπροφύμμε τε τῶ Κεῖ-  
σάρως κῆ ἀπόντῳ δὴ τῶ βέρι-  
τος· οἱ ἄ συν ἐπαίξει παλαιοὶ βού-  
τες ἐπίκειντο, παρορμηθέν τε αὐ-  
τον, ἔ κολάζειν σφῶν τῶς ἀμαρ-  
πάνους. ὁ δ' ἐπὶ μάρτυσι διέτελει,  
ἔτε ἀπίων, ἔτε ἐπαλιών, ἰσοκρη-  
νόμῳ δόπειν. ἐπιουλήων δ' ἄ-  
μως ἐφη κολάσειν μὲ αὐτῶν ἕδνα,  
ἀχθεῶς δ' ὅπ ἔ τὸ δέικτον τέλος,  
ὁ παροτρύσσειν αἰεὶ, τοιαῦτα ἰορυ-  
» βῆ. κῆ τὸδε ἐφη μένον, Ἀφί-  
» μι τ' ἐρατείας· δῖστο ἄ κῆ τῶδ  
» ὄμως τὰ ἰσοκρηθρα ἀπαυτε,  
» ἐπιουλήων ἐν Λιβύης. δῖστο ἄ  
» κῆ γλιῦ ἀπαυσι, ἐπιουλήων  
» τ' πολέμων· κῆ κρηπὲρ Σιδάας,  
» ἀφαρμηθῶν ἐτέρων κῆ ἔχουσι,  
» κῆ τοῖς ἀφαρμηθῶσι τῶς λαβῶ-  
» ζες σιωοικίζων, ἔ ποιῶν ἀλή-  
» λους ἐς αἰεὶ πολέμους, ἀλλὰ πῶ  
» ἔ δῆμου γλιῦ ἐπιουλήων κῆ τῶ  
» κρηπὲρ, κῆ τὰ δῖοντα παροτρύ-  
» μῳ. Κρότε δ' ἐ ἔ ἐμφησις  
» τῶν πῶτων γηουρήων, τὸ δέικ-  
» τον ἰσοκρηθρα τῶν ἐς μόνον αὐτῶ  
» Κεῖσαρῶ ἀδικαδικεῖτε φανί-  
» τῳ, ἔ σφῶς αὐτῶν ἔξεν ἀχλη-  
» ράσειν τε, κῆ τὸ μέρῳ γαιεῖτα  
» ζημῖοση. ὁ ἄ ἕδν αὐτῶν ὑπερβί-  
» ζειν ἐπὶ δῖομῳ, ἀκρηβῶς κρη-  
» νοουήων σιωηκλάσει ἀπαυσι, κῆ  
» ἕδν ἐπὶ τ' ἐν Λιβύη πόλεμον ἐξή-  
» λαβῶλων δ' ἐν Πηγίον τ' πα-  
» θῶν, δῖσι Μεσσήων ἐς Λιλυθαίον ἐλ-  
» θε κῆ πεδῶμῳ Κατῶνα ἰσοκρη-  
» θῶν τῶ πολέμων κῆ αὐτῶ κῆ  
» πεζῶν τῶν μέρῳ φεουρέν ἐν Γτυκῆ,  
» μῶ τῶν κρημῶσιον, ἐς δῖσι σφῶ  
» ἐν ποζῶν παροτρύλους ἐπιουλήων  
» τῶ πολέμων, ἔ σῶγκλητων ἐκρηπὲρ  
» ἄ δ'

ἢ αὐτοκρατορεσσιν Λαδύκιον Σκι-  
 πίωνα καὶ τοὺς δρόσους ἐν Ἀδρουμε-  
 τῷ στρατεύειν· διέπρασεν ἐπὶ τὸν  
 Σκιπίωνα, καὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγον ἐς  
 Ἰούβαν κατέλαβεν, παρέτασεν ἐς  
 μέγλην παρ' αὐτὸ τοῦ Σκιπίωνος  
 τὸ στρατόπεδον, ὡς ἐν καιρῷ σω-  
 οιστοῦν τοὺς πολέμιους χάρις αὐ-  
 τοκράτορος ἔσιν· ἀντεπήκουσεν δ'  
 αὐτὰ Λαοίησις τε καὶ Πετρήσιος, οἱ  
 τῷ Σκιπίωνος ὑποστράτηγος· καὶ  
 ἐκράτησεν τῷ Καισάρει τὸ πάλ-  
 λυ, ἔτριψεν δὲ ἐδίωκεν σφόδρως  
 μετὰ χροταφροσύνης, μέγλην Λαοίη-  
 νὸν μὲν ὁ ἴππος ἐς τὴν γαστέρα πλη-  
 γαίς ἀπεσείσασθε, ἔαυτὸν οἱ σωα-  
 σπαστῆρ' ἠσπασσάμενοι ὁ δὲ Πετρήσιος  
 ὡς ἀκρίβη τοῦ στρατοῦ λαθὼν πέ-  
 ρεν, καὶ νικήσαν ὅτε βέλεται, διέ-  
 λυε τὸ ἔργον· ἐπειπὼν τοῖς ἀμφο-  
 ῖν αὐτὸν, Μὴ ἀφελώμεθα τὴν νικη-  
 τὸν αὐτοκράτορα ἡμῶν Σκιπίωνα.  
 Καὶ τὸ μὲν ἄλλο μέρος, τῷ Καισα-  
 ρει τύχης ἔργον ἐφαμετο, κατέτη-  
 σάντων αὖν, ὡς ἐδοκε, τῷ πολέμιον,  
 ἄφω τὴν μέγλην ὑπὸ τῷ νικῶντων  
 ἀγαλῶνεν· αὐτὸς δὲ λίγην πε-  
 ρεὶ τὴν Φυγὴν, ἐγγύπτεον ἔπα-  
 σεν, ἐπιστρέφει αὐτὸς καὶ πάλιν ἔ-  
 πε μάλιστα σημεῖα τὰς αἰετὺς φερόν-  
 των τῇ αὐτῆ χειρὶ ἀεττασάσους,  
 μετενυκτεῖν δὲ τῷ Φυγῆς ἐς τὸ σπασ-  
 τῆρ'· ἔως Πετρήσιος ἀνέδραξε, καὶ ὁ  
 Καισάρ' ἀσπασίως ὑπεχώρει. τὸτο  
 μὲν δὲ τῷ πρώτῳ ἐν Λιδύῃ Καισάρει  
 μέγλης τέλει·

Οὗ πολὺ δὲ ὕστερον, αὐτῆ τε Σκι-  
 πίωνος ὀκτὸ τέλει περὶ τὸν ἴππον  
 δύο μελεῖσιν (ὅν οἱ πολλοὶ Λαοίησις  
 ἦσαν) πελαγισαῖς τε ποταμοῖς ἔ-  
 λειψαν ἐς τελευτήντα σπασσάμενον  
 παραστάξ' αὐτὸν Ἰούβαν τῷ βασιλεῖ, ἔ-

filiis; ceterum L. Scipionem im-  
 peratorem cum optimatibus a-  
 pud Adrumetum habere exerci-  
 tum, trajecit contra hunc. Quem  
 quum audisset ad Jubam profe-  
 ctum, aciem ante illius castra ex-  
 plicuit, opportunè nactus ipsius  
 imperatoris absentiam. Nec La-  
 bienus Petreiusque legati detre-  
 ctarunt praelium, represserunt-  
 que Caesarianos egregiè: jamque  
 fusos persequabantur contem-  
 ptim, quum Labienus equus  
 in ventre faucibus excussit: & ipse  
 quidem suorum succursu erep-  
 tus est: Petreius verò contentus  
 praesenti experimènto virtutis  
 militum, & ratus se posse quan-  
 do libet vincere, cecinit receptui,  
 dicens proximis: Non est  
 fraudandus imperator noster Sci-  
 pio laude victoriae. Ira tunc Quo-  
 que plurimum valuit fortuna  
 Caesaris, dum hostes in media vi-  
 ctoria segescentes, fructum ejus  
 emiserunt è manibus. Ipse Caesar  
 fertur unus se opposuisse hosti,  
 fugientibus aliis omnibus: atque  
 etiam aquiliferum quendam sua  
 manu retraxisse in primam a-  
 ciem: quum Petreius in castra se  
 recepit, quem Caesar libenter in  
 hoc imitatus est. Et hujus quidem  
 primae Caesarianorum in Africa  
 pugnae hic fuit exitus.

Nec multo post quum dicere-  
 tur adventare Scipionem cum octo  
 legionibus, equitum viginti  
 millibus, quorum magna pars Af-  
 fri essent, magnoque cetratorum  
 numero & elephantis xxx. si-  
 mulque Jubam regem cum pedi-

Petreei ad-  
ctum.

Fortuna  
Caesaris.

Caesaris  
virtus in  
bello.

483

Scipionis  
exercitus.

Juba rex.  
tum

tum circiter triginta millibus, equitum Numidarum ferme xx millibus, & multis jaculatoribus elephantisque aliis lx, in exercitu Caesariano pavor cum tumultu subortus est, partim obrem semel tentaram parum feliciter, partim quòd formidandus videretur hostis, vel numero, vel virtute maximè Numidarum equitum: præterque inasuetis cum elephantis congredi terror auctus est. Sed postquam nuntiatum est alium Maurorum regulum Bocchum, occupasse Circum, Jubæ regiam, domestico periculo revocatus properè in regnum reduxit exercitum, triginta solum elephantis apud Scipionem relictis. Caesariani verò in tantum receperunt animos, ut quintani elephantis se opponi deposcerent, eoque impetrato egregiè vincerent: unde hodièque ejus legionis elephantis sunt insignia. Ceterum prælium id ex omni parte laboriosum ac varium circa vesperam demum victoria Caesaris finitum est: castris etiam hostium expugnatis, & nocte demum absoluto negotio, hostes passim defugèrè quà quisque poterat. Scipio cum Afranio omiſſa rerum cura per mare fugam tentavit cum xii apertis navibus. Ita hic quoque exercitus ex lxx millibus conflatus millibus, longa reductus militia, & animosior redditus à pugna proxima, renovato prælio in universum afflictus est non sine ingenti gloria Caesaris, etiam profligatorum

Bocchus  
rex.

Cur legio-  
nis quin-  
tanae ele-  
phanti sint  
insignia.

284

τῶδε ἀγῶνι πικρὸς ἀλλοὺς ἀμφι-  
πρισμυαίς, καὶ ἰππῶας Νομιδας  
εἰς διασμυαίς, καὶ ἀκρηταίς πλ-  
λῆς, καὶ ἐλεφαντῶν ἐξήρητο ἕτερος  
ἢ στρατὸς ἔ Καίσαρος ἐδείκμη,  
καὶ ἐσφίσην αὐτοῖς ἐδομῶσαντο κα-  
ταί τε πείραν αἰ ἤδη πεπρωτοῦ,  
καὶ κατὰ δοξάν τῆ ἰπποταν, τὴ τε  
πλήθους, καὶ δρεῖτης μάλιστα τῆ Νο-  
μιδῶν ἰππῶων. ὁ τε τῆ ἐλεφαντῶν  
πόλεμος, αἰδῆς σφισιν ἀν, ἐξί-  
πλησσε. Βαχχὸς δὲ ἕτερου Μαυρο-  
σιαν διωκίτου Κιρταν (ἢ βασιλεῖος  
ἢ Γόβα) καταλαβόντος, ὁ μὲν  
Γόβας, ἐξαμείδεντος αὐτῆ τῶδε,  
εἰς τὴ οικίαν μάλιστα ἀπελάγη μὲν  
ἔ ἰδίου στρατοῦ, τελευτήσας ἐξ αὐ-  
τῆ μὲν δὲ ἀπολιπὼν ἐλεφαντῶν τῆ  
Σκιπιανῶν. ἡ δὲ στρατὸς ἔ Καίσα-  
ρος εἰς ποσῶν ἀνετάρηται, αἰς  
τὸ πέριπτον τέλει, ἀγῶνι ἀντι-  
παχθῶν τοῖς ἐλεφαντοῖς, κρατήσας  
πάνω κρατερῶς. καὶ νῦν ἀπὸ σκεῦου  
τῶδε τῶ τέλει ἐλεφαντῶν εἰς τὴ σφ-  
μῶν ἐπίκειται. μακροῦς δὲ καὶ ἐπι-  
πόνος καὶ πύλιος τὰ μέρη τῆ μύτης  
καὶ πολυτέρας ἡσθῶντος, ἀπὸ ἐσ-  
πίρας μάλιστα ὁ Καίσαρ εἰρηκ, (ἔ  
τὸ στρατοπέδον ἐνδὺς ἐξήρητο τῶ  
Σκιπιανῶν) ἔδεν ἀνείας εἰς ἐν  
νυκτὶ τῆς νυκτῆς, μίχεται τὸ σὺμπα  
ἐξερῶσασθαι. οἱ δὲ ἐχθροὶ κατὰ ὀ-  
λιγροῦς, ὅπῃ δύναται, διεφύρον  
καὶ ὁ Σκιπιανὸς αὐτὸς ἄμφω Ἀφρα-  
νίῳ, πάντες μὲν δὲ, φεύγοντι αἰετὸ  
τὸ πύλιος ἐπὶ θαλάσῃ ἀφῆ-  
κταν ἄδὲ ἴσθμῳ ἔ ὄδῳ ὁ στρατός, εἰς  
ὀκτὼ μυριάδας μάλιστα συνελθὼν,  
ἐκ τῆ πολλοῦ γαζυμῆος μείων, (ἔ οἱ  
τῆ ἀσπῆρας μύτης ἐν ἐπίπῳ ἔ τῶ  
ἡσθῶντος, δευτέρῃ τῆδε σὺμβολῇ συν-  
εστῆσθε ἀδῶρος. ἔ τὸ ἔ Καίσαρος  
καὶ

κλιος ἐς ἀμφὸν εὐτυχίαν ἐδοξάζετο, ἔδδεν ἐπὶ τῆς ἡσυχίας ἐς δόξαν αὐτὸς μελεζόντων, ἀλλὰ καὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἀμφετήριζεν τῆς Καισαρεως τύχῃ σπεσπιδέντων. ἔδοκει γὰρ δὴ καὶ ὁδε ὁ πόλεμος ἀσουλία τῶν στρατηγῶν, ἕτε Διοτρεφάντων αὐτὸν, εὖς Διοφύσῃν ὁ Κάισαρ, ὡς οὐ ἀδοξία, ἕτε τῶν παρῆτων νικῶν ἐς τέλος σπεσπαρόντων, σιωπῆφθεις, ἕπως ὄξιος Διοδωδύου.

Ἐξαγγελλέντων δὲ τῶν ἐς Ρτυκίῳ πρὶ τῆς μεγίστης ἡμέρας, καὶ τῆς Καισαρεως εὐδύς ἐπὶ τῶν Ἰτυκίῳ ἰόντος, ἐγγίγνετο φυγῆ πάντων καὶ ἔδδεν κατεΐχεν ὁ Κάισαρ, ἀλλὰ ἐκαὺς ἐδιδου πῶς ἀγῆσαι τῶν ἐπιφωρῶν, αὐτὸς δὲ εὐσεβῶς ὑπεμῖνος καὶ τοῖς Ἰτυκίοις ὑπαρχοῦντοῖς σπεσπαυτῶν ὑπερ ἐκείνου δειήσεως, ἐπιμειδίῳ ἀπαρῆματο ἐ δειήσῃ αὐτῶ σπεσ Καισαρεως Διοκλεῶν καὶ τῶτο εἰδένου τῆς Καισαρεως κελῶς. σημενηνῶν δὲ τῆς ἡσυχίας ἀπανταῖς, καὶ συζητήσας ὑπερ ἐκείνου πῶς Ἰτυκίῳ ἀρρευσιν ἐπιδιδούς, σπεσπαυτῶν ἀμφιλουτος ἐ δειπνον ὑπερ κελῶς ἐκείνου τε ἐγούετο, ὡσπερ εἰδῆτο, ἐξ ἐ Πομπηίου ἀνήρητο ἔδδεν τε τῆς σιωπῆς ἐναλλάσσαν, ἐσπεσπαυτῶν σπεσπαυτῶν ἢ πλεῖον, σπεσπαυτῶν ἐπὶ τοῖς παρῆτων σπεσπαυτῶν ἐσπεσπαυτῶν καὶ ἡρώτι περὶ τῆς πιδίοντος ἐ καὶ πρὶν ἐσπεσπαυτῶν αὐτοῖς. καὶ τῆς Διοτρεφῆτος, ἐσπεσπαυτῶν πῶς ἡσυχίας, πλεν ἐς ἑὸν Κάισαρ ἐπιληθῆν. ἐμὸν ἐσπεσπαυτῶν ὡς ὕπνιον ἀπῶν, ἐν ἡμέρῃς πῶς σιωπῆτων, πλεν ὅτι τὸν ἡσυχίας σπεσπαυτῶν φιλοφρονέσσαν. τὸ δὲ ἐξ ἐφίδιον τῆς κλίης τῶν σιωπῆς οὐκ ἀρῶν παρῆτων κελῶν, ἐξ ἐσπεσπαυτῶν ἐπὶ σπεσπαυτῶν

confessione, qui suam cladem illius invictæ fortunæ magis imputabant, quàm suæ ignaviæ. Sic enim judicabant, res perditas dum imperitia, qui nec bellum trahendo conati sint hostem in alieno solo ad commeatuum inopiam redigere, nec primam victoriam curarint absolvere.

His Uricam nuntiatis tertia die postquam pugnatum est, & Cæsare mox secuto nuntios, omnes ad fugam versi sunt, ne Catoné quidem retinente: qui naves etiam dabat rogantibus nobilibus: ipse verò constanter manebat. Et quum Uticenses pollicerentur prius pro illo quàm pro seipsis deprecari, subridens negavit sibi opus esse ullis conciliatoribus, addens non ignorare id Cæsarem. Obfignatis deinde thesauris omnibus, & syngraphis ad unam traditis Uticensium magistratui, vespere lotus cœnavit, & sedens cibum sumpsit, ut post necem Pompeii erat solitus, nihil de consueta vivendi ratione mutans, nec largius nec parcius fruens appositis: & familiariter cum his qui aderant garruens, de illis qui è portu solverant, interrogabat de vento an secundus esset eis, quantumque proveci essent, & an putarent extra conspectum fore priusquam mane Cæsar superveniat. Ac ne dormitum quidem discedens quicquam mutavit de more pristino, nisi quòd filium magis comiter complexus est. Ut verò gladium ad lectum more non reperit: exclamavit



μελλον η μεγαλοψυχους λογισμεις  
εραση. Marcia γι τοι τη Φιλιπ-  
πε σων εν παρθενικ, & δροσκα-  
δμου αυτη μελισσε, & παδας ε-  
χην εξ οικεινης, εδωκεν ομως αυτην  
Ορρησιω, & Φιλων τρι, παιδων  
πε επιθυμωντι, η τυκοποις γυ-  
ναικς ε τυχεωντι μεχει κα-  
κεινω κησασαν ες τ οικον αυτης  
ως κησασαν εδεδωτο. τοιοσδε μ δη  
Κατων λε, η αυτον οι Γτυκαίοι  
λαμπερς εδασπον. ο ζ Καυσαρ ε-  
φη μ οι φρονησαι Κατωνα κελης  
επιδεξεως. Κικεραν & ποιηται-  
τ & εγκάμιον ες αυτον, η επιγρα-  
ψαντ & Κατων, αντεγραψε και  
τηρρηλιαν ο Καυσαρ, & επεγραψεν  
Αντικατων.

Γοσας δε η Περηθι & γνη-  
μεναν πωγωνοδροι, και εδελαν  
σφισιν ετε φυγην ετε σωτηριαν ε-  
πισηντες, επι τη διατη ξιφεισι  
διχερησαντο αλληλους η τη χερην  
τω Γοσα Καυσαρ υποπελη Ρω-  
μαίοις εποιησεν, αυτη Σαλαςτον  
Κελων ενκητισησας. Γτυκαοις ζ  
& τω Κατω & ιδω σωεγγισωκε,  
η τω θυγατερω & Πομπηις, με-  
δω παδων αυτης, εν Ιτικη κηπε-  
λαδων, εξεπημπε σως τω Πομπηι.  
& δε τελακισιον οσους ευρε, διε-  
φθειρε. Λευκι & Σικπιαν ο αυ-  
τοκατωσ, χειμαζομου εν τη  
θαλασση, η πολειμιας ναυσιν εν-  
τυχων, εφερετο θηναϊως μεχει κα-  
ταλαμβαδονμου αυτον τε διερχη-  
σαστο, η το σωρω μεδηπεν ες την  
θαλασσαν.

Τστο μ δη & τω περ Λιβυου  
Καυσαρ & πολειμα τελ & ενιγνε-  
το αυτος ε επανεληθην ες Ραμυ  
bellatum est à Casare. Qui reversus in urbem, IIII simul

tiretur, sed rectis atque genero-  
sis rationibus. Marciam tamen  
Philippi filiam quum virginem  
duxisset, valde dilectam, & com-  
munium liberorum jam ma-  
trem, Hortensio cessit amico,  
liberorum & foecundae uxoris,  
quibus eatenus caruerat, cupido,  
donec ex illo quoque matrem  
factam domum recepit quasi u-  
surariam. Hujusmodi fuit Cato,  
ab Uticensibus sepultus magnifi-  
cè. Cujus morte audita Casar ait,  
Invidit mihi Cato pulchrum spe-  
cimen. Ceterum quum Cicero  
librum in defuncti laudem edi-  
disset, inscriptum Cato, contra  
Casar accusationem ejus inscrip-  
sit hoc titulo. Anticato.

At Juba cum Petreio ubi didi-  
cerunt quae acciderant, nullam  
videntes reliquam aut fugam  
aut salutem, in coenaculo mu-  
tuis conciderunt vulneribus. Re-  
gnum Mauritaniae Casar tribu-  
tarium pop. Ro. reddidit, eique  
Salustium Crispum praefecit: ig-  
novitque Uticensibus & Cato-  
nis filio: filiam quoque Pompeii  
in ea urbe deprehensam, cum  
duobus liberis, ad fratrem cum-  
lueris misit incolumem: ex illis  
verò trecentis necavit quotquot  
in ejus potestate redacti sunt.  
At L. Scipio imperator fluctibus  
jactatus, in hostiles naves inci-  
dit: quas quum evadere non  
posset, gladio se prius manu sua  
transfixum, in mare dedit pra-  
cipitem.

Atque ita in Africa quoque de-

Marcia,  
Catonis  
uxor.

Catonis  
funus.  
Cesaris di-  
ctum fu-  
per Cato-  
nis obitu.

Cesaris  
Anticato.

Juba & Pe-  
treii interi-  
tus.

Cesar Ca-  
tonis filio  
ignovit.  
Filiam  
Pompeii ad  
Cesar tra-  
ctatis.

491

Triumphus Caesaris quatuor.

Juba filius.

Præda ex hoste reportata.

triumphos duxit: de Gallis unum, quorum multas magnas nationes adjecit imperio deficientisque retraxit ad officium: alium de Pharnace, Ponticum: alium Africanum, de Afris qui Scipionem bello juverant: in quo Jubæ filius Juba historicus infans etiam tum traductus est. Duxit & alium de Ægyptiis, quos in Nilo vicerat navali prælio, eumque inferuit medium, Gallicum inter & Ponticum. Et quamvis de Romanis triumphatum non sit, quippe civibus, quod nec ipsi decorum foret, & populo Romano infaustissimum, tamen translatae sunt in pompa picturæ omnium illarum cladum, atque etiam virorum effigies, absque unius Pompeii imaginæ: hunc enim solum ostentare est veritus, propter recens ejus desiderium publicum. Populus tamen ne metu quidem cohiberi potuit, quin malis suis ingemisceret: præcipue quum agnosceret L. Scipionem imperatorem in medio mari suapte manu fauciatum in undas de navo cadere, Petreium verò in cœnaculo: Catonem item non secius quam bestiam unguibus discernere suamet ipsius viscera. Achillæ verò Photinique casus tam plausiblem fuit quam fuga Pharnacis ridicula. Sed & pecuniæ traductæ per hos triumphos LXX. M. talentorum proditum est, & dimidium talentum: insuper coronas aureas M M D C C C X I I. pondi xx M C C C C X I I I. ex quarum pretio mox post triumphum persolutum est militi, e-

ἰθὺς ἀμείβεσε τίσσοιρας ὀμοῦ θριάμβους: ἐπὶ τῇ Γαλατίας, ἃν δὴ πολλὰ καὶ μέγιστα ἔδην ἀπεσέλαθε, καὶ ἀφιστάμεθα ἄλλα σπουδαιώτα καὶ Ποντικῶν, ἐπὶ Φαρνακίῃ & Λιβυκῶν, ἐπὶ Λιβυκῶν τοῖς συμμαχῆσσι τῶ Σκιπίωνι ἔθνη & Ἰοῦα πῆξις Ἰούδας ὁ συστραφεύς βριφθῶ ἃν ἔτι παρήγετο. παρηγαγε δὲ τινὰ καὶ τὴ ἀνά τῷ Νείλῳ ναυμαχίας θριάμβον Ἀἰγυπτίων μεταξὺ τῶ Γαλατῶν & Φαρνακίους. τὰ δὲ Φαρνακίαν φυλαξάμενθ' ἄρα, ὡς ἐμφύλιον, ἐκ εἰσίκτου τε αὐτῶ, & Ρωμαίοις ἀχρεῖ & ἀπέσσια, ἐπιζήσανθ' θριάμβων, περιέλεγκεν ὁμοῖς αὐτῶν ἐν τοῖσδε τὰ περὶ ἡμεῶν ἀπαντα, καὶ τὰς ἀνδρας ἐν εἰκόσι & ποικίλαις γραφαῖς, χροῖς γε Πομπηίας. τυπτοὶ δὲ δὴ μνησὶ ἐφυλάξατο δειξάν, σφοδρῶς ἔτι πῶς πάντων ἐπιποτέρω μνησὶ. ὁ δὲ δήμος ἐπὶ τῷ πῆξι οἰκείοις κηκοῖς καὶ περ δειδῶς ἔστιν, καὶ μέγιστα ὅτε ἴδοι Λευκίον τε Σκιπίωνα τὸ ἀντοκροτέρω πλησσομένων ἐς τὰ εἴρνα ἢ ἐαυτῶ, καὶ μετέμνησὶ ἐς τὸ πέλαγθ' ἢ Πετρηίον ἐπὶ διαίτη Διὰ ζεῶν μνησὶ ἐαυτοῦ, ἢ Κάτωνα ἢ ἐαυτῶ Διὰ πῶ μνησὶ, ὡς θηλοῦν Ἀλλὰ δὲ ἐφῆσθησιν καὶ Ποτεινῶ, & τῷ Φαρνακίους φυγῶν ἐγέλασιν. ζήμεθα δὲ ἐν τοῖς θριάμβοις φασὶ παρρηχθῶν μνησὶ ἐξ & ἡμισυ πλανῶν, & σερφάνους δυο καὶ ἐκκοῖ & δις χιλίαις ἐπὶ τοῖς ὀκτακροῖσι, ἀπὸ χροῦσθ', ἐκκοῖ ἐς δισκοῖ καὶ δεκα καὶ τίσσοι καὶ τετρακροῖσι λιτροῖσθ' ἃν ἐυδῶς ἐπὶ τῷ θριάμβῳ δεινεμε τὰ ὑπερνηδρα πάντα ὑπερνηδρα

καὶ τῶν

βαλλων, γραπότην μὲν ἀνά πεντακ-  
 χιλίας δραχμῶν Ἀττικῶν, λοχα-  
 γῶν δὲ αὐτῶν τὸ διπλάσιον, καὶ χι-  
 λιάρχων ἑκατάρημιον τὸ ἐπὶ διπλά-  
 σιον, καὶ τοῖς δημοταῖς, ἐκείνων  
 ἑκατάρημιον Ἀττικῶν. ἐπέδωκε δὲ καὶ θεῶν  
 ποικίλους ἱπποῦν τε καὶ μουσικῆς καὶ  
 πειζομαχίας, ἀνδρῶν χιλίαν ὡς ἐ-  
 τίρους χιλίας, καὶ ἱππομαχίαν  
 διακοσίων ὡς ἴσους· καὶ ἀναμίξ-  
 ἄλλων πεζῶν τε καὶ ἱππέων ἀγῶνας·  
 ἐλεφάντων τε μισχίλων εἴκοσι ὡς  
 εἴκοσι· Ἐναμμοχίαν ἑρετων τετρα-  
 κισχίλων, ἐπιδοκνήστων ἐς μισχίλων  
 χιλίαν ἑκατέρωθεν, ἀνέστη καὶ τῆ  
 γλυπεύρα τῶν, ὡς περὶ εὐζωτο μίλλ-  
 λων ἐν Φαρσάλω μαχεῖσθαι καὶ τέ-  
 μβρον τῶν νεῶν ὡσεὶ θηκεν, ὃ Πρω-  
 μείους ἐπέβη ἀγροῦν ἐν, ἐ τὸ ὠ-  
 νων, ἀλλ' ἐπὶ προέξει σιωπῶντων  
 ἐς ἀλλήλους· κατὰ καὶ Πέροτος λυ-  
 τὸς ἀγροῦ ζήτησιν ἢ κενόνοισι τῶ  
 δίκαια. Κλεοπάτρας τε ἐκόνα κα-  
 λῶ τῆ θεῶν πειρεσῆσται, ἢ καὶ νῦν  
 σωσῆσται αὐτῆ. τὸ δὲ τοῦ δήμου  
 πλῆθος ἀναρραφάδιον, ἐς ἡμι-  
 σον λέμεται τῶν ὡς τῶν τοῦ πο-  
 λέμου γλαυκῶν ἑνὲν ἐς τοσούτο  
 κατέειλεν ἢ τῶνδε φιλονεικία τῶ  
 πόλι.

Αἱ τὸς δὲ ἤδη τέταρτον ἑτα-  
 πύων, ἐπὶ τῶν νεῶν Πομπηίων ἐσθ-  
 τῶν ἐς Ἰβηρίαν ὡς περὶ αὐτῶν λοι-  
 πὸς λυτὸς ἐπὶ πόλεμος ἐμφύλιον οὐκ  
 ἐνεκαὶ φρονήτων. ἴ τὸ καὶ δόξασιν ὁ-  
 σοι διεπεφύροσιν, οὐκ ἐν Λι-  
 βύης σιωπῆσται, ἑπρατὸς, ὃ μὲν  
 ἐξ αὐτῆς Λιβύης τε καὶ Φαρσάλου  
 τοῖς ἡμέροις σιωπῆσται, ὃ δὲ, ἐξ

tiam cum auctario, quicquid  
 promiserat, militibus quinquies  
 millenæ drachmæ Atticæ, du-  
 plum centurionibus, tribunis &  
 præfectis alarum quadruplum:  
 plebi viritum mina Attica. Edita  
 sunt & varia spectacula, circen-  
 sium, musicorum, millenorum  
 peditum inter se concurrentium  
 prælio, ducenorum item equum  
 492 : rursus aliud equitum  
 & peditum promiscuè pugnan-  
 tium. Commissi sunt & viceni  
 elephanti, & navale prælium  
 repræsentatum quadringenis ur-  
 trinque remigibus, millenis fo-  
 ciis navalibus decertantibus. De-  
 dicata & ædes Veneri genitrici  
 ex voto concepto instante pugna  
 ad Pharsalum, fanumque ædi ad-  
 ditum, quod forum populo Ro-  
 mano esse voluit, non rerum ve-  
 neralium, sed agendis litibus, qua-  
 lia Persis quoque sit fora, ubi  
 redduntur jura, & discuntur e-  
 tiam. Ad deæ latus effigiem Cleo-  
 patra statuit, quæ hodièque ju-  
 xta visitur. Censu deinde acto  
 fermè dimidio minus capitum  
 censum est, quam ante hujus  
 belli civilis initium : in tantum  
 affixit rempublicam contentio  
 duorum civium.

Ipsæ verò jam quartum cof.  
 expeditionem contra junioem  
 Pompeium fecit in Hispaniam  
 quod unum reliquum erat civi-  
 lium bellorum nequitiam con-  
 temnendum : nam optimatum  
 quotquot evaserant ex Africa, eò  
 concurrerant, & exercitus Pharsalicæ Africanæque cladis super-  
 fles eò convenerat, supplemento addito ex validis ac pugnaci-

492

Cleopatra  
 effigies ad  
 latus Ven-  
 neris.

Cæsaris  
 expeditio  
 contra ju-  
 nioem  
 Pom-  
 peium.



bus Hispanorum Celtiberorumque gentibus: & mancipiorum quoque turba sequebatur castra Pompeiana, qui jam quartum annum exercitii, promptissime operam suam offerebant subito: ro extremam certaminis aleam. Id quod maxime sefellit Pompeium, ut nihil cunctatus aude- ret venienti Caesari occurrere, nequicquam monentibus senio- ribus, quos Pharfalica Africaná- que pugna cautiore fecerat, ut bellum trahendo hostiles opes attreretur, & in alieno solo morantes redigeret ad inopiam. Venerat enim Caesar ex quo Urbem exivit die vigesima septima, cum impedimentis emensus viam longissimam: nec unquam ante illius exercitus minus fuit alacris, ut qui existimaret sibi rem esse cum hostium multitudine armorum perita, & tunc praeser- vatione nihil non ausura. Quibus de causis ne Caesar quidem pro- perabat, donec Pompeius deli- beranti assultans exprobravit i- gnavam: quod ille non ferens suos in aciem deduxit ante Cor- dubam, tunc quoque data Vene- re pro tessera: Pompeianis ve- rò tessera fuit Pietas. Ut verò si- gna collata sunt, Caesarianis praerayore segnius rem aggressis, imperator ipse deos omnes in vota vocabat, sublati ad caelum manibus, ne uno ignominioso conflictu abolerentur tot egre- giae victoriae: discurrénsque in- ter milites hortabatur eos subla- ta à facie galea, quo magis agnitus pudorem eis incuteret: qui

493  
Prælium  
Caesaris  
cum junio-  
re Pom-  
peio ad  
Cordu-  
bam.

Γ'όρων τε & Καλποῖραν ἔθους ἀλ-  
κίμου καὶ χαλεπὸν αἰεὶ μάχαις.  
πολὸς δὲ & δούλων ὀμίλῳ ἐρη-  
πέεσσι τῶν Πομπηίων & τέταρτον ἔ-  
την ἔχον ἐν τοῖς γυμνασίοις, καὶ  
γυμνασίῳ ἐπιμνησάμενος καὶ ἀ-  
πογνώστως. ὃ δὲ καὶ μέγιστος σφα-  
λεῖς ὁ Πομπηῖος, ὅτε ἀντιόχου  
τῷ μάχῃ, ἀλλ' ἐυθύς ἐλθὼν  
τῶν Καίσαρος συνειμαχῆτο καὶ τοῖς  
πρεσβυτέροις αὐτῶν παλαιωτάτων,  
οὗ πείρας ὄν ἀμφὶ τῆς Φαρσάλου &  
Λιβύλου ἐπεποδίστου, οὐτεροῖν τῶν  
χρῶν τῆς Καίσαρος, καὶ ἐξ ἄπορον,  
ὡς ἐν ἀλλοτέρῃ γῆ, ἀειφέρων.  
ὁ δὲ Καίσαρ ἔκε μὲν δὲ Π' ἄμης ἐ-  
πιπύ καὶ ἐνθῆσι ἡμέραις, βαρυτά-  
τω στρατῷ μακροτάτῃ ὁδῷ ἐπιπύ-  
ελθῶν δὲ οἷον ἐπὶ ὄρειν ἐπὶ  
ἐπιπύ αὐτῶν τῶν στρατῶν, καὶ δὲ  
τῶν πολεμίων, ἔτε πλείους & ἀ-  
σπίστους καὶ ἀπογνώστους. δι' αὐτὸ  
ὁ Καίσαρ αὐτὸς ἐσθλάμωεν, ἔστι πε-  
ρὶ αὐτῶν κατωκίεπιτομῶν ἀποσπε-  
λάσας ὁ Πομπηῖος, ἀνείδισεν ἐς  
δειλίαν & τὸ ἄνειδον ὅτε οὐρανῶν  
ὁ Καίσαρ, ἐξίτασσε τῶν πόλιν  
Κορδύβου, σιωδῆσαι καὶ τότε δούς  
Ἀφροδίτῃν ἔδωκε δὲ καὶ ὁ Πομ-  
πηῖος Ἐγ' ἴσσειαν. ὡς δὲ & σμωλι-  
των ἦδη, τοῦ Καίσαρος στρατῶν τὸ  
δὲ ἦπτετο, & ὄντος ἐπιγίνετο  
τῶν φούα, θεοῦ πύχες ὁ Καίσαρ  
ικέτιδε, περὶ χεῖρας ἐς τὸν ἔσθρον  
ἀνίχων, μὴ ἐνὶ πόνῳ τῶν πολλῶν  
καὶ λαμπρῶν ἔργα μῆνας, καὶ τὸς  
στρατιώτας ἐπιπύων, παρεγκλίει τὸς  
τε καὶ τῶν κεφαλῆς ἀφαιρῶν, ἐς  
ἀσθῶπων ἰδυσάπτε & περὶ τρεπῆν,  
οἱ δὲ ἐθ' ὡς τὴν μετιβαλλόν δὲ τὸ  
δίου, ἔως ὁ Καίσαρ αὐτὸς, ἀρ-  
πύσας

πύλας τινὸς ἀσπίδα, καὶ τοῖς ἀμφ'  
 αὐτὸν ἡγεμόσιν εἰπὼν, Ἔσμι τῆ-  
 το τέλος ἐμοῖ τε ἔβιον καὶ ὑ-  
 μῖν τῶν στρατῶν, ἀπεθόραμεν τ'  
 πάξως ἐς τὰς παλαιὰς ἐπὶ τοσού-  
 τοι, ὡς κούρας αὐτῶν ἀπαγγεῖν δέ-  
 κει πόδας. Ἐξαίτια αὐτῶ δό-  
 ρα ἐπιβληθῆναι, καὶ τέτων τὰ μὲν  
 αὐτὸν ἐκκλίνας, τὰ δὲ ἐς τὴν ἀ-  
 σπίδα ἀναδέξασθαι. τότε γὰρ δὴ τ'  
 τε ἡγεμόνα ἀπεθόρα ἐκείνου ἰσα-  
 το παρ' αὐτὸν, καὶ ὄρατος ἀπὸ  
 ἐμπροσθεν ἐπὶ ὄρμῃς ὄλον ἡγώνετο  
 τὴν ἡέραν, ἀπεθόρα τε καὶ ἡπώ-  
 λην αὐτῆς ἀπὸ μέρους, μέγιστος  
 ἐς ἐσπέρην μέγιστος ἐκίχησεν. ὅτε ἔ-  
 φασιν αὐτὸν εἰπεῖν ὅτι πολλὰς μὲν  
 ἀγωνισατο ἀπὸ νίκης, νῦν δὲ ἔ-  
 σπει ψυχῆς. φόνου δὲ πολλὰ ἡγο-  
 ρῆς καὶ φονῆς τὸ Πομπηίου στρα-  
 τῶν ἐς τὴν Κορδύβην, ὃ μὲν Καί-  
 σαρ, ἵνα μὴ ἀφαιρούμενος οἱ πολ-  
 λέμιοι πάλιν ἐς μάχην παρα-  
 σκευάζοιτο, ἐκίχεν τὸν στρατὸν  
 ἐντεταχίαν τὴν Κορδύβην. οἱ δὲ  
 κήρυκτες τοῖς γενόσιν, τὰ τε σώ-  
 ματα καὶ τὰ ὄπλα τὸ ἀνηρηθῆσαν ἐπε-  
 φόρῳ ἀπὸ τῆς, καὶ δόρασιν αὐ-  
 τὰ ἀπληγῶν ἐς τὴν γλῶσσην, ἐπι-  
 τοιῶν δὲ τέρχους ἠλλόισαντο. τὸ δὲ ἐπὶ  
 ἰσῆς ἐκάλω μὲν ἡ πόλις, τὸ δὲ ἡ-  
 γεμόνα τὸ Πομπηίου, Σηφίπλος  
 β', νίκης πύρα, αὐτὸν ἐκίχησεν.  
 Οὐδὲν δὲ καὶ Λαβίνου ἔτερον  
 ἐνδρῶν ἐπιφανῶν ἐκίχησεν αὐ-  
 τὸν ἐκάλω Καίσαρ. Πομπηίου δὲ  
 αὐτὸς διέφυγε μὲν ἀπὸ τῆς ἰσῆς σὺν  
 ἰσῆτων καὶ πενήκοντα ἰππύσιν ἐπὶ  
 Κερθίμῳ, ἵνα αὐτὰ νῶν σὺν  
 ἑαυτῶν καὶ παρῆλθεν ἐς τὰ νεώρια λα-  
 δῶν, ὡς τις ἰδιώτης Φορέα ἠομιζόμενος  
 ἰσῆτων αὐτῶν, εἰδοὺς ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς  
 καὶ ἐφάσκει αὐτῶν, ἐπιπύρα  
 vicula

nec sic quidem metum remise-  
 runt, donec ipse arrepto cujus-  
 dam clypeo, sic proximos tri-  
 bunos increpavit, Jam nunc &  
 mihi vitæ finis erit, & vobis mi-  
 litæ: simulque ita procurrit, ut  
 decem tantum pedes ab hoste di-  
 staret, ducentis interim telis in bello.  
 Cæsar  
 verba &  
 virtus in-  
 credibilis  
 in bello.  
 appetitus, quorum partem de-  
 clinavit flexu corporis, partem  
 exceptit clypeo. Tum verò tri-  
 buni certatim texerunt ejus la-  
 tera, & totus exercitus magno  
 impetu provolans per totam  
 diem dubio Marte continuavit  
 prælium, sub vesperam tan-  
 dem potitus victoria. Fertur e-  
 jus dictum, Sæpe se certasse de  
 victoria, tunc verò de vita.  
 Cæsar  
 di-  
 cum.  
 post eam cladem Pompeianis  
 compulsis intra Cordubam, Cæ-  
 sar veritus ne hostis inde elap-  
 sifus redintegraret prælium, jus-  
 sit eos circumvallari: at miles  
 jam fessus corpora armæque  
 cæforum aggregata humi hastis  
 confixit, & excubavit ad hujus-  
 modi valli speciem. Sequenti  
 die urbs capta est, ex Pompeia-  
 nis ducibus scapula consensu  
 Scapulae  
 rogo seipsum exulit. Vari &  
 interitus.  
 Labieni & ceterorum nobilium  
 Vari & La-  
 bieni.  
 Pompeius è pugna fugit cum  
 c l equitibus versus Cartæiam,  
 ubi classem habebat, intravitque  
 in navalia privato cultu delatus  
 lætica. Sed quum hos quoque  
 desperare animadvertisset, me-  
 tuens ne dederetur, rursum na-  
 ὄρων δὲ καὶ τῆς ἀπὸ τῆς  
 καὶ ἐφάσκει αὐτῶν, ἐπιπύρα  
 vicula

Pompeii  
fuga.

494

Pompeii  
interitus.  
Caput  
Pompeii  
perlatum  
ad se, Cæ-  
sar sepeliri  
jubet.

Sextus  
Pompeius.

Honores  
Cæsari de-  
creti.

vicula conscensa cœpit fugere, & quum hæsisset pedem implicatus funiculo, cum prædicere volens quidam, talem per errorem secuit: quapropter ad villam quandam appellens, vulnus curavit. Sed quum & illuc vestigatores tenderent, fugam arripuit per fentes & aspreta, spinis vulnus pungentibus, tandemque lassus sub quadam sedit arbore: ubi deprehensus à persecutoribus strenuè repugnans occubuit: caput ad se relatum Cæsar sepeliri iussit. Ita hoc quoque bellum uno conflictu, præter opinionem finitum est. Eis qui cladem hanc evasere, minor Pompeii frater, prænomine Sextus, fuit receptaculo: verum is tum laticans & fugitans latrocinebatur.

At Cæsar in Urbem properavit sublatis omnino bellis civilibus, timendus & illustis quantum ad eam diem nemo alius. Quamobrem ad emerendam gratiam omnes humani divinique honores ei congesti sunt, sacrificia, certamina, donaria in omnibus templis & locis publicis, per singulas tribus & per omnes nationes, perque regna sociorum & amicorum populi Romani: effigies quoque ejus vario habitu proponebantur, nonnullæ quæna civica ornata, quasi servatoris suæ patriæ: quo genere olim times honorabant eos qui salutem ipsorum protexissent. Appellatus est & pater patriæ, & dictator perpetuus, & consul in decemnum, & sacrosanctus: decretumque ut jus redderet in selis

σκάφης. ἐμπηκίοντες δ' αὐτὸς τὴν πόδα κηλαδίῳ, κόπταν πρὸς τὴν κηλαδίῳ ἐπιφύδῳ, τὴν περὶ τὴν ἐπιπέδον αὐτὴν τὴν κηλαδίαν τὴν ποδὸς: & ἀγροπλάστως ἐπὶ τὴν χωρίον ἐξερραπεινέτο. ζητήσαντο δ' ἐπὶ κηλαδίῳ, ἴφθαλμα ἀπὸ δυσάτης καὶ ἀκνηδωδύς οὐδὲ τὸ πρῶτον ἀπέκκεντο ἰσχυρῶς, μίχρη κημενῶν ὑπερὶ δένδρον ἐκωδίζετο. καὶ τὴν ζητητῶν ἐπιπεπόντων, ἕκαστος αὐτὸς ἀμυνόμενος κητεκρη. τὰδε γὰρ δὴ τῶν κηφαλίῳ ὁ Καῖσαρ ἐνεχρήσθητο οἱ ἀποστῆταις πηνὶ τῶν αἰμάτων. καὶ ὁ πόλεμος ἐν ἔργῳ καὶ ὁδὲ ἀπὸ τῶν δόξαν ἐλέλυτο. τὰς δ' ἐξ αὐτῆς ἀγροπυρόντας ἠδὲ καὶ τὰς δὲ τὴν Πομπηίαν νεώτερον ἀδελφὸς, Πομπηίῳ μὲν & ὁδὲ αὐτὸν, Σίξτος δὲ κηλαδίῳ τῶν ἀποστῆταις τῶν ἀνομιῶν. ἀλλ' ὁδὲ μὲν ἐπὶ λαυδίων καὶ ἀγροπυρόντων ἐλάττει.

Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ρώμην ἠπέειπετο, πᾶσι ἐμφύλια πάντα κηλεῖται, ἐπὶ φόβῳ καὶ δόξῃς αἰῶς ἐπὶ ἀποστῆταις: ὁδὲ αὐτῶν πρὸς πῶτον, ὅσῳ ὑπερὶ ἀνθρώπων, ἀμέστως ἐκκενέτω ἐπινοοῦντο, ἡσυχίαν τε πῶτον καὶ ἀγῶνῶν & ἀνομιῶν, ἐν πῶτον ἰσχυρῶς καὶ δημοσίως κηλεῖται, αἰῶν φιλῶν ἐκκενέτω καὶ ἐν ἔδωτον ἰσχυρῶς, καὶ ἐν βασιλεύσει ὅσῳ Ρωμαίων φίλοι. γημενὸς τὴν ἐπερραφίαν τῆς εἰκόσις ποικίλας καὶ σέφανος ἐκ δρυὸς λῶ ἐπὶ αἰῶν, ἀποστῆταις & ἀποστῆταις ἢ πῶτον τῶν ὑπερραπίστωταις ἐκκενέτω οἱ πῶτον ἀποστῆταις. ἀνερρήθη δὲ καὶ πατὴρ πῶτον τῶν, καὶ δικτατορ ἐς τὴν αἰῶν ἰσχυρῶς ἐπὶ ἡσυχίαν, καὶ ὑπατορ ἐς δέκα ἔτη καὶ τὸ πῶτον ἰσχυρῶς & ἀποστῆταις εἰνῶ καὶ τὸ πῶτον ἰσχυρῶς & ἀποστῆταις εἰνῶ

ἢ χρηματίζεν ἐπὶ θρόνον ἐλεφαντινῶν τε & χρυσεῶν κ' ἄλλων μὲν αὐτῶν ἀπὸ θελαμοεικῶς ἡμισοῦ μόνον, πλὴν ἢ πολὺν ἀνά ἕτη ἕναστον, ὡς αὐτοῦ ἡμετέροις ἐν παροῦσιν ἐνὶ κρησὶ ἱερέας ἢ ἢ ἱερέας ἀνά πεντακτίς ἐυχρᾶς δημοσίας ὑπὲρ αὐτῆ τίσταται. & τὰς ἀρχαίς ἐυδύς κρησὶ σαμῶν ἀμυνῶν μηδὲν τῶν ἰσθμῶν Καίσαρος ὀλιγοῦ μόνον ἀντιπροσέχειν ἕς τε πηλὴν τῆς χροῖστος αὐτῆ τὸν Κουιντίλιον μὲν, Ἰἴλιον ἀντὶ Κουιντίλιος μετανοήσαντι ἐναγ' καὶ νεὸς ἐψηφίσαντο πολλὰς αὐτῶ χροῖστος κρησὶ περὶ τῶν, καὶ κρησὶν αὐτῆ κ' Ἐπικαίεας, ἀλλήλους δεξιμῶν. ἕτας ἐδεδοίκεσαν μὲ ὡς δεσπότην, ἔχοντο δὲ σφίσι ἐπικη χροῖστος. εἰσὶ δὲ οἱ ἢ βασιλεία ἀσσοῖστος ἐπὶ σφίσι, μέχρι μὲν αὐτῶ ἀπηνόρδουσ τε ἢ ἢ πείλησεν, ὡς ἀδέμῶστος ὄνομα, μὲ πλὴ τῶν ἀσσοῖστος ἀσσοῖστος σπείρη δὲ ὄσση σπείρηστος αὐτῶν ἐν τῶν πολέμων ἐπὶ σπείρηστος φυλάκωσ, ἀπέσῶστος τ' φυλάκῶσ, κ' μετὰ τῆσ δημοσίας ὑπὸ σπείρηστος ἐπέφαινετο μόνος. ὡδὲ δὲ ἔχοντι ἢ χρηματίζοντι ἀσσοῖστος ἔμβολων τὸ ψήφισμα τῶν ἀσσοῖστος λεγμένων πμῶν ἢ βελή, τ' ἰσθμῶτων ἡσσοῖστος, ἐν κόσμῶ τῶν σπείρηστος ἐκείσ, ἀσσοῖστος δὲ ἢ αὐτοῦσ ἐδεξῶστος μὲ, οὐκ ὑπαισῶστος δὲ ἀσσοῖστος, ὡδὲ ἐπὶ μὲστος. ἀλλὰ τῶσ ἀσσοῖστος αὐτῶν ἐσ τῶν ἐπὶ μὲστος τ' βασιλικῶσ ἀσσοῖστος ἡσσοῖστος καὶ τὸδὲ παρέχε. τὰσ δὲ ἀλλῶσ τῶσ, χροῖστος τ' δεκαετῶσ ὑπαισῶστος ἀσσοῖστος, ὑπαισῶστος ἐσ τὸ μὲλλον ἀπέφαιεν αὐτῶν

eburneis aureisve, & ut inter sacrificandum triumphali veste uteretur: utque publicè solenni- bus sacris celebrarentur dies quibus insigniores victorias adeptus fuerat: & ut singulis lustris sacer- dotes ac vestales publica vota pro ejus salute facerent: ut qui magistratus inirent, jurarent se nullis ejus decretis refragaturos. Et in honorem natalis ejus quin- tilem mensem mutato nomine Mensis Ju- vocari placuit Julium. Templam. etiam multa tanquam deo ex senatusconsulto decreta sunt: & in his unum ipsi Clementiæque commune, in quo simulachra eorum jungerent dexteras. Ita cujus dominationem timebant, ejus expetebant votis publicis clementiam. Nec decrant qui regem appellandum censerent, donec ipse conantibus id interminatus est, infaustum nomen averfatus, post execrationem ejus jam inde à majoribus. Cohortes etiam pratorias, quibus bello- rum tempore pro satellitio usus fuerat, amovit à sui custodia, contentus solis apparitoribus publicis. In eo statu reddenti jus pro rostris senatus præeun- tibus consulibus qua decebat honorificentia decreta supradicta obtulit: qui dextram quidem singulis præbuit, sed uni- versis nec accedentibus asurrex- it, nec coram se stantibus: sed affectationem regni criminanti- bus dedit anam hanc quoque: acceptisque ceteris honoribus

495

absque decenni consulatu, in annum sequentem designavit con-

fules seipsum & Antonium suum magistrum equitum, Lepido iusto in Antonii dignitatem succedere, qui tum per amicos administrabat Hispaniam provinciam. Exulibus quoque redditum conceffit, exceptis causis nefariis: & adversæ factioni veniam, multisque qui arma contra ipsum tulerant. Eodem tempore aliis annuos magistratus, aliis provinciarum exercituumque præfekturas credidit: id quod maxime populo spem fecit, fore ut restituant eis rempublicam, quemadmodum Sylla parem potentiam adeptus fecerat: sed ea spes ipsos fefellit. Ceterum quidam ex his qui rumorem de regno confirmatum volebant, ejus statuae lauream imposuit, intertextam albis fasciis: quem tribunus plebis Marullus Cæsetiusque requisitum & inventum conjecerunt in carcerem, quasi gratificaturi Cæsari, si quis mentionem regni faceret. Multa interminatus ille, factum eorum æquo tulit animo: atque etiam alios in comitio se regem salutantes, ut sensit secutum inde plebis gemitum, arguto dicto repulit, Non regem se esse sed Cæsarem: quasi erratum esset in cognomine. Ceterum quum Marullus hujus quoque salutationis primos autores tanquam reos per apparitores ad suum tribunal trahi juberet, Cæsar impatientior jam, apud senatum de Marullo collegisque est questus, quòd malo dolo invidiam affectatæ tyrannidis ei facerent: & addidit, dignos quidem

Marullus  
Cæsetius  
trib. pl.

496

περὶ τῶν Ἀντωνίων, τὸ ὑπαρχὸν ἐυπο-  
ποδ, Λεπίδῳ σωστράτειας ἱππικῶν  
καὶ ἀντὶ τοῦ Ἀντωνίου, ἀρχοῦν μὲν  
τῆς Ἰσπανίας, ἡγεμονεύοντι δὲ αὐτῆς  
Δισκίφιλων. κατηγόρη δὲ καὶ τὰς  
φεισθέντας ὁ Καίσαρ, πάλιν εἰς τὴν  
ἐπὶ ἀνηκίσεις ἐφάρσα, καὶ τοῖς ἰχ-  
θηροῖς διηλλάσσειτο, καὶ τὴν πεπολε-  
μηκότων οἱ πολλὰς παρηγοῦν ἀδρόως  
εἰς ἐπιστάτους δόξας, ἢ εἰς ἐδῶν ἢ  
πρατοπέδων ἡγεμονίας· ὃ δὲ μὲν  
λίστε ὑπαρχοὺς ὁ δῆμος, ἤλπιζε  
ἔτι τῶν δημοκρατικῶν αὐτὸν αὐτοῖς  
ἀποδώσειν, καὶ ἀπερὶ Συλλας, εἰς ἴ-  
σον αὐτῶν δαμνασεύτας, ἐπιλάσει·  
ἀλλὰ τὰδε μὲν ἐσφάλησαν. εἰκόνα  
δὲ αὐτῆς τῶν ὑπερεδίζοντων τὸ  
λογιστικῶν τὴν βασιλείας ἐσφραγε-  
σι δάφνης, ἀναπεπλεγμένης τα-  
νίας λουκῆς· καὶ αὐτὸν οἱ δημοκρα-  
τικῶν Μαρούλλος τε καὶ Σιτίπιος ἀνέδρο-  
τες, εἰς τῶν φυλακῶν ἐσφραγεῖν,  
ὑπακρινάμμοι τὴν καὶ τῶν Καίσαρος  
κατακρίσειν, παρηγόρησαν τοῖς πε-  
ρὶ βασιλείας λέγουσιν· ὁ δὲ τῶν  
μὲν ὑπερκεν ἐυστραδῶς· ἐτέρων δὲ αὐ-  
τὸν ἀμφὶ τὰς πόλεις ἰόντι ποδὶν  
βασιλεία σωστρόπωντων, ἔτι δὲ δημο-  
κρατικῶν, ἐμνησκῶς εἶπε τοῖς  
ἀπασι δόμοις, Οἷον εἰμὶ βασι-  
λεὺς, ἀλλὰ Καίσαρ, ὡς δὲ πρὸς  
τὸ ὄνομα ἐσφραγεῖσθαι, οἱ δὲ ἀμ-  
φι τὸν Μαρούλλον, καὶ τὸ δὲ τὴν ἀν-  
δρῶν τὴν δόξα μόνον ἐξυῖον, καὶ τοῖς  
ὑπαρχέταις ἐκείδουον ἄρτι εἰς δικλῶν  
ἐπὶ τὸ δόξα αὐτῶν. ἔτι δὲ Καίσαρ,  
ὅσκιον ἐνεγκῶν, κατηγόρησεν ἐπὶ  
τῶν βουλῆς τὴν πρὸς τὸν Μαρούλλον, ὡς  
ἐπισουλδόντων οἱ μὲν τέρχους εἰς τυ-  
ραννίδος Δισκόλλου· καὶ ἐπὶ τέρχους,  
ἀξίους μὲν αὐτῶν εἶναι Ἰουάντων, μὲν  
καὶ τῶν



fausta illi comprecans omnia, quod rejecisset alterum.

Post hac, sive desperans, sive pertasus, ab incepto destitit vitans invidiam: & vel ut Urbem propter inimicos suspectam relinqueret, vel, ut firmiori uteretur valetudine, quae

497

Cæsar cogitat de expeditione in Getas & Parthos.

comitali malo & repentinis animi deliquis nunquam magis tentabatur quam in otio, cogitavit expeditionem longinquam contra Getas & Parthos: Getas, duram & bellicosam vicinamque gentem volens prior aggredi: de Parthis verò poenas sumere, propter ea quæ in Crasum contra foedus patraverant: præmisit ergo trans sinum Adriaticum legiones fœdecim, & equitum decem milia. Moxque alius rumor sparsus est, Sibyllinum extare oraculum, nisi regis ductu à Romanis Parthos non posse subigi: unde quidam ausi sunt palàm jactare, oportere eum Romanorum quidem dictatorem imperatorémque appellari, aut si quod nomen sit regio plausibilius: ceterarum verò gentium quæ sub Romano censentur imperio, disertè regem nominari. Ille hoc quoque recufato, omnino curabat ut quamprimum exiret Urbem, in qua laboraret invidia. Verùm quatrinduo ante diem profectio- ni destinatam confossus est ab inimicis in curia, sive ob livorem tantæ felicitatis ac potentia jam nimia comitem, sive, ut illi præ se ferebant, de-

Oraculum Sibyllinum.

Cæsar in- teritus.

ἠδίστον. καὶ αὐτὸν αἴματι εὐφρήμων, ἔσπευδον.

Ὁ δὲ, εἴτε δ' ἀπαγνὸς, εἴτε ἡμέμων, & ἐκκλίειν ἠδὴ τινὲς τῶν πείρων ἢ Δαβόλλω, εἴτε πρὶν ἐξ- ἰθροῖς τῆ πόλεως ὑφιστάμενος, εἴτε νόσημα τῆ σώματι τερροπόων, ἐπιληψίαν, καὶ θερμὸν, ἀσπίδιον ἐμπίπτουσα αὐτῷ μάλιστα ἀδύ- τως δόγμια, ἐπεισοῖς στρατείαν μακροὴν ἐς τὴν Γέτας & Παρθύλους. Γέτας μὲν ἀνεηρῶ καὶ φιλοπολεμικὰ γείτονα ἔδεινε ἀστυβουλεύων, Παρθύλους δὲ πινυδύμενος τῆς ἐς Κροῖσον περασπονήσεως στρατὸν δὴ ἀστυπέμπευ ἠδὴ τὸν Ἰόνιον περῶν, ἐκκαίδεκα τέλη περῶν, καὶ ἰσπείας μυριάδας. καὶ λόγος ἀλλοῦ εἰφοῖται, Σιδύλλειον εἶναι ἀστυγόρουμα, μὴ πρὶν ἰσακροῦσθαι Ρωμαίων Παρθύλους, εἰ μὴ βασιλεὺς αὐτοῖς ἐπιστρατεύσει. Ἐ τούτοις δὲ τῶδε ἐτόλμων λέγειν ὅτι καὶ Ρωμαίων μὲν αὐτὸν, ὡς περὶ τὸν δικτάτορα & αυτοκράτορα καλεῖται, καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶν αὐτοῖς ἀντιβασιλείας ὀνόματι. ἢ ἢ ἐδῆσαν ὅσα Ρωμαίοις ὑπόηκα, ἀντικυρὸς ἀκροῦ πρὶν βασιλεῦ. ὃ ἢ καὶ τὰδε παρητάτο, & τινὲς ἐξοδὸν ὅλων ἐπέπρωτων, ἐπίφθονος ἂν ἐν τῇ πόλει. ἐξέταται δὲ αὐτὸν μέλλοντα ἀπὸ τῆς τῆς ἡμέρας, οἱ ἐχθροὶ κατεκτανον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, εἴτε Δαξὸς ἑλλοῦ ἐντοχίας τε & δυναμείας ὑπεροχῆου πᾶν ἡσυχίας, εἰδ', ὡς ἐφικον αὐτοῖς, τὴν πατρῴου πολιτείας ἐπιθυμία. εὐδ' ἢ ἠδίστον αὐτὸν, μὴ καὶ τινὲς τὰ ἐθνη ἀστυλαβῶν, ἀναμφιλόγως ἡσυχίας βασιλεὺς. ἑωυτοῖς δὲ σιωπῶν ἠγνῆμαι τὸ ἀστυδῆμα

αποδοθήκης ἀφορμῶν λαβεῖν ἐν χει-  
 ρισίαις ἐς ὄνομα μόνον αὐτοῖς Δι-  
 φερσούς, ἔργα δὲ καὶ τοῦ δικτά-  
 τωρ<sup>ο</sup> ὄντ<sup>ο</sup> ἀμελέως βασιλείας.  
 σιωπῆσιν δὲ τῶν ἐπιούλων μεί-  
 λιστα δύο ἄνδρες, Μάρκ<sup>ο</sup> τε Βρε-  
 τ<sup>ο</sup>, ὁ Καπίων ἐπιπλῶν, Βροῦ-  
 του ἔ<sup>κ</sup> Σύλλαν ἀνηρηθὲς παῖς,  
 αὐτὰ τε Καίσαρι αἰσθοφυγῶν ἐκ  
 ἔ<sup>κ</sup> Φιρσαλον ἀτυχηματ<sup>ο</sup>, καὶ  
 Γαί<sup>ο</sup> Κάσι<sup>ο</sup>, ὁ πῆς τεινέρις  
 καὶ τ<sup>ο</sup> Ἐλλησποντον ἐνχειρίσας τῶ  
 Καίσαρι· οἷδ<sup>ε</sup> μὲν ἄμφω τ<sup>ο</sup> Περ-  
 σῆσι μάλιστα μεγόντε, ἔ<sup>κ</sup> αὐ-  
 τῶ Καίσαρι φιλάτων Δέκιμ<sup>ο</sup>  
 Βροῦτ<sup>ο</sup>, Ἀλβι<sup>ο</sup>, ἀπαντες ἀεί-  
 κωδ<sup>ο</sup> Καίσαρι πειθῆς καὶ πίστεως  
 χρηματίζοντες ἄξιαι οἷσιν ἐ πρῶ-  
 ξεις ἀνεχέμετε μεγίστας, καὶ ἐπὶ τ<sup>ο</sup>  
 ἐν Διούη πόλεμον ἀπῶν, στρατεύ-  
 μωσι ἴδικα, καὶ τῶν Κελπκῶν  
 ἐπιπέσειε, τῶν μὲν ὑπὲρ Ἀλπειν  
 Δεκίμω, τῶν δὲ ὑπὲρ Ἀλπειν,  
 Βροῦτ<sup>ο</sup>. μέλλοντες δὲ ὁμοῦ τότε τ<sup>ο</sup>  
 πόλεως στρατηγήσῃ ὁ Βροῦτ<sup>ο</sup> καὶ ὁ  
 Κάσι<sup>ο</sup>, ἐς ἀλλήλους διέριζον  
 αἰετὶ τ<sup>ο</sup> κελουδῶν πολιτικῆς στρα-  
 τηγίας, ἢ τ<sup>ο</sup> ἀλλῶν ἀποπημάται,  
 εἴτε τῶ ὄντι φιλοσημύδω αἰετὶ  
 αὐτῶν, εἰδ<sup>ε</sup> ὑποκείσιν ἢ ἔ<sup>κ</sup> μὴ  
 παντα συμπράσσειν ἀλλήλους νομι-  
 ζεσθαι. Ἐὶ ὁ Καίσαρ, αὐτοῖς διαγ-  
 τῶν, λέγαται αἰετὶ φίλους εἶ-  
 πέναι ὡς τῶ μὲν δικίμα Κάσι<sup>ο</sup>  
 Δοσφάροι, Βροῦτ<sup>ο</sup> δὲ αὐτὸς χειρί-  
 ζοιτο. ποσῆδ<sup>ε</sup> οὐ ἀπανσι ἵνοια καὶ  
 πημὴ αἰετὶ τ<sup>ο</sup> ἄνδρα ἐχρῆτο. καὶ ἡδ<sup>ε</sup>  
 αὐτῶ καὶ παῖς ἀνομιζέτο ἐνάμ, Σε-  
 ρβίλιας τ<sup>ο</sup> Κατων<sup>ο</sup> ἀδελφῆς ἐστρα-  
 θεύσης ἔ<sup>κ</sup> Κατωρ<sup>ο</sup>, ὅτε ὁ Βρότος

fiderio pristinae reipublicae: ve-  
 rebantur enim ne devictis his  
 quoque gentibus citra contro-  
 versiam rex fieret. Itaque hoc o-  
 pus aggressi videntur per occa-  
 sionem solius nominis, quum  
 revera dictator nihil à rege dif-  
 ferat. Ejus conjurationis duo  
 fuere principes, M. Brutus Ce-  
 pio, Bruti illius Syllanis tem-  
 poribus interfecti filius, qui ad  
 Caesarem ipsum confugerat post  
 cladem Pharsalicam: & C. Cas-  
 sius, qui ei tiremes in Helle-  
 sponto tradiderat, ambo Pom-  
 peianarum partium. ex ipsius  
 verò intimis amicis, Decimus  
 Brutus Albinus: omnes sem-  
 per in honore ac fide apud eum  
 habiti, quorum in maximis re-  
 bus opera usus fuerat: & itu-  
 rus ad Africanum bellum, eis  
 exercitus dederat, Galliasque  
 provincias commiserat, Decimo  
 Bruto transalpinam Mar-  
 co cisalpinam. Erant tum desi-  
 gnati praetores urbani Brutus &  
 Cassius, contendeabantque de  
 jurisdictione, quae inter cives  
 vocatur honoratior quàm al-  
 tera: sive id per ambitionem  
 faciebant, sive sistè, quomi-  
 nus viderentur conspirare per  
 omnia. Caesar delectus arbiter a-  
 micis dixisse fertur. Aequum qui-  
 dem postulare Cassium, se tam-  
 en Bruto gratificaturum. I-

Cesaris in-  
 terfecto-  
 res.

498

Brutus cum  
 Caesaris fi-  
 lius puta-  
 tus.

Servilia,  
 Catonis  
 soror.

fuisse à Servilia, Catonis sorore, quo tempore Brutus ex-  
 ca est



ea est genitus. quapropter in Pharfalica victoria diligenter mandasse ducibus dicitur, ut omnino servarent eum incolumnem. Ille tamen sive ingratus, sive ignorans, aut non credens, aut pudori sibi ducens matris impudicitiam, sive libertatis amore patriam patri præferens, sive quod esset illius præfici Bruti regum expulsoꝝ progenies: irritatus etiam opprobriis populi, qui statuis antiqui Bruti, & hujus prætoris tribunali clam ascribebat verba hujusmodi, Brute largitionibus corrumpere, Brute mortuus es, utinam nunc adesses: aut degeneres habes posteros, aut non es eorum progenitor: his, inquam, & hujusmodi aliis juvenis ille accensus est ad facinus, quasi dignum suis majoribus. Nec dum refrixerat regni mentio, quum paulo antequam senatus habendus esset, Cassius apprehenso Bruto, Quid faciemus, inquit, si adulatores Cæsaris de regno ejus retulerint? tum Brutus negavit se interfere senatui, quumque denuo rogaret ille, Quid si vocemur ut prætores, Quid tum faciemus ô bone? Propugnator, inquit, ero patriæ ad mortem usque. Tum Cassius eum complexus, Equem, inquit, ex optimatibus asciscas ad hoc consilium? nisi forte putas opifices aut cautiones tuo tribunali occultè inscribere illa, & non potius optimum quemque civium, qui ab aliis prætoribus circenses aut Afri-

ιγίγντο. διὸ ἔκινῶν ὁ Φαρσάλῳ, μετὰ σωθεῖς λέγεται τοῖς ἡγεμόσι εἶπεν, Βρούτῳ ὅτι δῶρα γὰρ πεισάξω· ἀλλ' ἐπεὶ ἀρχαῖος ὢν ὁ Βρούτῳ, εἶπε τὰ τ' ἡμετέρας ἀμειψόμεθα ἀγνοῶν, ἢ ἀπίστῳ, ἢ αἰδιδυμῳ, εἶπε φιλελεύθερος ἂν ἄρα γὰρ, καὶ τὴν πατρῆδα σωτηρίῳ, εἰδ' ὅτι ἔργῳ ἂν Βρούτου ἔπαλλαι τὴν βασιλείαν ἐξελάσσειτο, ἐρεθίζομενος καὶ ἰνεδιζομεῖτο κολασθεῖς ἐς τὸτο ὑπὸ τῆς δῆμου πολλὰ γὰρ τοῖς ἀνδραμοῖσι ἔπαλλαι Βρούτου, καὶ τῆς δικαστικῆς τῆς Βρούτου τοιαυτὴ ἐπετραφέμετο λαῶσι, Βρούτε δωροδοκίαι, Βρούτε νεκρὸς εἶ. ἢ ὠφελὲς γε νῦν παρῆναι, ἢ ἀνάξια σου τὰ ἔργα, ἢ εὐθ' ἔκρητος εἶ σὺ τῶδε. Ταῦτα καὶ τοιαυτῶντα ἄλλα πολλὰ τ' νεανίαν ἐξέκρουσαν ἐπὶ τὸ ἔργον, ὡς ἑαυτῶν σωτηρικῆν. ἀκμάζοντο δ' ἐπὶ τῷ πεισ βασιλείας λόγῳ, καὶ συνῶν μεκίστους ἔπειθαι τ' βελῆς μετ' ὀλίγον, ὁ Κασσιῶν ἐμοσάων τῆ χειρὸς τῷ Βρούτῳ, Τί ποιήσομεν (εἶφη) ὡς τὸ βουλευτικόν, ἂν οἱ κλάκας τῆ Καισαρῶν γνώμῃ πεισ βασιλείας σωθῶσι, Καὶ ὁ Βρούτος οὐκ ἔφη παρεσθῆναι τῷ βουλευτικῳ ἐπανεσθῆναι τῆ Κασσιῶν, Τί δ' ἂν ἡμεῖς καλύσοιμ ὡς στρατηγούς, τί ποιήσομεν ὡς ἀρχαῖοι Βρούτε; Ἀμυνά τῆ πατρῆδι, εἶφη, μέγιστα θανάτου. Καὶ ὁ Κασσιῶν αὐτῷ ἀποασάμενος, Τίνα δ' εἶφη, οὐκ ἀπεσλήφη τ' δόξων ἔπειθαι φροῦν; ἢ σὺ δὲκῶσι οἱ χριστικῆ καὶ κῆπελοι κῆτραγαφῶν σου τὸ δικαστικόν ἀσήμεως μέλλοι, ἢ οἱ Ρωμαίων ἀείσοι, ὡς τὸ μὲν ἔξ ἀλλῶν στρατηγῶν θείας ἐπιποῦντες ἴππων ἢ θηρίων,

499

θηρίων, ὡς δὲ ἐπὶ τῶν ἐλαφί-  
 ρων, ὡς σὺν ἀσθροτικῶν ἔργων; οἱ  
 μὲν δὲ παρὰ ἡμῶν ἐν πολλοῦ ἀφ-  
 νομήνῳ, τότε ἀσθροτῶν ἐς τὸ φαν-  
 ῶν ἀλλήλοις ἀσθροφῶν, καὶ τῶν ἰ-  
 δίων ἐκστέρως φίλων ἀπιπερῶντο,  
 καὶ τῶν αὐτῶν Καίσαρος, ἐς ἐντολ-  
 μοποιεῖς ἐκστέρων ἤδεσαν. Ἐσση-  
 γησαν ἐν μὲν τῷ σφετέρων ἀδελφῶ  
 δύο, Κεκίλιον τε ἔ Βουκλιανόν, καὶ  
 ἐπὶ τούτοις Ρ' ἔσθρον Ρ' ἦρα, καὶ  
 Κοῖντον Διγῶρον, ἔ Μάρκον Σπί-  
 ρον, καὶ Σεργίλιον Γάλβαν, καὶ  
 Σίξτιον Νάσανα, καὶ Πόντιον Ἀκυ-  
 λαν, τῶν δὲ μὲν ἐν τῷ οἰκίῳ σφί-  
 σιν ἐν δὲ τῷ αὐτῶν φίλων Καίσα-  
 ρος Δέκιμῳ τε, ὡς ἔ μὲν ἀσθ-  
 ρητικῶν, καὶ Γάϊον Κάσκιον, ἔ Τρε-  
 βόνιον ἔ Ἀτίλιον ἔ Κίμβελον ἔ  
 Μινίκιον ἔ Βασίλιν. ὡς ἔ σφίσι  
 ἐδύνατο ἄλλοις ἐχθρῶν, ἔ ἀπείσθη  
 φέρειν ὅσα ἐδύνατο, συνίδοντο  
 μὲν ἀλλήλοις αἰδοῦ τε ὄρκαν, ἔ ἄ-  
 νόσφωσαν καὶ ἄλλοις μετέθετες,  
 εἰδὲ ἀσθροδύκε καμρὸν δὲ ἐχθρῶν  
 καὶ τόπον. ὁ μὲν δὲ καμρὸν ὑπερήπα-  
 γον, ὡς Καίσαρ ἔς τετάρτῳ ἡ-  
 μίρῳν ἐξιοῦντο ἐπὶ τὰς στρατίας,  
 καὶ φυλακῆς αὐτὸν αὐτίκῃ ἀσθ-  
 ρητικῶν στρατιωτικῶν. καμρὸν δὲ ἐπε-  
 νόου το βουλευτηρίον, ὡς τῷ βου-  
 λευτῶν, ἐ καὶ μὲν ἀσθροφῶν,  
 ἀσθροδύμας, ὅτε ἰδύεν τὸ ἔργον, συν-  
 επιληφόμενον. ὁ καὶ ἀσθρὸν Ρ' αὐ-  
 λον, τυραννικὸν ἐν βασιλικῶν γε-  
 νόμῳν, ἐλέγετο συμβῆλαι. δόξεν  
 τε τὸ ἔργον, ὡς περ ὅτι, καὶ τὸ  
 δὲ ἐν βαλευτηρίῳ ἡγνόμῳν, ἔ καὶ  
 ἐπιβεβῆλαι, ἀλλ' ὑπερ τὸ πόλεως πε-  
 πηχῶν. ἀκινδύνῳ τε, ὡς καμ-

canorum venationes expectant :  
 à te verò libertatem, ut rem ma-  
 joribus tuis debitam? Ita quæ du-  
 dum in animo habuerant, tum  
 primum aperuerunt sibi invi-  
 cem: ac mox amicorum quoque  
 prætentabant mentem, atque  
 Cæsarianorum etiam, ut quem-  
 que norant in utraque factione  
 audacissimum: pertraxeruntque  
 in societatem è familiaribus duos  
 fratres Cecilium & Bucolianum:  
 præterea Rubrium Regem, Q.  
 Ligarium, M. Spurium, Servi-  
 lium Galbam, Sextium Naso-  
 nem, Pontium Aquilam, omnes  
 hos suæ factionis: ex Cæsarianis  
 verò amicis Decimum, de quo  
 jam dixi, C. Cascam, Trebo-  
 nium, Tullium Cimbrum, Mi-  
 nucium & Bassillum. Ut verò visi  
 sunt satis sociorum habere, non  
 communicandam rem pluribus  
 rati, conspiraverunt absque jure-  
 jurando & victimis: nemo tam-  
 en aut mutavit animum, aut  
 negotium prodidit, tempus tan-  
 tum captabatur & locus: & ur-  
 gebat brevitatis temporis, instan-  
 te profectio Cæsaris ad diem  
 quartum, quando adhibiturus  
 erat satellites ad corporis custo-  
 diam. Locus autem curia pla-  
 cuit: quod existimarent fenato-  
 res quamvis non præmonitos, ta-  
 men conspecto facinore adjutu-  
 ros cupidè: quod & Romulo ac-  
 cidisse fertur, postquam regiam  
 potestatem in tyrannidem verte-  
 rat: itaque hoc facinus illi fore si-  
 mile, præsertim non clam patria-

Conspira-  
 tores con-  
 tra Cæsa-  
 rem.

Romuli  
 casus.

tum, sed in ipsa curia, idque ex re publica: nec periculum fore  
 à Cæ-

à Casariano exercitu, ut parte Romani populi: ceterum præmia manere ipsos autores tanti facinoris manifestarios. Quapropter cunctis locum rei gerenda Curiam destinantibus, de modo aggredienda non conveniebat, alius Antonium etiam unà tollendum censentibus, collegam Cæsaris & amicorum potentissimum, militibusque familiarissimum: Bruto verò contradicente, ex solo Casare tyrannicidarum decus petendum, quasi regem occiderent: quòd si & amicos ejus interimerent, fore ut inimicitiiis privatis & Pompeiana factioni facinus id imputetur. Et vicit hæc sententia, nec aliud expectabatur quam ut senatus coiret. Pridie verò Cæsar cœnaturus apud Lepidum magistrum equitum, Decimum Brutum Albinum secum adduxit: ortaque inter pocula quaestione, Quæ mors homini esset optima, aliis aliud genus præoptantibus, ipse unus repentinam aliis prætulit.

Atque ita sibi metipsum vates factus, de craftinis negotiis amplius confabulatus est. Ab ea compositione languidiorem uxor Calpurnia, cruentis molestata somniis, non sinebat progredi: sacrificanti quoque nec litanti multa signa oblata sunt horrenda. Jamque Antonio mandaturus erat ut senatum dimitteret, quum Decimus Brutus ei persuasit, satius esse ad evitandam superbiæ contemptique senatus opinionem, ut ipse iret dimitteretque: quamobrem lætica delatus est in curiam. Ludi tum erant in Pom-

500

Quæ mors homini optima.

Omina Cæsari malum portendentia.

νόν, ἑσταλ ὡς ἔτι τῶ Καίσαρος πρὸ τῶ, καὶ πλὴν τιμῶν οὐκ ἔμεν, οὐκ ἀγνοοῦμαι ὅτι ἤξεον. Διὰ μὲ δὴ τῶν τῶ βουλευτηρίῳ ἐπελεγότο πάντες ὁμοῦλως· ἀλλ' ἦ τῶ πρῶτου διεφίεργον. οἱ μὲν, καὶ Ἀντωνίου συναινεῖν ἀξιοῦντες, ὑπατοῦν τε ὄντα σὺν τῶ Καίσαρι, καὶ φίλον αὐτῷ δυνατάτατον, καὶ τοῖς στρατιώταις γνωσεματόν· ὁ δὲ Βεγγύτων ἐλεγε, ἐπὶ μὲν τῶ Καίσαρι μὴ δόξαν αἰσῶν παρανοκτοῦν, ὡς βασιλεῖα ἀνακαίωτες· ἐπὶ ἦ τοῖς φίλοις αὐτῷ, ἐχθρῶν, ὡς Πομπηίου στρατιώται. Ἐ οἱ μὲν τῶ δὲ μάλιστα ἀναπέφοντες, πλὴν ἀεσιόσαν αὐτίκα τὸ βουλῆς συνῶδον ἐφίλασον. Ὁ ἦ Καίσαρ ἀπὸ μίας τῆδε τῆ βουλευτηρίας χωρὶν ἐπὶ δειπνῶν ἐς Λέπιδου τὸ ἰσπαρχον, ἐπήγετο Δέκιμο Βεγγύτων Ἀλβίνου ἐς τὸ πότον· καὶ λόγον ἐπὶ τῇ κύλικι παρῶθηκε, Τίς ἀριστος ἀνθρώπων θάνατος· ἀπευθύνων ἦ ἑτεροῦ ἑτέρων, αὐτὸς ἐκ πάντων ἐπὶ τῆ ἀιφνίδιον· καὶ ὁ μὲν ὡς ἀπευθύνετο ἑαυτῷ, καὶ ἐλεγε μὴ οὐδὲ ἀλλ' ἦ ἐς πλὴν αὐτοῦ ἐσθλῶν. ἐπὶ δὲ τῶ πότῳ νυκτὸς αὐτῶ τὸ σῶμα κωτῶν ἐγίνετο· καὶ ἡ γυνὴ Καλπυρνια ἐνυπνίου ἀίματι πολλῷ κωταρῶμεθρον ἰδύουσα, κωτικῶλυε μὴ ἀπελθῆν. Ἰσοῦρα τε πολλοῖς μὲν τῶ σημεῖα φοσεῖ· καὶ πῆρεπν ἔμελλεν Ἀντωνίου Δαλύσσοντα πλὴν βελῶν, ἀλλὰ Δέκιμος παρῶν ἐπέσει μὴ λαοῦν ὑπεροφίας Δαυβόλιον, αὐτὸν δὲ αὐτῶ ἐπέλθοντα Δαλύσσῳ. Ἐ ὁ μὲν ἐπὶ τῶτο σκομίζετο φορεῖω· Δέκι δὲ ἦσαν ἐν τῶ

τῶ Πομ-

τῶ Πωματίῳ θεάτρῳ, ἢ βουλευ-  
 τήριον ἐμείθε τῶν πρὸς αὐτὸ οἰ-  
 κῶν ἰσοδοῦν, αἰῶδος ἐπὶ ταύτῃ διαγ-  
 ῶν ἀδὲ γίγνεται· οἱ δὲ ἀμφὶ τὸ Βρυ-  
 τῶν ἔωθεν κενὰ τῶν εἰσὼν τῶν ἀπὸ  
 τοῦ θεάτρου τοῖς δευτέρῳις σφῶν ἄς  
 στρατηγῶν εὐσταθέστατον ἐχρημάτισον.  
 πωλιτανοὶ δὲ ἀπὸ τῶν γιγνομένων  
 ἱερῶν τῶν Καίσαρι, ἢ τῶν ἀναδέ-  
 στας τῶν βουλευτῶν, πάντων ἠπο-  
 ρεῦντο· ἔτις, αὐτῶν ἀδὲ ἔχοντων,  
 τὸ Κάσκα χεῖρας λαοκόμῳ, εἶπε,  
 ὦ Σὺ μὲν οὐκ αἶψά με φίλον ἀπέκρυ-  
 ψας, Βρυτῶν δ' ἀνέλεγκέ μοι.  
 Καὶ ὁ μὲν Κάσκα ὑπὸ τῶν σπειρο-  
 τῶν ἀφῆκε πεπορευμένον· ὁ δὲ ἐπι-  
 μειδιᾶστος ἔφη, Πόθεν οὖν ἐσθὺ σοι  
 τὰ χεῖρματ' ἀναρρονοίας; ἢ ὁ  
 Κάσκα ἀνέλεγκέν· αὐτὸν δὲ Βρυ-  
 τῶν ἢ Κάσκιον συνόντος τε ὄντος ἢ  
 συλλαλοῦντος ἀλλήλοις τῶν βου-  
 λουτῶν ἐπιστάτας, Πέπλιος Λαί-  
 νας, ἔφη συνόχεσθαι ἀπὸ ἄν-  
 χουσι καὶ νοῦν ἢ περὶ ἐπιταχύν-  
 νειν· οἱ δὲ ἰδουρήθησαν μὲν, ὑπὸ δὲ  
 ἐκπαλήξειος ἐστάσαν. φερομένων δὲ  
 ἤδη τοῦ Καίσαρος, τῶν οἰκείων πρὸς  
 αὐτῶν, ἀπὸ τῆς δὲ ἐπιβουλῆς με-  
 τῶν, ἔθ' ἠμύσαν ὁ ἔμαθεν. ἢ ὁ  
 μὲν εἰς Καλπορνήϊαν ἦλθε, καὶ το-  
 σὸν δὲ μόνον ἔπειν ὅτι χεῖροι Καί-  
 σαρος ὑπὲρ ἔργων ἐπευρόντων, ἀπέ-  
 μνην αὐτὴν ἐπανελθὲν διὰ τῶν βου-  
 λουτῶν ὅτι εἰς τέλος ἄρα τα  
 γιγνομένων πάντων πεπορευμένον· ὁ  
 δὲ οὐ Κνίδα μετὰ αὐτῶν ἔειπεν·  
 Ἀρτεμίδωρον, εἰς τὸ βουλευτήριον  
 ἰσοδοῦν, εὐρὴν δὲ ἀναμνησθέντων.  
 ὑπὸ δὲ ἀλλοῦ ἢ βουλίον περὶ τῆς  
 ἐπιβουλῆς ἐπιδοῦν αὐτῶν περὶ δυ-  
 οῦν τοῦ βουλευτῶν, καὶ ἑαυτὸς  
 ἔπειν, μὲν χεῖρας ἐνδείη τεθνήσ-

peii teatro, & senatus immi-  
 nentes huic aedes petit, ut mos  
 est spectaculorum tempore. Eo  
 mane Brutus & Cassius praetores  
 in porticu ante theatrum magna  
 tranquillitate jus reddebant pe-  
 tentibus: sed ubi cognoverunt  
 Caesarem non litare, ideoque se-  
 natum differri, valde turbaban-  
 tur: quum quidam apprehensa  
 manu Caesæ, Tu, inquit, me  
 amicum celasti, sed Brutus mihi  
 retulit. Et Casca quidem præ  
 conscientia repente exhorruit:  
 tum alter subridens, Unde igitur  
 tibi erit ad ædilitatem pecunia? &  
 Casca ei retulit. Ipsos verò Bru-  
 tum & Cassium cogitabundos &  
 inter se colloquentes, quum se-  
 duxisset unus senatorum, Po-  
 pilius Lænas, sic allocutus est, Popilii Læ-  
 Deos precor ut bene vertant  
 quod habetis in animo: simul-  
 que jussit accelerarent: illi turba-  
 ti præ metu siluerunt. Quum ve-  
 rò jam in lectica deferretur Cæ-  
 sar, domesticorum quidam indi-  
 caturus quæ de insidiis paratis di-  
 dicerat, cursim venit ad Cal-  
 purniam: nec aliud prolocutus  
 quàm opus se habere Cæsaris  
 colloquio, de rebus urgentibus,  
 expectabat ejus è curia reditum,  
 quia non perfectè rem intellexerat.  
 Ceterum hospes ejus Ar-  
 temidorus Gnidius in curiam ac-  
 currens, supervenit recens occi-  
 so: alius tabellas etiam insidia-  
 rum indices ante curiam sacrificanti  
 obtulit: sed ille nihil mora-  
 tus introgressus est: tabellæ pòst  
 repertæ sunt in manu occisi. Ex-

Popilii Læ-  
 nardictum.

501  
 Artemi-  
 dorus Gni-  
 dius.



τει ἀντιθερόν ἢ ἔ ἀντιλήγοντος  
ἄλλας τοῦ Καίσαρος, ὁ μὲν Κίμβερ  
αὐτὰ τ' ὑπερβύρας, ὡς ἐτι δεύμε-  
νῳ, ἐλάσθη, καὶ τὸ εἶμα ἀπέ-  
πασσας, ἐπὶ τ' ἄρμαχλον εἴλεε,  
βῶν, Τί βραδυώτε ἂ φίλοι; Κό-  
σικα δ' ἐπέλθην ὑπὲρ κεφαλῆς,  
ἐπὶ τῆς σφραγῆς τὸ ξίφος ἤρσε  
ἀσπ' ἔπι πικροδῶν δὲ ἀνέπεμα  
τὸ σῆδ' ἔπι. καὶ ὁ Καίσαρ τό, τε ἰ-  
μάτιον δὲ τοῦ Κίμβερους ἵπασσά-  
σας, ἔ τ' χεῖρὸς ἔ Κασσα λαβό-  
μῳ, καὶ κηπαδερμῶν δὲ τῶ  
δεργος, καὶ ἐπιστραφεῖς, τ' Κόσικον  
εἴλευσε σὺν βίᾳ πολλῇ· ἔτω δ' ἔ-  
χοντ' αὐτὰ, τὸ πᾶσι δ' ἔπερ-  
ὡς ἐπὶ συστροφῇ τεταρμῶν διελαιύη  
ξίφιδ' ἢ Κόσικ' ἐς τὸ ἀσπ' ἔπι-  
ποι ἔπιλθε, ἔ Βράτ' ἐς τὸν μη-  
ρὸν ἐπέταξε, ἔ Βουκολιανὸς ἐς τὸ  
μετώφρηνον ὡστε τὸν Καίσαρα ἐπὶ  
μὲ πὶ σὺν ὄργῃ ἔ βοῆ, κηπαδ' ἔπι-  
θελον, ἐς ἔκαστον αὐτῶν ἐπιστρέφε-  
σθαι, καὶ ἢ τῶν Βρούτου πηλῶν,  
εἴτε δ' ὀμογνώσκοντα ἦδη, τὸ ἰμά-  
τιον ἀσπ' ἀνδραῶντι Πομ-  
πηῖα. οἱ δὲ ἔ ὡς ἀνύβραχοι αὐτὰ  
πισόντι, μίχρη τελῶν ἐπὶ ἔκαστῳ  
πληγῶν. πολλοὶ τε διωδιζοῦντο μὲν  
τ' ξίφῶν, ἀλλήλους ἐπληξῶν.

Ἐκπελοθ' ἐπὶ δὲ τῶν φοιῶσι  
πισόντε ἀγρὸς ἐν ἔσθ' χεῖρῳ, ἔ ἐς  
ἀνδρα ἔσθ' ἔ ἄστυον, φυγῆ τε λῶ  
εἰνὰ τὸ βουλδύτηρον ἀντίθε καὶ ἀ-  
νά τῶν πόλιν ὄλλω καὶ ἐπεώδησαν  
πνῆς τῶν βελούτων ἐν τῆδε τῶ θο-  
ρῶν, καὶ ἀπέθανον ἔτεροι. πολὺς  
δὲ καὶ ἀλλ' ἔσθ' ἔ ξένων ἐγί-  
γνετο φόν' ἔ, ἔ ἀσπ' ἔσθ' ἀσπ' ἔσθ' ἀσπ' ἔσθ'  
ἀλλ' οἷ' ἔ ἐν θορῶν πολικῆ, καὶ ἀγνώστῳ τ' ἐπιλαβόντων οἷτε ἦδ'  
μερομῆχοι, ἀπ' ἰστέμῳ ἐωθεν ὡς ἐπὶ δὴ πᾶσι θεῶς ἐπίδειξιν, ἔ κα τῶ

& pernegantis, quasi amplius  
deprecaturus, apprehendit to-  
gam purpuream: eamque in cer-  
vicem ejus retorquendo ac tra-  
hendo, exclamavit, Quid cessa-  
tis amici? Casca verò primus o-  
mnium gladio supernè ejus ju-  
gulum petiit, sed aberrans, pec-  
tus vulneravit: tum Cæsar re-  
pulsus Cimbro, & Casca manu  
corrupta, de sella defliit, & in  
ipsum Cascam fecit impetum. In  
ea colluctatione alius latus ejus

Cæsar conti-  
foditur.

502

Cæsaris  
perforavit  
gladiolo, Cassius vulnus percussio-  
res.

Cæsar ad  
Pompeii  
statuam  
cadit.

perforavit gladiolo, Cassius vulnus  
infixit in faciem, Brutus femur  
suffodit, Bucolianus faucivavit oc-  
ciput: ita ut Cæsar furens fren-  
densque fera modo, nunc in  
hunc, nunc in illum se obverte-  
ret. Porro post ictum Bruti, jam  
deficiens veste caput obvolvit,  
& sinu deducto honestè cecidit  
ad Pompeii statuam. Illi verò in  
jacentem etiam pergebat favori-  
re, donec. xx. 111. plagæ infli-  
xæ sunt corpori: ita ut dum cer-  
tatim appetitur, per errorem a-  
lius percuteret alium.

Perpetrato autem ab homici-  
dis hoc scelere, in sacro loco &  
in sacrosanctum hominem, fuga  
orta est & in curia & per to-  
tam Urbem: senatores etiam in  
co tumultu vulnerati sunt ali-  
quot, & occisi alii. Facta est &  
aliorum civium ac exterorum  
cædes, non consulto, sed ut sit  
in tumultu publico incertis auto-  
ribus: nam & gladiatores manè  
armati quasi futuri spectaculo, ἔ

theatro excurrerunt ad senatorum podium, & spectatorum turba metu attonita cursim dispersa est, tum res venales diripiabantur, fores omnes claudiebantur, testā petebantur ad arceus impetus, Antonius quoque suas aedes muniebat conjectans & se neci destinatum unā cum Cæsare: Lepidus item magister equitum, ut factum cognovit in foro, evasit in insulam fluminis, ubi legionem habebat: quam traduxit in campum, quo expeditior esset ad mandata Antonii: nam ei cedebat ut amico Cæsaris & tum consuli. Militibus etiam libebat ulcisci necem tam indignam Cæsaris, sed verebantur senatum faventem homicidis ideoque expectabant amplius: circa ipsum verò Cæsarem nihil militum fuerat. nec enim delectabatur satellitio, contentus solis apparitoribus: & deducebatur etiam à plerisque magistratibus, aliāque turba tam exterorum quā civium, multis quoque libertis & servis è domo ad curiam profectentibus. Quibus uno momento diffugientibus, soli tres servuli eum non deseruerunt: qui corpus in lecticam impositum transtulerunt, impariter succollant: es terræ marif ue paulo antè dominum. Percussores autem ejus voluerant quidem aliquid in senatu dicere: sed quum nemo ibi maneret, togis circum lævas manus obvolutis vice clypei, cruentos gladios

ἰσάτρου διέδωκεν ἐς τὰς βουλευτή-  
εις παραφράγματα· καὶ τὸ δια-  
τρου ὑπὸ συμπλήξεως αὐτοῦ φοβῶν καὶ  
δρόμῳ διαλύετο, τὰ τε ὄνια ἀρπάζετο.  
καὶ τὰς θυροὺς ἀπαντῆσιν ἀπέ-  
κλειον, καὶ ὅσοι τῶν πρυγῶν εἰς ἀμυ-  
ναι ἠτοιμάζετο. Ἀντωνίος τε τῶν  
οἰκίαν ὠχρῶσεν, τεκμασθῆναι οὐ-  
ἐπιβουλῆσιν τῶν Καίσαρος. Ἐλί-  
πιδος δὲ ἰππαρχῶν ἐν ἀρχῇ μὲν ὡς  
ἐπίθετο τῶν γερουσιῶν. ἐς δὲ τῶν ἐν  
τῷ ποταμῷ ἠσῶν Διαδοχῶν, ἔθνη  
ἢ αὐτῶν τελευτῶν στρατιῶν, ἐς τὸ  
πεδίον αὐτῶς μετεβίβαζεν, ὡς ἐ-  
πιμαρτίους ἔξω ἐς τὴν παραφρά-  
σιν ὑπὸ Ἀντωνίου· Ἀντωνίῳ γὰρ  
ἔξιστατο, φίλῳ τε τῶν Καίσαρος ἰπ-  
πάρχῳ καὶ ὑπαίτω. καὶ αὐτοῖς  
σπεκτορῆσι ὄρη μὲν ἢ αὐμυναι  
τῶν Καίσαρος τοιαυτῶν πύδων, τῶν  
δὲ βουλῶν αὐτῶν ἀνδροφῶν ἰσ-  
μῆναι ἐδεδουκῆσθαι, καὶ τὸ μέλλον ἐ-  
τι ἀπεισῶσθαι. ἀμφὶ δὲ αὐτῶν  
Καίσαρος στρατιωτικῆς μὲν ὅσα ἢ  
γὰρ δορυφορεῖς ἠρέσκοντο, τῆ δὲ τῶν  
ἠγασθῆναι ὑπερσῆσαι μόνῃ καὶ αὐ-  
πλείους δόχῳ & πολλὸς ὄμιλος ἀλ-  
λῶ ἀσῶν & ξενῶν, καὶ πολλὸς στρα-  
των καὶ ἐξελύθησαν αὐτῶν ἐπὶ τὸ  
βουλευτήριον ἐκ τῶν οἰκίαν παρεπι-  
πομφεῖσθαι ὡς ἀπῶν Διαφυγόν-  
των, τρεῖς στρατιῶτες μοιοὶ παρέ-  
μεναι, οἱ τὸ σῶμα ἐς τὸ φορεῖν  
ἐντέθησαν, δεικνύσθαι αἰσῶν ἀνα-  
μῆλως, οἷα τρεῖς, τῶν αὐτῶν ὀλίγου  
γῆς & θαλάσσης αὐτῶν τῶν. οἱ δὲ  
σφαγῆς ἐβούλοντο μὲν πᾶσι ἐπιπῶν ἐν  
τῶν βουλευτήριον, ἐδῆος δὲ παρα-  
μέναντο, τὰ μάλιστα τῶν λαγῶν,  
ὡς περ ἀσπίδας, ἀπειπλεξῆσθαι,  
καὶ τὰ ξίφη μὲν τῶν ἀμύτων ἐχο-  
τενentes currentesque vocifera-

νες, ἰσοδουμου βασιλεια καὶ τυραννοι ἀνελεν. καὶ πλον τις ἐπὶ δουρατῷ ἔφερε, συμβολον ἐλευθερίας. ἐπὶ τῷ πύτρων πολιτείαν παρεκάλω, καὶ Βρούτου τοῦ πύλαμ & των τότε σφισιν ὁμωμοσμένων ἐπὶ τοῖς πύλαμ βασιλεύσιν ἀνεμμενησων· σωεθεοι δὲ αὐτοῖς τινὲς χρησάμενοι ξιφιδία, οἱ δ' ἔργου μὴ μεταχόντες, ὡσεποιοῦντο τὴν δόξαν, Δεντλῷ τε ὁ Σπινθῆρ καὶ Φαάουῷ, & Ἀκρινῷ, καὶ Δολοφέλλας, & Μέρκῷ, καὶ Πετιοκῷ· οἱ τ' ἤ δόξης ἔμετερον, τ' ἢ τιμωρίας τοῖς ἀμωρτοῖσι συνίτηχον. δ' δῆμου δὲ αὐτοῖς ἔσθεδρίονῷ, ἠπόρεν καὶ ἐδεδουκεσεν, τῇ μὲ βουλή, καὶ ἐς αὐτίκα ὑφ' ἀγνοίας καὶ θορυῶον δέεφυρε, ἡβρῆντες ὁμω, συμνεοῖσι τε σφῶν καὶ φίλοισ ἔοσι, βωρνωμένοις τε πένυρανιδω ὁμοίως· τ' ἢ δῆμον ὕφωρῶροι & τὲς ἔρατευθρας τῷ Καίσαρι, πολλὰς ἐν τῇ πολὶ τότε παροντες· τὲς μὲ, ἀρτί τ' στρατίας ἀφειθῶρους, καὶ ἐς κληρεχίας ἀσταπυθρας· τὲς δ' ὡσαπαικισμένους μὲ, ἐς δὲ παροπομπίῳ τῷ Καίσαρῷ ἔξιοτον· ἀφινθρας· Δέπιδον τε ἐδεδουκεσεν & τ' ὑπὸ τῷ Δεπιδῷ στρατὸν ἐν τῇ πολὶ, & Ἀντώνιος ὑπατεύοντα, μὴ ἀπὸ τ' βαλῆς τῷ δῆμῳ μὴα χρωθῶρῷ, ἐρζασατο τ' δενον αὐτῆς.

Οἱ τῶ δ' ἔχοντες ἐς τὸ Καπιτωλίον σὺν τοῖς μονομάχοις ἀνεθωρον· & αὐτοῖς βουλευθροῖς ἔδωξεν ἐπὶ τῷ πληθῇ μισθῶματι ὡσαπαιμ-

bantur, Regem & tyrannum se occidisse, praefereute quodam in hasta pileum, recuperate libertatis insigne: simulque hortabantur populum ad restituendam rempublicam, revocando in memoriam Brutum illum primum, & jusjurandum, quo tunc cives universos unā cum omni postcitate obstrinxit. Currebant cum eis etiam aliquot alii gladiis arreptis, quamvis non essent facinorosis socii, tamen cupientes videri participes gloriae: & in his Lentulus Spinter, Favonius, Aquinus, Dolobella, Murcus, Peticus; quibus gloria quidem frui non contigit, sed penas dederunt eandem cum fontibus. Quoniam autem plebs eis se non adjungebat, haesitabant inopes confilii & metuebant: de senatu quidem, quamvis per ignorantiam & tumultum statim diffugerat, bene sperantes: vel quod ipsis cognati amicique essent plerique ejus ordinis, vel quod & illi molestē ferrent tyrannidem: plebem autem suspectam habentes & cemeritos Caesaris, quorum tunc in Urbe magnus aderat numerus, partim recens dimissorum & agris donatorum, partim jam antē deductorum in colonias, sed tunc praesentium ut prosequerentur Caesarem: Lepidus quoque timebatur cum urbana legione, & consul Antonius, ne omisso senatu ad plebem se conferens aliquid damni daret.

Penas eadem cum fontibus dederunt qui participes gloriae caedis Caesaris voluerunt esse.

In hoc rerum statu Capitolium cum gladiatoribus occupant: ubi consultantibus placuit plebem largitionibus tentare. sperabant



504

enim, si aliqui ex plebe inciperent factum laudare, ceteros exemplum eorum secuturos, amore libertatis & desiderio republicæ, quod putarent omnino talem adhuc populum Romanum, qualem audierant fuisse quo tempore Brutus reges expulit: non intelligentes expectare se duas res inter se contrarias, ut iidem libertatem ament, qui largitionibus corrumpantur. Quorum hæc altera multo erat facilius, ut in depravata jamdudum republica. Nam urbana multitudo jam mixta est omnigenis exteris: & libertini æquo jure degunt cum aliis civibus, & servus cultu eodem utitur quo & dominus, exceptaque senatoria veste ceterarum usus est promiscuus. Præterea propter frumentum quod pauperibus in sola Urbe distribuitur, otiosa, mendica, temerariâque plebs eò confluit ex Italia. Huc accedebat multitudo emeritorum, qui non dimittebantur ut olim in suam quisque patriam, nimirum non pauci parum innocenter exactæ militiæ sibi conscii: sed communiter in alienos agros domosque mittendi catervatim diversabantur, per fana & porticus sub uno signo & uno deducendæ coloniæ principes; qui rebus suis quo expeditiores ad professionem essent dividendis, venales erant ad quamvis operam: quare non magno negotio multi id genus à Callianis statim in forum contracti sunt. Hi quamvis mercenarii,

πειν ἤλπιζον γὰρ δεξαμένην τινῶν ἐπαγεῖν τὰ γρηγορήματα, & τὰς ἄλλας σωπεπλήθειαν λογισμῶν τὸ εὐλευθερίας καὶ πόθῳ τὴν πολιτείαν. ἔτι γὰρ ᾤοντο δὲ δῆμον ἐνεῖν Ρωμαίων ἀπελευθέρως, οἷον ἐπὶ τῷ Πύλλω Βράτου τῷ τότε βασιλείῳ καὶ Φαίρηντος ἐπιπυθάνοντο γρηγορῶν & στωϊσάν, δύο τὰδε ἀπλήλως ἐναντία περσοδοκῶντες, Φιλελευθέρως ὁμοῦ & μειωτῶτες σφίσι ἐπαχθῆ χρησιμῶς τὰς παρόντας. ὧν ἴσχυροι ἐνχρηστέροι ἴω, διεσφαιρούσης ἐκ πολλῆς τὴν πολιτείας. πανμειγῆς τε γὰρ ἐστὶν ἡδὴ τὸ πλῆθος, ὑπὸ ἐξηνίας, & ὁ ἐξελυθεὶς αὐτοῖς ἰσοπολίτης ἐστὶ, & ὁ δουλεύων ἐστὶ τὸ γῆμον τοῖς δεσπόταις ὁμοῦς (χωρὶς γὰρ τῆς βουλευτικῆς ἢ ἀλλῆ σφλῆ τοῖς θεράπευσιν ἐστὶν ἐπιπύσιος) τὰ τε σιτηρείσιον τοῖς κένσι χρηρηγορήσαν ἐν μόνῃ Ρώμῃ, τὸ δὲ γῆμον & πτωχούτων καὶ περὶ τὴν Ἰταλίας λεῶν ἐς τὴν Ρώμην ἐπὶ πᾶσι. τότε πλῆθος τῶν ἀποστρατευομένων, & ἀφελούμενον ἐς τὰς πετελεύδεις ἐπὶ, ὡς πύλλω, καὶ ἕνα ἄνδρα, δεῖ δὲ μὴ δικαίως πολέμους οἷως ὡς πεπολεμημένους, κρινῆ δὲ ἐς κληρονομίας ἀδίστους ἀποστειλάς τε γῆς & ἀποστειλῶν οἰκίων ἐξιών, ἀφροῦ τότε ἐστρωμένον ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ τερμένεσιν, ὑφ' ἐνὶ σημείῳ & ὑφ' ἐνὶ ἀρχῶν τῆς ἀποικίας τὰ μὲν ὅτι σφίσι ὡς ἔξοδον ἡδὴ ἀεὶ πεπολεμημένοι, ἔναοι δὲ ἐς ὅ, τι μεθύντο. ἀφρονεῖ δὲ δυσχερῶς ἐκ τούτων & τοῖνδε ἀνδρῶν πλῆθος τε τοῖς ἀμφὶ τὸ Κάϊσιον ἐς τὴν ἀρχαίαν εὐδύς ἀνιγαρῶν οἱ, καίπερ ὄντες ἔμμεδοι, τὰ μὲν γρηγορῶν ἐπαγεῖν ὅσοι ἐδέξαντο, λαῶν τamen factum non aude-

ἰδιότις

δεδύτες τῶν Καίσαρ<sup>ο</sup> δόξαν, & τὸ πρὸς τῶν ἑτέρων ἰσομόρον ὡς εἰ ἐπὶ συμφέροντι κρινῶν τῶν εἰρήνῃ ἐπέβαιον, & θαμίνα τὰς ἀρχοντας ὑπὲρ αὐτῆς παρεκλήθην (τέρνασμα τὸ τό ἐστὶ τὸ ἀνδροφόνου) σωτηρίαν ἐπινοοῦντες. & ἢ ἑσθλὴ τῶν εἰρήνῃ, μὴ γρηγορῆς αὐτοῖς ἀμνηστίας, ὡς ἢ αὐτοῖς ἔχρσι πρῶτ<sup>ο</sup> ἐπιφωγιστεῖ Κίννας πρατηγός, οἰκεί<sup>ο</sup> ὡν ἐξ ἐπιγαμίας τῆς Καίσαρος, ἢ πρῶτ<sup>ο</sup> δόξαν ἐπέλαθ<sup>ον</sup> ἐς μέσους, τῶν τε ἐσθ<sup>ο</sup>τῶν πρατηγικῶν ἀπέδυσσετο, ὡς πρῶτ<sup>ο</sup> τυραννίδος δειδυμῆς ὑπερορῶν, ἢ τὸν Καίσαρα τύραννον ἐκεί<sup>ο</sup>, καὶ τοὺς ἀνελόντας, τυραννοκτονούς, ἢ τὸ πεπραγμένον ἐσήμειων, ὡς ὁμοῖοτατον μάχισται τῶν πρῶτων, & τὰς ἀνδρας, ὡς ἐνεργέτας, κελί<sup>ο</sup>ν ἐκέλευεν ἐκ τῆς Κοπιτωλῆς ἢ μαρτυρεῖν, ἢ Κίννας μὲν ἕτος ἐλέξεν, οἱ δὲ, τὸ κληροῦν τοῦ πλήθους ἐχ<sup>ο</sup>ρῶντες ἐπιμεινόμενοι αὐτοῖς, ὅσα ἐκάλειν τὰς ἀνδρας, ὅδε τι πλέον ἢ πρῶτ<sup>ο</sup> εἰρήνης μόνῃς αὐτῆς παρεκλήθην. ἐπει<sup>ο</sup> ἢ ἐ Δολοβέλλας, νέος ἀνὴρ καὶ ἀειώνυμος, ὑπατάθει<sup>ο</sup> ὑπὸ αὐτῆς Καίσαρ<sup>ο</sup> ἐς τὸ ἐπίλοιπον ἕτους ἡγήθη<sup>ο</sup>, ὅτε ὁ Καίσαρ ἐξορμήσθη τὴν πόλιν, τῶν μὲν ὑπῆσαν ἐσθ<sup>ο</sup>τῶν ἡμφίστατο, ἢ τὰ σημεῖα τῆς δόξης ἀπέσκησαστο, τῆ ἢ ἑαῖτα οἱ περιερχόμενοι ὁδῶν<sup>ο</sup> ὅδε ἐλαδορῆ, ἢ πνευματικῶν τοῖς ἐπ' αὐτῶν βεβελόδωροις ὑπερορῶν, ἢ μόνῃς ἀκων τῆς χειρὸς ἀπολειφθῆναι (εἰσὶ εἰ<sup>ο</sup> ἢ ἢ ἢ λεθροῦν αὐτὸν εἰσηγήσασθ<sup>ο</sup> τῶν ἡμερῶν ἑσθ<sup>ο</sup> τῆ πόλει γρηγορῶν) τότε δὴ ἢ οἱ μεμειδωμένοι ἀνεβάρησαν, ὡς ἢ πρῶτ<sup>ο</sup> ἢ ὑπὸ αὐτοῦ σφίσι συνηνωμένων

bant, veriti Caesaris gloriam & adversariorum conatus: sed quasi amore commodi publici pacem acclamabant, eamque a magistratibus rogabant, hac arte consulentes homicidarum incoluntati, quod pax coire non posset, nisi per oblivionem injuriarum. In hoc statu primus omnium Cinna praetor, Caesaris affinis, & praeter expectationem progressus in medios exiit purpuram praetoriam, quasi contemnens a tyranno datam; investiturus in Caesarem, tyrannum vocitabat, & interfectores, tyrannicidas, laudibus attollens eorum facinus, ut simillimum ei quod majores illorum quondam perpetraverant: simulque tam egregios viros ut bene meritos vocari jubebat a Capitolio, & ornari praemiis. In hanc sententiam Cinna locuto, turba videns plebem incorruptam abesse, vocare illos noluit, tantum pacem petebat acclamationibus. Sed postquam Dolobella vir juvenis & clarus, ab ipso Caesare abituro designatus cos. in ejus anni reliquum, cum purpura & insigniis progressus, post Cinnam in auctorem suae dignitatis graviter multumque convitiss concionatus est, facinori se ignoscere simulans, cui se quoque interfuisse cuperet: & ut quidam produnt, rogationem tulit ut in posterum ea dies natalis Urbis haberetur: tum verò mercenaria turba animos recepit, quasi praetore consulque sibi veniam dantibus.

Cinna praetor, Caesaris affinis, in Caesarem investitur.

505

Dolobella.

507



το οί πεμφθέντες, ἐκ ἐπιγνόντες  
 μὲρ τὸ πεπραγμένον (ὃ γὰρ ἐδάρι-  
 ρον ἐν φιλοῖς Καίσαρ) ἠρομέ-  
 νον δ' ἐνεργεῖν ἀξίοντες, ἔλεω τε  
 ἢ δειδωκόταν αὐτῶ, ἔ κατὰ μί-  
 σος, ἀλλ' ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πατρι-  
 δος, καὶ οἰκτῶ τῆς πόλεως, κεκε-  
 νωμένης εἴσεσται ἤδη συνεχέσιν, εἰ  
 ἔ τὸς ὑπαλοίπους ἀγαθοὺς ἀνδρας  
 ἢ μάλιστα εἰσὶν διολεσθ'. εἰδὲ γὰρ  
 ὅσιοι, εἴπε αὐτοῖς ἐπὶ ἔχθρῳ παρὶ  
 ὄψεσ, ἐν τοῖς δημοσίοις κινδύοις  
 ἐξέλεξεν' πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν τοῖς  
 κηνοῖς καὶ τὰ ἴδια καταδέσθ'. ἢ  
 εἴπε ἀνηκέστος ἔχει, τὰ ἴδια ἐν τῷ  
 περὶ ἀναδέσθ'. Αντωνίου ἢ καὶ  
 Λεπίδου ἐβόλοντο μὲ ἀμύσειν Καί-  
 σαρα, ὡς μοὶ παρήρηται, εἴτε  
 φιλίας ἐνεκεν, εἴτε τῶν ὁμιωσμέ-  
 νων' εἴτε ἔ δόξης ὀρεγόμενοι, καὶ  
 νομίζοντες ἐμφορέσθαι σφίσι αὐ-  
 πτωταί ἐσοθῶ, τοῖωνδε ἔ ποσῶνδε  
 ἀνδρῶν ἀήρωσ ἐμποδὸν ἠρομένων  
 τὸς ἢ φίλους καὶ συγγενεῖς αὐτῶν ἐ-  
 δεικίσεσται, καὶ τῶν ἄλλων βυλλῶ  
 ἐπαρέσεσται ἐς εἰσένεος. Δεκίμου τε  
 μάλιστα τῆς ὁμέρου Κελπηκῆς ἠρη-  
 μενε ὑπὸ Καίσαρ ἀρχεῖν, εἰσα-  
 τὰν πολλῶ ἐχθρῶσ' ἔδοκει ἢ κωσα-  
 δοκεῖν ἐπὶ τῷ ἠροσῶδρα καὶ τεχνά-  
 ζεν, εἰ δυνάμτο παλαστήσῃ παρὸς  
 ἑαυτῶν τῶν εἰσατῶν ἔ Δεκίμου,  
 ἀδύρην ἤδη τοῖς ἀπύτοις ποίοις  
 ἠροσῶδρα. ἔτω ἢ δέξαι αὐτοῖς,  
 ὁ Αντωνίου τὸς εἰπόντας ἠμοσῶ-  
 ,, το, Κατὰ μὲ ἔχθρῳ ἰδίῳ ἔ-  
 ,, δὲν ἐργασόμεθα, ἐνεκεν ἢ ἔ μύ-  
 ,, σους καὶ ὡν Καίσαρα πάντες ὡ-  
 ,, κροσῶν, φίλους αὐτῶ ἔ σώ-  
 ,, μέθῃς ἢ τιμωροὶ παθόντι ἐσοθῶ,  
 ,, ἐμωρον ἑῶ το ἄγος ἐξελαιμένῳ,  
 ,, καὶ μετ' ὀλιγωτέρον κωσῶν βίῳ μᾶλλον, ἢ πάντας ἐσθῶς ὡ-

laudantes quidem factum (nec enim audebat apud amicos Cæsaris) ferendum tamen censentes, & venia dignos ejus autores, non illius odio, profectos eo, sed amore patriæ, miserabanturque conditionem Urbis jam antè exhaustæ continuis seditionibus, si ne reliquis quidem parceretur bonis civibus: periniquum enim esse propter privatas similtates, rempub. in discrimen adducere, nec abutendum occasione ad explenda odia, sed potius reip. donandas privatas injurias. Antonio verò Lepidoque non deerat voluntas ulciscendi Cæsarem, ut jam dictum est, sed timebant cognatos & amicos adversariorum, fenatufcum erga illos studia maximè Decimi Bruti, tenentis cum magno exercitu vicinam Galliam, demandatam sibi à Cæsare: itaque placuit occasionem expectari amplius, & tentari si qua arte possent Decimi exercitum in partes suas pertrahere, jam seculum longis laboribus. Tum Antonius fecit hæc verba, Ergo ex odio privato nihil agamus, sed propter piaculum & sacramentum, quod Cæsari omnes diximus, servaturos nos cum inolumem, aut ulturos si quid ei secus acciderit, religio postulat ut scelere contacti pellantur: & potius vivamus cum puris paucioribus, quàm faciamus nos omnes diris obnoxios: & quia vobis ita placere video, convenia

Antonii verba ad legatos.

mus in curiam, & habita ratione religionis publicæ, valeat ea sententia, quæ omnium consensu videbitur potior ceteris. Sic ille discretè respondit: legati verò gratis actis abierunt securi cum spe optima, credentes sibi favorem senatus nunquam defore. Tum Antonius iussit ceteros magistratus per noctem excubias in urbe agere, & vicissim in foro pro tribunali sedere tanquam interdicti, accensis per totam urbem ignibus, totaque nocte discurrebant familiares homicidarum ad aedes senatorias, deprecantes pro ipsis pariter & republica. Nec minor fiebat discursus à colonorum præcipuis, multa inmanibus nisi obtinerent agros & concessos jam & promissos insuper. Jam verò & civium pars incorruptissima se recollegerat, postquam conjuratorum paucitatem intellexerunt, & recordatione meritorum Cæsaris subeunte animos, scindebatur in varias sententias. Eadem nocte pecuniæ Cæsaris actorumque ejus commentarii in aedes Antonii transfati sunt, sive Calpurnia quærente eis locum tutiorem, sive id jubente ipso Antonio.

Pecunia  
Cæsaris &  
actorum  
commentarii in  
aedes Anto-  
nii transla-  
ti.

Et ante lucem edicto ejus senatus in aedem Telluris convocatus est, propinquam domo ipsius: nam neque curiam adire audebat subjectam Capitolio, in quo gladiatores erant cum conjuratis, neque intro-

„ ὄντας τῆς δόξης· ἀλλὰ δὲ ὑμῶς  
„ οἷς ἔγω δοκεῖ, σκεψομεθα μετ’  
„ ὑμῶν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, & να-  
„ μιάμεν ἑναγέες ἐπεὶ ὅσα τῆ πόλει  
„ ὁ, π’ ἂν κερὶ δοκιμάσῃτε. Ο μὲ  
„ ἀσφαλῶς ἔγως ἀπεκρίνατο· οἱ δὲ  
„ χροῖεν τε ἤδουσαν, κὲ ἀπεχόρουσαν, ἐν  
„ ἐλπίδι βεβαίῳ πᾶσι πάντα διέδρυν.  
„ τὴν ᾗ βελλῶ σφίσι συμπροσέξιν ἐς  
„ πάντα ἐπεποίησαν. ὁ δὲ Ἀντώνιος  
„ τὰς μὲ δόξας ἐκέλευσε νεκροφου-  
„ κῆν τὴν πόλιν, ἐν Ἀρσινόῳ  
„ ἐν μέσῳ ἀποκρηθῆναι, ὡς περ ἐν  
„ ἡμέρῃ. κὲ ἦσαν πυρᾷ πανταχῶς κὲ  
„ τὸ ἄστυ· & δὲ αὐτῶν ἔδειον ἀνά τὴν  
„ νύκτα πᾶσαι ἐς τὰς ἑβουλευτῶν  
„ οἰκίας οἱ ἑὸ ἀνδροφῶνον οἰκίῃ, πα-  
„ ροσθηλοῦντες ὑπὲρ αὐτῶν κὲ ὑπὲρ  
„ τῆ πατρῴου πολιτείας. ἀντιπαρέ-  
„ θεον ἦ κὲ οἱ ἑὸ κληρονομῶν ἡμερῶν,  
„ ἀπειλοῦντες, εἰ μὴ πῖς αὐτοῖς φυ-  
„ λάξῃ τὰς κληρονομίας τὰς τε ἡδὴ  
„ δεδωκυίας κὲ τὰς ἐπισηλευθῆναι. ἡδὴ  
„ ἦ κὲ ἑὸ ἄστυ ὁ κερταρωταῖς ἁλῶς  
„ ἀνεδάρρει, τὴν ἀλιγοτήρη ἑὸ δειρα-  
„ κῶταν πικυνοιδμοῖ· κὲ ἐς κνήμην  
„ τοῦ Καίσαρος ὑπέφερετο, κὲ τῆς  
„ γνώμης διήρῃτο τῷ αὐτῆς νυκτὸς  
„ κὲ τῆς χρηματικῆς τῷ Καίσαρος & πᾶσι  
„ ὑπακρινῶν τῷ δόξῃς ἐτ’ Ἀντωνίῳ  
„ μετακινῶν, εἴτε τῷ γυναικῆς αὐ-  
„ τῆ τῷ Καίσαρος ἑξ ἐπιμνηστικῆς τό-  
„ τε οἰκίας ἐς ἀκινδυνώτερον τὴν Ἀν-  
„ τωνίῳ μεταφερόσης, εἴτε τῷ Ἀντω-  
„ νίῳ κελύσαντ’.

Γιγνομένων ἦ τέτων, ἀλόχαρ-  
μο νυκτὸς ἀνεγνώσκτο Ἀντωνίου  
τὴν βουλήν συγκαλοῦντ’ ἐπ’ ὅσῃ  
ἡμέρῃς ἐς τὸ τῆς ἑσπῆς, ἀγγιχά-  
τω μέγιστα ὃν τῷ οἰκίῳ Ἀντωνίῳ ἔπε-  
ᾗ ἐς τὸ βουλευτήριον ἰθάρρει κατ-  
ἐλθεῖν, κατακείδων τῷ Καπιτωλίῳ,  
μηρομα-

507

μνημόνων ὄντων κρίσεις σωτηρίων  
 ἔπει, στραπὴν ἐσαγαγὼν ἐς τὴν πόλιν,  
 Διοτάρχησιν. Λεπίδου δὲ ὄρωσ ἐσ-  
 ἤραξε. πλησιάζουσι δὲ τῆς ἡμέρας,  
 οἱ τε ἄλλοι βουλευταὶ συνεθεόν ἐς  
 τὸ τῆς Γῆς ἰσθμῶν, καὶ Κίννας ὁ στρα-  
 τηγός, αὐτοῖς ἐπιπέμειν τὴν στρα-  
 τηρικὴν ἐσθῆτα, καὶ ἔχθεις ὡς τυ-  
 ραννοὶ δούτου ἐξέρριψεν. Ἰασομάχοι  
 δ' αὐτὸν πνέειν ἀδελφῶν καὶ τῶν  
 ἐσρατευμένων τῶν Καίσαρι, δι' ὄρ-  
 γῆς ἔχοντες ὅτι πᾶσι τῶν ἐπὶ τῷ  
 Καίσαρι, καὶ περ οἰκείου ἂν αὐτοῖς,  
 βλασφημίας ἐδημηγήρησε, λίθοις ἑ-  
 βαιῶν καὶ ἰδίασιν, καὶ ἐς οἰκίαν π-  
 νὴ συμφορῶν, ἔξω συμφορῶντες,  
 ἐμπροσθεν ἔμελλον, ἐὰν μὴ Λεπίδου  
 μὲν στρατιᾶς ἐπὶ τὴν ἐπιπέμειν. τὸτο  
 μὲν δὲ πρῶτον ἔργον παύρησις ἤρξεν  
 ἐπὶ τῷ Καίσαρι, ἔπειτα αὐτοῖς κατέδει-  
 σαν οἱ τῆς μιᾶς καὶ οἱ οὐρανῶν ἀν-  
 τιστοιχίας. ἐν τῷ βουλευτηρίῳ βραχὺ μὲν  
 καὶ τὸ κατὰ τὸν ἀποδοῦν βίαιος ἔα-  
 ραναιεῖν, οἱ δὲ πλείους σὺν περὶ  
 σκευῇ ποικίλῃ τοῖς ἀνδροφόνους σω-  
 ἤρξεν. καὶ πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἀξιοπί-  
 στους ἤξιον, καὶ περιεργασίᾳ καὶ  
 σκευῇ ἐξ ὑπευδῶν ἐς κερταῖς  
 μεταφέρωντες (καὶ ὁ Ἀντωνίου ἐκ  
 ἐπιπέμειν, εἰδὼς ὅτι ἐλευσομένους.  
 εἰδὲ ἡλθον) ἔπειτα, ἐπὶ Διοτάρχη τῆς  
 βελῆς, οἱ μὲν αὐτῶν μάλιστα θρο-  
 νῶν τὸ πεπορευμένον ἐπὶ τὴν ἀπ-  
 κρῶν, καὶ τὰς ἀνδρῶν ἐπιπέμειν τυ-  
 ραννοκτόνας, ἔπειτα ἰσχυροὶ ἐπέμειν.  
 οἱ δὲ τὰ μὲν γὰρ ἀπέμειν, εἰδὲ  
 ἐπιπέμειν δεοδῶν, εἰδὲ ἐπὶ τὰς αὐ-  
 τῶν περὶ αὐτῶν, ἐμφημεῖν δὲ μόνον  
 αὐτοῖς ἐδικαίωσαν, ὡς ἐυεργάτας. οἱ  
 δὲ καὶ τὴν ἐμφημεῖν ὑπερῆσαν, καὶ  
 φείδων μόνον αὐτῶν ἤξιον. καὶ οἱ  
 μὲν τὰς ἐπιπέμειν, ἔπειτα ἰσχυροὶ, π-

ducto exercitu urbem perturba-  
 re: quem tamen introduxit Le-  
 pidus. Diluculo verò cum aliis  
 senatoribus in Telluris aedem  
 properavit etiam Cinna, resump-  
 ta veste quam ut à tyranno da-  
 tam abjecerat pridie. Hunc conspiciati aliquot ex incorruptis ci-  
 vibus, qui militabant Caesari, ferentes indignè quòd licet affi-  
 nis, primus tamen ejus existimationem maledica concione læssisset, insectati sunt lapidatione: compulsòque in domum quandam ligna congeriebant, exusturi ni Lepidus cum exercitu superveniens cohibuisset. Hoc fuit principium audendi Caesarianis, quo & mercenaria turba & homicidæ sunt terri-  
 ti. Porro senatus modica pars ab affectibus violentis pura indignabatur, plerique variis modis juvabant homicidas: ac primum cenfebant, eos, ut bonæ fidei, adhibendos in suum consistorium, quo ex reis iudices fierent, ne Antonio quidem reclamante, quippe qui sciret non venturos: nec venerunt. Deinde ut tentaretur voluntas senatus, alii vehementer & manifestè laudabant facinus, tyrannicidarum id dicentes, & decernentes eis præmia, alii sine mentione præmiorum, quæ ne ipsi quidem postulerent, gratias tantum eis agendas cenfebant ut bene meritis de republica: alii hoc etiam detrahentes, incolumitate tantum eos dona-  
 bant. His commentis senatum aggressi expectabant quam potissimum

Cinna in  
 periculum  
 adductus.

508

tissimum sententiam complexus, faciliorem se paulatim præberet ad reliqua. Ibi pars sincerior facinus ut piaculare averfata, reverentia tamen nobilium familiarum, non obfisteat quominus impunitate donarentur malefici: id verò moleste ferebant, si illi honorarentur etiam ut bene meriti. Alii contradicebant, cum incolumitate concedenda eis & cetera, quo major adfit securitas. Ut verò unus dixit horum honores conjunctos esse cum contumelia Cæsaris, reclamatum est, magis rationem habendam superstitum quam mortui. Quumque alter quispiam constanter dixisset, alterutrum necessariò decernendum, aut Cæsarem fuisse tyrannum, aut istis ex clementia donandam veniam: hoc dicto arrepto ceteri postulabant, ut suffragia ferrentur de existimatione Cæsaris, à juratis prius se sincere judicatoris: non obstante religione antea actorum, quæ necessitas expresserat: quandoquidem ex quo ille rerum potitus est, nihil sponte decreverint, sed metuentes sibi Pompeii & multorum aliorum exitum. Ibi Antonius animadvertens rem ex insidiis, nec ignarus multam & certam materiam inde præberi sermonibus, avertere eos statuit ab hoc proposito, ad curam de se ipsis atque sollicitudinem. Itaque quum sciret magnam eorum partem ad magistratus urbanos, sacerdotia, provinciarum exercitiūmyc

πρώτον εὐδὲξάμενην μάχιστε ἢ βελή, αὐτὸς τὰ λοιπὰ καὶ ὄλιγον ἀεπιχειρήτως εὐθείᾳ ἐποίησεν. οἱ δὲ καταράττοι τὸ μὲν ἔργον ὡς ἄγρος ἀπετρέφοντο, ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ μεγάλων οἰκῶν, ἀπεισάζεν αὐτὸς ἐκ ἐκώλουον ἡγανάκτου ἢ ἐκ ἡμεμισυσιν ὡς εὐνογέτας. οἱ δὲ ἀντέλεγον μὴ χερίῳ ἀπεισάζουσι φρονεῖν ἢ ἀπεισῶν ἐς ἀσφάλειαν ὡς ἢ τις εἶπε τῶν τότε τῶν μὲν ὕβριν Καίσαρι φέρειν, ἐκ εἰον ἐπὶ τῆ πενήτω τῆ ἀειόντων ἀεργηδέει. ἐτέρου ἢ ἐγκρατῆς εἰπὸντ' ὅτι χρεὶ δύο πᾶνδὲ πᾶντας τὸ ἔτερον, ἢ Καίσαρ ἐπύργονον ἀεραποφάνειν, ἢ τέλειος ἐξ ἑλέου ἀπεισάζειν. τότε μόνου δεξαιρόναι τὸ λεχθέν οἱ ἔπει, ἤτοι σφίσι ψῆφον ἀναδοθῆναι ἀπὸ τῆ Καίσαρ ἐπὶ ὄρκῳ, κῆ εἰ κατὰρτὸς ἐδίδουσι κελίῳ, μηδὲν αὐτοῖς ἐπιθέσειν τὰ ἐξ ἀνάγκης ἐψηφισμένα ἀρροπι ἦδη, ὡν ἐδὲν ἐκροταις, ἐδὲ πρὶν ἢ δέσσειν ἐπὶ σφῶν αὐτῶν, (ἀνηρηθῶν τε Πομπηίου κῆ ἐπὶ Πομπηίῳ μυσίων ἀλλαν) ψηφισαῶν. ὃ ἢ Ἀντωνίου ἐφορῶν αὐτοῦς ἔφεροδῶν, ἐπεδὲ λόγων ὕλλου σὺν ἀπορον ἐδὲ ἀναμφιλογον εἶδεν ἐσφεροδῶν, ἔγνω τὸ ἐνδυμημο αὐτῶν οἰκίῳ φῶδῳ κῆ φρονηδὲ ἀπὸ σφῶν αὐτῶν ἀρχείῳ. εἰδὼς οὖν τῆ βουλοδῶν αὐτῶν πολὺ πλῆθ' ἔς τε τὰς δροκὰς τὰς οὐ ἀστ, κῆ ἐς ἱερωσῶν, κῆ ἐτῶν ἢ σφαλοπιδῶν ἡγεμονίας, ἐπὶ τῶν Καίσαρ ἐς τὸ μέλλον ἡρημένους (ὡς γὰρ ἐπὶ χρόνῳ σφαλείῳ ἐξῆων, ἐπὶ πινταετες ἡρητο) σιωπῶν ὡς ὕπαιτ' ἐπικηρῆς, ἐφη. τοῖς αὐτοῖσι ἀπὸ Καίσαρ ψῆφον, praefecturas promota à Cesare

,, ἀνάγκη τὰδε παρῆναι, ὅτι  
 ,, ἀρχόντων μὲν αὐτῶν καὶ ἀρετῶν  
 ,, ἀσφατέων ἡρωιδῶν, τὰ πεπερα-  
 ,, μένα καὶ δεδογμένα πέντε κῦ-  
 ,, βρα μὲν δέξασθαι ἢ ἐπὶ βίᾳ  
 ,, τυραννῆσιν, τὸ τε σῶμα αὐτῶν  
 ,, φοντῆς πατρῴου ὑπερβύξει)  
 ,, καὶ τὰ πεπεραγμένα πέντε ἀ-  
 ,, κροῦται. ἐστὶ δὲ, ὡς ὄρα πε-  
 ,, ραλαῶσιν, ἐπὶ πύσσιν ἀφικνού-  
 ,, μεθα γῆν καὶ θάλασσαν καὶ τὰ  
 ,, ποτὰ αὐτῶν οὐδὲ βουλοῦσθαι  
 ,, ἡμῖν ὑπακούσεται, καὶ δεῖξω  
 ,, μετ' ὀλίγον ὃ δὲ ἐστὶ μόνον ἐφ'  
 ,, ἡμῖν, ὅτι καὶ αὐτῶν μισθὸν ἐστὶν  
 ,, ἡμῶν, τὸ ἴσον ἡμῖν παρῆναι αὐ-  
 ,, τῶν ἄλλων ὡς ἂν ἐν τῷ ἐμῶν  
 ,, τῶν ἐκόντων ἡμετέρας λαοῦ-  
 ,, τε. ἡμεῖς γὰρ αὐτοὶ, σχεδὸν ἀ-  
 ,, πάντες, οἱ μὲν ἡξάμεθα ὑπὸ τῶν  
 ,, Καισάρων, εἰ δὲ ἐπὶ ἀρχοῦν,  
 ,, ἀρετῶν αὐτῶν ἡρωιδῶν,  
 ,, οἱ δὲ ἐς τὸ μέλλον ἀρχεῖν κῶ-  
 ,, χειροτόμημεθα. ἐς γὰρ πέντατες  
 ,, (ὡς ἴτε) καὶ τὰ ἄσκησιν ἡμῖν, καὶ  
 ,, τὰ ἐτήσια, καὶ τὰς τῶν ἐθνῶν ἢ  
 ,, στρατοπέδων ἡμερῶν διατάξα-  
 ,, να. εἰ δὲ ταῦτα ὑμεῖς ἐκόντες  
 ,, ἀποδοῖσθε (ἴτε γὰρ ὑμεῖς τὰδε  
 ,, μέγιστα κύρια) τοῦδε παρῆναι ὑ-  
 ,, μῶν ἀξίω κρίνει, καὶ τὰ λοι-  
 ,, πὰ ἐπίστα. Ὁ μὲν δὲ τοιοῦ-  
 ,, τον αὐτοῖς ἢ αὐτῶν Καισάρων ἀλ-  
 ,, λά αὐτῶν αὐτῶν δαλὸν ἐξ-  
 ,, ἄψας, ἡσύχαζεν οἱ δὲ ἐυδύς ἀ-  
 ,, νεπηδῶν ἀδρόοι μὲν βοῆς, ὅση ἀ-  
 ,, ξιουότες ἐπὶ χειροτονίας ἀλλοίς  
 ,, οὐδ' ἐπὶ τῶν δῆμον ἡμεῶν μῶν-  
 ,, λων, ἢ βεβαίως ἔχειν ἀ' ἐλατῶν.  
 ,, τοῖς δὲ καὶ ἡλικίας τὴν νεώτερον, ἢ

(nam ut in diuturnam expeditio-  
 nem profecturus, in quinquen-  
 nium magistratus designaverat)  
 silentio pro potestate indicto,  
 Qui poscunt, inquit, suffragia de  
 Caesare, ante omnia sciant, quae  
 pro legitimo magistratu ille egit  
 ac probavit rata fore omnia: quod  
 si ut tyrannus damnabitur, cada-  
 ver projicietur in Tiberim, & a-  
 cta ejus rescinduntur omnia. Per-  
 tinent autem, ut compendio di-  
 cam, ad omnes terras & maria:  
 & pleraque, ne si velimus qui-  
 dem, revocare nobis erit inte-  
 grum, id quod paulo post do-  
 cebo. Nunc quod solum est in  
 nostra facultate, quia ad nos so-  
 los pertinet, primum omnium  
 ad vos refero, unde facile con-  
 jecturam fumetis de negotiis dif-  
 ficilioribus. Nos ferme omnes  
 aut gessimus magistratus deman-  
 datos à Caesare, aut gerimus  
 etiam: nonnulli ad gerendos de-  
 signati sunt: scitis enim in quin-  
 quennium ordinatos & urbanos  
 & provinciales, annuâsq; dig-  
 nitates ac praefecturas exerci-  
 tum. Has omnes si sponte de-  
 ponitis (id enim vobis in manu  
 est) tum demum censeo judicia  
 vestra examinanda suffragiis: de-  
 inde aliis de rebus referam. Sic  
 ille injecto, non de Caesare, sed  
 de ipsis, scrupulo, obtulit:  
 moxque unâ omnes exilientes  
 conclamarunt, non esse opus  
 negotium facessere populo novis  
 comitiis, fatius esse retinere quae  
 semel acceptant. Et erant inter

509  
 Antonii  
 verba in se-  
 natu.

hos qui eo acrius concitarentur, quod per aetatem immaturam  
 nihil



nihil possent sibi polliceri de comitiis: inter quos praeceps erat ipse consul Dolabella. natus enim xxv annos, consulatu salvis legibus potiri nequibat. Itaque brevi momento pridianus favor mutatus est, multis destomachantibus, si in homicidarum gratiam, honores magistratibus adimerentur, quo speciosior foret illorum incolumitas. E diverso alii tum Dolbellam tum ceteros bene sperare jubebant, tanquam usuros beneficio populi & easdem dignitates mox recepturos: non enim personarum designatarum mutationem fore, sed comitiorum tantummodo, legitimis succedentibus loco eorum quae tyrannide pressa fuerant: idque futurum etiam ipsis magis honorificum, qui non minus digni honoribus viderentur, salva republica, quam sub unius dominatione. Vix haec dicta fuere, quum aliquot praetores insignia sua deposuerunt in subsellis autorum ejus sententiae, quasi cum aliis ea recepturi magis legitime: aliis vero dolus suboluit, sententibus rem semel omissam e manibus, nunquam in potestatem eorum redituram postea. Interim Antonius & Lepidus exiverunt curiam, evocati a quibusdam qui in forum confluerant. Ut vero in loco superiore sunt conspecti, aegre vociferantibus imposito silentio, unus quispiam, sive sua sponte, sive subornatus, exclamavit, Caveat calamitates

Antonius,  
lorica in-  
dutus.

ἀλλή ἀπὸς χειροτονίαν ἐναντίοις ὑποῦσαι, ἀνηρέδης: καὶ τῶνδ' αὐ-  
τὸς ὁ ὑπάτος ἐξήρχε Δολοβέλλου. ἔ-  
γδ αὐτῷ δικατὸν ἐφαίνετο καὶ ἔνο-  
μον χειροτονίαν ὑπατεύου, πέντε  
καὶ ἐκκοιν ἐνιαυτῶν ὄντι. ὄξεια δὲ  
τῷ χρεὶς ὑποκριναιῶρος μεταχρῆν τῷ  
χεροτόνῳ ἐγίνετο μετὰ ὁλῆ, λοι-  
δοσμένε τίς πολλοῖς, εἰ τὸς ἀν-  
δοσφόνεσ πικρῶν ἀξιοῦντεσ, τὸς ἀρ-  
χόντεσ σφῶν ἀπεώσυσσι, ἐσ εὐπεξέ-  
πειαν τῆσ ἐμενον σωτηρίας. οἱ δὲ  
αὐτόν τε τὸ Δολοβέλλου ἔ τὸς ἀλ-  
λουσ ἐπὶ λπίζον, χρεὶν ἐκ τῷ δη-  
μου λαοόντεσ, ἐσ τῶσ ἀπὸ τῶσ δόξασ  
ἀπεφανεῖν αὐτίκα, καὶ ὅσα δόξον-  
των ἀδικαίῳ, ἀλλὰ μόνησ ἐπέδρα  
χειροτονίας ἐπὶ τῷ νομιμώτερον ἐκ  
μοναρχικῶ. ὁ ἔ κέσμον αὐτοῖσ οἴ-  
σῃ, ἐν τε μοναρχία καὶ δημοκρα-  
τία τῷ ὅμοια ἀπεπρωιῶροισ. καὶ  
τέταν ἐπὶ λρηθῶν, ἔιοι τῷ στρα-  
τηῶν τῶσ ἐδότηασ ἐπὶ ἀνέδρα τῶν  
ἀνπλεγοῦντων ἀπετίθεντο, ὡσ καὶ  
αὐτοὶ μετὰ τῷ ἄλλων αὐτῶσ ἀνπλη-  
θῶμοισ νομιμώτερον. τοῖσ δὲ ἤτε  
ἀνέδρα κατεφαίνετο, καὶ εἰδὲ κυ-  
ριεῖσ ἐπὶ τῆσδε τῷ χειροτονίας ἤδεσαν  
ἐσομῶροσ. ὡδὲ ἔ ἐπ ἐχόντων, ὁ Αν-  
τωνίου καὶ ὁ Λέπιδου ἐκ τῶσ βου-  
λοτήρεῖσ ἀσθῆλλον (ἔ γδ πνὲσ αὐ-  
τὸς ἐκ πολλοῦ σινδραμόντεσ ἐκάλ-  
λου) ὡσ ἔ ἀφῆσαν ἐκ μετῶροσ,  
ἔ σιγῇ περραγοῦντων μολῖσ ἐγίνετο,  
εἰσ μὲ πὲ ἐβῆσαν, εἴτε καὶ γιῶμῖου  
ἰδίαν, εἴτε παρεσκόδοσ μῶροσ, φυ-  
λάσοσ εἰδὲ παθεῖν ὄμοια. καὶ ὁ Αν-  
τωνίου αὐτῶσ παρελλόνοσ πὲ χρ-  
πανίσκασ, ἴμερκα μὲ ἐντὸσ ἐπέδει-  
σποντε, sive subornatus, exclamavit, Caveat calamitates

κενεῖν ὑπερεδίδων ἄρα τὰς ὀφειλὰς,  
 αἷς ὅση ἐνὸν αὐτῶν χροῖς ὄπλων  
 εἰδὲ ὑπάτοις ἐπιθεσάντων δὲ ἐγκατέ-  
 ρων, τὸ πεπερασμένον ἐπέξεναι, καὶ  
 τῶν πλείων αἰεὶ τὴν εἰρήνης παρο-  
 κλησάντων, τοῖς μὲν αἰεὶ τὴν εἰρήνης  
 ἔφη, Περὶ τῆς οὐσιότητος, αἷς  
 ἔσαι τε, καὶ ἡγουμένη Διομένη.  
 ἢ δυστέρετον γὰρ ἦδη τὸ ἀσφαλές  
 αὐτῆς, ὅτι μὴδὲ Καίσαρα ἀνη-  
 σαι ὅρκοι τοσοῦτε καὶ δόξαι. Ἐς δὲ  
 τὰς ἐπέξεναι παροκλήσας ἐπι-  
 γραφείας, ἐπὶ μὲν αἷς ἐνορκήτερα  
 ἔειπε ἔπειτα ὑπομνήσας· καὶ αὐτὸς  
 αὖ, ἔφη, σιωπῶσασθαι ἡμῖν, καὶ  
 τὰ αὐτὰ παρῶν ἔδοσαν, εἰ μὴ ὑ-  
 πειτῶν ἢ ἢ λεγόμενος συμφέ-  
 ρειν μάλλον ἢ ἢ δικαίαι, μέλι. ἄ-  
 δε γὰρ ἡμῖν οἱ ἐνδοκίμοι παρῶν.  
 ἔτω δὲ περὶ καὶ Καῖσαρ αὐτὸς ὡς  
 εἶπε πολέμου τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ τὸ  
 συμφέρον τὴν πόλεως ἀποδοῦναι, ὑπὸ  
 αὐτῶν ἀπέδωκεν. Τοιαῦτα ἔειπε Ἀν-  
 τῶν παροκλήσας τὴν πόλιν, οἱ  
 ἀμύνην τοῖς μηχανοῦσι ἀξιοῦντες,  
 Λέπιδον ἤξειν ἀμύνην Λεπίδος δὲ  
 μέλλοντος λέγειν, οἱ πόρρω σιω-  
 πῶντες ὑπελθεῖν αὐτὸν ἐς τὴν ἀ-  
 γρῶν ἤξειν, ἵνα ὁμοῦ αἰπαντες  
 ἐπακούσασθαι. καὶ ὁ μὲν εὐδὺς ἦεν, νο-  
 μίζων ἦδη τὸ πλῆθος ἀπέπεσε,  
 καὶ ἐπὶ τὰ ἔμβολα παρελθὼν, ἔφε-  
 νε καὶ ἔκλειπεν ὡς ἀπὸ πτώματος, μέγιστον  
 πολεμῶν ἀνενηγκῶν δὲ ποτὲ, εἶπεν,  
 ἢ Ἐνθάδε καὶ μὲν Καίσαρ ἢ ἢ  
 σάμην, ἔπειτα νῦν ἀνενηγκῶν  
 ἢ ἢ ἢ Καίσαρ ἢ ἀνενηγκῶν  
 ἢ ἢ, τί βούλεσθε. Ἀναδοσαντων  
 ἢ ἢ πολεμῶν, Ἀμύνην σε τῆς Καί-

tudinem, quasi ne consulum  
 quidem nisi armatorum salus in  
 tuto esset. Ibi aliis ulciscendum  
 facinus acclamantibus, plerif-  
 que rogantibus veniam pacem-  
 que ad hos posteriores ita locu-  
 tus est, De pace curabitur ut &  
 fiat, & semel facta diuturna ma-  
 neat : est enim difficile ejus secu-  
 ritati prospicere, quando ne Cæ-  
 sari quidem profuit jusjurandum  
 exegisse, vel cum diris execra-  
 tionibus additis. Deinde versus  
 ad vindictam expetentes, lauda-  
 vit ut religionis & pietatis obser-  
 vantiores : adjunxitque hæc ver-  
 ba, Equidem libenter pro vobis  
 facerem, & ante alios idem cla-  
 marem, ni consul essem, cui ex  
 officio curandum est, non tam  
 quod justum est quam quod uti-  
 le : sic enim jubent qui sunt in  
 curia : Sed hoc & Cæsarem i-  
 pfum perdidit, qui devictis civi-  
 bus parcens respectu utilitatis pub-  
 licæ, ab ipsis oppressus interiit.  
 Hujusmodi artibus Antonio par-  
 tem utrinque aggresso, qui ul-  
 cisci necem cupiebant, Lepidum  
 ultorem esse volebant. Is quum  
 pararet eos alloqui, turba quæ  
 longius confisterat, postulabat  
 ut e superiore loco in forum de-  
 scenderet, quo facilius exaudi-  
 retur ab omnibus pariter : quum-  
 que putans mutatos plebis ani-  
 mos, statim pro rostris geme-  
 bundus in omnium conspectu  
 deflesset casum miserabilem, tan-  
 dem subjecit, Hic heri cum Cæ-

Cæsarem  
 perdidit ci-  
 vibus pe-  
 percisse à  
 quibus ef-  
 fect læsus.

sare steti, ubi nunc cogor de ejus nece inquirere, quid jubetis. ac-  
 clamantibusque multis, Ulcisci Cæsarem, reclamarunt mercena-  
 kii,

rii, Pacem publicam. Ad hos ille; Placet: sed qualem pacem dicitis, aut qualibus sacramentis firmabitur? nam quae nobis patria sunt, omnia juravimus Caesari, conculcata nunc ab iis qui jurarunt inter praecipuos. Deinde versus ad eos qui ultionem posebant, Caesar nos ter, inquit, migravit, sacratus revera & honoratus vir: veremur autem ne superstes ei respubl. detrimentum aliquod accipiat: sed de hoc patres consultant, idque cavendum censent plerique. Acclamatum est rursus, Vel solus rem aggredere. Volo, inquit, & fas est mihi vel soli: sed non satis est me & vos solos id velle aut aggredi. Hoc modo & hunc astu tergiverfantem mercenarii, quod scirent honoris cupidum, laudabant, offerentes ei Caesaris sacerdotium. Ille gavifus ait, Memineritis mihi hujus rei & in posterum, si dignus videar. Jamque audacius ob hanc spem mercenariis pacem flagitantibus, Quisquis, inquit, jus & fas vetant, faciam tamen quod jubetis. Hoc dicto prope in curiam reversus est, ubi Dolobella interim parum decorè contendit, ut magistratum retineret, & Antonius expectans quid factura esset plebs cum risu eum spectavit: nam discordes erant, & ideo spectatorem tantum egit, ac ne plebs quidem quicquam ausa est. Ergo conjuratos servare necessariò statuit, sed necessitatem hanc dissiliteron. τὸς μὲν οὖν ἀνδρας ἐγνώ περυσάζειν, ἰσὺ ἀνάγκης ἐπικρύπτων

,, σαρι· ἀντιπεσοῦσων οἱ μισθωτοί,  
 ,, Τὴν ἐρήμιον τῆ πόλι. Ο' ἴ τῶ  
 ,, τοῖς μὲν ἔφη, Βουλομεθα. αὐ-  
 ,, λὰ ποῖαν λέγετε ἐρήμιον; ἢ  
 ,, ποῖαῖς ὄρχοις ἀσφαλῆς ἔσται; τὸς  
 ,, μὲν γὰρ πατεροῖς παῖδας ἀμ-  
 ,, σαμῶν Κεῖσαρι, κὲ κρετεπατή-  
 ,, σαμῶν, οἱ τ' ὀμωμνητόν ἀει-  
 ,, σοι εἶπα λεγόμενοι. Πρὸς ἃ τὸς  
 ,, ἀμυῶν ἀξιοῦντας ἐπιστραφεῖς,  
 ,, Ο' μὲν Κεῖσαρ ἡμῶν (ἔφη) με-  
 ,, ἴστηκεν, ἰερός τῶ ὄντι κὲ τί-  
 ,, μι· ἀνὴρ· τίω δὲ πόλιν τὸς  
 ,, ἰσπολοπούς ἀδούμεθα βλάψαι,  
 ,, κὲ τὰδε (ἔφη) σκοποῦσιν ἡμῶν  
 ,, οἱ ἀσφάλῆς, & δοκεῖ τοῖς παλαιο-  
 ,, σιν. Ἀνακακογόντων δὲ αὐτοῖς,  
 ,, Ἐπῆξιθι μὲν. Βουλομαι (εἶ-  
 ,, πε) κὲ ἑυορκῶν ἐπὶ μοι κὲ μοῖρα·  
 ,, ἀλλ' οὐκ ἐμὲ & ὑμῶς βυλεσθαι  
 ,, δεῖ μόνους, ἐσθὲ μόνους ἀντιπ-  
 ,, ἴναμ. Τοιαῦτα & τῆτον τεχνά-  
 ,, ζοντα οἱ μισθωτοί, φιλοπρῶν εἰδο-  
 ,, τες, ἐπῆρου, κὲ ἔρωτῶτο ἐπὶ τῆν  
 ,, Κεῖσαρ· ἱερῶσιν. Ἐ ἴ ἡψα-  
 ,, τῶ μὲ ἢ ἡδονῆ, Μεμνησθε ἴ, ἔ-  
 ,, φη, μοῖ τὰδε & ὑστερον, ἀν' ἄ-  
 ,, ξι· εἶπα δοκῶ. Μᾶλλον οὐκ ἔ-  
 ,, τι παρρησία Δῖς τίω ἱερῶσιν ὑ-  
 ,, πὲρ τ' ἐρήμιος τ' μισθωτῶν οὐσίκα-  
 ,, μῶν, Ἀσπίς μὲ (ἔφη) κὲ πε-  
 ,, ρνομῶν, ἐργασομαι δὲ ὅμοις ὀ  
 ,, βουλεσθε. Καὶ εἰπὼν, ἐς τὸ βυ-  
 ,, λούθησον ἀνέστρεχεν, ἐν ᾧ πάντα  
 ,, τ' ἡρόνον τὸνδὲ ὁ Δολοβέλλας ἰσῆρ  
 ,, τ' ἄρχης οὐσίκα ἀρχημῶν. κὲ ὁ  
 ,, Ἀντωνίου, ἀναμῶν ἄμμοι τὰ ἐν  
 ,, τῶ δῆμα γιγνόμενα, οὐκ ἔλατι  
 ,, αὐτὸν ἐφῆσεν· κὲ γὰρ ἰσῆρ Δῖς  
 ,, φορῶ. ὥστε ἄλις ἔχε τ' ὄψεως, &  
 ,, ἐσθ' ἐν τῶ δῆμα π γνήστο θερμῶ-  
 ,, τῶ

τὸν ἀσφάλῆ, & οἱ  
 ἴσπερ ἀσφάλῆ, τὰ  
 ποῖα περὶ τῶν  
 κὲ τὰ τὸν  
 τοῖς πατῶν τὸ  
 οἱ ἰσῆρ, ἔ  
 ἔρωτῶτον τὸν  
 ἔρωτῶ, οὐκ ἔ  
 ὁν ἐπιστραφῆ  
 τῶν· αὐτ' ἐκ  
 πύσι, ὅτι τ'  
 11 τὰ σῶν τῶ  
 12 τῶν τῶν ὀμ  
 13 γοῖσι οὐκ ἀ  
 14 ἡσῶμῆν τῶ  
 15 σῶμῶ ἀνδρ  
 16 ἀσφάλῆς αὐ  
 17 εἰ μὲν ἰσ  
 18 ἐπιστραφῆ  
 19 ἀσφάλῆς  
 20 ἔσθῃ, κὲ  
 21 πάντα ἴ  
 22 σῶ ἔξ τῶ  
 23 ἡμῶν ἐρω  
 24 τῶ εἰσῶσπ  
 25 τῶ & φι  
 26 μῶ· αὐ  
 27 κῶπ, ἀ  
 28 εἰ μὲν π  
 29 ἰσῆρ; αὐ

Οὐκ οὐ μὲν τῶ  
 quis est de quo,  
 verum loco habet  
 timē significari poss  
 nec. Advenant aut  
 prois ῥοῖ ἀσφάλ  
 11 εἰ μὲ τῶν ἰσ  
 12 τῶν, nisi omnia  
 13 talia interpretemur. E  
 14 talem omnia, et  
 15 omnia et talia, et  
 16 talia aut aliquid ali  
 17 talia et talia et talia

ἢ τὸ ἀνάγκη, & ὡς εὖ βαρυντή  
 χροίη ἀεισώζειν, τὰ δὲ Καί-  
 σαρ περιγυμνά κρυφῶ συμβό-  
 λων, καὶ τὰ βροχιδυμῶρα σιωπε-  
 λῶν, σιωπῶν τε κρητακηρύξας, αὐ-  
 21 τις ἔλεγε, Ἐγὼ ἀπὸ μὲ τ' ἀ-  
 22 μωρότων πολιτῶν, ὁ ἀνδρες  
 23 ὁμοίμοι, σκεπτομένοις ὑμῖν ἄ-  
 24 δὲν ἐπιφθγγόμεν, ἀπὸ δὲ Καί-  
 25 σαρ ἀντ' ἐκείνων ψήφον εἴ-  
 26 τούσιν, ἐν εἰ τ' Καίσαρ ἔρ-  
 27 γων σκευδθηκί μίχρη νῦν καὶ  
 28 ποσύντους ὑμῖν τὴν ἐν ἀγῶνας ἡ-  
 29 γεινν ἐστὶ ἀλόγως· εἰ γὰρ ἀπο-  
 30 θησόμεθα τὰς ἀγῶνας, ὁμολογή-  
 31 σθεμν ἀνδρῶν ποσὶδὲ κὴ τοιοῖδ  
 32 ἀναξίας αὐτῶν τετυχημένοι, ὅσα  
 33 ἐν μὴδὲ ἐπακούσεται ραδίως,  
 34 ἐπισκέψασθε νῦν αὐτὰ, & συν-  
 35 κερδμεῖτε κατὰ τὴν πόλιν κὴ κῆ-  
 36 ἔδην, κὴ βασιλείας & δυναστείας·  
 37 πάντα γὰρ δὴ, σχεδὸν εἰπεῖν, ὁ-  
 38 σα εἰς ἡῶν ἐπὶ οὐσῶν, ὁ Καίσαρ  
 39 ἡμῖν ἐχειρώσατο δυνάμει, & κρη-  
 40 τὴ δυναστεία, ἰομοίς κὴ χροί-  
 41 σι & φιλευδρωπίαις βεβρωσά-  
 42 μω. ἂν τίνος ὑποστήσασθ δα-  
 43 κῆτε, ὁ φαρμακωδῶς ἀ ἔλασον,  
 44 εἰ μὴ πάντα ἐμπόληται πολέμων  
 45 ἐδῆστε; εἰ τῆ πατρῴδ, ὡς ἀ-

mulans, & incolunitatem eis  
 pro magna imputans gratia, acta  
 vero ejus rata habere, eaque se-  
 natus consulto confirmare; indi-  
 ctoque per praecorum silentio,  
 rursum sic orsus est: Equidem  
 disceptantibus vobis P. C. de er-  
 rato civium, non interposui  
 meam sententiam: ceterum post-  
 quam illis ommissis suffragia po-  
 posuistis de Caesare, unum ha-  
 ctenus ex actis ejus propositum,  
 quod unum tantas inter vos con-  
 tentiones excivit, nec immerito:  
 si enim deponemus nostros mag-  
 gifratus, nos tot ac tales viros  
 indignos eis fatebimur. Consid-  
 rate nunc reliqua, ne referri  
 quidem facilia, in tanto civita-  
 tum, provinciarum, regum, dy-  
 nastarumque numero: nam ferme  
 omnes populos ab Oriente in  
 Occidentem Caesar virtute sub-  
 actos & potentia, legibus & be-  
 neficentia liberalitateque sibi de-  
 vinxit: quorum putatis aliquos  
 laturus eripi sibi quae semel acce-  
 perunt, etiam si omnia bellis mi-  
 scere volueritis? Nihil dicam de  
 longinquis, quos metus haec-

Antonii  
 oratio in  
 senatu de  
 actis Caesa-  
 ris ratis ha-  
 bendis.

512

nus

Ὅσα οὖν μὴδὲ ἐπακούσεται ραδίως.] Ferri non potest ἐπακούσεται. nam  
 quis est de quo, μὴδὲ ἐπακούσεται ραδίως, dicitur? Gelenium horum ver-  
 borum loco habet ista, ne referri quidem facilia. quum tamen hoc illis mi-  
 nimè significari possit. P. Candidus, Quia igitur minus audisti, perseverentiniè  
 nunc. Adjuvant autem hæc meam conjecturam, qua μὴδὲ ἐπακούσεται, vel  
 potius μὴδὲ ἀκούσεται, repono.

Εἰ μὴ πάντα ἐμπόληται πολέμων ἐδῆστε;] Potius dicendum erat ab in-  
 terprete, nisi omnia bellis miscere vultis. aut, magis ad verbum, nisi omnia  
 bella implere vultis. Et statim Gelenium in sua interpretatione totam hanc pe-  
 ziodum omisit, εἰ τῆ πατρῴδ, ὡς ἀδυναστεία κελίστε οὐτῆ τῆδ ἐπαγῆ  
 ἀπεισώζειν βροχιδῶν. Vix autem possum mihi persuadere, eam illum ut men-  
 dosam aut aliqui nimium sibi obscuram, prætermisisse. Mihi enim nec ob-  
 scura nec mendosa esse videtur. nisi forte suspicandum sit deesse γῶν ante μω-



ἄλλοι; τί ἢ τ' ὄηρον αὐτὸν ἐργά-  
 σασθαι; τί δὲ τὰς Ἰταλιώτας;  
 πόσον ἢ ὑμῖν ἔσται φθόρον πε-  
 ρα τε ἀνδρῶν καὶ θεῶν, ἐνυβρι-  
 ζεσιν ἐς τ' ὑμῖν τὴν ἡγεμονίαν  
 μέχρι Ὡκεανῶς ἐπὶ τὴν ἀγνοῶσαν  
 ἀπεραγαγόντες; Ἐάν ἐν αἰτία ἔ-  
 κείνη γνώσῃ μάλλον ἔσται τὴν το-  
 σούδε ἡμῶν ἀνωμαλίαν, εἰ τὰς  
 μὲν ὑπαίτου ἐν βουλῶν τηρίῳ, καὶ  
 ἱερῶν ἀνδρῶν ἐν ἱερῶν χωρίῳ βου-  
 λῆς ἐγηγερμένων ἰσά ὄψοις θεῶν  
 κατακλιθέντες πῶν ἀξιώσασθαι,  
 ἀπικροῦ δὲ τ' καὶ τοῖς πολέμοις  
 δι' ἄστυ τῆμον; τάτων μὲν οὐ  
 ὡς ὅτε ἴσῳν ἔτε ἐφ' ἡμῖν ὄντων  
 ἀσπλίγω πάμπαν ἀπίχεσθαι.  
 γνώμην δὲ ἐσφίρα, τὰ μὲν πε-  
 περαγμένα καὶ βεβηλωμένα τῶ  
 Καίσαρι πάντα κερσῶν, τὰς ἢ  
 ἀμερτοῦς ἐπαγνῆν μὲν ἐνὶ πρῶ-  
 τῶ (ὅ γὰρ ὅσιον, ἐδὲ δίκαιον,  
 ἐδὲ σύμφωνον ἐπὶ τῶ κερσῶ τῶ  
 Καίσαρι πεπραγμένα) ἀεισώ-  
 ζειν ἢ ἐξ ἑλῆς μόνον, εἰ ἐδίλοι-

decet falvis actis illius ) clementer tamen venia donari eos, si  
 vobis

Ἐνυβρίζουσι ἐς τ' ὑμῖν τὴν ἡγεμονίαν μέχρι Ὡκεανῶς ἐπὶ τὴν ἀγνοῶσαν  
 ἀπεραγαγόντες; ] Cum nomine adjectivo ἀγνοῶσαν nihil deesse, sed relinquit  
 subaudiendum γῆν putandum est.

Καὶ ἐὰν ἐν αἰτία καὶ κατακλιθέντες πῶν ἀξιώσασθαι τὴν τοσούδε ἡμῶν ἀνωμα-  
 λίαν. ] Puto ἀνωμαλίαν de iis dici qui faciunt quæ sibi consentanea non sunt,  
 sed potius quæ inter se repugnant: ut illa duo quæ hic proponit, facere, est  
 sibi ipsi repugnare. Gelen, iniquitatem, P. Candidus inconstantiam vertit: quæ  
 interpretatio altera tolerabilior videtur.

Καὶ ἱερῶν ἀνδρῶν ἐν ἱερῶν χωρίῳ βουλῆς ἐγηγερμένων ] Gelen, ἱερῶν ἀνδρῶν  
 non est interpretatus sacrum virum, sed pontificem. Sic autem in fine pag.  
 seq. Piso, οἱ δὲ πῶν μὲν κερσῶσι τ' ἀρχιερεῖα. Videri hic quoque possit  
 P. Candidus aliud legisse quàm ἐγηγερμένων, quippe qui verat, senatu con-  
 vocato. Immo verò ne dubitandum quidem puto quin legerit ἀρχιερεῖα, &  
 quin ita legi debeat. Sed malim senatu congregato, vel senatu coacto. At ve-  
 rò apud Gelenium habemus senatu inspectante, quod (etiã si verum sit) ne-  
 scio unde habeat: sicut nec unde vocem senatores.

vobis ita videtur, respectu amicorum quos habent & familiarium: si modò pro hac erga illos clementia hi habeant agantque gratias. Post hæc Antonii verba, magna contentione expressum est S. C. omnibus sedatis, & hæc sententia contentis, necem Cæsaris ne vocari quidem in iudicium, acta verò ejus decretaque rata haberi quando id videatur è republica: hoc enim, ut adjiceretur, extorferunt conjuratorum amici, ad illorum securitatem, quasi propter utilitatem magis quàm æquitatem servarentur acta illius: cedente Antonio tunc quoque, & metum coram patribus simulante. Huic S. C. aliud simile de colonis deducendis est additum. Senatu inde dimisso, L. Pisonem, apud quem Cæsar testamentum suum deposuerat, quidam circumfiterunt rogantes ne id proferret, néve corpus funeraret propalam, ne hinc alia rerum novarum materia fieret. quod quum non impetrarent, minabantur se diem ei dicturos, quòd P. R. fraudaret tanta hæreditate ærario debita, rursum subinnuentes de tyrannide. Tum Piso quantum potuit exclamavit, consules invocans, ut senatum nondum digressum coire juberent denuo. dixitque, Qui tyrannum jactant à se sublatum è medio, tot jam pro uno tyrannidem in nos exercere volunt: sepeliri vetant summum

Cæsaris testamentum apud L. Pisonem depositum.

» κίεμα, ποσιδὲ ἡμῶν ἀνδ' ἐνός

» τε, ἀλλὰ τὰς οἰκείας αὐτῶν καὶ  
 » φίλους· εἰ δὴ καὶ τοῦδε αὐτὸ οἶδε  
 » λαμβάνειν ὑπὲρ οἰκείων ὀφθαλο-  
 » γοῖεν ἐν χρεῶσι μέρη. Τοιαῦ-  
 » ται εἰπόντων ἔ' Ἀντωνίῳ, σὺν ἀ-  
 » νατοσίᾳ τε Ἐὐρυῆ βαρύτερα, γιν-  
 » ται δόγμα, ἡσυχάζοντων ἤδη καὶ  
 » ἀραπῶντων ἀπάντων, φωνὴ μὲν ὅτι  
 » εἶναι δίκας ἐπὶ τῷ Καίσαρι, κύ-  
 » ρια δὲ εἶναι τὰ πεπραγμένα αὐ-  
 » τῷ πάντα καὶ ἐγνωσμένα, ἔπειτα τῆ  
 » πόλει συμφέρε· εὐοίασαντο γὰρ τῶ-  
 » δε εἰς ἀσφάλειαν οἱ τ' ἀπελευθερι-  
 » ναν οἰκείῳ ἀστυδελίῳ κρύπτει,  
 » ὡς ἔ' δικαίως φυλασσόμενα κηρύ-  
 » λλον, ἢ ἀλλὰ χρεῖαν. καὶ ὁ Ἀντι-  
 » νίου αὐτοῖς ἐς τὸτο σὺνδρακεν. ἐ-  
 » ψηφισμένον ἢ τέτων, ὅσοι τ' κλη-  
 » ρυχῶν ἡμέγενης ἦσαν, ἤξειω ἴδιον  
 » περὶ σφῶν ἐπὶ τῷ κρινῶ δόγμα ἰ-  
 » τερον ἤκειν βεβαιουμένων τῶν κλη-  
 » ρυχίαι. καὶ οὐκ ἐκάλουν ὁ Ἀντι-  
 » νίου, ἐπιδικῶν τῆ βουλή τ' Φί-  
 » βων γίνεσθαι μὲν δὴ καὶ τὸτο, καὶ ἐ-  
 » τερον αὖ ἀλλ' ἔ' ἐξόντων ἐπὶ τῶν  
 » ἐποικίαι ὄμοιον. Ἀδίκιον ἢ Πείσω-  
 » να, ὅτῳ τῶν ἀδικητικῶν ὁ Καίσαρ  
 » παρετίθετο, τὸτο ἤδη τ' πρόπον ἔ'  
 » βουλῆς ἀγαλλομένης, τῶν ἀδικη-  
 » τῶν παρεκβάλου, μῆτε τῶν δια-  
 » δικῶν ἀσφῆρειν, μῆτε ἰαπτήν τὸ  
 » σῶμα φανερώς, μὴ πῆνῶρον ἐπι-  
 » ρον ἐν τέτων ἤροιο. καὶ ἔ' πεσο-  
 » μένης, ἡπέλοιω ἐσαγγέδειν, ὅπ' ἔ'  
 » δῆμον ἐσὶν πληκῶντων ἀφαιρούτε  
 » γηγοιδῶν κρινῶν, αὐδῶν ἄρα ἐν-  
 » σημαίνοντο τὴν τυραννίδα. ἐνοή-  
 » σαι αὖν ὁ Πείσων ὅτι μέγιστον, ἔ' τῶν  
 » ὑπάρχοντων ἐπὶ παροῦσιν οἱ τῶν βα-  
 » λλῶν ἀξιώσας σωμαχραγεῖν, εἶπεν,  
 » Οἱ τυραννοὶ λέγοντες ἔνοι ἀνηρη-  
 » ἤδη τυραννῶσιν· εἰ ἰαπτήν με κα-  
 » λῶσθε

21 λύσει τ' ὀργιστέα, ἔ παῖς Δα-  
 22 θήρας ἀπειλάσι παρθέρον, κῆ  
 23 σῆ ἔσται θυρεῖσιν αὐτοῖς ὡς τυ-  
 24 ράνος. κῆ τὰ μ' ἐπὶ τέτοις ἀυ-  
 25 τὰ πεπραγμένα κεκύρωται ἂ ἢ  
 26 ἐφ' ἑαυτῷ κητέλιπεν, ἀκροῦ-  
 27 σιν ἐ Βεῦτῳ ἔτι ἐδὲ Κάσιος,  
 28 ἀλλ' οἱ κἀκείνος ἐς τόνδε τ' ὄλε-  
 29 θρον ἐκρηπίστωτες. τῆς μὲν οὖν  
 30 ταφῆς ὑμεῖς ἐς κύριοι, τ' δὲ  
 31 Δαθηκῶν ἐγὼ κῆ ἔποτε ἂ ἐπι-  
 32 τεύδην παρδῶσαι, σπὴν κἀμὲ τις  
 33 ἐπανέλη. Θορύβος δὲ ἔ ἀνανα-  
 34 κτήσεως ἡμομένως παρδῶ πέντων,  
 35 ἔ μάλιστα τ' τε κῆ ἐλπίζοντων ἐν  
 36 τ' Δαθηκῶν αὐτοῖς ἴσαδ. πᾶς τε  
 37 Δαθηκῶν ἐς τὸ μέσον ἴδουε παρθε-  
 38 ρειν, κῆ ἡπάτην τ' αὐτοῖς δημοσίαι.  
 39 κῆ ἐπὶ τοῖσδε ἡ βαλὴ διελύθη.

Βεῦτῳ ἢ ἔ Κάσιῳ, ἀφ' ὁ-  
 21 ρῆσιν τ' μαρτύρων, ἐς τὸ παλῆτῳ  
 22 παρδῶσαι, ἔ παρδῶσαι παρδῶ  
 23 αὐτοῖς ἀπελθεῖν ἐς τὸ Καπιτώλιον.  
 24 συνδραμόντων δὲ ὄξείως παρδῶν, ὁ  
 25 Βεῦτῳ ἔλεθη.

26 ἘΝΤΑΥΘΑ ὑμῖν ἐντυ-  
 27 χάνομεν, ὦ πολῖται, οἱ χεῖρες  
 28 καὶ ἀγροῶν ἐνταχόντες, ἔτε ὡς  
 29 ἐς ἑσθὴν κηταφυγόντες (ἔ γδ ἡ-  
 30 κέρταμεν) ἔτε ὡς ἐπὶ κρημῶν,  
 31 (οἱ τὰ κητ' ἑαυτοῖς ἐπιταρποῦμεν  
 32 ὑμῖν) ἀλλὰ τὸ Κίηνα παρδῶ  
 33 ὄξύτερον τε κῆ ἀπορῶτερον αὐτῶ  
 34 ἡρόμερον, ἔπως ἡνέγκασεν. ἡ  
 35 ὄξυμεν τ' τ' ἐχθρῶν Δαδαλλῶν-  
 36 των ἡμέρας ἐς ἡπορῶν, κῆ ἐς ἐμ-  
 37 τῶν δπορῶν εἰρήνης ἀσφαλοῦς.

pontificem, testamentum ejus  
 proferenti manantur, bona tan-  
 quam tyranni anatio vindicant,  
 acta illius quæ ad se pertinent ra-  
 ta habent, quæ verò ad ipsum  
 defunctum, volunt irrita fieri:  
 idque non Brutus facit nec Cas-  
 sius, sed isti qui cadis autores  
 & infiguratos eis fuerunt. De  
 sepultura igitur vos videritis, ego  
 testamentum curabo, nunquam  
 proditurus quod mihi est credi-  
 tum, nisi me quoque aliquis oc-  
 ciderit. Inde omnibus ob rem in-  
 dignam tumultuantibus, præ-  
 fertim iis qui sperabant ex eo sibi  
 obventurum aliquid, placuit &  
 testamentum proferri in medi-  
 um, & corpus funerari publicè:  
 atque ita fenatus dissolutus est.

514

Quæ ubi senserunt Brutus &  
 Cassius, per internuntios plebem  
 vocabant ad se in Capitolium:  
 statimque facto ad eos multo-  
 rum concursu, Brutus sic locu-  
 tus est.

Hic nunc, Quirites, agimus Bruti ora-  
 vobiscum, qui in foro heri egi-  
 mus: non ut ad fanum refugi-  
 pulum.  
 nec enim peccavimus: neque ut  
 ad locum præruptum, quippe  
 qui res nostras fidei vestræ com-  
 mittimus: sed Cinna casus re-  
 pentinus & indignus huc nos  
 compulit. Et quoniam inimici  
 nos calumniantur, quasi perju-  
 ros & pacis turbatores, apud vos  
 potissi-

καὶ ἐς αἰτίαν δπορῶν εἰρήνης ἀσφαλοῦς. ] His verbis, καὶ ἐς αἰτίαν δπο-  
 ρῶν εἰρήνης ἀσφαλοῦς, aliquis primo aspectu vix credat respondere ista Ge-  
 lenii, pacis turbatores. Nam, præterquam quòd illud ἀσφαλοῦς omittitur,  
 possunt certè illa Græca verba dici etiam de quopiam qui pacis turbator haud  
 vocari queat, quum per eum steterit quominus pax ulla facta sit: tantum



potissimum libet hanc causam agere, cum quibus salvâ republica agemus quæ agenda sunt. Postquam Cæsar è Gallia patriam invasit hostiliter, & Pompeius reip. amantissimus, quemadmodum scitis, afflictus est, & post eum magna bonorum civium multitudo in Africam Hispaniâmq; pulsa periiit, confirmata tyrannide securitatem non temere querenti, oblivionem anteaكتورum jurati concessimus: qui si exegisset a nobis jusjurandum, non solum patientiæ præteritarum injuriarum, sed futuræ servitutis etiam, quid nunc insidiatores nostri non auderent? Equidem verè Romanos non unam mortem laturos opinor, priusquam se jurejurando interposito servituti addicerent. Ergo si nihil contra libertatem nostram Cæsar molitus est, perjuri fu-

αὐτὸν περὶ τούτων ἔχοντα εἰπεῖν ὅτι  
 ὑμῖν, ἐργάζου ἢ πολίται, μετ'  
 ἂν καὶ τὰλλα δημοκρατικῶν  
 περὶ τοῦ. ἐπεὶ δὲ Γαίῳ Καίῳ  
 σαρ ἐκ Γαλιτίας ἐπι τῶν πε-  
 τέρων ἤλασε οὐκ ὀπίσσω πολε-  
 μίαις, ἔ Πομπηίου μὲν ὁ δημο-  
 κρητικῶν ὁμοῦν ἐπαθεῖν οἶα  
 ἐπαθεῖν, ἐπὶ δὲ αὐτῶν πλῆθος  
 ἄλλο πολιτῶν ἀγαθῶν ἐς τε Λι-  
 βύου ἔ Ιουδαίων ἐλαυνόμενοι δια-  
 λήσασιν, εἰκότως αὐτῶν δεδόσθαι  
 καὶ βέβαιον ἔχοντα τῶν τυραννίδων,  
 ἀμνηστῶν ἀπαιτῶν ἐδίδου, καὶ ἂν  
 μάλιστα κατὰ ἐρ' αὐτῶν. εἰ δὲ ἡ-  
 μῖν δουρικῶν ἀσφαλείαν ἔ πα  
 παρελθόντων μόνον οἴσθαι ἐγκρη-  
 τῶν, ἀλλὰ δουλοσύνην ἐς τὸ μέγ-  
 λον ἔχοντες, τί ἂν ἐπράξαι οἱ τῶν  
 ἐπισουλῶντες ἡμῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ  
 ἄντας γε Ρωμαίουσιν οἰμαὶ πολ-  
 λάκις ἀσφαλεῖν ἐλεύθερον μέλλω,  
 ἢ δουλευεῖν ἔχοντες ἐπὶ ὄρκῳ. εἰ  
 μὲν δὲ μηδὲν ἐπὶ εἰς δουλείαν εἰσ-  
 γαίετο ὁ Καίσαρ, ἐπιταρῆσαι-  
 ρῶν

abest ut pacem turbaverit. Ideo magis consultum videtur: Græcis verbis insistendo, reddere pluribus verbis, & per quos fiat ut pace firma & stabili careamus. Fateor interim, posse hæc ita etiam accipi ut dicantur Brutus & Cassius ac ceteri turbasse pacem, quæ alioqui firma futura erat. Atque huc facit objectio illa, pag. seq. ἀλλὰ τίς, φασιν, ἔπ' ὄρκῳ ἐς ἀσφαλείαν εἰρήνης ἀν' ἡρώτων; & sequentia malim ita interpungere, ἀ δὲ περὶ τούτων ἔχοντα εἰπεῖν, ἢ ὑμῖν ἐργάζου.

MeS' ἂν καὶ τὰλλα δημοκρατικῶν περὶ τοῦ. ] Scriptum fortasse fuit, τὰλλα περὶ τῶν δημοκρατικῶν περὶ τοῦ. At P. Candidus vel aliam sequens lectionem videtur, videlicet περὶ τοῦ, non περὶ τοῦ: vel ejus interpretatio depravata fuisse. Hanc enim apud eum habemus, cum quibus & alia quæ ad popularem statum pertinebant consulimus. Dicendum enim alioqui erat, cum quibus & alia quæ ad pop. statum pertinebant consulimus.

Ἐπὶ δὲ αὐτῶν πλῆθος ἄλλο πολιτῶν ἀγαθῶν ἐς τε Λιβύου καὶ Ἰουδαίων ἐλαυνόμενοι διαλήσασιν, οἰκότως αὐτῶν δεδόσθαι καὶ βέβαιον ἔχοντα τῶν τυραννίδων. ] Quomodo rationi consentaneum hoc δεδόσθαι esse dicemus? at δεδόσθαι tale videri possit, meo quidem judicio. Habet autem hoc verbum contrariam illi significationem: quum δεδόσθαι sit metum incipienti, ut δεδόσθαι est metuenti.

11 μὲν εἰ ἢ ἔτε τις δόξας τις οὐ  
 12 ἀπὸ, ἔτε τις τ' ἑδῶν ἡγεμο-  
 13 νίας, ἔτε στρατίας, ἢ ἱεραιο-  
 14 νας, ἢ κληρονομίας, ἢ πικρίας ἀλ-  
 15 λως ὑμῖν ἀπώσκει, εἰδὲ ὡσε-  
 16 ἔβλασεν ἢ βουλή ἐπι σέθενος, εἰδὲ  
 17 ὁ δὲ μὲν ἐπικύρου, ἀλλὰ πάλιν  
 18 ὁ Καῖσαρ ἢ ἀπίσιν ἐξ ἐπιπύγ-  
 19 μωσθ, ἢ εἰδὲ κορθ αὐτῶ  
 20 ἔ κηροῦ πρὸ ἐγγίγντο, εἰδὲ ἐγέ-  
 21 νετο Σοκκᾶ ἀλλ' ὁ μὲν τὸς ἐχ-  
 22 θροῦς κατέλασ, ἀπώσκει ὑμῖν  
 23 τὴν πολιτείαν ὁ δὲ ἐπὶ ἀλλῶ  
 24 στρατίαν χροῖον ἀπίων, ἐς πεν-  
 25 ταπτες ὑμῶν τὰ δόξαμεσία ὡσε-  
 26 ελαμῶνας· ποια ἔμπει ἢ εἰδου-  
 27 θελα, ἢς εἰδὲ ἔλπισ ἰσπεφάνε-  
 28 νετο ἐπ; τί δὲ οἱ τοῦ δὲ μω  
 29 ὡσεπταῦ Σιπτιθ ἢ Μαρούλ-  
 30 λθ; ἐχ ἰεράν καὶ ἀσυλον ἀρ-  
 31 χοντες δόχλω ἐξηλασντο σὺν ὑ-  
 32 ἔρι; ἔ ὁ μὲν κορθ ὁ τ' ὡσερό-  
 33 νων ἢ ὁ ὄρηθ εἰδὲ ἐπαλασθ  
 34 ἀπλω ἐπὶ ἐπὶ δημοκρατίας ἐπιπέ-  
 35 πουσιν ὁ ἢ Καῖσαρ αὐτὸς ἐξή-  
 36 λασεν, εἰδὲ δικῶ ἐπαλασθ.  
 37 πότερι οὐδ καὶ ἐς τὸς ἀσυλους  
 38 ἡμωρταιον, ἢ Καῖσαρ μὲν ἰερός  
 39 ἔ ἀσουλθ, ὅτα ἔσοθ ἐχ ἐκον-  
 40 πρ ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης, εἰδὲ πρὶν  
 41 ἐπλάσεν αὐτὸν εἰς τὴν πεισιδίω  
 42 σὺ ὄταλοισ, ἢ πρὸς δὲ ἔ ποι-  
 43 ουσδὲ ἀγαθὸς πολίτας κερτικη-  
 44 ρεῖν, ἰδμεθα, τὴν ἢ τ' δημοκρ-  
 45 χων δόχλω ἐχ ἰεράν ἢ ἀσυλον  
 46 οἱ πικτίους ἡμῶν σὺ δημοκρατία  
 47 χροῖς ἀνάγκης ἀμωσται τε ἔ ἰ-  
 48 publ. ultro juratum est additis diris execrationibus etiam in poste-  
 49 ros.

mus. quod si nec magistratus ur-  
 banos provincialesve, nec præfec-  
 turas exercituum, nec sacerdotia,  
 nec coloniarum deductio-  
 nes aliove honores in nostra  
 potestate reliquit, non ad senatum  
 de his rebus retulit, non populi  
 auctoritatem requisivit, sed  
 iussa unius Cæsaris omnia poterant  
 in rebus omnibus: ac ne sic  
 quidem malis nostris fatiatus aut  
 Syllam imitatus est: qui sublatis  
 inimicis reip. administrationem  
 vobis reddidit: longè aliter quàm  
 hic, qui diurnam expeditionem  
 aggressus, in quinquennium  
 præoccupavit comitia, quam  
 hæc erat libertatis species, cuius  
 ne spes quidem reliqua facta est?  
 Quid dicam de tribunis plebis,  
 Cæsetio, Marulloque? an non  
 sacrosanctus magistratus contumeliose pulsus est? Et leges quidem  
 ac iusjurandum nostrorum  
 majorum, ne in jus quidem vocari  
 tribunos pl. sinant, tantisper  
 dum in magistratu sunt: Cæsar  
 verò ne in jus quidem vocatos  
 egit in exilium. Utri igitur sacro-  
 sanctos violavimus? Nisi fortè  
 Cæsar sacrosanctus est; quem  
 non sponte sed coacti, oppressa  
 armis patria, tot egregis civibus  
 occisis, eo honore dignati sumus:  
 & tribunicia potestas sacro-  
 sancta non erit, secus quàm  
 à majoribus nostris in libera re-  
 50 ros.

515

Cæsetius  
 & Marul-  
 lus tr. pl.  
 acti in exi-  
 lium.

Τὴν δὲ τῶν δημοκρῶν ἀρχὴν οὐκ ἰεράν καὶ ἀσυλον οἱ πικτίους ἡμῶν ἐν δημοκρατία χροῖς ἀνάγκης ἀμωσται τε καὶ ἐπειφάσται εἰς αἰὲ ἔσονται,] Per-  
 hualum habeo; post ἰεράν καὶ ἀσυλον deesse hæc verba, ἐν ἐροῦ μω ἢν &c.  
 H h h



31 παρέρειν. ἡμῶς ὁ δῆμος ἔδωκεν  
 32 ἐπὶ Κελτῶς & Βρετανῶν τῶ Κελ-  
 33 τῶν, ἢ ἀεισεβόντας εἶδε τι-  
 34 μὴν & ἀεισεβίων τυχεῖν. ὁ δ᾽ ἡ-  
 35 μῶς τοῖς ὄρκοις ἀελάσων, ἐπὶ-  
 36 γὰρ μὲ ἐπὶ τῶ πόλει μάλιστ' ἀ-

pop. Ro. attribuit Casari contra  
 Gallos Britannosque, & re felici-  
 ter gesta, meriti estis militaria  
 dona præmiâque: at ille vos sa-  
 cramento devinctos, duxit invi-  
 tos contra patriam, duxit æquē  
 invitos

enim ut qui a quo hon. nam & hic partic. ἢ rationem reddit. Malè autem τὰ  
 ἴσα Jungit cum præcedentibus, quod ad sequentia pertinet: malè etiam pa-  
 triæ mentionem inter præcedentia omittit. Sunt & alia quæ in hujus loci in-  
 terpretatione desiderans, ita malim eum reddere, Oportet enim ut vos, quæ  
 quantum par est honoris aliâque à patria consequimini, eam vos emittentem non  
 minore vicissim honore afficiatis. At Gelenius ita, Ceterum par est ut qui æquo  
 honore estis & haberi vultis cum reliquis, eundem quoque affectum rependatis pa-  
 triæ. In qua interpretatione, putavit se his verbis, & haberi vultis, expri-  
 mere hæc, καὶ ἀεισεβόντων: quasi patria honorem seu honorarium ipsis  
 non daret, nisi id ab ea contententibus. Verùm minus esset patriæ benefi-  
 cium: ut omittam, aliquid coactum habere istam hujus participii interpre-  
 tationem. At hoc de mea dici non potest: quam ut adjuvarem, addidi vo-  
 cem aliâque: verùm huic loco tam convenientem, ut etiam multis videri  
 omissa possit: tanquam ita scripserit Appianus, τὰ εἰκότα τιμωμένους τὰ καὶ  
 ἄλλα ἀεισεβόντων ἐκ τῆ πατρίδος. nisi quis malit τὰλλα, quod reddatur  
 vetera. Etiam interpunge post ἴσα, ne, cum Gelenio, præcedentibus jung-  
 gas quod ad sequentia pertinet, uti monui in annot. præcedente: sicut & de  
 voce ἐκπέμπουσιν ab eo prætermissa. Dicuntur autem hæc (sicut & pag. 539.  
 οἱ μὲν γὰρ ἐκπέμπουσιν, ἀν σωφρονῶσι, τῆ δῆμον, ἐπὶ τὰς ἀποικίας) de com-  
 muni patria, Roma videlicet, emittente illos in ea loca ubi fedes suas posi-  
 turierant, agros sibi ab ea donatos possidentes. Atque hoc vocat εἰσέζειν  
 sive σιλωμίζεν, in hac ipsa pagina. Nam circa ejus medium dicit, καὶ ἐς τὸ  
 μέγος (videlicet τῆς γῆς) ἄμεινον τοὺς ἑσρατιωμένους. ubi Gelen. vertit deducere  
 colonos futuros. P. Candidus, jussit incolere eos. Et paulo post, ἡμῶς  
 σιλωμίζεν, vos in colonias deducebat: at ille alter interpres, incolatum habere  
 voluit. Quinetiam in fine pag. præcedentis dictum de iisdem fuit, τῆ φικ-  
 σελῶν ἢ οἰκοδομησάντων. ubi Gel. deductos aut deducendos dicit: alter, in-  
 colentes vel incolatum habituros. Atque ut σιλωμίζεν in eo quem modò at-  
 tulli loco habemus, sic etiam σιλωμισμόν, pag. 517. Jam verò & ἀποικίας  
 suas habere dicebantur qui ita σιλωμίζοντο, sive φικίζοντο. Legitur enim  
 pag. 536. μηδὲ ὅσοι καταβλήθοντες: eis τὰς ἀποικίας ἀπέμεινον τῆ πόλει. Et 539.  
 circa principium, ἐκπέμπουσιν τῆ δῆμον ἐπὶ τὰς ἀποικίας. Et 533. οἱ δ᾽ ἐπὶ  
 Κελτῶν ἐσρατιωσάντων τὰ καὶ ἐς κληρουχίας διημερῶσι σύνετρεχον ἐκ τῆ ἀποικ-  
 τῶν. Verùm & ἀποικίαι πόλει legimus in fine pag. 546. ἡδὴ πολλοὺς ἀπέ-  
 πέμπεν ἐς τὰς πύ πατρὸς αὐτῆ ἀποικίαι πόλει. loquitur autem de Octa-  
 vio. Præterea in loco illo pag. 533. observa etiam κληρουχίας eadem de re  
 dici, sicut & in fine paginæ 515. τῆ κληρουχίας, & pag. 517. τῶ κληρουχίας.  
 Ceterùm de hoc etiam monebo lectorem, quum dicitur initio hujus paginæ,  
 τὰ ἴσα τῶ ἐκπέμπουσιν ἀντηράρειν, perinde esse acsi diceretur, τὰ ἴσα  
 αὐτῶν (videlicet τῶ πατρίδος) ἀντηράρειν. τῶ ἐκπέμπουσιν ἐς γῆν ἢ π-  
 μῶδε ἴσῳ αὐτῶν. vel, ἐς κληρουχίας (ut in fine pag. præcedentis habuimus  
 τὰς κληρουχίας) αἰς, ὡς περ ἀεισεβίους, ἡμῶς πῆμα. Ita enim ἀεισεβία dici  
 videmus in hac pag. non procul ab eo de quo agitur loco,

invitos contra optimos cives in  
 Africam. Quam in his bellis na-  
 valtis operam, ejus præmia pe-  
 tere puderet vos fortasse, sed quia  
 nec nunc invidia, nec posthac  
 tempus aut oblivio poterit obli-  
 terare vestra egregia facinora,  
 bellis Gallicis Britannicisque edi-  
 ta, horum vos manent præmia,  
 qualia pop. Rom. dare militibus  
 est solitus: non cum injuria co-  
 rum qui nihil peccarunt, nec aliis  
 adempra dividendo aliis, & præ-  
 dam vertendo in præmia: sed  
 hostes devictos agris multando,  
 non totis sed parte tantum, in  
 quam emeritos deducerent, co-  
 lonos futuros, & subactam pro-  
 vinciam aut civitatem retenturo-  
 ros in officio: quibus si armis  
 quaesitus ager non sufficeret, ad-  
 debatur aliquid de publico, aut  
 parato pecunia publica. Ita po-  
 pulus sine aliorum injuria vos in  
 colonias deducebat antea. Sed  
 Sylla & Cæsar vi & armis hostili-  
 ter oppressa republica, ut qui  
 contra ipsam patriam opus habe-  
 rent satellitio, neque dimiserunt  
 vos in suam quemque patriam,  
 neque agros vobis emerunt, aut  
 bello paratos diviserunt, neque  
 pristinos eorum dominos præ-  
 tio reddito solati sunt, quamvis  
 multum pecuniarum haberent  
 ex ærario, multum item ex ve-  
 stigalibus publicis: sed in ipsa Ita-  
 lia nihil commerita, non jure  
 belli, sed more latrocinii veteri-  
 bus possessoribus ademerunt a-  
 gros, domos, sepulchra, fana,  
 καὶ τάφους καὶ ἱερά, ὧν ἑδὲ τὰς ἀλλοφύλους πολυαίτους ἀφαιρεμέ-

βουλῆντας, ἐπήρα γ' ἵ τοῖς ἀελ-  
 σεις τῶν πολιτῶν ἐς Λιβύην, ὀ-  
 κνούτας ὁμοίως. εἰ μὴ δὴ μῦθος  
 ταῦτα ὑμῖν ἐπέπρακτο, ἠδέϊσθε  
 ἂν ἴσως ἐπὶ τοῖς τοῖς ὑμῖν ἀελ-  
 σεία, ἐπεὶ ἵ ἑδεις φρόνῳ, ἢ  
 χροῖνῳ, ἢ ἀνδραπῆν λήθη πᾶ  
 ἐπὶ Κελτοῖς καὶ Βρεταννοῖς ὑμῶν  
 ἔργα σοῖσθ', ἡ ἴωρ τέτων ὑμῖν  
 ἐπὶ τῶν δροῖσεία, ἂ ἔ τοῖς πύλας  
 στρατοδράμοις ὁ δῆμῳ ἐδίδου,  
 οἰκείων μὲ ἀνδρῶν ἢ ἀναμαρτήτων  
 ἔ πατε γλῶ ἀφαιροῦνδῳ, ἑδῆ  
 ἐτέροις ἐπιπέμων τὰ ἀλλοτρία,  
 ἑδῆ ἠεῦνδῳ δειν ἀμεισοῦσα  
 δι' ἀδικημάτων ἢ ἵ πολεμίων  
 ὅτε κρητίζαμεν, ἑδῆ τέτων ἂ  
 πύσων τὴν γλῶ ἀφαιροῦντο, ἀλ-  
 λά μισοῦντο, καὶ ἐς τὸ μέρῳ  
 ἀκίζον τὰς στρατοδράμοις, φύ-  
 λακας ἑδῆ ἵ πεπολεμημένων, καὶ  
 σοῖα δροῦσῆς οἰοῖτο ἵ δροῦκῆ-  
 του γῆς, καὶ τῶν δημόσιων ἐπέτε-  
 μων, ἢ ἐαννοῦτο ἐτέροις ἔτα μὲ  
 ὑμῶς ὁ δῆμῳ σωμακίζεσ ἀλυ-  
 πῶς ἂ πύσι. Σύλλας ἵ καὶ Καί-  
 σαρ οἱ σῶν ὅτωις ἐς τῶν πύ-  
 τειδῶν ὡς πολεμίων ἐμβολοῦντες,  
 ἐπὶ αὐτῆ τῆ πύτειδῶν φροῦρων  
 καὶ δροφορων δροῖμοι, ἔτε δι-  
 λυσιαν ὑμῶς ἐς τὰς πύτειδῶν,  
 ἔτε γλῶ ὑμῖν ἐαννοῦτο, ἢ τῶν  
 ἵ δροῖμοῦνδῳ ἀνδρῶν ἐπέτεμοι,  
 ἔτε τῶν τῶν τῶν ἀφαιροῦνμέ-  
 νοις ἐς πύτειδῶν ἐδῶσῳ,  
 πολλὰ μὲν ἐπὶ τῶν πύτειδῶν ἐχοῖ-  
 τες, πολλὰ δὲ ἐπὶ τῶν δροῖμοῦ-  
 νδῶν, ἀλλὰ τῶν ἵ πύτειδῶν ἐδῶν  
 ἀμαρτίζουσι, ἑδῆ ἀδικησῶν πο-  
 λέμοις ἡμῶν καὶ ληστῶν ἡμῶν,  
 τῶν τε γλῶ ἀφαιροῦντο καὶ οἰκίας

11 ἦτε, ἀλλὰ δεκάτην αὐτοῖς μέ-  
 12 νην κερτῶν ἐπιτάσσοντες. οἱ δὲ  
 13 ὑμῖν τὰ τῶν ὑμετέρων ὀμνηθῶν  
 14 διένεμον, πῶν ἐπὶ Κελταῖς ὑμῶς  
 15 αὐτὰ Κάισαρ ἐπρατύσαντων,  
 16 ἢ ἀποπεμφάντων, ἢ εὐξομέ-  
 17 νων πολλὰ καὶ ἡμετέρων κλη-  
 18 τησάντων, ἢ συνώκιζον ὑμῶς ἐς  
 19 ταῦτα ἀγρίους ὑπὸ σημεῖοις ἢ  
 20 συνπίπτει στρατιωτικῇ, μήτε εἰ-  
 21 ρηθεῖν δυνάμενους, μήτε ἀ-  
 22 δεῖς εἶναι τῶν ἐξελαθέντων. ὁ γὰρ  
 23 ἀλαμβρῶς ἔδονταν ἀφρημέ-  
 24 νος, ἔμελλεν ὑμῖν ὡς πολλῶν  
 25 ἐφειδρῶν καροφυλακῶν τῶτο  
 26 εἶναι ὅπερ οἱ τυράννοι μέγιστα  
 27 ἐσέλοντο, εἰ γὰρ ὑμῶς λαθεῖν,  
 28 καὶ δὴ καὶ ἑτέρωθεν εἶχον περὶ  
 29 χρεῖν, ἀλλὰ ὅπως ἐχθροὺς ἐφα-  
 30 ρεύοντες ἔχοντες αἰεὶ, βέβαιοι  
 31 φύλακες ἢτε τῶν δρχῆς τῶντα  
 32 ὑμῖν συνδικησῶν. εὐνοίαι γὰρ ἐς  
 33 τυράντους γίνετται δορυφόρων ἐκ  
 34 τῶν συναδικῶν ἢ συνδεδέναι. ἢ  
 35 τῆτο, ὡς τοῖς, συνωκισμῶν ἐκεί-  
 36 λου, ὡς ἡβῶν ὀμοφυλῶν ἀν-  
 37 θρώων ἐπὶν, καὶ ἀνάστασις ἐ-  
 38 σὲν ἀδικησῶν ἀλλὰ κρίναι  
 39 μὲν ὑμῶς ἐξ ἐπίτηδες ἐχθροὺς ἐ-  
 40 ποιῶντο τοῖς ὀμνηθέντι ὑπὲρ  
 41 τοῦ σφετέρου συμφέροντος, ἢ  
 42 μὲν ἢ ἐς οἱ νῦν τῶν παρτιδῶν  
 43 verò quibus presentis reipub.

que ne exteris quidem devictis  
 adimimus, contenti decimis fru-  
 ctuum. At isti diviserunt vobis a-  
 gros vestrorum popularium, au-  
 spiciis ipsius Cæsaris, sociorum  
 expeditionis Gallicæ, qui vos votis  
 pro victoria vestra nuncupatis  
 profecti sunt: eoque vos dedu-  
 xerunt sub signis instructos mili-  
 tariter, neque satis pacatos, &  
 parum securos ab illis qui coacti  
 sunt agris cedere: pulsus enim  
 quisque & bonis exutus, non pon-  
 terat non insidiari vobis, captan-  
 do tempus opportunus. Atque id  
 erat quod tyranni agebant maxi-  
 mē, non ut agros haberetis, quos  
 aliàs vobis dare poterant: sed ut  
 metu inimicorum semper sollici-  
 ti, firmi custodes essetis potesta-  
 tis in communi vobiscum hærentis  
 invidia: tyrannis enim suos  
 satellites commune maleficium  
 communiqué metus conciliat.  
 Atque huic factò, pro superi, col-  
 onix nomen est inditum, quod  
 conjunctum esset cum lamentis  
 popularium, & migratione nihil  
 commeritorum. Verùm illis hoc  
 curæ fuit, ut vestra cum ejusdem  
 nationis hominibus inimicitia in  
 ipsorum utilitatem cederent: nos  
 præsidēs salutem se ajunt cle-  
 menter

517

Οἱ δὲ ὑμῖν τὰ τῶν ὑμετέρων ὀμνηθῶν διένεμον, ἢ ὅτι Κελτοὺς ὑμῶς ἀν-  
 τὴν Κάισαρ ἐπρατύσαντων. ] Apertè mendosa est hæc lectio, ἢ ὅτι Κελτοὺς  
 ὑμῶς αὐτὰ Κάισαρ ἐπρατύσαντων, sed non minus aperta est (meo quidem  
 judicio) ejus emendatio: si videlicet scribatur, ἢ ὅτι Κελτοὺς, ὡς περ ὑμῶς,  
 αὐτὰ Κάισαρ ἐπρατύσαντων. Gelenius à me dissentire non videtur, quum  
 vertit, sociorum expeditionis Gallicæ. At P. Candidus ita reddit hunc locum  
 ut quid sibi velit, vix quisquam intellecturus sit: tantum abest ut quam se-  
 quutus sit lectionem, possit animadvertere. Hæc enim sunt ejus verba, e-  
 quum videlicet qui vos supra Celtas Cæsaris militia conjunxerunt.

menter concedere, possessionem vestrorum agrorum ratam vobis & nunc volumus, & in posterum habebimus: idque deum, in cuius fano nunc sumus, testamur vel in praesens vel in futurum: nec unquam vobis quae vestra sunt, Brutus auferet aut Cassius, aut omnes qui pro vestra libertate non gravati sunt subire periculum. Et quod unum in hoc negotio potest incusari, ei quoque afferemus remedia, quod ut pacis cum popularibus vinculum debet esse vobis auditu iucundissimum: videlicet prima quaque occasione curaturos nos pretium ex publica pecunia, veteribus agrorum possessoribus, ut in posterum non solum firma, sed securam etiam fiat vestra possessio.

Hæc Bruti dicta, & concionantis, & post concionem solutam probata sunt ut æquissima, mirantibus eos viros, ut intrepidos & amantes reipublicæ, conciliatæque in hunc modum benevolentia, res dilata est in diem crastinam. Quæ postquam illuxit, advocata concione per cos. S. C. recitatum est, moxque Cicero multa in laudem oblivionis injuriarum differuit: quibus libenter auditis populus vocabat Cassianos è Capitolio: illis contra postulantibus ad se mitti obsides,

Cicero de oblivione injuriarum differit.

ἡσυχασίαν φασὶν ἐλεῖν ἀπὸ τῶν  
 ζῆν, τὴν τε γὰρ ὑμῖν τῶνδε ἀν-  
 τὴν ἑσπεῖς βεδομεῖσθε ἔβουλοῦσθε  
 ἴδμεν, καὶ μάλιστα τοῖς θεοῖς τῶνδε  
 ποιήμεθα, καὶ ἔχετε καὶ ἔξετε, καὶ εἰ-  
 λήφατε, καὶ ἔ μή τις ὑμῶς ἀφί-  
 λη) εἰδῶ, ἔ Βρούτος ἔ Κάσιος,  
 ἔχ οἶδε πάντες, οἱ τ' ὑμετέρας  
 ἔλδοθερίας προσκινδυνώσασθε  
 ἔ δ' οἱ ἐν τῷ ἔργῳ μόνον εἶν ἐπί-  
 μεμπτον, ἰασόμεθα ἡμεῖς, ἀλλο-  
 λακτῆσαν ὑμῖν ἄμεις ἐπὶ ὄψε-  
 εθνεῖς ἰσαμενον, καὶ ἦδον ἡδὲ πῶ-  
 δομῶν, οἷς τὴν περὶ τῆςδε τ'  
 γῆς τοῖς ἀφρημεῖς ἡμεῖς ἐπὶ  
 τ' δημοσίαν χρημασίαν εὐθὺς ἐκ  
 ἀφρημῆς ἀφορμῆς ἀποδώσασθε ἴνα  
 μη βέβαιον ἔχητε μόνον ὑμεῖς τὴν  
 κληρονομίαν, ἀλλὰ καὶ ἄφρητοι.

Τοιαῦτα ἔ Βρούτος ἔλεγε τῷ ἀ-  
 κροατῶν τε ἐπὶ πάντες, καὶ ἀλλο-  
 μῶν καὶ σφῆς, ἐπήκουον ὡς δικαιο-  
 τῆτα, καὶ τὰς ἀνδρας ὡς ἀγαθὰ τῶν  
 κτεῖς δὲ καὶ μέγιστα φιλοδήμους ἐν  
 τῷ ἔργῳ ἐποιεῖτο, καὶ ἐς ἔνομιαν ὡς  
 αὐτοῦς μεπετίθεντο, καὶ ἐς τὴν ἐπι-  
 σταν αὐτοῖς συμπροξίν ἔμελλον. ἄ-  
 μεις ἦ ἡμέρας οἱ μὲν ἔπαυτο τὸ πλῆ-  
 θος ἐς ἐκκλησίαν στωικῆς, καὶ  
 ἀνεγνώσκον αὐτοῖς τὰ δόξαντα, καὶ  
 Κικέρων πολὺ τῆς ἀμενησίας ἐγκώ-  
 μιον ἐπέλεγε. οἱ ἦ ἡδόμενοι, κρατε-  
 κῆλου ἐκ τῶν ἰσορῶ τὰς ἀμφὶ τὸν  
 Κάσιον, καὶ οἶδε ἀναπέμπειν αὐ-  
 τοῖς ἐν τῷ ἔργῳ ἔμελλον, καὶ  
 ἀναπέμποντο οἱ πᾶσις Ἀργεῖον τε  
 καὶ Λε-

Οἱ τ' ὑμέτερας ἐλδοθερίας προσκινδυνώσασθε ] Agnoscit προσκινδυνώ-  
 σασθε & P. Candidus: Gelenius tamen legit προσκινδυνώσαν. Sed ferri po-  
 rest προσκινδυνώσασθε, etiamsi jam seipsum & Cassium nominaverat: tan-  
 quam diceret, οὐχ οἶδε πάντες, οἱ τὸς ὑμέτερας ἐλδοθερίας μετ' ἡμῶν προ-  
 κινδυνώσαν.

ης Λεπίδου ἰσθύνων ἢ ἄμφι τῷ  
 Βροῦτον, κρότος ἢ ἢ βοή· ἢ τῶν  
 ἰσάπων εἶπει π βυλομῆρον, ἐκ ἀ-  
 ναρχομῆροι, δεξιόσσεταυ αὐτῆς καὶ  
 σωμακαυλιῶν ἀσπέρου ἐκείδων,  
 ἢ γίνεται μὲ ἔπας. ἢ διεσείετο με-  
 λισα ποῖς ἰσάποῖς ἢ γυωμῆ ἰσά-  
 ὄτας ἢ φθόνος, ὡς τῷ ἀνδρῶν ἢ τῷ  
 ἀλλοα αὐτῆς ἰσπερισόταν ἐν τῇ πό-  
 λιτειᾷ. Διὰ τῆ καυ ἀε ἢ Καίσαρ  
 ἀφῆται φερῶμῶν, ἢ εὐθὺς αὐτῆς  
 τὸ πᾶσι τῷ ἐκείδων ἀνακινῶσκειν.  
 ἦτες μὲ δὴ τῷ Καίσαρ πῆς ἐγί-  
 γνηε ἐν αὐτῆς, ὁ τῷ ἀδελφῆς ἦ-  
 ρατρεῖδους Ὀκταβίῳ, τῷ δὴ μῶν ἢ  
 ἦσαν οἱ κηποι ἐνδραυτημῶ δεδομέ-  
 νοι, ἢ ἦται ἀνδρῶν ἢ ἰσμοίαν τῷ ὄ-  
 των ἢ π ἐν ἀσφ, πέντε ἢ ἐσδομή-  
 κρητα Αἰτικῆ δραχμῶν, ἢ ἰσπε-  
 σκαλετο αὐτῆς ἐς ὄργῶν ὁ δὴ μῶν,  
 τοςῆν μὲ κρητρηλῶν ἀσπεποτμί-  
 νοι, Διὰ τῆς ἢ φιλοπολιδῷ ἀν-  
 ὄρος ὄρῶντες οἰκῆσαν ἢ ἐφῶν μῶ-  
 λισα αὐτοῖς, ὅπ τῷ ἀνδρῶν Δέ-  
 κιμῷ ὁ Βρῦτος ἐν τοῖς δούτεροις  
 κληρονομῶν ἐγέγραπτε πῆς. ἢ τῷ  
 γὰρ τοῖ ἢ ἰσμοίαν πικρατῶν τοῖς  
 κληρονομῶν ἐτέρευ, εἰ μὲ κληρονο-  
 μῶν οἱ ἀσπέρου ἐφ ἢ δὴ ἢ μᾶλλον  
 σπειταφῶσεντο, ἢ δεινὸν ἢ ἀδέρμῶν  
 ἢ γῶν ἢ Δίκιμῶν ἐπὶ ὄσλευσῶν Καί-  
 σαρι, πᾶσι αὐτῶ γερῶ μῶν ἢ.  
 ἐπὶ καὶ Πέσσων τὸ πᾶμῶ φέρον-  
 τῷ ἐν πῆ ἀρῶν, πλῆθος τε ἀ-  
 πῆρεν ἐς φρεσῶν σπειεμῶν σὺ ὄ-  
 πλοῖς, ἢ μὲ βοῆς ἢ πομπῆς δα-  
 ψιλῆς ἐπὶ τῷ Ἐμβολῶ ἀσπῶν ἢ ἢ  
 οἰμῶν ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ αὐτῆς ἐπι-  
 κλεισον, ἢ τῷ ὄπλα ἐπαπῆρω ἐν  
 ὄπλισμοῖ, καὶ ἢ μῶν ἐν μῶ-

missi sunt Antonii Lepidique li-  
 beri. Ubi verò Cassiani in con-  
 spectum venerunt, plausus cum  
 acclamatione exortus est: quum-  
 que consules aliquid vellent dice-  
 cere, conclamatum reconcilia-  
 rentur prius & cives suos in gra-  
 tiam recipere: id quod factum  
 est. Tum consules timor cum in-  
 vidia subiit, quasi conjurati jam  
 potiores futuri essent in admini-  
 stratione reipublica. Allato dein-  
 de testamento Cæsaris, populus  
 id statim recitari voluit, in eo fi-  
 lius adoptatus est ex sororis filii  
 nepos Octavius, horti publicati  
 sunt pop. Ro. viritim divisæ sunt  
 septuagenæ quinæ drachmæ At-  
 ticæ: quæ res denuo commovit  
 indignationem civium, dum ex  
 testamento agnoscunt amatorem  
 patriæ, quem modò tanquam  
 tyrannum iaculari audierant. Sed  
 maximè miserationem movit,  
 quòd Decimus Brutus inter se-  
 cundos hæredes scriptus erat fi-  
 lius. solent enim Romani alteros  
 hæredes ascribere, si forte con-  
 tingat priores hæreditatem non  
 adire. Id verò ut nefarium faci-  
 nus omnes exhorruerunt, con-  
 jurassè in Cæsaris caput cum qui  
 adoptatus sit in filium. Postquam  
 autem Piso corpus in forum in-  
 tulit, cum armis ingens multitu-  
 do accurrit ad ejus custodiam,  
 môxque magnificè pro rostris est  
 depositum cum acclamationi-  
 bus. Ibi comploratio lamenta-  
 que renovata diu tenuerunt, ar-  
 matis interim scuta comploden-

518

Testa-  
id statim recitari voluit, in eo fi-  
mentum  
Cæsaris.

Decimus  
Brutus  
secundus  
hæres a-  
scriptus.

ibus; atque ita paulatim animos eorum tentabat decreti de oblivio-  
ne pax-



na pœnitentia. Id animadvertens Antonius, non cessavit: sed ex officio habiturus orationem in funere consulis consul, amici amicus, cognati cognatus (nam & cognatione ipsum attingebat) rursum ad solitas artes versus, sic locutus est, Non est æquum Quiritis, ut tanti viri funebris laudatio per me unum potius fiat quàm per universam patriam: quapropter quos illi honores virtutis ergò S.P.Q.R. de communi consensu decrevit viventis, publica magis quàm privata voce recitabo. Μόχῃque recitare cœpit vultu gravi, & ad mœsitiam composito, disertè singula pronuntians, immorânque ei maximè parti qua supra hominem attollebatur, sacrosanctus, pater patriæ, benemeritus, princeps appellatus, & aliis nulli antè concessis nominibus: per hæc singula Antonius faciem manumque vertens ad corpus Cæsaris, verba gestu adjuvabat, & ad singulas hasappellationes addebat aliquot voces ex miseratione mixtas ac indignatione. Quum decretum nominabat eum patrem patriæ, ipse subjunxit, En pietatis erga illum testimonium: quum sacrosanctum & nemini violabilem, imò aliorum etiam refugium, subjunxit, Non alius ad hunc refugiens, sed ipse sacrosanctus occisus est: quem honorem à vobis nec extorsit, nec concipiit. Pudenda verò est nostra illiberalitas, si indignis talia decernimus, ἢ ἡττησθ. ἀνελευθερώτατοι δὲ ἄρα ἡμεῖς οἱ τοιαύτῃς τοῖς αἰσθητοῖς ἐ-

πανοίκοι τὴν ἀμενησίαν ἐγίνοντο ἢ δ' Ἀντωνίου. ὡδὲ ἔχοντας ἰδὼν, ἔμαρτηκεν, ἀλλὰ ἠρημῶς εἶπεν τὸ ἐπιτάφιον, οἷα ὑπάτω ὑπάτω, καὶ φίλῳ φίλου, καὶ συγγενῶν συγγενῶν (ὡς γὰρ δὴ Καίσαρα καὶ μέρη συγγενῆς) ἐπεχραζεν αὐτοῖς, καὶ λέγων, ὡδὲ, ΟΥΚ ἄξιον, ὡ πολῖται, τοσοῦτο ἀνδρὸς ἐπιτάφιον ἔργον παρ' ἐμοῦ μεγαλον ἐνὸς ὄντος, ἢ τὸ τῆς πατρῆδος ὅλης αὐτοῦ ἡλικίας, ὅσα δὴ τὸ δρεπῆς αὐτῶν ὑμῖν ἀγαθήροι πάντες ὀμολογῶν, ἢ τε βουλή καὶ μετ' αὐτῆς ὁ δὴ μὲν ἐπ' ἀξιόνητι ἐψηφίσασθε, ὑμετέραν, καὶ ὅσα Ἀντωνίου τοῦτο φωνῆ ἐπὶ πατρίδος, ἀναγνώσομαι. καὶ ἀνεγίνωσκε τὸ μὲν ἄσπαστα σόδαρ καὶ σκευραπῶν, τῆ φωνῆ δὲ ἀσπασμῶν ἐκείνη, ἔειπεν αὐτοῖς οἷς μέγιστος αὐτῶν οὗ τὸ ψήφισμα ἐξεδείχον, ἱερὸν καὶ ἄσουλον, ἢ πατρῶν πατρῶν, ἢ εὐεργέτην, ἢ σωτήριον, οἷον ἐχ' ἔτερον, ὀνομαζόντες· εἰ δ' ἐκείνῳ ἢ τῶν Ἀντωνίου τῶν ὄψιν καὶ τῶν χεῖρας ἐς τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἐπιπέσαν, οὗ παρὰ βολῆν ἢ λόγῳ τὸ ἔργον ἐπεδείκνυτο ἐπιφθήμετο δὲ περὶ καὶ βραχὺ ἐκείνῳ, μεμιγμένον οἷον καὶ ἀνακατήσθ' ἔνθα μὲν τὸ ψήφισμα εἶποι Πατέρα πατρῆδος, ἐπιλεγῶν, Τέτο ἐπιεικείας ἐπὶ μετριοῦ ἔνθα δὲ ὡς ἱερὸν καὶ ἄσουλον ἔειπε καὶ ὡς πατρίδος, καὶ ὡς πῶν καὶ ἔτερον, ἄσπαστα, ΟΥΚ ἔτερον εἶπον τῶν πατρῶν, ἀλλ' αὐτὸς ὑμῖν ὁ ἄσουλος ἔειπε ἀνήρητος, ἔειπε βιασάμενος οἷα τύραννος λαβεῖν τῶν πῶν πῶν, ὡς εἶπε ἢ ἡττησθ. ἀνελευθερώτατοι δὲ ἄρα ἡμεῖς οἱ τοιαύτῃς τοῖς αἰσθητοῖς ἐ-

519

,, δὲ

,, δὲ αὐτοὶ διδραμῶν ἀλλ' ἡμεῖς  
 ,, ὑμῶν ὑπεραπολογεῖσθε ὡς εἴθε  
 ,, ἀνελευθέρων, ὧ πεισὶ πολῖται,  
 ,, τοιοῦτῃ καὶ νῦν ὡς περὶ πειθεῖσθε  
 ,, χερσὶν ὁρῶν καὶ αὐτῶν ἀνεγί-  
 ,, νωσκε τὰς ὀρκους, ἢ μὲν φυλά-  
 ,, ξειν Καίσαρος ἢ τὸ Ἐ Καίσαρος  
 ,, σώμα, παντὶ ὁτιδήποτε πάντας, ἢ ἑ-  
 ,, τις ἐπίουλευσεν, ἐξάλεις ἔτι τὰς  
 ,, εἰς ἀμύωντας αὐτῶν ἐφ' ὅτῃ δὴ  
 ,, μέλιτα τῶν Φωνῶν ἐπιτείνεις, καὶ  
 ,, τῶν χεῖρῶν ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον ἀνα-  
 ,, γῶν, Ἐγὼ μὲν, εἶπεν, ὦ Ζεῦ  
 ,, πάτερ καὶ θεοί, ἵτιμος ἀμύων  
 ,, ὡς ἀμύων καὶ ἡρασαμῶν, ἐπεὶ  
 ,, ἢ τοῖς ὁμοτίμοις δεκταί σωσίση  
 ,, τὰ ἐργασμένα, συνενεγκίεν ἔνχο-  
 ,, μαί. Ἰερῶν δ' ἐπὶ τῶν βουλῶν ἐ-  
 ,, πὶ τῶνδ' ἐπιμελῆσαι ὡς φανῶς ἐς αὐ-  
 ,, τῶν ἀρηθρῶν ἡγουμένους, ἐπιμελῆσαι  
 ,, χῶν αὐτῶν ὁ Ἀγῶν καὶ παλινο-  
 ,, δῶν, ἔφη, Ἐοικεν, ὦ πολῖται,  
 ,, τὰ γελοῖα ἀπορῶν μὲν ἔσθ' ὁδὸς,  
 ,, ἀλλὰ τῶν δαιμονίων ἔργα ἐνέμ, ἢ  
 ,, ἔσθ' ἢ τὸ παρὰ σκοπεῖν μάλλον,  
 ,, ἢ τὸ γελοῖον, ὡς ἐν ἀκμῇ  
 ,, μεγάλων ἐπὶ κινδύνων ἡμῶν τὰ  
 ,, μέλλοντα, ἢ τὰ ὄντα, μὴ ἐς πῦρ  
 ,, ὡς τῶν ζώων ὑπαρχθῶν, ἢ  
 ,, ἐκτελεσθῶν πᾶν ὁ, π λειπὸν ἔσιν  
 ,, ἐν ἡσυχίᾳ τῆ πόλει. ὡς πέμπω μὲν  
 ,, ἐν τ' ἔργῳ τὸνδ' ἐπὶ τὰς εὐδαί-  
 ,, μονίας, τ' νομισθῶν ἕμενοι αὐ-  
 ,, τῶν ἢ ἡλῶν ἐπὶ ἄνδρες. Τοιοῦτῶν  
 ,, εἰπὼν, τῶν ἐδῶντα οἷα πῦρ ἔσθ' ὁδὸς  
 ,, ἀποσφραγῶν, καὶ ὡς ἐπιμελῆσαι  
 ,, τῶν χεῖρῶν ἔνχομα, τὸ λέγω ὡς ἐ-  
 ,, πὶ σιλικῆς ἀδελφῆς, καὶ τακοπῶν  
 ,, τε ἐς αὐτὸ καὶ ἀνίσταν, ὡς πῦρ μὲν  
 ,, ὡς ἡδὸν ἐφῶν ἕμενοι, καὶ ἐς πῖστιν  
 ,, ἡδὸν ἡλοῦσας τὰς χεῖρας ἀνίστανεν,  
 ,, peris; ac primum laudabat ut aliquem calitum: & quo inter  
 divos

& quidem non petentibus: sed  
 ab ea nota ipsi vos liberatis Qui-  
 rites, hoc tam eximio & ho-  
 norifico erga defunctum studio.  
 Tum reverfus est ad recitan-  
 dum sacramentum, custoditu-  
 ros Cæsarem Cæsarisque corpus  
 omnes omnibus viribus: & si  
 quis illi sruat insidias, execra-  
 bilem fore qui non eum defen-  
 derit. Ad quæ verba vocem in-  
 tendens, manūque porrecta ad  
 Capitolium, inquit, Equidem  
 Jupiter, hujus Urbis custos, di-  
 que ceteri, paratus sum ulcisci,  
 ita ut juravi execratione addita:  
 & quoniam senatui magistrati-  
 busque videtur hoc decretum è  
 republica, precor ut adjutetis.  
 Tumulantibus inde senatori-  
 bus, ob dictum hoc manifestè  
 ad se pertinens, ad eos delinien-  
 dos Antonius recantans dixit,  
 Sed videtur, Quirites, casus hic  
 non tam ad homines referen-  
 dus quàm ad fortunam, aut deo-  
 rum aliquem: & oportet presen-  
 tia magis curare quàm præterita,  
 quandoquidem instat periculum  
 maximum, ne ad pristinas sediti-  
 ones revolvamur, & absuma-  
 tur quicquid nobilitatis est in  
 Urbe reliquum. Deducamus igitur  
 hunc consecratum ad beato-  
 rum sedes, accinendo cum la-  
 mentis laudes ei more solenni  
 debitas. His dictis vestem qua-  
 si fanaticus subductam accinxit  
 quo esset expeditior, & supra le-  
 sticam in loco editiore astitit,  
 subinde introspeciens eam & a-  
 periens; ac primum laudabat ut aliquem calitum: & quo inter  
 divos

Antonius artes subdola.

520

divos relatum esse fidem faceret, manus tendebat ad cælum, simulque magna linguæ volubilitate recensebat ejus bella, praelia, victorias, manubias, additas imperio provincias, extollens singula usque miraculum, iterum atque iterum vociferans, Tu solus invictus discessisti ex omnibus praeliis: tu solus patriam vindicasti ab injuriis, quas trecentos annos perpessa est, coactis ferocissimis gentibus, quæ solæ Urbem captam incenderant, veniam suppliciter petere. Hæc & alia multa ut de viro divino locutus, vocem inde ad lugubrem modum flexit, & multa de indigna morte amici questus cum fletu, precabatur ut vitam illius ipsi liceret sua redimere: ampliusque indulgens affectibus, cò provectus est, ut Cæsaris corpus detegeret, ejusque vestem conto sublatam excuteret, sic ut erat perfossa & lacera, cruentaque imperatoris sanguine. Ita provocata plebs, quasi præcentorem sequebatur lamentationibus, & compassione ad iram accendebatur. Ut verò consulis orationem lugubre carmen excipit more patrio, choris concinentibus, laudata ejus facinora, móxque miserandum exitium: & ex persona ipsius Cæsaris nominatim memoratis, quos post simultatem in gratiam receptos, beneficiis insuper ornaverat, quasi per admirationem ad conjuratos sermone verso auditum est illud, *Men servasse ut essent qui me perderent?* id populus non tulit,

Plebs exasperata viso Cæsaris nudo corpore & veste perfoffa.

052

τοῦτο

ἐπιλέγων ὁμοῦ τῶν δόξων φανὸς πολέμους αὐτῆ, καὶ μάχους, καὶ νίκους, καὶ ἔθνη ὅσα ἀσπασίοντες τῇ πατρίδι, καὶ λαοφύλας ὅσα πύμψειν, ἐν θαύματι πύριμυθῶ ἐκαστα αὐτῶν, καὶ σωχεῖς ἐπιστοῶν, ἢ Μοῖσῶ ὁδὲ ἀήπιτος ἐν πύριτων, ἢ ἔς χεῖρας αὐτῶν συνελθόντων, ἢ Σὺ δὲ, ἔφη, ἔ μοῖσῶ ἐν τριακασίαν ἑτῶν ὑδραστῆρη τῇ πατρίδι ἐπήμυνας, ἀρχαῖα ἔθνη τὰ μόνα ἐς Πῶλον ἐμβάλλοντα ἔ μοῖσῶ να ἱμπερήσαντα αὐτίλω, ἐς γυνὴ βασιλῶν πολλὰ τε αἰῶνα ἐπιζήσας, τὴν φανίω ἐς τὸ Ἰηρωάδες ἐν ἔ λαμπαστέρε μετεποιεῖ, ἔ ἀς Φίλων ἀδικῶ παύοντα ἀνῦρο καὶ ἔ κλαυ, καὶ ἠγάτο τὴν αὐτῆ ψυχίω ἔδελειν ἀπιδύωα τῆ Καίσαρῶ ἐνφορώτατῃ ἢ ἐς τὸ πύριθῶ ἐκφερόμυθῶ, τὸ σῶμα τῆ Καίσαρῶ ἐγύμνε, καὶ τὴν ἐδῆτα ἐπὶ κρητῶ φερομήλω ἀνέσεις, λακασίωδῶλω ὑπὸ τῆ πληγῶν, καὶ πεφυρῶλω ἀγμάκῃ αὐτοκασῶτῶ. ἐφ' οἷς ὁ δήμος, οἷα χοροῦ, αὐτῶ πινδιμώτατῃ σνωδῶρῶεθ, καὶ ἐν τῶ πύριθῶ αὐδῆς ὀργῆς ἐνεπίπλατο. ὡς δὲ ἐπὶ τοῖς λόγῶις ἑτεροῖ Ἰηρωῖ μετ' ὠδῆς καὶ πύριθῶ ἔδος ὑπὸ χορῶν ἐς αὐτῶν ἠδοντο, ἔ τὰ ἔργα αὐδῆς αὐτῆ ἔ τὸ πύριθῶ κρητέλερον, καὶ πῶ τῆ Ἰηρωῖν αὐτῶς ὁ Κασῶρ ἔδοκῃ λέγῃ, ὅσους δὲ ποιήσῃ τῆ ἐχθρῶν ἐξ ὀνομαῖος, καὶ ἀπὸ τῆ σφραγῶν αὐτῶν ἐπέλεγῃ ὡς περ ἐν θαύματι, ἢ Ἐμὲ ἢ καὶ τῶδε ἀεσιῶσῃ τῶς ἢ κτενοῦτάς με; ὅσα ἔφερεν ἐπὶ ὁ δήμος ἐν πύριθῶ πύριμυθῶ τὸ πύριθῶ αὐτῶ τῶς σφραγῶς, *Men servasse ut essent qui me perderent?* reputans conjuratos omnes, De-

χρῆς

ραδὲς κίονου Δεκίμου, ἀρχιμαλώ-  
 τούς ἐκ τῆ Πομπηίου γαστρῶς γλυ-  
 μῆρους, ἀπὶ κηλάστω ἐπὶ δὲ χάς &  
 ἡγεμονίας ἰθὺν & φροσπέδου αὐθ-  
 αρχείας, ἐπιβουλεύσασα Δεκίμου  
 ἢ καὶ παῖδα αὐτῆς θετὸν ἀξίωθῆ-  
 ναι γλυφῆ. ὡδὲ δὲ αὐτοῖς ἐχουσι  
 ἦδη, καὶ χειρῶν ἐρῆς ἔστιν, ἀνέχε-  
 τίς ἴσως τὸ λέγος ἀνδρείκελον αὐτῆ  
 Καίσαρος ἐκ κηρῶ πεποιθῆρον τὸ  
 μὲ ἢ δὲ σῶμα ἄς ἔσπον ἐπὶ λέχθ  
 ἔχ ἰσχεῖτο τὸ δὲ ἀνδρείκελον ἐκ  
 μηχανῆς ἐπερρέφῃ πᾶντα, ἐσφα-  
 γνῶ τρεῖς καὶ ἑκκοσαν ἀφῆσται, ἀνά-  
 τε τὸ σῶμα πᾶν, ἐ ἀνά τὸ αὐθ-  
 ωπον ἡσιωδῶς ἐς αὐτὸν γλυμῆρα.  
 τῆδε ἐν τῶν οἴσιν ὀδμήθ οἰκτι-  
 σίλω σφίσι φανείσων ἐκίσι ἀνεγκῶν,  
 ἀνώμαξάν τε καὶ Διὰ ζωσαῖμοι τὸ  
 βελδοτήρον, ἔνθα ὁ Καίσαρ ἀνή-  
 ρητο, κατέφλεξεν, καὶ τὰς ἀνδρ-  
 φόνους ἐκφυγῶντας αὐθ ποταμῶ, πε-  
 ρελίοντες ἐκῆσται, ἔται δὲ μανια-  
 δῶς ἰσὸ ἄργῆς τε καὶ λύπης, ὡστε  
 τὸν δημοκρεῶτα Κίναν ἐξ ὀμανυ-  
 μίας & τρατηρῶ Κίνα & δημηγ-  
 ρισαυτῶ ἐπὶ τῶ Καίσαρος, ἐκ  
 ἀναρχοῖμοι π σφί τῆς ὀμανυμίας  
 ἐσὶ ἀκροσται, διεπασαι ἡσιωδῶς,  
 καὶ ἐδὲν αὐτῆς μέρθ ἐς παρῶ ἐν-  
 ρεῖθ πῦρ δὲ ἐπὶ τὰς τῶ ἄλλων οἰ-  
 κίας ἔφερον, καὶ καρτερῶς αὐτῆς ἐ-  
 κείναν τε ἀμυνομῆραν, καὶ τῶ γειτό-  
 νων δεομῆραν, ἔ μὲ παρῶς ἀπείχου-  
 το, ὅπλα δὲ ἠπεικῆσαι ἐς τῶν ἐ-  
 πιῶσαι οἴσιν. καὶ οἱ μὲ σφαγῆς ἐξέ-  
 φουσαν ἐκ τῶ πόλεως Διολαδόντες  
 ὁ δὲ δῆμος ἐπὶ τὸ λέχθ & Καί-  
 σαροῦ ἐπιανελθῶν, ἔφερον αὐτὸ ἐς

cimo Bruto excepto, factionis  
 Pompeianæ fuisse, & in potesta-  
 tem victoris redactos, acceptis  
 loco supplicii meriti honoribus  
 & provinciis ac exercitibus con-  
 spirasse, & cum his Decimum  
 Brutum paterna charitate digna-  
 tum. Sic affectis plerisque & ad  
 vim jam spectantibus, unus quis-  
 quam ceream Cæsaris effigiem  
 supra lecticam extulit. nam ca-  
 daver supinum in lectica non e-  
 rat conspicuum, verum effigies  
 in machina versatili appa-  
 rebat omnibus, extantibus toto  
 corpore notis viginti trium vul-  
 nerum, quibusdam in faciem ce-  
 tiam inflictis immaniter. Tum  
 verò populum ad hunc miseran-  
 dum aspectum universus conge-  
 mit, & impetu facto, curiam  
 incendit in qua Cæsar occisus est:  
 & homicidas qui maturè diffuge-  
 rant, discurrendo perquisivit, eò  
 furoris progressus præ ira mœstifi-  
 tiâque, ut Cinnam tr. pl. per er-  
 rorem nominis pro Cinnam, qui  
 prator pro concione in Cæsarem  
 invecus fuerat, nihil morati ex-  
 cufantem similitudinem voca-  
 buli, tam immaniter discerpserint,  
 ut nullum ejus membrum  
 ad sepulturam inveniri potuerit.  
 Deinde arreptis ex incendio curi-  
 riæ torribus in ædes conjurato-  
 rum factus est plebis impetus;  
 sed partim domesticis propu-  
 gnantibus, partim vicinis depre-  
 cantibus, ab igne temperatum  
 est: non sine minis, quasi cum

521

Cæsaris viginti tria vulnere.

Cinna tr. pl. errore nominis crudeliffime discerptus.

armis reiduri essent ad expugnandas erastind. Ideo homicide Cæsaris fu-  
clam ex Urbe profugerunt: plebs verò ad lecticam Cæsaris reversa nus.



ἀγῶν ἕκτον ἐπὶ πενήκοντα, ἀνὴρ  
 ἐπιπλεῖστος ἐς πάντα & δαυμόνιος  
 καὶ μεγαλοπράγμων, & εὐρύς τας ἐξο-  
 ρεῖαδον Ἀλεξάνδρου. ἀμφὸν γὰρ  
 ἡρώδην φιλοπομπώτα τε πάντων  
 καὶ πολεμικώτα, καὶ τὰ δόξαντα  
 ἐπιλάειν ταχυτάτῳ, ὡς τε κιν-  
 δυνους παραπολιώτα, καὶ τὸ σὺ-  
 μματῶν ἀφειδέστῳ, καὶ ἡ στρατη-  
 γία πεποιδότε μάλιστα, ἢ τὸ λῆμα &  
 τῆς ἀνὸ μὲν ἀνδρῶν τε πολλῶν  
 ἐς Ἀμμωνίῳ ὠδὸν ἐν ἑρῆμῳ κρυμ-  
 τῶν, καὶ τὸ Παμφύλιον ἡλόπον τῆς  
 ἡγελασῆς ἀναστροφῆς διέτρεχε δαυ-  
 μοσίως, & τὸ πύλαγον αὐτῶν τὸ  
 δαίμονον κατέχοντῶν, ἔστι πα-  
 ρίησι, & κατὰ ὄδον ὀδεύοντι ἴοντος,  
 ἀπλωτῶν τε ἡγελασῆς ἐν Ἰνδοῖς  
 ἀππειρωσσι, καὶ ἐπὶ κλίμασι ὡς ἑ-  
 πτος ἀνέτη, καὶ ἐς πολεμίων τῆς  
 ἐσλάτο μόνον, καὶ περὶ ἀνδρῶν  
 τραύσασσι μόνον ὑπέστη, & ἀήσ-  
 σητῶν αἰετῶν ἡρώδων, ἐνὶ χερσὶν ἢ  
 δύο ἔργους ἕκαστον πόλεμον ἐξέλυσε,  
 τὸ μὲν Ἐγύπτου πολλὰ βάρβαροι ἐ-  
 λων, & τὴν Ἐλλάδα χρωσαύματος  
 δυσμενέστατον ἔδον καὶ φιλελσι-  
 θερον, καὶ ἀνεῖν ὡς αὐτὴ πλὴν Φι-  
 λίπῳ κατὰ εὐκρίπειαν ἐς πόλιν  
 ἡγεμονίαν δεξάσασσαν ὑπεροχὴν ἐπὶ  
 ὀλίγον· τὴν δὲ Ἀσίαν χερσὶν εἰπεῖν  
 ὅλην ἐπέλασσε, καὶ ὡς λόγῳ τὴν  
 Ἀλεξάνδρου τῆς καὶ δυνάμει εἰ-  
 πεῖν, ὅστω εἶδε γλῶσσοιστάτο,  
 & ὡς τὸ λοιπὸν ὀδημοσύμῳ τε  
 & Ἀμμωνίῳ ἀπέδρασε· Καίσαρ  
 ἦ ἢ τὴν Ἰόνιον ἡγελασῆα εἶδε, ἡ-  
 μάτιος μίσση πλωτῆ & ἑυδίας ἡρο-  
 δῆν, καὶ τὸ Ἐπείρου Ὠκεανὸν ἐπὶ  
 Βρετανίας διέπλωσεν, ἔπειτα ἡρώμ-  
 ος Oceanus trajicienti, nunquam tentatus antea: quo tem-

sextum supra quinquagesimum,  
 vir per omnia fortunatus & ma-  
 gnificus, meritoque cum Ale-  
 xandro conferendus. Ambo e-  
 nim fuere ambitiosissimi bellico-  
 sissimique, in consiliis exequen-  
 dis celerrimi, in periculis aggre-  
 diendis audacissimi, minime par-  
 centes suo corpori, nec magis  
 imperatoris artibus freti quam  
 fortuna & audacia. Quorum alter  
 per loca squalentia, longum iter  
 ad Hammonis oraculum fecit  
 tempore ferventissimo, & intum-  
 mum Pamphylium sinum vadis  
 vento nudatis transcurrit feliciter,  
 fortuna interim marina un-  
 das cohibente, sicut prius iter fa-  
 cienti pluviam temperaverat. Apud  
 Indos etiam ignotum mare  
 pertentavit navibus, primusque  
 scalis ascendit moenia, & inde solus  
 in hostes defiliit, accepitque  
 tredecim vulnera, & semper in-  
 victus bellum uno alteroqve ab-  
 solvebat praelio: in Europa mul-  
 torum barbarorum domitor, &  
 Græcorum gentis subjugator, a-  
 mantissima libertatis, quæ ne-  
 mini antè paruerat præterquam  
 Philippo, idque brevi, & sub de-  
 cōro imperatoris titulo. Asiam  
 verò fermè universam mira cele-  
 ritate pervagatus: & ut com-  
 pendio dicam, ejus fortunam at-  
 que potentiam quicquid terra-  
 rum vidit, subegit: de reliquo in-  
 vadendo cogitantem mors inter-  
 cepit. Cæsari verò & Adriaticum Cæsaris res  
 mare naviganti media bruma gestæ.  
 tranquillum cessit, & Britanni-

Alexandri  
& Cæsaris  
collatio.

Alexandri  
res gesta.

cus Oceanus trajicienti, nunquam tentatus antea: quo tem-

523

Caesar tri-  
ginta pra-  
liis cum  
Gallis de-  
certavit.  
Galli quam  
Romanis  
formidabi-  
les.

Caesaris na-  
tando ser-  
vati peri-  
culum ap-  
ud Alex-  
andrinus.

Alexander  
perpetuo  
invictus.  
Clades Cae-  
saris.

pore gubernatores ad Britannica  
faxa appulso coëgit naves fran-  
gere: sicut alia tempestate solus  
in navicula contra flustus ten-  
dens, gubernatorem vela ventis  
dare iussit, & Caesaris fortunam  
pluris quam mare facere. Nec se-  
mel in hostem profiliit solus ce-  
teris trepidantibus: & unus om-  
nium imperatorum decertavit  
cum Gallis triginta praeliis, do-  
nec quadringentos eorum sub-  
egit populos: eatenus Romanis  
tam formidabiles, ut in lege qua  
immunitas militiae conceditur sa-  
cerdotibus & in mare grandibus,  
excepta sint bella Gallica: ho-  
rum enim tempore nec senibus  
nec sacratissimis viris vacatio per-  
mittitur. Ceterum in Alexandrino  
bello solus in ponte interclusus  
premente hoste abiecit purpu-  
ram & in mare defiliit: insectan-  
tibusque regis diu sub aquis na-  
spirans, prolato capite, donec ad  
unicam navem adnans, porre-  
ctis manibus agnitus est & serva-  
tus. Ad haec vero civilia bella, si-  
ve metu, ut ipse ajebat, sive am-  
bitione delatus, cum ducibus sui  
seculi praestantissimis congressus  
est, cumque multis ac magnis  
exercitibus, non jam barbaris,  
sed Romanis, tum viribus, tum  
rebus gestis florentissimis: omnes  
tamen devicit, uno atque altero  
pralio singulos. Sed non ita ut  
Alexander perpetuo fuit invictus.  
nam & a Gallis insignis clades ac-  
cepta est duetu Titureii Cottae-  
que, legatorum: & in Hispania

νον εν πέρας, κρημνούς τε τῶν Βρε-  
τανῶν τὰς κυβερνήτας ἐποκλιόντας  
ἐκίλευε τὰς ναῦς παρρηγνύων, καὶ  
σὺν ἄλλοις κλυδωναι μόνος ἐν σκα-  
φῇ σμικρῇ νυκτὸς ἐοικέτο, καὶ  
τῶν κυβερνήτων ἐκίλευε παρρηγνύων  
τὰ ἴσθια, & παρρηγνύων τῆν Καίσαρος τυχῆν  
μέγιστον, ἢ τῆν θαλάσσην ἔστε πολ-  
λεμίου παρρηγνύων μόνος ἐν πύ-  
ταν δειόταν ποταμῶν, καὶ τετρακοι-  
τάκις αὐτὸς ἐν Κελτοῖς μόνος προ-  
επέτατο, μέγιστον τετρακοσία αὐτῶν  
ἐχειρώσατο ἔτην. ἔτα δὲ τὴν Γα-  
λλοῖσι ἐπιφάθα, ὡς ἰούμην τῶν παρρη-  
γνύων ἀσπρατίας ἱερῶν & γέροντων ἐξήρα-  
φύων, πλὴν εἰ μὴ Κελτοῖς πό-  
λεμος ἐπίοι, τότε ἦ ἐν γέροντος &  
ἱερῶν στρατεύων. παρρηγνύων τε τῶν Α'-  
λεξανδρῶν πολέμων, καὶ ἀπολε-  
φθεῖς ἐπὶ γέφυρας μόνος & κρη-  
μνῶν, τῶν πορφυρῶν ἀπέβη, &  
ἐς τῶν θαλάσσην ἐξήλατο, &  
ζητήσων ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐν τῶν  
μυρῶν διηνήκεν λανθάνων ἐπιπολῶν,  
μόλις ἐκ ἀποσηματωσ ἀνίσχων τῶν  
ἀναπνοῶν, μέγιστον φίλιον τῶν παρρη-  
γνύων, ἀπέβη τὰς χεῖρας, & ἐ-  
αυτὸν ἔδειξε, & παρρηγνύων ἐς δὲ  
τῶν ἐμφύλια τῶν παρρηγνύων, ἢ ἀπὸ  
δέος, καὶ ἀπὸ αὐτῶν ἐλεγε, ἢ δέος ἐπι-  
θυμῶν συμπεσῶν, στρατηγῶν τῶν  
καὶ αὐτὸν δέροις στυλιεργῶν, καὶ  
στρατῶν ποταμῶν τε & μεγάλων, ἢ  
βαρβάρων ἐπὶ, ἀλλὰ Γαλλοῖσι ἀ-  
κμαζόντων μέγιστον ἐπὶ στρατῶν καὶ  
τυχῶν, ἀπὸ πύτων ἐκαστοῦ, ἀπὸ  
μῶν & ὁδὸν πέρας ἐκαστον, ἢ ἀπὸ  
δύο, ἢ μὲν ἀποσηματωσ καὶ ἀπὸ Α'-  
λεξανδρῶν τοῦ στρατηγῶν γηνοργῶν ἐ-  
πὶ καὶ ὑπὸ Κελτῶν ἦσαν το λαμ-  
παρρηγνύων, ὁδὸν ἢ μεγάλων σφῶν συμπε-  
ρα καὶ ἀπὸ Κόπτην & Τιτουρῶν στρα-  
τηγῶν.

πρωτων' & εν Γ'θηρια Πετρη'ιος  
 αυτος η Α' Φρονη' σιωπικλειστω,  
 αι πολικουρνη'ρες' εν τε Δυρραχ'ια  
 & Λιουη λαμπε'ως ε'φουρον, η εν  
 Γ'θηρια Πομπη'ιον η' νεον κραταπ'λα-  
 γητων. Ο' η Κα'ισαρ αυτος λυ' α-  
 κραταπληκ'τω, η εν π'ωτος πολέ-  
 μου τελ'ω αή'τη'τω, τ'λο' τε Ρ'ω-  
 μ'ω'ων ιαχ'ω η'δη η' θαλασσης  
 εν δ'υσαν' επι η' πε'σμων ΕΥ'φρα-  
 τ'ω κρα'τ'ωσαν, ιχειρα'σ'ατε β'ια, η  
 φιλα'νηρωτικ'ω, πολυ β'ε'ω'α'σ'ω η  
 πολυ ε'γκρα'τι'ε'σ'ω Συλλ'α βασι-  
 λ'ια τε αυτον απ'ι'φ'ηεν α'κονταν, ει  
 η' τ'λω πε'σ'ω'σ'ω'ειαν σου ε'δ'ε'ρετο,  
 η' πολέμου α'κουσ'ω και ο'δε Δ'ι'φ'νο-  
 ου'ρω'ω' α'νη'ρε'τη, συνε'η ο' αυ-  
 τ'ω η' πα' ε'σ'ω'το'πει'δα ο'μ'ω'ι'ωσ'ω  
 η'μ'ω'σ'ω μ'η' εις α'μ'φ'ω & με'τα ε'ννο'ιας  
 η'ν'ειδ'ω, & εις κ'ρα'σ'ω η'με'λω'σ'ωσι  
 ε'σι-  
 κ'ε'σ'ωσι, δια'πει'σ'ω η' ο'δε πο'λλ'α'κις  
 ε'κ'ε-  
 τε'ρω η' πολυ'τα'σ'ια'σ'ω Δ'ι'φ' τ'ωσ'  
 πο'νο'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 α'δ'ο'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 δ'ο'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 η' ε'πε'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 η'μ'ω'σ'ω η'ξ'ιω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 ε'γ'ε'νο'ντο ο'δε και τα  
 σ'ω'μ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 και το η'λο'ω' η'σ'ω' εν Δ'ιδ'ωσ'  
 ε'κ'ε'π-  
 τ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 ο' μ' Α'Γ'α'κ'ιδ'ησ'ω τε και Η'ρ'ω-  
 κ'ειδ'ησ'ω, ο' η' δ'ω'π' Α'ν'χ'ισ'ω τε και  
 Α'φ'ρο'δ'ι'τησ'ω. Φιλονει'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 ο'δε το'ις  
 ε'ξ'ε'ρ'χ'ου'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 Δ'ι'φ'λω'σ'ωσ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 και συ'ν'α'μ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 το'ις α'λο'ου'σ'ω, επι ο'δε τ'η συ'ν'ω'μ'η  
 και ευ'ε'ργ'η'σ'ω, και ε'δ'εν η' κρα'τ'η-  
 σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 μ'ω'σ'ωσ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 εις πο'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 ο'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 ε'ξ'ε'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 η'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 α'λλα η' μ' εν βασιλ'εια η'σ'ω'μ'η'σ'ω  
 ι'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 ι'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 ε'ν'η'μ'ω'σ'ωσ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 ο'δε η' και πε'ρ' α'φ'αν'ου'σ'ω, η'σ'ω'μ'ω-  
 τ'ω'σ'ω η' π'ε'ν'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'σ'ω'  
 ε'γ'ε'νο'ντο ο'δε η'

Cæsarian à Petreio Afranióque  
 sic cincti sunt undique, ut ab ob-  
 sessis differrent minimùm, ad  
 Dyrrachium verò & in Africa  
 versi in fugam: & in Hispania  
 contra Pompeium trepidatum  
 est in acie. Verùm Cæsar ipse  
 Romanum ab Euphrate Occi-  
 dentalem usque Oceanum jam  
 tum patens, partim vi, partim  
 beneficentia pertraxit in suam  
 potestatem, firmius multo quàm  
 Sylla & temperantius; nam invi-  
 tis omnibus rex factus est, quan-  
 quam nomine abstinuit: dùm-  
 que ipse quoque alia bella parat,  
 è medio sublatus est. Quin &  
 exercitus utriusque fuit similis,  
 alacris in pugna & ferocissimus,  
 interdum tamen contumax &  
 seditiosus continui laboris tadio:  
 utrumque certè suus defunctum  
 luxit & desideravit pariter, &  
 divinis dignatus est honoribus.  
 Ambo etiam pulchri fuere & exi-  
 miis corporis dotibus à natura  
 præditi. Utriusque genus à Iove,  
 illius per Æaci Herculisque stem-  
 mata, hujus per Anchisen & Ve-  
 nerem. Et quum contentiosi es-  
 sent erga adversarios, tamen er-  
 ga victos erant faciles ad veniam,  
 & gratiam, & insuper beneficii,  
 sola contenti victoria. Atque ha-  
 ctenus quadrat collatio, nisi  
 quòd non à paribus initiis exor-  
 si sunt: sed ille à regno jam exerci-  
 tatus Philippi auspiciis: hic à pri-  
 vata conditione, licet nobili ac  
 illustri, pecuniarum tamen ad-

Cæsar sem-  
per inter-  
ritus.

524

Corporis  
dotes in  
Alexan-  
dro & Cæ-  
sare.  
Utriusque  
genus à  
Iove.



modum indiga. Prodigiorum ad se pertinentium uterque contemptor fuit: neuter molestus vaticibus mortem prædicentibus: & ipsa prodigia propemodum eadem utrique sunt oblata, e-ventu quoque similia. Nam utri-que bis exta visa sunt sine capite, primò periculum anceps portendentia, in Oxydracis Alexandro, dum ante alios confcensis mœnibus, & scalis post se fractis pondere, in muro à suis distitutus, & in hostem defilire ausus, in pectus graviter sauciatus, inflicta in cervicem quoque clava, moribundus, agrè à Macedonibus, refracta ob ignominia metum porta, servatus est: Casari verò in Hispania, dum suis trepidè contra juniorem Pompeium in aciem progressis, inter utrosque procurrens, tela ducenta exceperit dypeo, donec exercitus, metu pudori cedente, accurrens cum protexit. Atque ita priora exta sine capite extremum periculum cis significarunt: secunda verò præfens exitum, Nam Pithagoras vates Apollodoro, & Alexandrum & Hephæstionem metuenti, extis inspectis auctor fuit bene sperandi, quando uterque brevi tollendus esset è medio: móxque Hephæstione defuncto, Apollodorus timens nequa contra regem aleretur conspiratio, præfagium id ei prodidit. Ille ridens, ex ipso Pithagora quæ- sivit quidnam indicarent exta: qui ubi respondit, extremum diem significari, rursus arridens,

Similia prodigia Alexandro & Casari oblata.

Pithagoras vates. Apollodoro gus.

§25

σημείων τῶν ἐπὶ σφίσι ἐπιπέρας ὑπεροπτης, & τοῖς κρήσι τῶν πελάτων ἀποσφύουσι ἐπὶ ἐξαλίηναν, ἢ τὰ σημεῖα αὐτὰ ὄρουσι τε πολλὰκις, ἢ ἐς τὸ ἔμμιον ἀμφὸν συνωλεῖσθαι. ἔγνωτο γὰρ ἐκαστέρω δις ἀλοδα, καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν κινδύων σφαιλερῶν ὑπέδειξεν Ἀλεξάνδρω μὲν ἐν Ὀξυδρακίαις ἐπὶ τὸ πᾶν ἐχθρῶν πύχθῃ ἀνασάντι ἀπὸ τῆς Μακεδονίας, ἢ τῆς κλίμακῃ σιωπηρῶς, ἀπολεφθέντι τε ἀνα, ἢ ἀπὸ τολμῆς ἐς τὸ ἐντὸς ἐπὶ τῆς πολεμίας ἐξαλοδῶν, καὶ πολλήν τι σέρνα χαλεπῶς καὶ ἐς τὸ ἀναχθῆναι ὑπέδειξε βαρυτάτην, καὶ πικρῶν ἡδὴ καὶ ἀεισυνθέντι μάλιστα ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ἀναρρηξάντων τῆς πύλας ὑπὸ δέας. Καίσαρι δὲ ἐν Ἰσπανίᾳ τοῖς στρατῶν ἀποφθοῦν γένθῃ ἐπὶ Παιονίᾳ πρὸ νέου, & ἀκουῶντῃ ἐς μέγλην ἰνῆν, ἀποσφύουσιν πάντων ἐς τὸ μεταρχμῶν, ἢ ἀνασάντι ἀναδραμῆναι δάρατι ἐς τὴν ἀσπίδα, μίχρη & τὸνδὲ ὁ στρατὸς ἐπιδραμῶν ὑπὸ αἰδῶς ἢ φόβου ἀποσίσωσεν. ὕτω μὲν αὐτοῖς τὰ πικρῶν ἡδὴ καὶ κινδύων ἤλθε θανάτου, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἐς τὸ θάνατον αὐτόν. Πιθαγορῶς τε γὰρ ὁ μῶσις, Ἀπολλοδώρω δαδιδίξαι Ἀλεξάνδρῳ τε καὶ Ἡφαιστίῳ, θύμῳ εἶπε μὴ δεδιέναι, ἐν ποδῶν γὰρ ἀμφοτέρωθεν αὐτῶν ἐποδῆ καὶ τελευτήσουσιν ἐν ἑνὶ ἡμέρῃ Ἡφαιστίῳ, ὁ Ἀπολλώδωρος ἔδειξε μὴ πῆς ἐπιούλη γίνεται ἢ τῆς βασιλείας, καὶ ἐξέμυγεν αὐτῶν τὰ μαντιδύματα ὅτι ἐπιμεθίσασε, & Πιθαγορῶν αὐτῶν ἤρωτο ὅτι λέγει τὸ σημεῖον. ἔτι εἰπόντος, ὅτι τὰ ὑφῆσται λέγει, αὐτοῖς ἐπιμεθίσασε, &

ἐπὶ γὰρ

DE B  
 ἔγνωτο γὰρ ἐκαστέρω δις ἀλοδα, καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν κινδύων σφαιλερῶν ὑπέδειξεν Ἀλεξάνδρω μὲν ἐν Ὀξυδρακίαις ἐπὶ τὸ πᾶν ἐχθρῶν πύχθῃ ἀνασάντι ἀπὸ τῆς Μακεδονίας, ἢ τῆς κλίμακῃ σιωπηρῶς, ἀπολεφθέντι τε ἀνα, ἢ ἀπὸ τολμῆς ἐς τὸ ἐντὸς ἐπὶ τῆς πολεμίας ἐξαλοδῶν, καὶ πολλήν τι σέρνα χαλεπῶς καὶ ἐς τὸ ἀναχθῆναι ὑπέδειξε βαρυτάτην, καὶ πικρῶν ἡδὴ καὶ ἀεισυνθέντι μάλιστα ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ἀναρρηξάντων τῆς πύλας ὑπὸ δέας. Καίσαρι δὲ ἐν Ἰσπανίᾳ τοῖς στρατῶν ἀποφθοῦν γένθῃ ἐπὶ Παιονίᾳ πρὸ νέου, & ἀκουῶντῃ ἐς μέγλην ἰνῆν, ἀποσφύουσιν πάντων ἐς τὸ μεταρχμῶν, ἢ ἀνασάντι ἀναδραμῆναι δάρατι ἐς τὴν ἀσπίδα, μίχρη & τὸνδὲ ὁ στρατὸς ἐπιδραμῶν ὑπὸ αἰδῶς ἢ φόβου ἀποσίσωσεν. ὕτω μὲν αὐτοῖς τὰ πικρῶν ἡδὴ καὶ κινδύων ἤλθε θανάτου, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἐς τὸ θάνατον αὐτόν. Πιθαγορῶς τε γὰρ ὁ μῶσις, Ἀπολλοδώρω δαδιδίξαι Ἀλεξάνδρῳ τε καὶ Ἡφαιστίῳ, θύμῳ εἶπε μὴ δεδιέναι, ἐν ποδῶν γὰρ ἀμφοτέρωθεν αὐτῶν ἐποδῆ καὶ τελευτήσουσιν ἐν ἑνὶ ἡμέρῃ Ἡφαιστίῳ, ὁ Ἀπολλώδωρος ἔδειξε μὴ πῆς ἐπιούλη γίνεται ἢ τῆς βασιλείας, καὶ ἐξέμυγεν αὐτῶν τὰ μαντιδύματα ὅτι ἐπιμεθίσασε, & Πιθαγορῶν αὐτῶν ἤρωτο ὅτι λέγει τὸ σημεῖον. ἔτι εἰπόντος, ὅτι τὰ ὑφῆσται λέγει, αὐτοῖς ἐπιμεθίσασε, &

ἐπῆρσεν ὁμοῦς Ἀπολλοδώρον τε τῆς  
 ἐνοίας, καὶ τὸν μόνον τῶ παρῆ-  
 ρσίας. Καίσαρος δὲ ἐς τὸ ἔργατον βα-  
 λωθῆρος ἐσίοντι, καὶ δὴ μοι παρ  
 βραχέσθ' ἐρήται, τὰ αὐτὰ σημεῖα  
 γίνεταί, καὶ χλωδαίας, ἔφη τοι-  
 αὐτὰ οἱ παρ' Ἰσπερίαι γενομένης. Ἐ  
 ἢ μόντως εἰπόντ' καὶ τότε αὐ-  
 τὸν κινδυνώσασα, καὶ νῦν ἐπιθανο-  
 τῶτερος ἔχεν τὴ σημεῖον, ἐσθδὺς τε  
 παρὸς τὴν πείρησιαι, ἐθετο ὁμοῦς  
 αὐτῆς, μέγας βροδιδιώντων αὐτῶ  
 τῶ ἱερῶν δυσχεροίας, ἐσθλη καὶ ἀν-  
 ηρέθη. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ Ἀλεξάνδρου  
 σωμαίεσεν ἐπανόνη γὰρ ἐξ Ἰν-  
 δῶν ἐς Βαβυλωνίαν καὶ Ἐσρατῶν, καὶ  
 παρῆσιάζοντι ἤδη παρεκλήσιν οἱ  
 Χαλδαῖοι τὴν εἰσόδον ἐπιτρέψιν ὅν τῶ  
 παρόντι. Ἐ ἢ τὸ ἰαμβέσιον εἰπόντ'  
 ,, ὅτι, Μάντις ἀερατος ὅστις ἐνή-  
 ζῃ κηλῶς. δούτερος γὰρ οἱ Χαλδαῖοι  
 παρεκλήσιν μὴ ἐς δύσιν ὀράνται καὶ  
 τῶ στρατιῶς ἐσελθῆν, ἀλλὰ παρ-  
 δεύσασα, καὶ τὴν πόλιν λαβεῖν παρὸς  
 ἤλιον ἀνίσχοντα, ὃ δὲ ἐς τῆτο μὲν  
 ἐνδυνῶμα λέρεται, καὶ ἐπιχειρήσασα  
 παρδεύσασα, λιμνὴ δὲ καὶ ἐλῆ δυσ-  
 χροαίαν καὶ ἀφρονήσασα καὶ Ἐ δολτέ-  
 ρα μαντεύμεσασα, καὶ ἐσελθῆν ἐς  
 δύσιν ὀρῶν ἐσελθῶν γὰρ μὲν καὶ  
 πολέων καὶ τῶ ΕΥ φροτίτῳ ἐπὶ τῶ πο-  
 ταμῶν Παλαιασιάν, ὅς τὸν ΕΥ-  
 φροτίτῳ ὑπολαμοσίαν, ἐς ἔλη &  
 λιμνας ἐκφῆρ, & καλῶς τὴν Ἀ-  
 συρῶν γλῶ ἀρῶν ἐπιπλέειν. ἐπι-  
 νοοῦντι ἢ τῶτον ἀφροτίσασα τῶ πο-  
 ταμῶν, & ἐπὶ τῶτον ἐκπλέοντα φα-  
 σὶν ἐπιτωθῶσασα τοῖς Χαλδαῖοις, ὅ-  
 τι σῶσθ' ἐς Βαβυλωνίαν ἐσελθῶν τὴ  
 & ἐκπλέει, ἕμεσθε δὲ ἐπανελθῶν  
 νῆρε cogitaret, navigans illuc fertur  
 cavillatur in Chal-  
 dæos va-  
 salvus & intrasset Babylonem & tunc  
 exiret navigio: sed mox re-  
 diturum

& Appollodori studium lauda-  
 vit, & vatis vocem liberam. Cæ-  
 sari verò extremum in senatum  
 eunti, ut paulo antè dixi, idem  
 prodigium oblatum est: quod il-  
 le irridens, ait, tale sibi visum e-  
 tiam in Hispania: quumque aru-  
 spex respondisset, tum quoque  
 magnum eum adisse discrimen  
 capitis, nunc verò majus etiam  
 exta minari, cedens nonnihil  
 tam confidenter monenti, de-  
 nuò sacrificavit, donec moram  
 sacrorum pertæsus, curiam in-  
 gressus periiit. Idem & Alexan-  
 dro accidit. repetentem enim Ba-  
 bylonem eum exercitu post vic-  
 torias Indicas, jam propinquan-  
 tem urbi Chaldæi monebant,  
 differret introitum: respondit il-  
 le vulgato proverbio: Qui bene  
 conjiciet, vatem hunc perhibere  
 optimum, Tum Chaldæi denuo  
 rogabant, saltem non Occiden-  
 tem spectans induceret exerci-  
 tum, sed ita circumductis copiis  
 ut à fronte urbem & Orientem  
 solem habeat: fertur haftenus  
 eum paruisse ut cœperit circum-  
 ducere, sed offensum via ceno-  
 sa palustrique, posteriora quo-  
 que contempnisse vatum moni-  
 ta, atque ita introgressum obver-  
 sa in solem occidentum facie. Nec  
 multo post secundo Euphrate  
 navigavit ad Pallacottam flu-  
 vium, qui Euphratem excipiens  
 in paludes & stagna devenit, in-  
 undaturum alioquin totam Af-  
 syriam. eum fluvium quum mu-  
 cavillatur in Chal-  
 dæos va-  
 res.

Vatum  
 Alexandri  
 monita an-  
 te mor-  
 tem.

Pallacotta  
 fluvius.

Alexander  
 cavillatur  
 in Chal-  
 dæos va-  
 res.

diturum manebat extrema dies. Similiter & Cæsar cavillatus est: nam præmonitus à vate, fatales sibi esse Idus Martias, ubi ea dies venit, exprobravit illi adesse Idus: & tamen ultra eas non vixit. Ita hic quoque omnia conveniunt prodigia, vatum monitio æquo animo audita, cavillatio, prædictionis eventus inevitabilis. Scientiarum etiã fuere amatores, tam patriarum quàm Græcarum externarumque: Alexander cum Brachmanis collocutus, qui habentur Indorum subtilissimi & sapientissimi, sicut Persarum Magi: Cæsar cum Ægyptiis, quando præfens Cleopatram reduxit in regnum. quapropter etiã in pace multa apud Romanos correxit: & annum ad id ætatis inæqualem propter intercalares menses (nam ratione lunari utebantur) juxta Solis cursum ordinavit, auctoribus Ægyptiis. Quin & illud ei contigit, ut nemo ex conjuratis evaserit: sed pœnas meritas ejus filio dederint, sicut Alexandro interfectores Philippi. Quomodo autem dederint, dicitur in sequentibus voluminibus.

526

Brachmani Indorum subtilissimi & sapientissimi.

Annus à Cæsare ordinatus.

Nemo ex conjuratis Cæsaris pœnas evasit.

αὐτίκα ἐν αὐτῇ τεθνηξάτω. ἐπο-  
τάσασε ἢ καὶ ὁ Καῖσαρ ὁμοίᾳ τῆ  
γὰρ μόντως αὐτὰ τῶν ἡμερῶν τῶ  
τελευτῆς ἀπεποιήσῃ, ὅτι μὴ πε-  
ροισὴ πῶς Μαρτίας Εἰδῶς· ἐλ-  
θούσης τῆ ἡμέρας, ἔφη, τῶ μόντι  
χλωδαίων, ὅτι πάρεσιν αἱ Εἰδῶς  
καὶ ἐν αὐταῖς ὁμοίως ἀπέθανεν. ἔτα-  
μὲν δὴ καὶ σημεῖα τῶ πᾶσι σφῶν ἐ-  
χλεύασαν ὁμοίως, καὶ τοῖς ἀπει-  
πῆσιν αὐτὰ μόντεσιν σὺν ἐχλεύη-  
πῆσαν. καὶ ἐλάσων ὁμοίως ἰσὸς τῶ  
λογμῶ τῶ μόντιδμῶσιν. ἐγένετο ἢ  
καὶ ἐς ἐπισήμεν τῶ θρητῆς τῆ τε πα-  
τρίου ἐ Εὐκλιωκῆς ἐ ξένος, Φι-  
λόκαλοι· τὰ μὲν Ἰνδῶν Ἀλέξανδρῶ  
ἐξετάσων τῶς Βαρχμῶσιν, οἱ δι-  
κροῦσιν Ἰνδῶν εἶναι μεταφράσοι τε  
καὶ σοφοί, κατὰ Περσῶν οἱ Μάγισ-  
τῶ δὲ Ἀἰγυπτίαν ὁ Καῖσαρ, ὅτε  
ἐν Ἀἰγυπτῶν ἡρόδοτος, κατὰ τῶ  
Κλεοπάτραν ὁδὸν ἀεὶ ἐ τῶ ἐρῶν-  
κῶν πολλὰ Ρωμαίοις διαρῶσαστο,  
καὶ τῶν αὐαυτῶν ἀνάμφορον ἐπὶ ὄντος  
Διὸς τῶς ἑσθ' ὅτι μῦθος ἐμῶσιν  
(καὶ γὰρ σελῶν αὐτοῖς ἡεραμῆστο)  
ἐς τῶ ἤλις ἀεὶ μὲν περῶσασιν, ὡς  
ἤρῶν Ἀἰγυπτοῖ. σμῆση ἢ αὐτῶ ἐ  
τῶν ἐς τὸ σῶμα ἐπιβουλοῦσάντων  
μῆδενε ἀεφουγῆν, ἀλλὰ τῶ παρῶ  
δῆσιν δίκην ἀξίαν, κατὰ τῶν Ἀ-  
λεξάνδρῶ τῶς Φίλιππῶν ἀνελόντες·  
ἔπος δὲ ἔδδσων, αἱ ἐξῆς βίβλοῖ δεικνύσασιν.